

RASASHALA AUSHADHASHRAM

Under the patronage of

H. H. Maharaja Saheb of Gondal.

His Highness Maharaja

Shree Bhagvatsinhji

G.C.S.I., G.C.I.E., LL.D., M.D., FR.S.E., F.R.C.P.E., ETC.

The Maker of Modern Gondal.

राजवैद्य जीवराम कालिदास शास्त्री.

Idya Jivaram Kalidas Shastri.

राजवैद्य जीवराम कालिदास शास्त्री.

Rajvaidya Jivaram Kalidas Shastri.

The present volume constitutes the fourth Khanda of Rasa Ratnakar-Vadi Khanda. It has also been known as **Ruddhi Khanda**. Vadi Khanda is useful and interesting to alchemists. Ruddhi Khanda implies the knowledge to prepare by chemical experiments gold, silver, diamonds and such other precious jewels and thereby to enhance wealth and riches. Several experiments of this Khanda are rather very easy but for the greater part of them considerable difficulty will have to be experienced in the performance of several specific practical rites. The main reason for this is that the true knowledge of such rites as handed down by preceptors to their pupils, has not been inherited or may have perhaps been forgotten. The sages and the hermits as well as their pupils in mountains like Himalaya, Vindhya and Girnar and in other holy places might perhaps be possessing the knowledge of these mysterious rites, but we definitely write here that we have no such knowledge nor any practical experience in this direction. As such, we express our inability to understand the mystery or the secret of the experiments given by the author in his work. We can well advise those who want to study this work to approach some well learned preceptor-conversant with rites and experiments described in this work. Such sort of practical knowledge under the guidance of able revered preceptors can alone bring the successful accomplishment of all these experiments.

The fifth khanda of Rasa Ratnakar **Mantra Khanda** has been already published by me on the authority of an ancient ms in V S 1982. At that time I came to read **सिद्धनागार्जुन रुद्रपुट** published in Calcutta in A D 1915. A perusal of this work showed to me that it was none else but the fifth Mantra Khanda of Rasa Ratnakar written by Shri Parvati Putra Nityanath Siddha. Siddha Nagarjun had nothing to do with that work. Hence it is difficult to understand why the publishers at Calcutta associated Siddha Nagarjun's name with that work, or styled the book by that name. There is no preface etc in the book which can help us in the satisfactory solution of such doubts. We had entered into correspondence with the Calcutta publishers to elucidate this matter at that time but we received no replies from them. The manuscript copy of **Rasa Ratnakar** in our library defi-

Ruddhikhanda—Vadikhanda

from

Rasa Ratnakar

Composed by

Shri Parvatī Putra Nityanath Siddha

Preface

It is a fact well-accepted and well-reputed throughout the world that India has been the source of all branches of learning. We can well witness to day thousands of books on varied sciences written in India by erudite, versatile preceptors and Brahmins in ancient times. Scholars in America, Germany and other countries of the world nowadays make strenuous efforts for renaissance of ancient stores of learning, to probe the truths and the secrets which be in such works and to place them before the people for their benefit at large. It can aptly be written here that the governments and the citizens in general of these countries contribute lacs of rupees towards encouraging such useful research activities and their publication.

Great regret it is to write that India which was once respected as the cradle of learning which was once hailed as a divine place for gods to take birth in which was reputed throughout the entire world as the principal seat of learning is nowadays in a state of decline and downfall. The scholars, literary persons and research workers in this country have nowadays been rendered completely helpless in the publication of principles of learning which their forefathers had studied and developed to a high standard. They are lacking in scientific means, financial assistance and hereditary practical knowledge, so essential for publishing their elaborate works.

Our freedom and independence, in their true sense lie imbedded in vast stores of ancient manuscripts which sages and hermits of old have written and preserved with considerable life-long labour and sacrifice. We the Indians to day are not endowed with means to afford genuine protection to such precious treasures of learning, bequeathed to us by our brilliant forefathers. Thou-

Ruddhikhanda—Vadikhanda

from

Rasa Ratnakar

Composed by

Shri Parvati Putra Nityanath Siddha

Preface

It is a fact well-accepted and well-reputed throughout the world that India has been the source of all branches of learning. We can well witness to day thousands of books on varied sciences written in India by erudite, versatile preceptors and Brahmins in ancient times. Scholars in America, Germany and other countries of the world nowadays make strenuous efforts for renaissance of ancient stores of learning, to probe the truths and the secrets which be in such works and to place them before the people for their benefit at large. It can aptly be written here that the governments and the citizens in general of these countries contribute lacs of rupees towards encouraging such useful research activities and their publication.

Great regret it is to write that India which was once respected as the cradle of learning, which was once hailed as a divine place for gods to take birth in, which was reputed throughout the entire world as the principal seat of learning is nowadays in a state of decline and downfall. The scholars, literary persons and research workers in this country have nowadays been rendered completely helpless in the publication of principles of learning which their forefathers had studied and developed to a high standard. They are lacking in scientific means, financial assistance and hereditary practical knowledge, so essential for publishing their elaborate works.

Our freedom and independence, in their true sense, lie imbedded in vast stores of ancient mss. which sages and hermits of old have written and preserved with considerable life-long labour and sacrifice. We, the Indians, to day are not endowed with means to afford genuine protection to such precious treasures of learning, bequeathed to us by our brilliant forefathers. Thous-

ands of valuable ancient Indian manuscripts on different important subjects lie at present in the libraries of foreign countries abroad. It can scarcely be imagined whether they will ever return to the shores of sacred India-Bharat Khand-sanctified by the holy Himalayas. Several manuscripts of the past have hitherto survived the ravages of time but sorry it is to write that they are still being taken away by people from foreign countries. This deplorable state of affairs cannot but show our apathy, lack of appreciation and aversion to our sacred, precious, cherished treasures of learning.

Even the manuscripts which can still be found in our country are not used in an apt and beneficent way. They do not meet with due respect and attention and are generally lying concealed in the houses of people in treasures of kings in boxes and cupboards, in underground recesses, wrapped up in old and worn-out cloths, besmirched with dust and often eaten away by insects etc. Sometimes they are found to have been utilised as waste papers in the shops of grocers or other merchants. We are extremely pained to see this sorry plight of our ancient mss. Our hearts break down with grief when we think of it. We are constrained to write that we are helpless in this matter. We are without wealth. Even the kings and the states of whom we may well be proud, display little care and regard for such ancient treasures of learning. We receive no co-operation from princes or from people for the resuscitation of such works.

The Rasishala Aushadhashram, Gondal has for the last 31 years been collecting and still collects such rare ancient mss—some of them are on parchments—with considerable labour and at an expense of thousands of rupees. As a result, we have at present, in our Granth Bhandar Department, thousands of mss on varied branches of learning. Included among these are hundreds of mss on Ayurveda and Rasayan Shastra (Chemistry). We have also got with us in them a complete manuscript of Rasa Ratnakar written by Shree Parvati Putra Nityanath Siddha and which incorporates in it five Khandas (sections) 1. Rasa Khanda, 2 Rasendra Khanda 3 Rasayan Khanda, 4 Vadi Khanda and 5 Mantra Khanda.

Of these, the first **Rasa Khanda** and the second **Rasendra Khanda** of **Rasa Ratnakar** have been printed in one volume in Calcutta in 1874 A. D. It has been mentioned in this volume that the author of this work is **Nityanand Siddhanta** but it is not correct. The real author of this work is **Nityanath Siddha**. Sanskrit books published at Calcutta generally do not contain a preface. As such, it is rather difficult for us to know whence the manuscript copy of Calcutta edition of **Rasa Ratnakar** was procured, what peculiarities it had, who the real author of the work was and such other specific details. A reference to the manuscript of **Rasa Ratnakar** with us leads us to conclude that its edition published in Calcutta is incomplete, it contains only two khandas of **Rasa Ratnakar** and that its real author is not **Nityanand Siddhanta** but **Nityanath Siddha**.

No man bearing the name of **Nityanand** is to be found among authors and writers on **Ayurveda** and **Rasa Shastra**. A Hindi edition of **Rasa Ratnakar** has also been printed in **Bombay** on the basis of the Calcutta one. It also cites the name of the author as **Nityanand Siddhanta**. The publishers of both these editions have regarded their works as complete edition of **Rasa Ratnakar** but in fact they are not so. They contain merely two khandas. If comparison be made, 10 **Upadeshas** (उपदेश) of **Rasa Khanda** in Calcutta and **Bombay** editions correspond to some extent-notwithstanding many variants-with those in the manuscript copy of **Rasa Ratnakar** in our **Granth Bhandar** department, but 30 **Upadeshas** of **Rasendra Khanda** in those editions completely differ from those in our edition. When the manuscript of **Rasa Ratnakar** with us will be duly published, **Vaidyas** will be delighted to know that it is the best and the complete work.

The third khandas of **Rasa Ratnakar-Rasayan Khanda** has been published at **Bombay** by my esteemed friend **Vaidyraj Jadavji Trikamji Acharya** in **Samvat 1969**. Its comparison with the **Rasa Ratnakar** manuscript with us reveals that the manuscript with us contains hundreds of interesting and wonderful variants. The manuscript with us has also 8 **Upadeshas** in this **Rasayan Khanda**. But the significant difference between the two is that in our manuscript, 8th **Upadesha** in this khandas is not शैल्यल्प but it is चातुषादात्मक.

The present volume constitutes the fourth Khanda of Rasa Ratnakar-Vadi Khanda. It has also been known as Ruddhi Khanda Vadi Khanda is useful and interesting to alchemists. Ruddhi Khanda implies the knowledge to prepare by chemical experiments gold, silver, diamonds and such other precious jewels and thereby to enhance wealth and riches. Several experiments of this Khanda are rather very easy but for the greater part of them considerable difficulty will have to be experienced in the performance of several specific practical rites. The main reason for this is that the true knowledge of such rites is handed down by preceptors to their pupils, has not been inherited or may have perhaps been forgotten. The sages and the hermits as well as their pupils in mountains like Himalaya, Vindhya and Girnar and in other holy places might perhaps be possessing the knowledge of these mysterious rites, but we definitely write here that we have no such knowledge nor any practical experience in this direction. As such we express our inability to understand the mystery or the secret of the experiments given by the author in his work. We can well advise those who want to study this work to approach some well learned preceptor-conversant with rites and experiments described in this work. Such sort of practical knowledge under the guidance of able revered preceptors can alone bring the successful accomplishment of all these experiments.

The fifth khanda of Rasa Ratnakar Mantra Khanda has been already published by me on the authority of an ancient ms in V S 1982. At that time I came to read "सिद्धनागार्जुन वक्षस्पुष्ट" published in Calcutta in A D 1915. A perusal of this work showed to me that it was none else but the fifth Mantra Khanda of Rasa Ratnakar written by Shri Parvati Putra Nityanath Siddha Siddha Nagarjun had nothing to do with that work. Hence it is difficult to understand why the publishers at Calcutta associated Siddha Nagarjun's name with that work or styled the book by that name. There is no preface etc in the book which can help us in the satisfactory solution of such doubts. We had entered into correspondence with the Calcutta publishers to elucidate this matter at that time but we received no replies from them. The manuscript copy of Rasa Ratnakar in our library defi-

nitely and conclusively proves that this 'सिद्धनागार्जुन कक्षपुट' is no independent work, but it is solely and simply the fifth Mantra Khanda of Rasa Ratnakar. We were greatly grieved to see hundreds of misprints and several faulty readings in the Calcutta edition. Such incorrectly published works do not prove helpful and useful to those who buy them. They merely fill in the coffers of those who get them published. Instead of getting such works hastily and haphazardly published, it would be better if manuscript copies thereof be first procured from various places and proper research work be done on them to bring about uniformity and to eliminate faults and errors. This will also give us the knowledge of the author of the book. In that way only, can real justice be done to the author and the purchasers of the book will find their expense amply rewarded.

There are no sources and as such I have not been able to ascertain when Shree Nityanath Siddha the author of Rasa Ratnakar flourished in Bharat Khanda. The author has cited in his work Ruddhi Khanda names of 27 mighty kings such as Vyalacharya, Chandrasen, Narvahan, Nagarjuna, Ratnaghosha, Surananda, Yashodhar and others. This leads us to conjecture that the author might have flourished after the reigns of these kings. I shall give more details if possible about the author in the introduction when I shall publish all these first five Khandas of Rasa Ratnakar in one volume or when other works by the same author will happen to come in our hands.

I have endeavoured to the best of my ability in research and publication of this work but as no other manuscript was available, the one in our Granth Bhandar Department was taken as a basis to write on. We shall feel thankful if any one will kindly let us know of the existence of another manuscript of this work in any Granth Bhandar or library. We shall arrange to send for it and if deemed necessary, alterations will be introduced in the next edition of this work.

Rajvaidya Jivaram Kalidas Shastri,
Managing Proprietor, The Rasashala Aushadhashram,
 GONDAL, kathiawar.

॥ ऋद्धिखण्डस्य विषयानुक्रमणिका ॥

॥ प्रथमोपदेशः १ ॥

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
मद्गलम्	१	रक्तवर्गः	९
रसनामानि	"	पीतवर्गः	"
अस्य शास्त्रस्य हेतुः	२	दिव्यौषधीगणः	"
आचार्यः	२	विषवर्गः	१०
शिष्यः	"	वज्रमूषा	११
अनुचराः	"	रसशोधनविधिः १	"
कृपात्रशिष्याः	"	" २	१२
रसशाला	३	" ३	"
रसमंडपः	३	तत्तत्सर्वः	"
रसलिंगं तत्पूजनफलं	"	दिगुलात्पारदनिष्कासनं १	"
ध्यानं पूजनं	४	" २	१३
रसदीक्षा	४	<u>॥ तृतीयोपदेशः ३ ॥</u>	
रससिद्धौ उपकरणानि	५	वज्रजातयः	१३
माचीन रससिद्धाः	"	वज्रशोधनं १	१४

॥ द्वितीयोपदेशः २ ॥

नानावर्गः	८	वज्रमारणं १	"
क्षारवर्गः	"	" २	"
श्वेतवर्गः (शुभ्रवर्गः)	"	" ३	१५
अम्लवर्गः	८	" ४	"
लवणपंचकं	"	" ५	१६
क्षारत्रयं	९	" ६	"
मृत्रवर्गः	"	" ७	"
मित्रपंचकं	"	" ८	१७
पित्तवर्गः	"	" ९	"
वमापंचकं	"	" १०	"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
वज्रमारणं ११	१७	॥ चतुर्थोपदेशः ४ ॥	
” १२	”	गंधकपिष्टिः	२५
वज्रोदनं-वज्रमृदूकरणं १	”	स्वर्णपिष्टिः	”
” २	१८	पद्मगुणगंधकजारणम्	”
” ३	”	शतगुणगंधकजारणं सिद्धयोगेनवेधः २६	”
” ४	”	गंधपिष्टिः १	”
” ५	१९	” २	”
” ६	”	” ३	२७
वैक्रांतशोधनं	”	” ४	”
उपरसानां शोधनं	”	” ५	”
गंधक १	”	” ६	२८
” २	”	गंधपिष्टिस्तंभनं	”
गंधकस्य तैलपातनं	२०	स्तंभितगंधपिष्टिं जारणं	”
गंधकस्य गंधनिवारणं	”	गंधपिष्टिं मारणं	”
हरितालशुद्धिः १	”	गंधपिष्ट्या तारवेधः १	२९
” २	२१	तारवेधः २	”
विमलशुद्धिः	”	” ३	३०
रसकशुद्धिः	”	” ४	”
धान्याभ्रकरणं	”	” ५	”
अभ्रकभस्मविधिः १	२२	” ६	”
” २	”	तारारिष्टं १	३१
सर्वपातुशुद्धिः	”	” २	”
नागभस्म	२३	तारारिष्टवेधः १	”
लोहभस्म	”	तारवेधः ७	”
वंगभस्म	”	तारारिष्टस्य वेधः २	३२
ताम्रभस्म	२४	” ३	”
रौप्यभस्म	”	” ४	”
सुवर्णभस्म	”	नागभस्मना तारवेधः	”
कांस्य पित्तल भस्म	”	तारवेधः ८	३३
	२५	” ९	”

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
तारवेधः १०	३३	सितस्वर्णवेधः ७	४०
" ११	"	सितस्वर्णवेधः ८	"
" १२	३४	पक्वबीजं	४१
सिद्धचूर्ण	"	पक्वबीजेन सितस्वर्णवेधः	"
ताररंजनं	"	अष्टवर्णं स्वर्णस्य दशवर्णकरं	"
तारवेधः १३	३५	हेमरक्ति करणं	"
सिद्धचूर्णेन ताम्रवेधः	"	अष्टवर्णं स्वर्णस्य दशवर्णकरं	४२
तारवेधः १४	"	स्वर्णस्य वर्णविवर्धनम्	"
" १५	"	" "	"
" १६	३६	" "	"
" १७	"	ताम्रस्य कालिकाविनाशनं	४३
तारारिष्टकरणं ३	"	तत्ताम्रेण जोटकः	"
" ४	"	वर्णविवर्धनं	"
" ५	"	<u>॥ पष्ठोपदेशः ६ ॥</u>	
" ६	३७	नागरंजनं १	४४
" ७	"	" २	"
" ८	"	" ३	"
ताम्रवेधः	३८	" ४	४५
तारवेधः १८	"	" ५	"
" १९	"	ताम्रवेधः १	४६
<u>॥ पंचमोपदेशः ५ ॥</u>		ताम्रतारवेधः २	४७
सितस्वर्णस्य कनक १	३९	" ३	"
सितस्वर्णस्य स्वर्णक्रिया २	"	" ४	"
सितस्वर्णवेधः ३	"	" ५	"
" ४	४०	" ६	४८
" ५	"	" ७	"
" ६	"	" ८	"
तारवेधः २०	"	पारदवेधः	४९
			"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
रसवेधः	४९	खोटवद्धेन ताम्रवेधः	५९
ताम्रवेधः ९	"	तारताम्रवेधी कल्कः	"
" १०	५०	ताम्रवेधी कल्कः	६०
" ११ सहस्रवेधीः	५१	तारताम्रवेधी कल्कः	"
सितस्वर्णवेधः	"	नाग-रौप्यवेधकः कल्कः	६१
वर्णविवर्धनम्	५२	तारवेधः	६२
ताम्रवेधः १२	"	चंद्रार्कवेधः	"
॥ सप्तमोपदेशः ७ ॥		सितस्वर्णवेधः	६३
पिष्टीगोलः १	५३	॥ अष्टमोपदेशः ८ ॥	
" २	५४	वंगनिर्मलीकरण	६३
पिष्टीगोलस्य निगडः १	"	वंग स्तम्भनं वेधः १	६४
निगडः २	"	वंगवेधः २	"
" ३	"	" ३	"
" ४	"	" ४	"
रसखोटः १	५५	" ५	६५
" २	"	" ६	"
रसखोटस्य जारणं	"	" ७	"
तेन सर्वधातुवेधः	"	" ८	"
रसखोटस्य द्रावणं	५६	" ९	"
रसद्रावणं	"	" १०	६६
द्रुतस्रुतयोगेन तारताम्रवेधः	५७	" १२	"
नागवेधः	"	" १३	"
चंद्रार्कवेधः	"	" १४	६७
ताम्रवेधः	"	" १५	"
तारवेधः	५८	" १६	"
"	"	ताम्रस्य रौप्यं १	६८
"	५९	ताम्रस्य तारं २	"
खोटवद्धरसः	"	ताम्रवंगवेधः ३	६९

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
ताम्रस्य तारं ४	६९	वज्रमूतमैलापनं	७६
” ५.	६९	स्वर्णवज्रमैलापनं द्वंद्वखोटः १	७६
तारकरणं ६	७०	” ” २	७६
ताम्रस्य तारं ७	७०	” ” ३	७६
तारजोटकः १	७०	ताम्रवेधः (सहस्रवेधी)	७७
दलयोग्यताम्र करणं १ ताम्रशुद्धिः ७१	७१	लक्ष्मणी वज्रकलकः (अस्यैव	
” २ ” ”	”	खोटस्य सितस्वर्णे रंजनं	७७
” ३ ” ”	”	लक्ष्मणी कलकः सितस्वर्णे	७७
ताम्रस्य तारं ८	”	” ताम्रे	७८
तारजोटकः २	”	कोटिवेधी कलकः तारे ताम्रे	७८
तारजोटकः ३	७२	तत्र पारदे अभ्रजारणम्	७९
तारजोटकः ४	७२	अभ्रपिष्टी	७९
तालसत्त्वेन ताम्रवेधः	७२	कोटिवेधी कलकः ताम्रे	७९
तालसत्त्वेन ताम्रवेधः	७२	चंद्रार्कवेधः	८०
ताम्रस्य तारं	७३	सहस्रवेधीकलकस्ताम्रे	८०
तारजोटकः ५	७३	शतवेधीकलकस्ताम्रे	८१
तारजोटकः ६	७३	शतवेधीकलकस्ताम्रे तारं	”
ताम्रस्य तारं	७४	शतवेधीकलकस्ताम्रेतारे	८२
धातुमृदुकरणं १	७४	षोडशवेधीकलकस्तारे	८२
” २	७४	शतवेधीकलकस्ताम्रे	८३
” ३	७४	सहस्रवेधीकलकस्तारारिष्टे	८३
दलस्य निर्मलीकरणं १	७४	सहस्रवेधीकलकस्ताम्रस्य तारं	८४
” २	७५	कोटिवेधीकलकस्ताम्रे	८४
॥ नवमोपदेशः ९ ॥		शब्दवेधीकलकः	८४
वज्रद्वंद्वमैलापनं १	७५	॥ दशमोपदेशः १० ॥	
” २	७५	पञ्चमीज करणं १	८५
” ३	७५	पञ्चमीज करणं २	८५
” ४	७५	पञ्चमीज करणं ३	८६

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
पञ्चवीज करणं ४	८६	विडः ८	११
नागवीज करणं	८६	ज्वालामुखो विडः ९	११
पञ्चवीजरंजनं	८६	विडः १०	११
तन्नागभस्मोपयोगः	८७	बडबोनल विडः ११	११
पञ्चवीजरंजनतैलं	८७	विडः १२ सत्वजारणे	९२
तारवीज करणं १	८७	तीव्रानलवीडः १३ सुवर्णं जारणे	९२
तारवीजम् २	८८	विडः १४ हेम जारणे	९२
तारवीजम् ३	८८	विडः १५ हेम जारणे	९२
तारवीजम् ४	८८	विडः १६ हेम जारणे	९२
तारवीजरंजनं	८८	विडः १७ सर्व जारणे	९२
सारणा तैलं	८८	विडः १८ अभ्रक ग्रासार्ये	९२
क्रामण सत्वम् १	८९	सिद्धविडः १९ हेम जारणे	९२
११ २	८९	<u>॥ एकादशोपदेशः ॥</u>	
११ ३	८९	रसस्य १८ संस्कार वर्णन	९३
११ ४	८९	धान्याम्ल करणं	९३
११ ५	८९	स्वेदनम् १	९३
११ ६	८९	मर्दनम् २	९४
११ ७	८९	मूर्छनम् ३	९४
इतिक्रामणं		उत्थापनम् ४	९५
अथ वज्राद जारणे मूपालेपार्थं		ऊर्ध्वपातनम् ५	९५
विडयोगाः		अधःपातनम् ६	९५
महाविडः १ रसे रत्नादि जारणे	९०	तिर्यग्पातनम् ७	९५
विडः २ रसयुष्मसितरुणे	९०	निरोधनं ८	९५
विडः ३ सर्वजारणे	९०	दीपनम् ९	९६
विडः ४	९०	अनुवासनम् १०	९६
विडः ५ अभ्रसत्वजारणे	९०	<u>॥ द्वादशोपदेशः १२ ॥</u>	
विडः ६ समलोहजारणे	९०	गंधरुजारणं (१०० गुणित)	९६
वक्षिमुखो विडः ७ सर्वजारणे	९१	११ ११	९७

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
पक्वबीजं जारणं १	९७	सत्वस्य मृदुकरणम्	१०४
" २	९७	अभ्रकसत्व पातनम् २	१०५
पक्वबीजं सारणा	९७	माक्षिकं सत्त्वं १ गुंजानिभं	"
रसस्य मुखबंधनं १	९८	" २ इंद्रगोपवर्णं	"
तद्रसबंधनं	९८	" ३ मणिनिभं	"
तद्रसेन सुवर्णकरणम्-रौप्यवेधः	९८	माक्षिकं सत्त्वं ४ शुक्रतुंडनिभं	१०५
रसस्य मुखकरणम् २	९८	" ५ शुल्बनिभं	"
" ३	९८	" ६ किंशुकनिभं	१०६
" ४	९९	" ७ विमलासत्त्वं	"
जारणसारणफलं पूजाविधिश्च	९९	पातनम्	"
अथ चारणयोग्ये अभ्रके अभिषेकः		" ८ धौतसत्त्वम्	"
संस्कारः	९९	" ९ लाक्षानिभं	"
चारणयोग्याभ्रकं करणम् १	९९	मनः शिलासत्त्वं १ हेमनिभं	"
" २	१००	" २ घालार्ककिरणोपमम्	"
" ३	"	हरिताल सत्त्वम् १ स्फटिकोपमम्	१०७
सिद्धौषध्यः-सिद्धमूलिकाः	१०१	" २	"
समुखसूते अभ्रकचारणम्	"	" ३	"
लक्षकोटिवेधी रसः	"	" ४	"
लक्षकोटिवेधी रसः	"	तुल्यं सत्त्वम् १ किंशुकं मधं	"
कोटिवेधी रसः	"	" २	"
"	"	" ३ शुक्रतुंडाभं	१०८
निर्मुखरसं चारणा १	१०२	वरनागं संवृक्तं सत्त्वं	"
" २	"	रसकं सत्त्वम् १	"
अभ्रकजारणाक्रमेण वेधः	"	" २	"
॥ त्रयोदशोपदेशः १३ ॥		वैक्रांतं सत्त्वम् १ रौप्यसदृशम्	"
सत्वपातनं द्वंद्वमेलनं अभिषेकः	१०३	" २	"
अभ्रकसत्वपातनात्पूर्वं संशोधनं	"	" ३ शंखतुंदेन्दुनिभं	१०९
अभ्रादीनां सत्वपातनम् १	१०४	" ४ इंद्रगोपसमम्	"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
गैरिक सत्वम्	१०९	गंधक जारणम् १६ गुणितं	११४
सौराष्ट्री सत्वम्	"	वासनाश्रुतिरसजारणम्	११५
सस्यक सत्वम्	"	गंधक जारणं	"
कासीस सत्वम्	"	सहस्रवेधी रसः	११६
राजावर्त सत्वम्	११०	स्वर्णबीजं १	"
स्रोतोऽंजन सत्वम्	"	" २	११७
अथ द्वंद्वमेलापनं		स्वर्णबीजयोगेन वेधः	"
व्योमसत्व मेलापनम्	११०	स्वर्णबीजं ३	११७
सर्वसत्वमेलापनम् १	"	" ४	"
" २	"	स्वर्णबीजयोगेन वेधः	११८
सर्वसत्व सर्वलोह महारस मेलापनं	"	स्वर्णबीजं तस्य जारणं वेधश्च १	"
सर्व मेलापनम् १	"	" " २	"
" २	१११	" " ३	"
" ३	"	" " ४	११९
सर्वद्वन्द्व मेलापनम्	"	कोटिवेधी रसः	"
बंगाभ्रसत्व मेलापनम् १	"	शतरेधि तारबीजं वेधः १	"
" २	"	" २	"
" ३	"	" ३	"
अभिषेकः १	११२	तारबीजं दशसहस्ररेधी	१२०
" २	"	॥ पंचदशोपदेशः १५ ॥	
सारणायां संश्लेषः	"	अथ गर्भद्रावणयोग्यं बीजसारणम्	
॥ चतुर्दशोपदेशः १४ ॥		बीजसाधनम् १	१२१
चारणम्	"	" २	"
जारणम्	११३	" ३	"
ग्रासप्राही रसः	"	" ४	"
बीजानां जारणम्	"	" ५	१२२
जारणम्	११४	" ६	"
सिद्धबीजरूपं तेन जारणं	"	गर्भद्रावित बीजमूत्रे ग्रासः	"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
रसरंजकं बीजं १	१२२	धूम्रमेधी रसः	१३१
" २	१२३	॥ पोडशोपदेशः १६ ॥	-
" ३	"	भूनागसत्त्वम् १	१३२
" ४	"	" २	"
नागस्य वेधः	"	" ३	"
द्रावणं जारणं वेधः (सहस्रमेधः) "	"	" ४	"
सहस्रवेधी रसः	१२४	" ५	"
गंधनागद्रुतिः	"	" ६	"
तत्र पूर्वैरसशोधनम्	१२५	" ७	"
पश्चात् गंधनागद्रुतिजारणा	"	इति भूनागसत्त्व पातनविधिः	
तेन जारित रसेन वेधः	"	भूनागतैलम् १	१३३
सूते व्योमसत्त्वचारणजारणं	"	" २	"
इति चारण जारणम्		गुह्यसूतः	"
गर्भद्रावणं गर्भद्रुतिः	१२६	गुह्यसूत जारणम्	"
गर्भद्रावितानां जारणं	"	गुह्यसूतजारणेन कोटिवेधः	१३४
जारितानां पुनः रंजनं	"	गुह्यसूतेन शतमेधी रसः	"
बीजद्रावणं रंजनं सारणं (कोटिवेधी) "		इति भूनागसत्त्व गुह्यसूताभ्यां हेमस्पर्णम्	
सहस्रवेधी रसः	१२७	अथ रक्तवैक्रातयोगेन सस्पर्णेन	
गंधक जारणम्	"	जारितरसस्य अयुतवेधित्वम्	१३५
इति गंधक जारणा	१२८	पीतवैक्रांतयोगेन सस्पर्णेन कोटि-	
तस्य गंधक जीर्णरसस्य जारणा-		वेधी रसः	१३६
योगेन कोटिवेधी करणं	"	कृष्णवैक्रांतजारणेन समुवर्णेन	
रसबीजकरणम्	१२९	शतमेधी रसः-तारस्पर्णं	"
रसबीजस्य जारणम्	"	श्वेत वैक्रातयोगेन तारस्पर्णम्	
तेन सहस्रमेधः	"	लक्षवेधी रसः	१३७
समुखे सूते जारणेमेधः कोटिवेधी	१३०	ताम्रवर्णं वैक्रातयोगेन स्पर्णकरणम्	
कोटिवेधी रसः रौप्यस्पर्णम्	"	लक्षवेधी रसः	"
" (ताम्रे नागे वेधः) "		रक्तवैक्रांतयोगेन सहस्रमेधी रसः	१३८

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
रक्तवैक्रान्तयोगेन सहस्रयेधी रसः	१३८	सुवर्णद्रुतिः १	१४४
चपलाभेदाः	"	सुवर्ण रौप्यद्रुतिः २	"
चपलायोगेन वेधः	"	तीक्ष्णलोहद्रुतिः १	१४५
चपलायोगेन शतयेधी रसः	१३९	" २	"
चतुःपट्टियेधी रसः	"	सर्वधातुद्रुतिः १	"
गंधरुजारणाक्रमेण वेधः	१४०	" २	"
इति गंधरुजारणं वेधः		सुवर्णद्रुतिः ३	"
॥ सप्तदशोपदेशः १७ ॥		" ४	"
अभ्रद्रुतिः १	१४१	" ५	"
" २	"	तीक्ष्णलोहद्रुतिः ३	"
" ३	१४२	कांठलोहद्रुतिः	१४६
" ४	"	सर्वलोहद्रुतिः ३	"
" ५	"	" ४	"
" ६	"	" ५	"
" ७	"	मांसिरुसत्वद्रुतिः २	"
" ८	"	सर्वरत्नानां सर्वलोहानां द्रुतिः	"
" ९	१४३	वज्रद्रुतिः १	१४७
" १०	"	" २	"
" ११	"	वैभ्रान्तद्रुतिः १	"
" १२	"	" २ सर्वरत्नानां द्रुतिः	"
" १३	"	सर्वद्रुतीनां स्थापनाधारः	"
" १४	"	॥ अष्टादशोपदेशः १८ ॥	
अभ्रकसत्वद्रुतिः १	१४३	द्रुतीनां रसेन सह मेलापनम् १	१४८
" २	१४४	" २	"
" ३	"	" ३	"
" ४	"	" ४	"
" ५	"	" ५	"
" ६	"	" ६	"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
अत्र १३ श्लोकादारभ्य ५६ श्लोक		रसवीजं शतवेधी	१५६
पर्यंतं पाठः खण्डितः		शब्दवेधी रसः	"
लिप्त मूपा	१४९	इति रसवीजस्य जारणा हेमक्रिया	
शतवेधी रसः (द्रुतिजारणेन)	"	रसवीजम्	"
सहस्रवेधी रसः (")	१ "	धूमवेधी शब्दवेधी पापाणवेधी रसः	१५७
" " "	२ "	॥ एकोनविंशोपदेशः १९ ॥	
लक्षवेधी रसः	१५०	पञ्चरागकरणम्	१५९
दशलक्षवेधी रसः	"	इन्द्रनीलकरणम्	१६०
शतवेधादारभ्य कोटिपर्यंतं वेधः	"	मरकतमणिकरणम्	"
रौप्यकरणं	"	गोमेदमणिकरणम्	"
अत्र श्लोकैकः खण्डितः	"	पुष्पराग करणम्	"
२० सहस्रवेधः रौप्यकरणं	१५१	नीलमाणिक्य करणम्	"
लक्षवेधीरसः	" "	मुक्ता करणम् १	१६१
कोटिवेधी रसः १	" "	मुक्ता करणम् २	"
" २	" "	मुक्ता करणम् ३	"
इति एकविंशतिक्रमेण वेधः	"	मुक्ता करणम् ४	१६२
वज्रवीजं	१५२	मवाल करणम् १	"
इति वज्रवीजकरणम्		" २	"
वज्रवीज जारणेन स्पृशवेधी		हिङ्गुल करणम्	"
शब्दवेधी रसः	१५३	सिंदूर करणम् १	१६३
अथ विविधवेध प्रकार कथनम्		" २	"
धूमवेध विधिः	१५४	" ३	"
स्पृशवेध विधिः	"	" ४	"
शब्दवेध विधिः	"	संघव करणम्	१६४
पापाणवेध विधिः	"	सुवर्चल (संचल) करणम्	"
मेदिनीवेध विधिः	"	हिङ्गु करणम् १	"
त्रैलोक्य व्यापकविधिः	१५५	" २	"
इति विविध वेधप्रकार कथनम्		" ३	"
रसवीजं शतवेधी	१५५		
शब्दवेधी रसः	"		

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
हिंम करणम् ४	१६५	पारदबंधनम् ४	१७२
वंग करणम् १	"	" ५	"
वंग करणम् २	"	" ६	"
अम्लपेतस करणम्	"	" ७	"
साहीकरणम्	१६६	" ८	१७३
घृतकरणम् १	"	" ९	"
" २	"	" १०	१७४
" ३	"	" ११	"
" ४	"	" १२	"
चन्दन करणम्	१६७	" १३	"
कर्पूर करणम्	"	" १४	"
जवादीयां कस्तूरी करणम्	"	" १५	"
कस्तूरी करणम्	१६८	" १६	"
कुंकुम-वंकु करणम् १	१६९	" १७	"
" २	"	" १८	१७५
" ३	"	" १९	"
दिव्य धूपः १	"	" २०	"
दिव्य धूपः २	"	" २१	"
पुष्पद्रुतिः	१७०	पारद भस्म १	१७५
धान्यवृद्धि करणम् १	"	" २	१७६
" २	"	" ३	"
" ३	"	खोटनद्धरसस्य मुखकरणम्	"
द्रव्याणि वृद्धि करणम्	"	ताम्रस्य स्वर्ण १	"
धान्यवृद्धि करणम् ४	१७१	" २	१७७
॥ विंशतितमोपदेशः २० ॥		सहस्रवेधी कलः १	"
पारदबंधनम् १	१७१	नागस्य स्वर्णम्	"
" २	१७२	सहस्रवेधी कलः २	"
" ३	"	तारसीन कलः	"

विषयः	पृष्ठं	विषयः	पृष्ठं
रौप्यकरणम् वंगस्य	१७८	कठिनधातोर्मृदुकरणम् ४	१८१
स्वर्णकरणम् १	"	अभ्रग्रासी रसः	"
" २	"	शुद्धाख्यसूतेन नागवेधः	"
ताम्रघटस्य स्वर्णत्व माप्तिः	"	शुद्धाख्यसूतेन वंगवेधः	"
ताम्रस्य स्वर्णं ३	"	शुद्धाख्यकरणं तेन वेधः	"
रौप्यस्य स्वर्णं	१७९	शुद्धयोगः	१८२
ताम्रस्य स्वर्णं ४	"	कामनेनुः १	"
स्फुटितधातोर्मृदुकरणम् १	"	" २	"
वंगस्य रौप्यम्	"	" ३	१८३
ताम्रस्य स्वर्णम् तारस्य रौप्यम्	"	तारवेधी कल्कः	"
वंगवेधः	१८०	नागवेधः	"
नागमुखकरणम्	"	सितस्वर्णवेधः	"
कठिनधातोर्मृदुकरणम् २	"	गगनग्रासः	"
" ३	१८१	ग्रन्थस्यास्य लेखनसमयः	१८४

श्री वादिखण्डः

उपदेशः	श्लोक संख्या.	उपदेशः	श्लोक संख्या:
१	" ७६	१२	" ८५
२	" ५४	१३	" १०५
३	" १२९	१४	" १०७
४	" १७३	१५	" १२८
५	" ५६	१६	" १२०
६	" १०३	१७	" ७३
७	" १२७	१८	" १८२
८	" १४४	१९	" १३९
९	" १२२	२०	" १४३
१०	" ९०		
११	" ३६		
			२२१२

SHREE BHAGAVAD GITA

Price Rs. 5/-

Eng Introduction pp. 28, Eng. gloss Siddhidatri pp. 153, Sanskrit Verses 18 chapters pp. 77, Sanskrit commentry Chandraghanta and its English translation three chapters pp. 113-in all about 400 pages-a fine well-bound volume. There is in Rasashala Granth Bhandar a manuscript copy of Shree Bhagvad gita with bare text dated Samvat 1236. Compared with the current text of the Gita, this manuscript had 250 variant readings and 23 more verses. So Rajvaidya Jivaram Kalidas Shastriji wrote a Sanskrit gloss Siddhidatri and commentary Chandraghanta on that manuscript explaining the variants. The present volume is an English translation of that Sanskrit gloss. Along with it there is also given the Chandraghanta commentary in Sanskrit on first three Adhyayas together with its English translation. Ever since this edition has been published, it has caused a great stir among the literary persons of the world, who evince a keen interest in the philosophy of Gita. Scholars and learned persons of all branches have been greatly astonished to read this monumental edition which has revealed so many variations and additional stanzas in the Gita text read for last 5000 years. Equally wonderful to all have been the gloss Siddhidatri written in support of the variants, the Sanskrit commentary Chandraghanta on the first three chapters and its English translation written altogether on novel lines and without any sort of sectarian bias. We have received many encomiums and opinions of praise for this edition from great many literary persons. The edition has been well reviewed even in all prominent newspapers in detail. In short, this Gita edition has proved to be highly wonderful in the literary sphere. It has caused great discussions among learned persons who eagerly await the publication of our full gloss and commentary on all the eighteen chapters.

SHREE SUKTAM

Second Edition. Price: 6 As. (Including Postage)

Shree Sukta must be read daily by those who wish to get wealth, happiness, long life and welfare in this and the other world. It is a booklet which is acceptable to persons of all sects or creeds. In it there is given a prayer in praise of Goddess of Wealth as prescribed in Vedas. Rajavaidya Jivaram Kalidas Shastriji has published this work with its Sanskrit commentary and Gujarati translation written by himself. There are 102 pages in this book giving an interesting description of rites such as Kara Nyas, Prayer, Man'asopchar Worship, Worship of 4 Avaranas, Panch Dashopchar Worship, Yugma Bij with 16 Mantras together with a Sanskrit commentary on 16 mantras and of 35 other Mantras of Prayer, the order for recitation of Mantras, their secret performances, the rite of Purascharan, Vishnu Stavan and Kanakdhara Stavan

RASAPRAKASH SUDHAKAR (रसप्रकाश सुधाकर)

Third Edition: Price Rs. 2.

This book had been written by a great chemist of Junagadh named Yashodhara. It is very useful for the preparation of Bhasmas, Rasa Rasayanas and for the purificatory processes, of mercury. There are also described in this book several chemical experiments to be performed with gold and silver. Rajavaidya Jivaram Kalidas Shastri has published this book with original Sanskrit Verses and their Gujarati translation. The Rasa Rasayans and medicines etc. described in this work are indeed wonderful and bring about immediate effect. The book contains 13 chapters covering 182 pages. 18 purificatory processes of Parad (mercury), modes for purifying Dhatus, Updhatus, Ratna and Up-Ratan, methods for preparing Bhasmes, Rasa Rasayans, pills and vitalising aphrodisiac medicines, chemical experiments for preparing gold and silver etc. are described in this book.

RUDDHI KHANDA-VADI KHAND (रुद्धि खंड-वादि खंड)

Being printed in Sanskrit with original verses and on the authority of an ancient manuscript. We have procured and have decided to get printed several ancient

manuscripts on alchemy in search for which hundreds of alchemists have wasted considerable amounts of money. Price : Rs. 15/- Rasa Ratnakar composed by Nityanath Siddha has been divided into five parts. The present work is one of these parts and deals with hundreds of wonderful experiments of Dhatuvads and alchemy. Persons interested in alchemy spend large amounts of money to get this book but with no result. Hence we publish this book on the basis of 2 ancient manuscript copies of the original volume. The reason that actuates us to print this work is that on account of lack of time we are not able to perform experiments described in this book by ourselves and so others who might read this book could perform those experiments for themselves and might be benefited by them. The book will be a good guide to such persons who are interested in alchemy. This will also be a sort of good service rendered by us for the cause of the Shastras, the religion and the country. The present work is indeed greatly useful and valuable, for it cannot be procured from anywhere even at great cost. It opens a new channel for those who perform experiments of Dhatuvada and Suvarra Siddhi. A small number of copies of this work are being printed. If the number of the purchasers exceeds the number of copies printed, the book will be difficult to be obtained afterwards. Those who wish to purchase this work beforehand or afterwards should send in a certificate that he is interested in the work of Rasa Siddhi. The book will be despatched after being convinced that the purchaser evinces interest in this branch and works for it.

KAYA KALPA : GUJARATI and ENGLISH

pp 16. Price including postage 3 As. and 4 As. In this work, the Kaya Kalpa experiment undergone by Pandit Shree Malaviyaji and other Kuti Pravesika and Vatatapiya experiments are nicely described. Rules and rites to be followed for Kayakalpa are also given in detail. On the strength of this book any man can perform any experiment to gain longevity, preserve health and to sustain youth and vitality.

THE RASASHALA AUSHADHASHRAM,

GONDAL, Kathiawar-India.

॥ १ ॥ ओ श्रीरस्तु ॥

॥ १ ॥ श्री पार्वतीयघनिलनागसिद्धविरचितः

॥ १ ॥ रसरत्नाकरांगतो वादिखण्डः ॥ श्री

॥ १ ॥ वादिखण्डः-रुद्रिखण्डः अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ वादिखण्डः-रुद्रिखण्डः अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ १ ॥ मुष्टं येन विदा चिदात्मैवमनुजैः जलैर्वाग्गुणैः

॥ १ ॥ सत्सविच्छिबुद्धाक्तभैरवकलाः श्रीकण्ठपञ्चाननः ॥

॥ ईशा गद्गुरारिधातुविवुधाश्चन्द्राकनारागणाः

सोऽयं पातु चराचरं जगदिदं निर्नामनामाधिपः ॥ १ ॥

॥ १ ॥ सूते सुनवरे च कनकं शिवात्परं सशना-

दूमाद्रिष्यति तत्क्षणादघरं संह्यां सखिवाशः ॥

॥ १ ॥ संह्यामवुद कोटिं लक्ष्मयुतं युक्त्या संह्यां शक्तिम्

दत्तोऽखेगीतिमक्षयं शिवपदं तस्मै परस्मै नमः ॥ २ ॥

॥ १ ॥ नत्वा श्री पार्वतीं देवीं भैरवं सिद्धैस्ततः

रसरत्नाकरं वक्ष्ये देहे लोहे शिवंकरम् ॥ ३ ॥

॥ १ ॥ शिवं योजः सुतराजः पारदश्च रसैर्द्वयः

पतानि रसेनामानि तयान्यानि शिवेऽप्यथा ॥ ४ ॥

॥ १ ॥ दत्ते शिवपदं सिद्धं साधकानां महात्तमम् ॥

॥ शिवं योजः तदाख्यातं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ५ ॥

यनः परशिवत्तमनस्तेन मृतः स चोदितः

॥ १ ॥ संसारस्य परं परितो दत्तोऽसौ पारदः स्मृतः ॥ ६ ॥

॥ सीमं वनि लोहानि देहा अग्निमुसेवननिहा

रसेन्द्रस्तेन विख्यातो द्रव्यत्रय रमः स्मृतः ॥ ७ ॥

॥ १ ॥ रमद्रास्त्रेषु सर्वेषु शमुना मुचिरेपुत्राणि

॥ अथ शास्त्रस्य हेतुः ॥

रसो रसायनं दिव्यं सुचनान्नैव बुध्यते ॥ ८ ॥

सिद्धैः शिवमुखात्प्राप्तं तेषां सिद्धिस्तु साधनात् ॥

संप्रदायक्रमो युक्तिस्तैः स्वशास्त्रेषु गोपिता ॥ ९ ॥

मयापि तन्मुखात्प्राप्तं साधितं बहुधा ततः ॥

रसशास्त्राणि सर्वाणि समालोम्य यथाक्रमम् ॥ १० ॥

साधकानां हितार्थाय प्रकटीक्रियतेऽधुना ॥

न क्रमेण विना शास्त्रं न शास्त्रेण विना क्रमः ॥ ११ ॥

शास्त्रं क्रमयुतं ज्ञात्वा यः करोति स सिद्धिभाक् ॥

॥ आचार्यः ॥

आचार्यो ज्ञानवान्दक्षो रसशास्त्रविशारदः ॥ १२ ॥

मंत्रसिद्धो महावीरो निश्चलः शिववत्सलः ॥

देवीभक्तः सदाधीरो देवतायागतत्परः ॥ १३ ॥

सर्वाज्ञायविशेषज्ञः कुशलो रसकर्मणि ॥

एव लक्षणसंयुक्तो रसविद्यागुरुर्भवेत् ॥ १४ ॥

॥ शिष्यः ॥

गुरुभक्ताः सदाचाराः सत्यवन्तो दृढव्रताः ॥

निरालसाः स्वधर्मज्ञाः सदाज्ञापरिचालकाः ॥ १५ ॥

दममात्सर्यनिर्मुक्ताः कुलाचारेषु दीक्षिताः ॥

अत्यन्तसाधकाः शान्ता मंत्राराधनतत्पराः ॥ १६ ॥

इत्येवं लक्षणैर्युक्ताः शिष्याः स्यु रससिद्धये ॥

॥ अनुवराः ॥

सहायाः सेवकाः सर्वे यथा शिष्यास्ततोऽधिकाः ॥ १७ ॥

कुलीनाः स्वामिभक्ताश्च कर्तव्या रसकर्मणि ॥

॥ कुपारशियाः ॥

नास्तिका ये दुराचाराश्चुम्बकाः शुकनन्पगाः ॥ १८ ॥

विद्यां गृहीतुमिच्छन्ति चौर्येण च बलाच्छलीम् ॥

न तेषां सिध्यते किञ्चिन्मणिमग्नौषधादिकम् ॥ १९ ॥

कुर्वन्ति यदि मोहेन नोशयन्ति स्वकं धनम् ॥

इह लोके सुखं नास्ति परलोके तथैव च ॥ २० ॥

तस्माद् भक्तियलादेव संतुष्यति यथा गुरुः ॥

तथा शिष्येण सा ग्राह्या रसविद्यात्मसिद्धये ॥ २१ ॥

हस्तमस्तकयोगेन धरं लब्ध्वा सुसाधयेत् ॥

॥ रसशाळा ॥

आनन्दरतिरित्थं देशे धर्माग्नये मनोरमे ॥ २२ ॥

उमामहेश्वरोपेतं समृद्धे नगरे शुभे ॥

कर्तव्यं नाधनं तत्र रसराजस्य धीमता ॥ २३ ॥

अत्यन्तोपचने रम्ये चतुष्टयिपशोभिते ॥

तत्र शाळा प्रकृत्या सुविस्तीर्णा मनोरमा ॥ २४ ॥

सम्यग्दानायनोपेता दिव्यचित्रैर्विचित्रिता ॥

॥ रसमंडप ॥

नत्समीपे समे दीर्घे कर्तव्यं रसमण्डपम् ॥ २५ ॥

अतिशुभं सुविस्तीर्णकषायागलभूपितम् ॥

ध्वजच्छावितानाढ्यं पुष्पमालाविलम्बितम् ॥ २६ ॥

भेरी-कारुल-घण्टादिशृङ्गिनादविनादितम् ॥

भूः समा तत्र कर्तव्या सुदृढा दर्पणोपमा ॥ २७ ॥

तन्मध्ये वेदिका रम्या कर्तव्या लक्षणान्विता ॥

॥ नालिं तस्य फलं ॥

निष्कप्रयं हेमं रसेन्द्रो नवनिष्ककम् ॥ २८ ॥

अम्लेन नर्दयेन्नामं तेन लिङ्गं तु कारयेत् ॥

दोलायन्त्रे सारनाले ज्योतिरस्य-दिनं पथेत् ॥ २९ ॥

॥ तल्लिङ्गं पूजयेत्तत्र सुदुर्भैरवचारकैः ॥ १० ॥

॥ ११ ॥ लिङ्गकोटिसहस्रस्य न्यक्तफलं सम्यगर्चनं ॥ ११ ॥ ३० ॥

तत्फलं कोटिगुणितं रसलिङ्गार्चनाद्वये ॥ १२ ॥

॥ १३ ॥ द्विहस्त्या सहस्राणि गोहस्त्याप्रयुतान्यपि ॥ १३ ॥ ३१ ॥

तत्क्षणोद्विलम्बं यान्ति रसलिङ्गस्य दर्शनात् ॥ १४ ॥

॥ १५ ॥ स्पर्शनात्प्रोप्यते मुक्तिरिति सत्यं शिवोदितम् ॥

वाङ्मत्यां श्रीमधोरेण मधराजेन चार्चयेत् ॥ ३२ ॥

॥ १॥ ध्यानं पूजनं ॥

॥ १६ ॥ अष्टादश भुजं शुभ्रं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ ३३ ॥

प्रेतारूढं नीलकण्ठं रसलिङ्गं विचिन्तयेत् ॥ १७ ॥

॥ १८ ॥ तत्स्पोतसङ्गे महादेवीमेकवक्त्रां चतुर्भुजाम् ॥ ३४ ॥

अक्षमालाङ्गुशं दक्षे वामे पाशाभयं शुभम् ॥ १९ ॥

॥ ४० ॥ दधन्ती तत्सहेमाभां पीतवस्त्रां विचिन्तयेत् ॥ ३५ ॥

वाङ्मत्यां श्री कामराजं शक्तिर्योजरसाङ्गुशम् ॥

यै नमो द्वादशतेपां कामविद्या रसाङ्गुशा ॥ ३६ ॥

अनया पूजयेद्देवीं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥

॥ ४१ ॥ भिन्दि भृङ्गि महाकालं पूजयेत् पूर्यदिस्क्रमात् ॥ ३७ ॥

पूजयेन्नाममन्त्रेस्तु प्रणवादिनमोऽन्तकैः ॥ ४२ ॥

॥ ४३ ॥ एवं नित्यार्चनं तत्र कर्तव्यं रससिद्धये ॥ ३८ ॥

॥ ४४ ॥ रसदीक्षा ॥

॥ ४५ ॥ रसदीक्षां शिवेनाक्ता दातव्या साधकाय वै ॥

यथाक्तेन विधानेन गुरुणा मुदितात्मना ॥ ३९ ॥

सुमुहूर्ते सुनक्षत्रे चन्द्रतारायलान्विते ॥

॥ ४६ ॥ कलशं तोयसंपूर्णं हेमरत्नफल्युतम् ॥ ४० ॥

स्थापयेद्रसलिङ्गाग्रे दिव्ययन्त्रेण वेष्टितम् ॥ ४१ ॥

॥ ४२ ॥ गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपैर्नैवेद्यतोऽर्चयेत् ॥ ४१ ॥

पूजान्ते हवन कुर्याद्योनिकुण्डे सुलक्षणे ॥

॥ १० ॥ तिलाज्यैः पायसैः पुष्पैरष्टाधिकशतैः पृथक् ॥ ४२ ॥

अधोरेण रसाङ्कुश्या होमान्ते जिप्यमावहेत् ॥

॥ ११ ॥ काकिनीशक्तिसंयुक्त रससि दूपायणम् ॥ ४३ ॥

तस्याः सकुचिताः केशाः श्यामा या पद्मलोचना ॥

॥ १२ ॥ सुरूपा तर्कणी चित्रा विस्तीर्णजघना शुभा ॥ ४४ ॥

मकीर्णरदना पीनस्तनभारेण चानता ॥

॥ १३ ॥ बुम्बुलालिङ्गनस्पर्शकामला मृदुभाषिणी ॥ ४५ ॥

अश्वत्थपत्रसदृशयोनिदेशेन शोभिना ॥

॥ १४ ॥ कृष्णपक्षे पुष्पवती सा नारी काकिनो स्मृता ॥ ४६ ॥

रसनन्धे प्रयोगे च उत्तमो रससाधने ॥

॥ १५ ॥ नन्दभावे सुरूपा तु या काचित्तरुणाङ्गना ॥ ४७ ॥

तस्या देय त्रिसप्तह गन्धक घृतसंयुतम् ॥

॥ १६ ॥ कपकैक प्रभाते तु सा भवेत्काकिनीसमा ॥ ४८ ॥

एव शक्तियुता याऽसा दीक्षयेत्त श्रुत्तमः ॥

॥ १७ ॥ सुस्नातमभिषिञ्चेत् त्रिमलैः कलशोदकेः ॥ ४९ ॥

अधोरमङ्कुशीं विद्यां दद्याच्छिष्याय सदगुरुः ॥

॥ १८ ॥ अथाशक्त्याथ जिप्येण दातव्या शुद्धक्षिणा ॥ ५० ॥

अथाज्ञया शूरोर्मन्त्रं लक्ष लक्ष एतज्जपेत् ॥

॥ १९ ॥ दशोदनेन हुनेत् कण्ठे त्रिवेणे हस्तमाग्रवे ॥ ५१ ॥

कमल चतुरस्रं च चतुर्द्वारैः सुशोभि-म- ॥

॥ २० ॥ जानिपुष्प त्रिमयक्त पूर्णान्ते रुच्यकार्यनम्- ॥

कृत्वाथ प्रविशेच्छायां शुभां लिपां सुवेदिकान् ॥

॥ २१ ॥ पद्मकोण मण्डल तत्र सिद्धरेण जित्तरम् ॥

वेदिकायां लिखेत्तन्मयं तद्वर्गि- ॥

॥ २२ ॥ कमल चतुर्गुणं च चतुर्द्वारिणु शोभिनम् ॥

॥ रससिद्धौ उपकरणानि ॥

कार्णिकायां न्यसेत्खल्व लोहज स्वर्णरेखितम् ॥ ५४ ॥

तन्मध्ये रसराजं तु पलानां शतमात्रकम् ॥

पञ्चशतपञ्चविंश वा पूजयेद्भस्मलिङ्गवत् ॥ ५५ ॥

वज्रवैक्रान्तवज्राभ्रकान्तपापाण्यङ्गुणम् ॥

भूनाग शक्तयश्चैताः पटसु पत्रेषु पूजयेत् ॥ ५६ ॥

गन्धतालरुकासीस शिला कङ्कुष्ठ-भूखगम् ॥

राजावर्तो गैरिक च रन्याता उपरसा अमी ॥ ५७ ॥

पूज्या अष्टदलेष्वेते पूर्वादीशान्तगाः क्रमात् ॥

रसक विमला ताप्य चपला तुत्थमञ्जनम् ॥ ५८ ॥

हिङ्गुल सस्यक चैव ख्याता एते महोरसाः ॥

पूर्वादीशानपर्यन्त पत्राग्रेषु प्रपूजयेत् ॥ ५९ ॥

पूर्वदारे स्वर्णरौप्ये दक्षिणे ताम्रसीसके ॥

पश्चिमे यज्ञकान्तौ च उत्तरे तीक्ष्णमुण्डके ॥ ६० ॥

सर्वमेतदधारेण पूजयेद्भङ्गुशान्वितम् ॥

विडकाञ्जिकयन्त्राणि क्षारमृल्लवणानि च ॥ ६१ ॥

कोष्ठी मूपा वकनाली तुपाङ्गारचनोपलाः ॥

भस्त्रिका दशिकानेका शिलाखल्वाप्युदखलम् ॥ ६२ ॥

स्वर्णकारोपकरण समस्ततुलनानि च ॥

मृत्काष्ठताम्रलोहाद्यपात्राणि विविधानि च ॥ ६३ ॥

दिव्यापधानि वर्गाश्च रज्जक स्नेहनानि च ॥

एतानि द्वारयाद्ये तु मूलमन्त्रेण पूजयेत् ॥ ६४ ॥

वाङ्मार्गा हे ततः क्षमे च क्षमश्च पञ्चाक्षरो मनुः ॥

अनेन मूलमन्त्रेण भैरव तत्र पूजयेत् ॥ ६५ ॥

सर्वेषां रससिद्धानां नामानि कीर्तयेत्तदा ॥

॥ प्राचीन रससिद्धा ॥

व्यालाचार्यश्चन्द्रसेनः सुयुधिर्नरवाहनः ॥ ६६ ॥

॥ नागार्जुनो रत्नघोषः सुरानन्दो यशोधरः ॥
इन्द्रद्युम्नश्च माण्डव्यश्चर्पटिः शूरसेनकः ॥ ६७ ॥

वाडवो नागबुद्धिश्च खण्डः कापालिको हरः ॥

कामली नात्विकः शंभुर्लोको लम्पटशारदौ ॥ ६८ ॥

जणासुरो मुनिश्रेष्ठो गोविन्दः कपिलो बलिः ॥

एते सर्वे तु भूपेन्द्रा रससिद्धा महाबलाः ॥ ६९ ॥

चरन्ति सर्वलोकेषु निर्जरामरणाः सदा ॥

सप्तविंशतिसंख्याता रससिद्धिप्रदायकाः ॥ ७० ॥

धन्याः पूज्याः प्रयत्नेन ततः कुर्याद्रसायनम् ॥

हर्षयेद् द्विजदेवांश्च तर्पयेदिष्टदेवताम् ॥ ७१ ॥

कुमारीयोगिनीयोगिमुनिमायिकसाधकान् ॥

तर्पयेत्पूजयेद्भक्त्या निजशक्त्यनुसारतः ॥ ७२ ॥

इत्थेयं सर्वसंभारयुक्तं कुर्याद्रसोत्सवम् ॥

सर्वविघ्नप्रशान्त्यर्थं सर्वेप्सितफलप्रदम् ॥ ७३ ॥

अन्यथा चेद्विमूढात्मा मंत्रदीक्षःक्रमं विना ॥

कर्तुमिच्छति सूतस्य साधनं गुरुवर्जितः ॥ ७४ ॥

नासौ सिद्धिर्माप्नोति यत्नकोटिशतैरपि ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शाल्लोक्तां कारयेत् क्रियाम् ॥ ७५ ॥

सम्पक्साधनसोपमा गुरुयुता राजाज्ञयालङ्घना

नानाकर्मणि कोविदा रसपरास्त्वद्व्या जनैश्चार्यतः ॥

मात्रापन्त्रसुपाककर्मकुशला सर्वोपधीकोविदा-

॥ स्तेपां सिध्यति नान्यथा विधिपलात् श्री पारदः पारदः ॥ ७६ ॥

। इति श्री रसरत्नाकरे वादिखण्डे परमाणुपूर्वकं रसदीक्षानाम प्रथमोपदेशः ।

॥ अथ श्री वादिरुते द्वितीयोपदेशः ॥

भक्त्याः शास्त्रविचारणादनुदिनं पूजविधेः, पालना-

॥ १ ॥ त्स्वात्मानन्दनिमज्जनात् परहितात् कार्यनित्यागोपनात् ॥

नित्यं सद्गुरुसेवनादनुभवात् सूतस्य सद्भावना-

॥ २ ॥ दास्यन्ते निजरश्मयो वरवलात् सत्सम्प्रदायात्स्फुटम् ॥ १ ॥

रसादिलेहपर्यन्त शोधने, मारणे हितम् ॥

॥ ३ ॥ भावनायां कश्चिच्चैव नानावर्गो निगद्यते ॥ २ ॥

अङ्गे नेक्ते भवेन्मूल द्वयः सर्वाङ्गो भवेत् ॥

॥ ४ ॥ अमात्रायां समा मात्रा विज्ञेया रसकर्मणि ॥ ३ ॥

॥ ५ ॥ अथ नानावर्गः ॥

॥ ६ ॥

निलापामार्ग कदली चित्रकार्द्रक मूलकम् ॥

॥ ७ ॥ शिशुमोक्ष पञ्चाशं च सर्वमन्तःपुटे दहेत् ॥ ४ ॥

समालोह्य जलैर्वस्त्रैर्वध्या ग्राह्यमर्धजलम् ॥

॥ ८ ॥ शोधयेत् पाचयेदग्नौ मृद्भाण्डेन तु तिलजलम् ॥ ५ ॥

ग्राह्यं क्षाराचशेषं तद्वृक्षक्षारमिदं स्मृतम् ॥

॥ ९ ॥

चुम्बं कूर्पं शंखं शुक्तिं चराटेः शुक्लं वर्णकः ॥ ६ ॥

॥ १० ॥ कपोत चाप गृध्राणां शिबि कुबुद्ध्योश्च विद् ॥

॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ चाङ्गोरी चणकांस्तु मातुलुङ्गाम्लधेतसम् ॥ ७ ॥

॥ १३ ॥ चिचा नारंगं जंघीरमेलवर्ग इति स्मृतः ॥ ८ ॥

॥ १४ ॥

सामुद्रं सैधव काचं चुल्लिका च सुवर्चलम् ॥ ८ ॥

चूलिका नवसारः स्यादेतल्लवणपञ्चकम् ॥

॥ क्षारत्रय ॥

सज्जीक्षारं यवक्षारं टड्डुणं च तृतीयकम् ॥ ९ ॥
क्षारत्रयमिदं ख्यातं— ... ॥

॥ मूत्रवर्ग—मित्रपंचक—पित्तवर्ग वसावर्ग ॥

... अजाश्वमहिषीगवाम् ॥
नारीमेपीखरोप्राणां मूत्रवर्गो गजस्य च ॥ १० ॥

मित्र पंचकम् मध्वाज्यटंकणं गुंजा शुडः स्यान् मित्रपंचकम् ॥

पित्त वर्गं नराश्वशिखिगोमत्स्यपित्तानि पित्तवर्गके ॥ ११ ॥

वसा पंचकम् मत्स्याहिनरमेपीणां शिखिनां च वसा मता ॥

॥ रक्तवर्ग ॥

मज्जिष्ठा कुक्कुमं लाक्षा दाडिमं रक्तचन्दनम् ॥ १२ ॥
यन्धूकं करवीरं च रक्तवर्गो ह्ययं भवेत् ॥

॥ पीतवर्ग ॥

कुसुमं किंशुकं रात्रिः पतङ्गं मदयतिका ॥ १३ ॥
पीतवर्गो ह्ययं ख्यातो दिव्यौषधिगणं शृणु ॥

॥ दिव्यौषधिगण ॥

अजकणीं शालपुष्पी रुदंती काकतुण्डिका ॥ १४ ॥

हंसपादी व्याघ्रनखी चांडाली क्षीरकंदकः ॥

वन्ध्याकर्कोटकी रंभा गोजिह्वा कोकिलाक्षकः ॥ १५ ॥

शाकटृक्षो हेमवल्ली पातालगरुडी शमी ॥

कटुतुम्बी वज्रलता सूरणं वनसूरणम् ॥ १६ ॥

मेपशृङ्गी चक्रमर्दो जलकुम्भी शतावरी ॥

शुक्ला कोशातकी नीली आरुकणीं त्रिपर्णिका ॥ १७ ॥

कुङ्कुमी कृष्णतुलसी पुंग्वा श्वेतापराजिता ॥

गरुडी लाट्टली ब्राह्मी चाङ्गेरी पद्मचारिणी ॥ १८ ॥

मूषाविधानं वज्रमूषा १

..... मूषाकरणमुच्यते ॥

तुपं वस्त्रं समं दग्धं तत्पादांशा च मृत्तिका ॥

कूपी पापोणपादं च यज्रवल्लीया द्वैर्वेदिनम् ॥ ३१ ॥

मर्दयेत् कारयेन्मूषां वज्राख्यां रसबन्धकाम् ॥

॥ वज्रमूषा २ ॥

वल्मीकमृत्तिकाहाराः पुराणं लोहकिट्टकम् ॥ ३२ ॥

श्वेतपापाणकं चैतत् सर्वं चूर्ण्य समं समम् ॥

सर्वतुल्यं तुप दग्धं सर्वं तोयैश्च मर्दयेत् ॥ ३३ ॥

मूषासपुटकं कुर्यात् सन्धिं लिप्याच्च तेन वै ॥

सर्वकार्यकरा एषा वज्रमूषा महाबला ॥ ३४ ॥

॥ वज्रमूषा ३ ॥

गारा दग्धास्तुपा दग्धा दग्धा वल्मीकमृत्तिका ॥

गजोश्वानां मल दग्धं यावत्तत् कृष्णतां गतम् ॥ ३५ ॥

पापाणभेदीपत्राणि कृष्णा मृच्च समं समम् ॥

यज्रवल्लीया द्वैर्मर्च्यं दिनं वा शोषयेद् दृढम् ॥ ३६ ॥

तेन कोष्ठं बद्धनालं वज्रमूषां च वारयेत् ॥

- वर्तुला गोस्तनाकारा वज्रमूषा प्रकीर्तिना ॥ ३७ ॥

मूर्च्छने भारणे बन्धे द्रुममेलापके हिता ॥

सैव छिद्रान्विता मध्यगम्भीरा सारणोचिता ॥ ३८ ॥

प्रकटा ग्रावकाकारा धीजनिर्वापणे हिता ॥

॥ इति सर्ववर्गा ॥

॥ अथ रसशोधनमाह ॥

॥ रसशोधनविधि १ ॥

सूतं धान्याम्रकं तुल्यं दिनं पुनर्नवाद्रवैः ॥

मर्दिनं तप्तगन्धे तु वज्रमूषां धितं पचेत् ॥ ३९ ॥

अजामारी काकमाची देवदालीन्द्रवारुणी ॥	
काकजंघा शिखिशिखा सर्पाक्षी नागवल्लिका	॥ १९ ॥
मीनाक्षी कृष्णधत्तूरो वला नागवला जया ॥	
मुण्डी महायला पूगी त्रिविधं चित्रकं निशा	॥ २० ॥
भूर्वा काञ्चाननं कन्या पेटारी सूर्यवर्तकः ॥	
विष्णुकान्ता कारवल्ली वाकुची सिन्दुवारिका	॥ २१ ॥
स्वर्णपुष्पी खण्डजारी मञ्जिष्ठा पीलुक वचा ॥	
स्तुही रक्तस्तुही बिल्वं कार्पासः कंगुणी घना	॥ २२ ॥
पलाशाङ्गोलविजया मेघनादार्कसर्पपाः ॥	
ब्रह्मदण्डी महाराष्ट्री रेता रक्ता पुनर्नवा	॥ २३ ॥
उदुंबरः सोमलता कुंभी पुष्करमूलकम् ॥	
तिलपर्णी कृष्णजीरा वृश्चिकाली च कालिका	॥ २४ ॥
करवीरोमिदमनी बृहती भूमिपाटली ॥	
यवचित्री चन्द्रलता मर्कटी वनराजकम्	॥ २५ ॥
वदरी लज्जरी लाक्षा चणा वर्तुलपत्रका ॥	
अपामार्गो भूकदंबो विषमुष्ट्येकवीरकः	॥ २६ ॥
गोरंभा कदली जाती मुशली सहदेविका ॥	
परण्डः सैन्धवं पथ्या शुंठी मण्डूकपर्णिका	॥ २७ ॥
मरूथको हिंसु वालो लक्ष्मणा हस्तिमूलिका ॥	
क्षीरवृक्षाश्च ये सर्वे तथा नानाविधं विषम्	॥ २८ ॥
दिन्यौपधिगणः ख्यातो रसराजस्य साधने ॥	
व्यस्तं वाथ समस्तं वा यथालाभं नियोजयेत्	॥ २९ ॥

॥ विषवर्गः ॥

तीव्रगंधरसस्पर्शैर्विविधैस्तु वनोद्भवैः ॥	
मर्दनात्स्वेदनात्सूतो म्रियते घट्यतेऽपि च	॥ ३० ॥
रक्तशृंगी कालहूटं हरिद्रं सचूकं तथा ॥	
मौस्तिकं विषवर्गः स्यात्—	॥

मूपाविधानं वज्रमूपा १

..... मूपाकरणमुच्यते ॥

तुपं वल्लं समं दग्धं तत्पादांशा च मृत्तिका ॥

कृपी पापाणपादं च वज्रवह्ण्या द्रवैर्दिनम् ॥ ३१ ॥

मर्दयेत् कारयेन्मूपां वज्राख्यां रसवन्धकाम् ॥

॥ वज्रमूपा २ ॥

बल्मीकमृत्तिकाहाराः पुराणं लोहकिट्टकम् ॥ ३२ ॥

श्वेतपापाणकं चैतत् सर्वं चूर्ण्य समं समम् ॥

सर्वतुल्यं तुपं दग्धं सर्वं तोषैश्च मर्दयेत् ॥ ३३ ॥

मूपासंपुटकं कुर्यात् सन्धिं लिप्प्याच तेन वै ॥

सर्वकार्यकरा एषा वज्रमूपा महाबला ॥ ३४ ॥

॥ वज्रमूपा ३ ॥

गारा दग्धास्तुपा दग्धा दग्धा बल्मीकमृत्तिका ॥

गजाश्वानां मलं दग्धं यावत्तत् कृष्णतां गतम् ॥ ३५ ॥

पापाणभेदीपत्राणि कृष्णा मृद्य समं समम् ॥

वज्रवह्ण्या द्रवैर्मर्द्य दिनं वा शोषयेद् दृढम् ॥ ३६ ॥

तेन कोष्ठं वङ्कुनालं वज्रमूपां च धारयेत् ॥

- वर्तुला गोस्तनाकारा वज्रमूपा प्रकीर्तिना ॥ ३७ ॥

मूर्च्छने मारणे पन्थे छंदमेलापके हिता ॥

सैव छिद्रान्विता मध्यगम्भीरा सारणोचिता ॥ ३८ ॥

प्रकटा आचकाकारा बीजनिर्वापणे हिता ॥

॥ इति सर्ववर्गाः ॥

॥ अथ रसशोधनमाह ॥

॥ रसशोधनविधि १ ॥

सूतं धान्याग्नकं तुल्यं दिनं पुनर्नवाद्रवैः ॥

मर्दिनं तप्तगन्धे तु वज्रमूपांभित्तिं पचेत् ॥ ३९ ॥

भूधरस्य पुटैकेन समुद्धृत्य विमर्दयेत् ॥
 पूर्ववत्पूर्वजैर्द्रावैस्तद्वद् रुध्वा च पाचयेत् ॥ ४० ॥
 पुनर्मर्द्य पुनः पाच्यं दशवार च पूर्ववत् ॥
 पातयेत्पातनायत्रे सम्पक् शुद्धो भवेद्रसः ॥ ४१ ॥

॥ रसशोधनविधि २ ॥

रसस्य दशमांशं तु गन्ध दत्वा विमर्दयेत् ॥
 जम्बीरोत्थैर्द्रवैर्याम पात्य पातनयत्रके ॥ ४२ ॥
 पुनर्मर्द्य पुनः पात्यं सप्तवार विशुद्धये ॥

॥ रसशोधनविधि ३ ॥

अथवा पारद मर्द्य तप्तखल्वे दिनावधि ॥
 कुमारी-रजनी-चुत्रैः पात्य पातनयत्रके ॥ ४३ ॥
 कन्याग्नित्रिफलाभिश्च पुनर्मर्द्य च पातयेत् ॥
 पुनर्मर्द्य पुनः पात्य सप्तवार विशुद्धये ॥
 इत्येव सप्तधा कुर्यात् सम्पक् शुद्धो भवेद्रसः ॥ ४४ ॥
 युक्त सर्वस्य सूतस्य तप्तखल्वे विमर्दनम् ॥
 शोधने चारणे चैव जारणे च विशेषतः ॥
 मूर्च्छने मारणे चैव बन्धने च प्रशस्यते ॥ ४५ ॥

॥ तप्त ख व ॥

अजाशकृत्तुपार्णि च भूगर्ते त्रिनयं क्षिपेत् ॥
 तस्योपरि स्थितं खल्व तप्तखल्वमिद भवेत् ॥ ४६ ॥
 खन्व लेहमयं शस्त मर्दक चैव लेहजम् ॥
 तदभावे शिलोत्थ वा योग्य खल्व च मर्दकम् ॥ ४७ ॥

॥ हिंगुलात् पारदनिष्काशनविधि १ ॥

अथवा हिंगुलात् सूतं ग्राहयेत्तन्निगद्यते ॥
 गोमूत्रैर्माहिर्पैर्मूत्रैस्तिलतैलसुराम्लकैः ॥ ४८ ॥
 सप्ताह हिंगुल पाच्य लेहपात्रे त्रमाग्निना ॥
 चालयेत्लोहदण्डेन द्राव दत्वा पुनः पुनः ॥ ४९ ॥

सद्रवं तं समादाय शिखिपित्तेन भावयेत् ॥

दिनान्ते पातनायन्त्रे पातयेच्चण्डवह्निना ॥ ५० ॥

सप्तकञ्चुकनिर्मुक्तः ख्यातोऽयं शुद्धसूतकः ॥ ५१ ॥

कन्याभिस्त्रीफलाभिश्च पुनर्मर्यं च पातयेत् ॥

इत्येवं सप्तधा कुर्यात् सम्पक् शुद्धो भवेद् रसः ॥ ५२ ॥

॥ हिङ्गलतपासदनिष्कासनविधि २ ॥

दिनैकं हिङ्गलं खन्वे मर्यमग्लेन केनचित् ॥

पातयेत् पातनायन्त्रे दिनान्ते तत्समुद्वरेत् ॥

विना कर्माष्टकेनैव सूतोऽयं सर्वकार्यकृत् ॥ ५३ ॥

मर्यसिद्धमतमेतदीरितं सूतशुद्धिकरमद्भुतं परम् ॥

अल्पकर्मविधिभूरिसिद्धिदं देहलोहकरणे हि शस्यते ॥ ५४ ॥

इति श्री पार्वतीपुत्रश्रीनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतरगतवादिखण्डे

ऋद्विखण्डापरनामके वर्गसाधनादिरसशोधनान्तो द्वितीयोपदेशः ॥ २ ॥

॥ अथ श्री वादिखण्डे तृतीयोपदेशः ३ ॥

पट्काष्टकं षष्टकमष्टकं च शोध्यं चिमर्यं च यथोदितं तत् ॥

वज्रादिलोहान्तकमुक्तपूर्वं तद्वक्ष्यंतं सूतवरस्य सिद्ध्यै ॥ १ ॥

॥ वज्रजातयः ॥

श्वेता रक्ताः पीतकृष्णा छिजाद्या वज्रजानयः ॥

पुंस्त्रीनपुंसकाश्चेति लक्षणेन तु लक्षयेत् ॥ २ ॥

वृत्ताः फलकसंपूर्णास्तेजस्वन्तो बृहत्तराः ॥

पुरुषास्ते समालपाता रेखाविन्दुचिचर्जिताः ॥ ३ ॥

रेखाविन्दुसमायुक्ताः पट्टस्त्रास्ताः त्रिणयः स्मृताः ॥

त्रिकोणं पञ्चदेहं यद्दीर्घं यत्स्यान्नपुंसकम् ॥ ४ ॥

सर्वेषां पुरुषाः श्रेष्ठा चेधका रसपन्धकाः ॥

स्त्रीवच्चा देहसिद्धयर्थं कामकं स्यान्नपुंसकम् ॥ ५ ॥

॥ वज्रशोधन १ ॥

गृहीत्वाथ शुभ वज्र व्याघ्रीकन्दोदरे क्षिपेत् ॥
 महिषीविष्टया लिप्त्वा तुलाग्नौ च पुटे पचेत् ॥ ६ ॥
 अहोरात्रात्समुद्धृत्य हयमूत्रैर्निषेचयेत् ॥
 व्याघ्रीकन्दे पुनः क्षिप्त्वा वज्रकन्दोदरे क्षिपेत् ॥
 हयमूत्रैर्निचिंच्याच्च पुटेत्सिंच्याच्च पूर्ववत् ॥ ७ ॥
 एव सप्तदिनैः शुद्ध वज्रं स्यान्नात्र सशयः ॥

॥ वज्रशोधन २ ॥

कुलत्थकोद्रवकाथहयमूत्रस्तुहीपयः ॥ ८ ॥
 क्षिप्त्वा भाण्डे क्षिपेत्तस्मिन् व्याघ्रीकन्दगत पविम् ॥
 दोलायत्रे दिवारात्रौ समुद्धृत्य पुनः क्षिपेत् ॥ ९ ॥
 व्याघ्रीकन्द महाकन्दे क्षिप्त्वा गजपुटे पचेत् ॥
 तत्पक्व कांचनाद्रावैः सेचयेच्छुद्धिमाप्नुयात् ॥

॥ वज्रशोधन ३ ॥

आस्तुकर्णी मेघनादः प्रियङ्गुर्मेषशृङ्गिका ॥
 अम्लवेतसनिर्गुण्डीकुलत्थकोद्रवाः शमी ॥ ११ ॥
 मुनिश्च हयमूत्रेण कपाय कारेच्छुभम् ॥
 जम्बीरे सूरणे वाऽथ क्षिप्त्वा वज्र दिन पचेत् ॥ १० ॥
 पूर्वकाथेन दोलार्या शुद्धिमाप्नोति नान्यथा ॥

॥ वज्रमारण १ ॥

शुद्ध वज्र मत्कुणानां रक्तौर्लिप्त्वा धमेत्तु तत् ॥ १३ ॥
 अग्निवर्णं क्षिपेन्मूत्रे गर्दभोत्थे पुनः पुनः ॥
 लेपित धामित तद्वदेव कुर्यात् त्रिसप्तधा ॥ १४ ॥

॥ वज्रमारण ३ ॥

तालरु मत्कुणैः पिष्ट्वा गोले तस्मिन्क्षिपेत्तु तत् ॥
 रुध्वा मूपां धमेद् दाह्यात् हयमूत्रे विनिक्षिपेत् ॥ १५ ॥

समुद्रृत्य पुनस्तद्वत् सप्तवारान्मृतो भवेत् ॥

॥ वज्रमारण ३॥

मेपशृङ्गी भुजगास्थि कूर्मशृङ्गं शिलाजतु . ॥ १६ ॥

गन्धकं कान्तपापाणं मुनिपुष्पं सतालकम् ॥

त्रिक्षारं पंचलवणं मेपशृङ्गीन्द्रवारुणी ॥ १७ ॥

वज्रबल्ली मूषकर्णी वदरीकुङ्मलानि च ॥

मूषकस्य मलं स्तन्यं स्तुत्यर्कक्षीरमत्कुणाः ॥ १८ ॥

पंचाङ्गां शरपुष्पां च हस्तिनीरं नृछागवोः ॥

पेटारीविजं स्त्रीपुष्पं पारावतमल शिलाम् ॥ १९ ॥

पुष्पाणि चैव बाकुच्याः पंचाङ्गं निम्बकम्प च ॥

घात्रीवृक्षस्य पंचाङ्गं गोरंभा चाजमूत्रकम् ॥ २० ॥

हंसापादी वज्रकन्दं वृहतीफलसूरणे ॥

गोजिह्वा कर्कटं मांसं मूत्रवर्गं च मिश्रयेत् ॥ २१ ॥

एतत्समस्तं व्यस्तं वा यथालाभं सुषिण्डितम् ॥

तत्पिण्डे निक्षिपेद्वज्रमन्धमूपागतं पुटेत् ॥ २२ ॥

कुलत्थं कोद्रवं पिष्ट्वा हयमूत्रैर्विलोडयेत् ॥

तन्मध्ये सेचयेत्तप्तां मूपां पुटविनिर्गताम् ॥ २३ ॥

एवं पुनः पुनः कुर्यादेकविंशतिवारकम् ॥

आदाय पूर्वजं वज्रताले मत्कुणपेपिते ॥ २४ ॥

गोलके निक्षिपेदृष्ट्वा मूपां तीव्रानले धमेत् ॥

इत्येवं सप्तधा धाम्यं हयसूत्रैर्निषेचयेत् ॥ २५ ॥

अनेन क्रमयोगेन मृतं भवति निश्चितम् ॥

तं मृतं चूर्णयेत्त्रन्ध्वे सिद्धयोग उदाहृतः ॥ २६ ॥

॥ वज्रमारणं ४ ॥

आमकस्य मुखं ताप्यं पेटारीपीजटङ्गणे ॥

क्षारं चोत्तरवारुण्या गन्धकं तालकं शमी ॥ २७ ॥

चित्रावीजं मेषशृंगी स्त्रीपुष्पं चाम्लवेतसम् ॥
 पञ्चाङ्गं शरपुष्पायाः शशदन्ताः शिलाजतु ॥ २८ ॥
 एतत्समस्तं व्यस्तं वा यथा लाभं सुचूर्णयेत् ॥
 स्नुह्यकोन्मत्तवारुण्याः क्षौरैः स्तन्यैर्विमर्दयेत् ॥ २९ ॥
 तद्रोलके क्षिपेद्वज्रं रुध्वा मृपां धमेद् दृढम् ॥
 गुडचीं सैन्धवं हिङ्गु समुस्तोत्तरवारुणीम् ॥ ३० ॥
 काथैः कौलत्थकैः पिष्ट्वा तस्मिन्त्रावे निषेचयेत् ॥
 तद्वज्रं पूर्ववद्रोले क्षिप्त्वा रुध्वा धमेत्तथा ॥ ३१ ॥
 सेचनान्तं पुनः कुर्यादेकविंशतिवारकम् ॥
 तालमत्कुणयोगेन सप्तवारं पुनर्धमेत् ॥ ३२ ॥
 सेचयेदश्वमूत्रेण तद्वज्रं त्रिषते ध्रुवम् ॥

॥ वज्रमार्गं ५ ॥

त्रिवर्षरूढकार्पासमूलमादाय पेपयेत् ॥ ३३ ॥
 त्रिवर्षनागवल्पा वा निजद्रावैः प्रपेपयेत्
 तद्रोलके क्षिपेद्वज्रं रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥ ३४ ॥
 एवं सप्तपुटैः पर एकैकेन मृतो भवेत् ॥

॥ वज्रमार्गं ६ ॥

तालकासीससौराष्ट्रयोर्लषामार्गस्य भस्म च ॥ ३५ ॥
 पिष्ट्वा कौलत्थकैः काथैस्तस्मिन्वज्रं सुतापितम् ॥
 क्षित्वा त्रिसप्तवाराणि त्रिषते नात्र संशयः ॥ ३६ ॥

॥ वज्रमार्गं ७ ॥

वैक्रान्तभस्मना सार्धं पेपयेदम्लवेतसम् ॥
 तद्रोलके क्षिपेद्वज्रमन्धमृपागतं धमेत् ॥ ३७ ॥
 सेचयेदश्वमूत्रेण पूर्वगोले पुनः क्षिपेत् ॥
 रुध्वा ध्मातं पुनः सेच्यमेवं कुर्यात्त्रिसप्तकम् ॥ ३८ ॥
 त्रिषते नात्र सन्देहः सर्वकर्मसु योजयेत् ॥

॥ वज्रमारणं ८ ॥

उत्तरावारुणीक्षीरैः कान्तपापाणजं मुखम् ॥ ३९ ॥

क्षणं पिष्ट्वा तु तद्गोले वज्रं क्षिप्त्वा पचेदनु ॥

मृतैले गन्धतैले वा त्रियते नात्र संशयः ॥ ४० ॥

॥ वज्रमारणं ९ ॥

भूनागं गन्धकं वाय नारीस्तन्येन पेपयेत् ॥

तद्गोलस्थं पचेद्वज्रं पूर्वतैले मृतं भवेत् ॥ ४१ ॥

॥ वज्रमारणं १० ॥

स्तुहीक्षीरेण विमलां पिष्ट्वा तद्गोलके क्षिपेत् ॥

वज्रं निरुध्य मूपां तां शुष्कां तीव्राग्निना घमेत् ॥ ४२ ॥

तप्तमश्वस्य मूत्रे तु क्षिप्त्वा वज्रं समाहरेत् ॥

इत्येवं सप्तधा कार्यं ततस्तालकमत्कुणाः ॥ ४३ ॥

कृत्वा गोलं क्षिपेत्तस्मिन्वज्रमूपां निरुध्य च ॥

धामितं पूर्ववत्सेच्यं सप्तवारैर्मृतं भवेत् ॥ ४४ ॥

॥ वज्रमारणं ११ ॥

वज्रं मत्कुणरक्तेषु क्षिप्त्वा लिप्त्वातपे क्षिपेत् ॥

शुष्कं लेप्यं पुनः शोष्यं यावत्सप्तदिनावधि ॥ ४५ ॥

विष्णुक्रान्तापेटकार्यैर्द्विवैः सिंचेत् पुनः पुनः ॥

तप्तं तप्तं तु तद्वज्रं शतबारान्मृतं भवेत् ॥ ४६ ॥

॥ वज्रमारणं १२ ॥

गन्धकं चूर्णितं भाव्यं स्त्रीपुष्पेण तु सप्तधा ॥

पुनः स्त्रीरजसालोड्य तस्मिन्वज्रं सुतापितम् ॥ ४७ ॥

सेचयेत्तापयेदेवं मृतं स्यात्तु त्रिसप्तधा ॥

॥ वज्रोदनम् ॥ (वज्रघृदूकरणं)

मातुलङ्गतं वज्रं रुध्वा घाले मृदा लिपेत् ॥

पचेत् पुटे समुद्धृत्य तद्वज्रं तपुटैः पचेत् ॥ ४८ ॥

नागवल्या द्रवैर्लिप्तं ^१तत्पत्रेणैव वेष्टितम् ॥

जानुमध्यस्थितं यामं तद्वज्रं मृदुतां व्रजेत् ॥ ४९ ॥

॥ वज्रोदन वज्रमृदूकरण ॥

मातृवाहकजीवस्य मध्ये वज्रं विनिक्षिपेत् ॥

जम्भीरोदरगं वाऽथ दोलापत्रे दिनं पचेत् ॥ ५० ॥

कुलत्थकोटवकाथैश्चैफले वा कपापके ॥

अहोरात्रात् समुद्धृत्य जम्भीरे तु पुनः क्षिपेत् ॥ ५१ ॥

मातृवाहकजीवे वा क्षिप्त्वा पक्त्वा च पूर्ववत् ॥

पुनः क्षेप्यं पुनः पात्र्यं त्रिदिनान्ते समुद्धरेत् ॥ ५२ ॥

वदरीवदनिवानामंकुराणि समाहरेत् ॥

पिष्ट्वा तद्गोलके वज्रं पूर्वपक्वं विनिक्षिपेत् ॥ ५३ ॥

अश्वत्थपत्रकैर्वेष्ट्यं तद्गोलं जानुमध्यगम् ॥

दिनं वा धारयेत् कक्षे मृदुर्भवति निश्चितम् ॥ ५४ ॥

॥ वज्रमृदूकरणं ॥

पारदं तीक्ष्णचूर्णं च दिनमम्लेन मर्दयेत् ॥

तद्गोले निक्षिपेद्वज्रं सूत्रेणावेष्टयेद्वहिः ॥ ५५ ॥

नागवल्लीद्रवैश्चैव वेष्टितं धान्यराशिगम ॥

मासान्ते तत्समुद्धृत्य नागवल्या द्रवैर्लिपेत् ॥

तद्वैर्वेष्टितं जानुमध्यस्थं मृदुतां व्रजेत् ॥ ५६ ॥

॥ वज्रमृदूकरणं ४ ॥

कान्तपाषाणवज्रं वा चूर्णं वा कान्तलोहजम् ॥ ५७ ॥

समृतमम्लयोगेन दिनमेकं यिमर्दयेत् ॥

तद्गोले-निक्षिपेद्वज्रं निम्यकार्पासकोलजैः ॥ ५८ ॥

पत्रैः पिष्टैस्तु संपेष्ट्य नागवल्लीदलैस्तनः ॥

देष्टव्यं तज्जानुमध्यस्थं दिनान्ते मृदुतां व्रजेत् ॥ ५९ ॥

१ मर्दय इति पाठान्तरम्

॥ वज्रमृदूकरणं ५ ॥

गरण्डवृक्षमध्ये तु तत्फले वा क्षिपेत्पविम् ॥

मासमात्रात्समुद्घृत्य जानुमध्ये तु पूर्ववत् ॥ ६० ॥

कोमलं जायते वज्रं दिनान्ते नाऽत्र संशयः ॥

॥ वज्रमृदूकरणं ६ ॥

वज्रं तित्तिरमांसेन वेष्टयेन्निक्षिपेन्मुखे ॥ ६१ ॥

अतिस्थूलस्य भेकस्य मुखं सूत्रेण वेष्टयेत् ॥

निखनेदस्तमात्रायां भूमौ मासात्समुदरेत् ॥ ६२ ॥

मण्डूकसंपुटे रुध्वा सम्पगगजपुटे पचेत् ॥

तद्वज्रं पूर्वगोलस्थं जानुमध्ये गतं दिनम् ॥ ६३ ॥

भवेद्वज्रौदनं साक्षान्मार्यं पश्चाच्च योजयेत् ॥

सर्ववज्रौदनानां तु मारणं पूर्ववद्भवेत् ॥ ६४ ॥

॥ वैक्रान्तशोधनम् ॥

त्रिक्षारैः पंचलवणैर्वसामूत्राम्लकोद्रयैः ॥

मत्स्यपित्तैस्तैलघृतैः कुलत्थैः काजिकान्धितैः ॥ ६५ ॥

सप्ताहं देहलकाग्रन्त्रे व्याघ्रीकन्दगतं पचेत् ॥

सप्तवर्णं तु वैक्रान्तं शुद्धिमायाति निश्चितम् ॥ ६६ ॥

॥ उपरसानां शोधनम् ॥

जम्बीराणां द्रवे मग्नमातपे धारयेद्दिनम् ॥

शुष्यन्ति टङ्गणं शंखो वराशञ्जनगैरिकम् ॥

कासीसं भूखगं चैव शुद्धं योगेषु योजयेत् ॥ ६७ ॥

॥ गन्धशुद्धि १ ॥

यामैकं गन्धकं मर्च्य द्रवैर्निम्पाजगन्धयोः ॥

शृगीधत्तूरपोर्वाध तिलपर्ण्याश्च वा द्रवैः ॥

तदादाप घृतैस्तुल्यं छोटपात्रे क्षणं पचेत् ॥ ६८ ॥

लघ्यग्निना द्रुतं तट्टे अजाक्षीरे विनिक्षिपेत् ॥

इत्येवं सप्तधा कुर्याच्छुद्धिमायाति गन्धकम् ॥ ६९ ॥

॥ गंधकशोधनम् २ ॥

करज्जैरण्डतैलं च छागीदुग्धं च भाण्डके ॥ ७० ॥

क्षिप्त्वा तस्य मुखं रुध्वा स्वच्छवस्त्रेण बुद्धिमान् ॥

गन्धकं धूर्तजैर्द्रावैर्दिनं भाव्यं विशोपयेत् ॥ ७१ ॥

तच्चूर्णं पूर्वभाण्डस्य वस्त्रोपरि निधारयेत् ॥

आच्छाद्य च शरावेण पृष्ठे देयं पुष्टं लघु ॥ ७२ ॥

द्रुतं गन्धं समादाय भाव्यं घत्तूरजैर्द्रवैः ॥

तद्वद्द्राव्य पुनर्भाव्यं द्रावयेच्च पुनस्ततः ॥ ७३ ॥

आदाय मत्स्यपित्तेन सप्तधा भाव्यमातपे ॥

ततः कोशातकीपीजचूर्णेन सह पेपयेत् ॥ ७४ ॥

भावयेद्भृङ्गजैर्द्रावैः सप्ताहमातपे खरे ॥

तोयेन क्षालितं शोष्यं ततो मृदग्निना क्षणम् ॥ ७५ ॥

घृताक्ते लोहपात्रे तु द्रावितं ढालयेत्ततः ॥

भृङ्गराजद्रवान्तस्थं सम्यक् शुद्धं भवेत्तु तत् ॥ ७६ ॥

॥ शुद्धगंधकस्य तैलपातनविधि, गंधनिराग च ॥

अथ शुद्धस्य गन्धस्य तैलपातनमुच्यते ॥

अम्लपर्णी देवदाली दाडिमं मातुलुङ्गकम् ॥ ७७ ॥

नारङ्गं वा यथालाभं द्रवमेकस्य चाहरेत् ॥

गन्धकस्य तु पार्दाशं दड्डुणं द्रवसंघुतम् ॥ ७८ ॥

एताभ्यां गन्धकं भाव्यं घर्मे वारत्रयं पुनः ॥

घत्तूरस्तुलसी कृष्णा लशुनं देवदाशिका ॥ ७९ ॥

जिघृमूलं काकमाची कर्पूरं शङ्खपुष्पिका ॥

कृष्णागुरु च कस्तूरी चंघ्यामर्कोटकी समम् ॥ ८० ॥

मातुलुङ्गरसैः पिष्ट्वा क्षिपेदेरण्डतैलके ॥

अनेन लोहपात्रस्थं भावयेत्पूर्वगन्धकम् ॥ ८१ ॥

त्रिवारं क्षौद्रतुल्यं तज्जायते गन्धवर्जितम् ॥

इदं गन्धवर्जितं स्यात्तत्तद्योगेषु योजयेत् ॥ ८२ ॥

॥ हरितालशुद्धि १ ॥

स ^१चूर्णेणारनालेन दोलायन्त्रेण तालकम् ॥
दिनं पक्वं विचूर्ण्यार्थं भाव्यं कूष्माण्डजैर्द्रवैः ॥ ८३ ॥
शोष्यं पेय्यं पुनर्भाज्यं शनवारं विशुद्ध्यै ॥

॥ हरितालशुद्धि २ ॥

तालकं कणशः कृत्वा तालात्पादांशद्वुणम् ॥ ८४ ॥
द्वयं जम्बीरजैर्द्रवैः क्षालयेत्काञ्जिकैस्तथा ॥
तच्छुष्कं पोदलीयद्र सचूर्णे काञ्जिके पचेत् ॥ ८५ ॥
द्विदिनं दोलायन्त्रे तटस्कूष्माण्डजैर्द्रवैः ॥
पाचितं शुद्धिमायाति तालं सर्वत्र योजयेत् ॥ ८६ ॥

॥ विमलशुद्धि. ॥

सुवर्णवर्णं विमलं ताप्यं वा कणशः कृतम् ॥
पुनर्नवायाः कल्कस्थं कालत्ये स्वेदयेज्जले ॥ ८७ ॥
सैन्धवैर्वाजपूराक्तैर्युक्तं वा पोदलीकृतम् ॥
दोलायन्त्रे दिनं स्वेद्यं शुद्धिमायाति निश्चितम् ॥ ८८ ॥

॥ रसकशुद्धि. ॥

रजस्वलारजोमूत्रै रसकं भावयेदिनम् ॥
तैरेव दिनमेकं तु मर्दयेच्छुद्धिमाप्नुयात् ॥ ८९ ॥
पुनर्नवामेघनादकपिजम्बीरतिन्दुकैः ॥
अगस्तिपुष्पकुमुदयवचिश्याम्लवेतसैः ॥ ९० ॥
यवहरणभूधात्रीमाण्डूकीरुच्यीरकैः ॥
कारचल्लीक्षीरकन्दरक्तोत्पलशर्माघनैः ॥ ९१ ॥
मेघशृङ्गा चोप्यसाशक्याम्निद्रुणैः ॥
तैलमत्स्यवसाग्योपैर्द्रवैरेनैः सकाञ्जिकैः ॥ ९२ ॥

एतैः समस्तैर्व्यस्तैर्वा दोलायन्त्रे दिनत्रयम् ॥

अभ्रपत्राद्युपरसान् शुद्धिहेतोस्तु पाचयेत् ॥ ९३ ॥

सूर्यावर्ते वज्रकन्दः कदली देवदालिका ॥

शिशुः कोशातकी वन्ध्या काकमाची च बालुकम् ॥ ९४ ॥

आसामेकरसेनैव त्रिक्षारपटुपञ्चकम् ॥

भावयेदम्लवर्गेण तीव्रधर्मे दिनावधि ॥ ९५ ॥

एतत्कल्केन संलेप्यमभ्रकं वज्रमाक्षिकम् ॥

वैक्रांतं सस्यकं तालं कान्तपाणकाञ्जनम् ॥ ९६ ॥

विमलां च शिला तुत्यमन्यानुपरसांस्तथा ॥

दोलायन्त्रे सारनाले पूर्वकल्कयुते पचेत् ॥

तीव्रनाले दिनैकेन शुद्धिमाप्नोति तानि वै ॥ ९७ ॥

॥ धान्याभ्रकरणम् ॥

शुद्धमभ्रं भिन्नपत्रं कृत्वा ग्रीहियुते दृढे ॥

घट्टे बध्वा सारनाले भाण्डमध्ये विमर्दयेत् ॥ ९८ ॥

हस्ताभ्यां स्वयमायाति यावदम्लान्तरे तु तत् ॥

द्वयं त्यक्त्वा तु तच्छेष्यं दिनं धान्याभ्रकं भवेत् ॥ ९९ ॥

॥ अभ्रक भस्म १ ॥

एतद्धान्याभ्रकं मर्त्य भानुदुग्धैर्दिनावधि ॥

कृत्वा धूपं भानुपत्रैर्वैष्टितं पाचयेत्पुटे ॥ १०० ॥

इत्येवं दशधा पाच्यं दुग्धैर्भाज्यं पुनः पुनः ॥

ततो यदजटाकायैर्मर्त्य दशपुटैः पचेत् ॥ १०१ ॥

सघृतैर्महिषीक्षीरैर्मर्त्य देयं पुटत्रयम् ॥

निश्चन्द्रं जायते ह्यभ्रं योजनीयं रसायने ॥ १०२ ॥

॥ अभ्रक भस्म २ ॥

पुनर्नवाद्यौषधानि ख्यातानि ह्यभ्रशोधने ॥ १०४ ॥

धान्याभ्रकं तु तैरेव त्रिदिनं तु पुटे पचेत् ॥

पूर्ववत्क्रमयोगेन म्रियते पञ्चभिः पुटैः ॥ १०४ ॥

॥ सर्वधातु शुद्धि. ॥

तैले तके गयां मूत्रे काञ्जिके रविदुग्धके ॥
 कुलत्थानां कपाये च जम्बीराणां द्रवे तथा ॥ १०५ ॥
 तप्त्वा तप्त्वा निषिञ्चेत् एकैकस्मिंस्तु सप्तधा ॥
 स्वर्णादिलोहपत्राणि शुद्धिमाप्नोति निश्चितम् ॥ १०६ ॥
 द्राविते नागवद्ने च पचेत्तद्विद्विद्वधे ॥
 त्रिक्षारं पंचलवणं जम्बीराम्लेन सप्तधा ॥ १०७ ॥
 भाषयेदातपे तीव्रे तत्कल्केन विलेप्य च ॥
 घोषारताम्रपत्राणां शुद्धये गजपुटे पचेत् ॥ १०८ ॥

॥ नागभस्म ॥

लोहपात्रे पचेन्नागं तुल्यं यावद्द्रुतं भवेत् ॥
 चाल्यं पलाशदण्डेन भस्मीभूतं समुद्धरेत् ॥ १०९ ॥
 भस्मतुल्यां शिलां तस्मिन्निक्षिप्या चाम्लेन केनचित् ॥
 पेपयेद्याममात्रं तु रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥ ११० ॥
 स्वाद्गृहीतं पुनः पिष्ट्वा विंशत्यंशशिलायुतम् ॥
 अम्लेन याममात्रं च रुध्वा पचेच्च पूर्ववत् ॥
 एवं पष्टिपुटेः पको मृते भवति पन्नगः ॥ १११ ॥

॥ लेहभस्म ॥

नारीस्तन्येन संपिष्टं हिङ्गूलं पलपंचकम् ॥ ११२ ॥
 तेन लोतल्य पत्राणि लेपयेत् पलपंचकम् ॥
 रुध्वा गजपुटे पच्यात् कपायैर्नैफलेः पुनः ॥ ११३ ॥
 जम्बीरैरारुनालैर्या विंशांशदरदेन च ॥
 पिष्ट्वा रुध्वा पुटेऽल्लोहं तळत्वाच्यं पुनः पुनः ॥ ११४ ॥
 पत्वारिंशत्पुटेरेव तीक्ष्णं कान्तं च मुण्डकम् ॥
 त्रिगते नात्र संदेहो दत्वा दत्त्येव हिंमुग्धम् ॥ ११५ ॥

॥ वंगमस्य ॥

लोहपात्रे द्रुते धंद्रे पादांशं तालकं क्षिपेत् ॥
 चाल्यमश्वत्थदण्डेन जातं भस्म समुद्धरेत् ॥ ११६ ॥
 तद्भस्म हरितालं तु तुल्यमग्लेन मर्दयेत् ॥
 पलाशकद्रवैर्वाऽथ यामान्ते चोद्धृत पुटेत् ॥ ११७ ॥
 उद्धृत्य दशमांशेन तालेन सह मर्दयेत् ॥
 पूर्वद्रावैस्तु यामैकं रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥
 चत्वारिंशत्पुटैरेवं पक्वं स्यान्मृतवद्भकम् ॥ ११८ ॥

॥ ताम्रमस्य ॥

कण्टवेधीकृतं ताम्रपत्रं तुल्यांशगन्धकैः ॥ ११९ ॥
 अम्लपिष्टैः प्रलिप्याथ रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥
 उद्धृत्य चूर्णयेत्तस्मिन् पादांशं गन्धकं क्षिपेत् ॥ १२० ॥
 जम्बीरैरारनालैर्वा पिष्ट्वा रुध्वा पुटेत् पुनः ॥
 एवं चतुःपुटैः पञ्चाद्वन्धो देयः पुटे पुटे ॥ १२१ ॥
 मातुलङ्गद्रवैरेवं पुटमेकं प्रदापयेत् ॥
 सितशर्करया पंचपुटं देयं मृत भवेत् ॥ १२२ ॥

॥ रोष्यमस्य ॥

माक्षिकेनाम्लपिष्टेन तत्तुल्यं तारपत्रकम् ॥
 लिप्त्वा रुध्वा पुटे पक्त्वा समुद्धृत्य विचूर्णयेत् ॥ १२३ ॥
 कणामाक्षिकसिंघुत्थभूषाद्यथ समं समम् ॥
 पूर्वचूर्णेन तुल्यांशमिदमग्लेन मर्दयेत् ॥ १२४ ॥
 रुध्वा गजपुटे पञ्चासौरेवं मर्दयेत् पुटेत् ॥
 एवं सप्तपुटैः पक्वं तारं भस्मत्वमाप्नुयात् ॥ १२५ ॥

॥ स्वर्णमस्य ॥

मृतं नागं स्नुहीक्षीररथ्याग्लेन केनचिद् ॥
 पिष्ट्वा तेन समांशेन स्वर्णपत्राणि लेपयेत् ॥ १२६ ॥

रुचां गजपुटे पक्त्वा समुद्धृत्य त्रिचूर्णयेत् ।
तस्मिन्नेव मृत नागमष्टमांशेन लेपयेत्
यामैक मर्दयेदम्लै रुचा गजपुटे पचेत् ।
एवमष्टपुटैः पक्व मृतं भवति हाटम्

॥१२७॥

॥ कास्य पित्तल भस्म ॥

आरे घोषे प्रस्तव्यं ताम्रवन्मारणं परम्
विविधपरमयोगैर्युक्तिर्युक्तैः प्रसिद्धै-
रनुभवपथद्वैः शोधनं मारणं च ।
पवित्रलिगगनानां सर्वलोहे विशेषाद्-
गदितमिह द्वितार्थं वार्तिकानां विभूत्यै

॥१२८॥

॥१२९॥

इति श्री पार्वतीपुत्रश्रीनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरातर्गते वादिल्लण्डे
ऋद्धिखण्डापरनामके घञ्जशोधनादि धातुमारणं नाम तृतीयोपदेश ॥ ३ ॥

॥ अथ श्री ऋद्धिखण्डे चतुर्थोपदेशः ॥

सम्यक् सिद्धमतान्तरैः समुचितैः सत्संप्रदायैः शुभैः
ख्यातैर्गन्धकजारणादिविविधैर्योगैः सुसिद्धैः क्रमात् ॥
यद्दृष्टं सुलभं सुवर्णकरणं तारस्य सरजनात् ।
सत्यं सज्जनरक्षणातुरतया सतन्यते तत्त्वतः

॥१॥

॥ गन्धपिष्टि ॥

दशनिष्कं शुद्धसूतं निष्कैकं शुद्धगन्धकम् ।
स्तोत्रं स्तोत्रं सिपेस्त्वल्वे मर्दकेन शनैः शनैः
कुट्टनाज्जायते पिष्टिः सेयं गन्धपिष्टिका ।

॥२॥

स्वर्णपिष्टि

भागत्रयं शुद्धसूतं भागैकं शुद्धहाटम्
अम्लेन मर्दयेन्नामं ख्यातेयं स्वर्णपिष्टिका ।

॥३॥

॥ पट्टगुणगन्धकजारणं ॥

गन्धपिष्टिं हेमपिष्ट्या समया वेष्टयेद्दहि-

॥४॥

वस्त्रेण वेष्टयेद्गाढं सूताख्ये लोहसंपुटे ।
 निधाय पोटलीमध्ये सर्वतुल्यं च गन्धरुम् ॥५॥
 क्षिप्त्वा निरोधयेत्सन्धि-मृच्छोणेन च रोधयेत् ।
 भूधराख्ये पुटे पक्त्वा जीर्णं गन्ध पुनः क्षिपेत् ॥६॥
 पद्मगुणे गन्धके जीर्णे शनैर्वस्त्रं निवारयेत् ।

॥ शतगुणगंधकजारणं ॥

पुनः पुनः समं गन्धं दत्वा जार्यं शनैः शनैः ॥७॥
 निःशेषं नैव कर्तव्यं प्रमादात्प्राति सुतरुः ।
 एवं शतगुणे जीर्णे यन्नादुभृत्य पिष्टिकाम् ॥८॥

॥ सिद्धयोगेन वेधः ॥

तत्तुल्ये संपुटे हेमिनि रुन्ना दाह्ये च वेष्टयेत् ।
 कुमारीद्रवपिष्टेन काचेनाङ्गुलमात्ररुम् ॥९॥
 तद्वहिष्टं कणेनैव लोणमृत्तिकया ततः ।
 वेष्ट्यमंगुलितैलेन सूर्यतापेन शोपितम् ॥१०॥
 कोष्ठीयन्त्रे गतं धाम्यं चङ्कनाले द्वादशदिना ।
 तत्त्वोटं जायते दिव्यं सिन्दूरारुणसंनिभम् ॥११॥
 तेन वेधस्तु तारस्य द्रुतस्य शतभागतः ।
 देयः संजायते स्वर्णं सिद्धयोग उदाहृतः ॥१२॥

॥ गन्धकपिष्टि १ ॥

गन्धरुं शोधितं चूर्ण्य सप्तया कनकरत्नैः ।
 भावयेदातपं तद्वज्रारीणां रजसा पुनः ॥१३॥
 तद् गन्धं कर्पमेरुं तु नरपित्तेन लोलितम् ।
 पलैरुं पारदं शुद्धमातपे सर्परे क्षिपेत् ॥१४॥
 तत्पुष्टे लोलितं गन्धं क्षिप्त्वाङ्गुष्ठेन मर्दयेत् ।
 पिष्टिका जायते दिव्या सर्वरामफलप्रदा ॥१५॥

॥ गंधकपिष्टि २ ॥

तिलपर्णीरसेनैव सप्तया शुद्धगंधरुम् ।
 भावयेत्पयसेक्ष्णं छायाशुष्कं पुनः पुनः ॥१६॥

शुद्धं सूतं पलैकं च मूषायां हि निघापयेत् ।
 शुद्धस्वर्णस्य गुलिकां निष्कमात्रां विनिक्षिपेत् ॥१७॥
 तां मूषां वालुकायन्त्रे स्थापयेत्पूर्वगन्धरुम् ।
 रुद्रिशङ्खुद्रिशो दत्त्वा चुल्लयां मन्दाग्निना पचेत् ॥१८॥
 पादांशे गन्धके जीर्णे जायते गन्धपिष्टिका ।
 गन्धपिष्टिः पृथग्ग्राह्या स्वर्णस्य गुलिकां विना ॥१९॥

॥ गन्धकपिष्टि ३ ॥

छायायां गन्धकं भान्यं शतधा मर्कटीद्रवैः ।
 घर्मे मृत्त्वपरि सूतं क्षिपेत्किञ्चिच्च गन्धरुम् ॥२०॥
 मर्कटीद्रवसंयुक्तं जीर्णे गन्धे द्रवं पुनः ।
 देयं पादांशकं यावद्गन्धकं सद्रवं क्रमात् ॥२१॥
 जायते पिष्टिका दिव्या सर्वकामफलप्रदा ।

॥ गन्धकपिष्टि ४ ॥

गन्धकं सूक्ष्मचूर्णं तु काञ्जिकैः शालयेत्त्रिधा ॥२२॥
 त्रिधा जम्बीरजैर्द्रवैर्हसपाद्याश्च सप्तधा ।
 कर्पूरं च पृथग्भान्यं श्वेताद्रिकर्णिकद्रवैः ॥२३॥
 आतपे त्रीणि वाराणि ततो जारणमारभेत् ।
 द्विगुञ्जामात्रकपूरैर्यन्त्रगर्भं प्रलेपयेत् ॥२४॥
 तद्गर्भे भावितं गन्धं सार्धनिष्कं प्रदापयेत् ।
 शुद्धसूतं पलं चार्धं कर्पूरं पूर्वतुल्यरुम् ॥२५॥
 पूर्वतुल्यं ततो गन्धं क्रमेणाथ प्रदापयेत् ।
 श्वेताद्रिकर्णिकामूलं गोमूत्रेण प्रपेपयेत् ॥२६॥
 आन्डाश्च तेन बल्केन शरावेण निश्च्य च ।
 पाचयेन्नलिकायन्त्रे दिनान्ते तं समुद्धरेत् ॥२७॥
 कर्पूरादि पुनर्देयं तद्वज्जार्धं दिनावधि ।
 इत्येवं तु पुनः कुर्याज्जायते गन्धपिष्टिका ॥२८॥

॥ गन्धकपिष्टि ५ ॥

पारदस्य पलैकं तु रुषैकं शुद्धगन्धरुम् ।
 स्निग्धखल्वे कराड्गुल्फा देवदालीद्वये प्लुतम् ॥२९॥

मर्दयेदातपे तीव्रे जायते गन्धपिष्टिका ।

॥ गंधक पिष्टिः ६ ॥

शुद्धसूतं पलैकं तु कर्पायं शुद्धगन्धकम् ॥३०॥

निधाय ताम्रखले तु तदधोऽग्निं मृदु भिषेत् ।

कराङ्गुष्ठेन समर्थं यामाद्भवति पिष्टिका ॥३१॥

॥ अथ गन्धकपिष्टिनां स्तम्भनमाह ॥

॥ गन्धकपिष्टिस्त्वन्नं ॥

तिक्तकोपातकीबीजं चाण्डालीकन्द एव च ।

नारीस्तन्येन संपिप्य लेपयेद्गन्धपिष्टिकाम् ॥३२॥

निक्षिपेत्सूरणे कन्दे क्षीरकन्दोदरे तथा ।

बन्ध्याकर्कोटकीवज्रकन्दे वा कुटुहंजिके ॥३३॥

मुखं कन्दस्य मज्जाग्रीं रुध्वा कन्दमृदा लिपेत् ।

पुटयेद्भूधरे यन्त्रे करीपाग्रीं दिनावधि ॥३४॥

ऊर्ध्वाधः परिवर्तेन यथा कन्दो न दहते ।

ततः पिष्टीं समुद्भृत्य स्तम्भिता जायते ध्रुवम् ॥३५॥

॥ स्तम्भित गंधक पिष्टि जारणं ॥

अथास्या जारणा कार्या स्तनारण्ये लोहसंपुटे ।

निधाय जारयेद्गन्धं तुल्यं तुल्यं तु भूधरे ॥३६॥

जीर्णे गन्धे पुनर्देयं यन्त्रे जार्यं च पूर्ववत् ।

एवं शतगुणं जार्यं जीर्णं यन्त्रात्समुद्धरेत् ॥३७॥

सर्वासां गंधपिष्टीनां रञ्जनं स्यात्तु जारणात् ।

॥ अथ जारितानां गन्धकपिष्टीनां मारणमाह ॥

॥ गन्धक पिष्टि मारणं ॥

दिव्यापमगणद्रावैः पिष्टिः खले विमर्दयेत् ।

दिनान्ते गोलकं कृ-स पीजदिव्यगणोद्भवेः ॥३८॥

लेपयेद्ब्रह्मर्षां तु गोलं तत्र निरोधयेत् ॥

दिनैकं भूधरे पन्थादूर्ध्वाः परिवर्तयेत् ॥३९॥

समुद्भृत्य पुनर्मर्द्यं प्रवद्रावैस्तु पूर्वम् ।

पुटान्तं कारयेदेव दशवारं पुनः पुनः ॥४०॥
म्रियते नात्र संदेहो गन्धपिष्ट्यस्ततः पुनः ।

॥ गन्धपिष्ट्या तारवेध १ ॥

मृतपिष्टिपलैकं तु पेपयेद्वासकरुद्रवैः ॥४१॥
तत्कल्कैर्नागपत्रं तु लेपयित्वा पलाष्टम् ।
छायाशुष्कं न्यसेत्पिण्डे वासापत्रसमुद्भवैः ॥४२॥
तं पिण्डं संपुटे रुचा पुटेदारण्यकोत्पलैः ।
समुधृत्य पुनर्देया पलैका मृतपिष्टिका ॥४३॥
वासाद्रावैर्दिनं मर्यं तं गोलं घेष्टयेत्पुनः ।
वासापत्रोत्थपिण्डेन रुचा गजपुटे पचेत् ॥४४॥
एवं पुनः पुनः कुर्यात्तत्तवर्णं मृतं भवेत् ।
तन्नागं पलमात्रं तु यामैकं वासरुद्रवैः ॥४५॥
मर्दितं लेपयेत्तेन ताम्रपत्रं पलाष्टम् ।
दिनैकं पाचनायन्त्रं पाचयेन्म्रियते ध्रुवम् ॥४६॥
षोडशांशेन तेनैव तारे वेधं प्रदापयेत् ।
तत्तारं जायते स्वर्णं जाम्बूनदसमप्रभम् ॥४७॥
यथा कथा गन्धपिष्ट्या स्तम्भनं जारणं विना ।
पूर्ववत्क्रमयोगेन दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥४८॥

॥ तारवेध २ ॥

अर्जुनस्य त्वचो भस्म वासाभस्म समं समम् ।
शुद्धरुन्याद्रवैर्मर्त्यं दिनैकं तेन लेपयेत् ॥४९॥
रुष्टोर्ध्वं नागपत्रं रुचा लघुपुटे पचेत् ।
उधृत्य मर्दयेद्यामं पूर्वद्रावैः सभस्मकैः ॥५०॥
रुचा गजपुटे पत्वा स्वाद्गुणैः समुद्भवेत् ।
एवं शतपुटैः पाच्यं भस्म द्वावैथ मर्दयेत् ॥५१॥
तेनैव तारपत्राणि मधुलिप्तानि लेपयेत् ।
रुचा गजपुटे पत्वा पुनर्लिप्ता पुटे पचेत् ॥५२॥
इत्येव तु त्रिधा कुर्यात्तारमायाति काञ्चनम् ।

॥ तारवेध ३ ॥

लोहपात्रे द्रुते नागे चूर्णितं रसकं समम् ॥५३॥
 क्षिप्त्वा चुल्लयां पचेयामं चाल्यं पापाणमुष्टिना ।
 यामांते द्विद्वगुलं क्षेप्यं चूर्णितं नागतुल्यरुम् ॥५४॥
 सुसूक्ष्मं मर्दयेत्तावत् दृढं पापाणमुष्टिना ॥
 पचेच्चण्डाग्निना तावद्दिनानामेकविंशतिम् ॥५५॥
 जायते कुङ्कुमाभं तु तार तेनैव वेधयेत् ।
 चतुःषष्टितमांशेन दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥५६॥

॥ तारवेध ४ ॥

द्रावयेत्तवर्परे नागं पादांशं तत्र निक्षिपेत् ।
 चिञ्चाश्वत्थत्वचः क्षारं लोहदवर्षा विमर्दयेत् ॥५७॥
 यामान्ते तत्समृद्धृत्य वज्रीक्षीरैर्दिनायधि ।
 मर्त्यं खल्वे समुध्यृत्य मृद्भाण्डान्तर्निरोधयेत् ॥५८॥
 पचेद्रात्री चतुर्धामं चुल्लयां चण्डाग्निना पुनः ।
 उद्धृत्य मर्दयेत्तवर्परे वज्रीक्षीरैर्दिनायधि ॥५९॥
 रात्री पाच्य दिवा मर्द्य यावत्पण्मासमेव च ।
 यथा न पतते तस्मिञ्जलं धूलिस्तु रक्षयेत् ॥
 सहस्रांशे धृते तारे धेने दत्ते सुमांजनम् ॥६०॥

॥ तारवेध. ५ ॥

शिलागन्धकुरुपूरुङ्कुमं मर्दयेत्समम् ।
 जम्बीरोत्थद्रवैर्यामं तन्समं नागपत्रम् ॥६१॥
 लिप्त्वा लिप्त्वा पुटैः पच्याद्यावच्छष्टिपुटी भवेत् ॥६२॥
 तन्नागं विगुदाभासं जायते तेन वेधयेत् ।
 चतुःषष्टितमांशेन तारमायाति काञ्चनम्

॥ तारवेध ६ ॥

तीक्ष्णं शूल्य नागपत्री द्रुत नागं तु तुल्यम् ।
 चूर्णितं भागमैकं द्वौभागी हेममाक्षिम् ॥६३॥
 वज्रमृषागतं रज्ज्वा ध्यातं खोटं गुचूर्णितम् ।
 सिद्धचूर्णेन संयुक्तं तारमायाति काञ्चनम् ॥६४॥

॥ तारारिष्टं १ ॥

शुल्वचूर्णं तीक्ष्णचूर्णं तुल्यं रुध्वा धमेत् दृढात् ।
तत्खोटं सिद्धचूर्णं च मर्धं पान्यं च पूर्ववत् ॥
तेनैव मधुयुक्तेन तारपत्राणि लेपयेत् ।
रुध्वा गजपुटे पच्यादेवं वारत्रयं कृते ॥
पीतवर्णं भवेत्तत्तु तारारिष्टं निगद्यते ।

॥ तारारिष्टं २ ॥

धंगनागसमं कांतमथवा ताम्रनागरुम् ॥
माक्षिकं शुल्वतीक्ष्णं वा शुल्वनागं सवंगरुम् ।
एते योगास्तु चत्वारः पृथक् चूर्णानि कारयेत् ॥
पृथग्ध्मातानि खोटानि सिद्धचूर्णयुतानि च ।
मर्दनादिषुटान्तानि तारारिष्टकराणि वै ॥
पूर्ववत्लेपयोगेन मत्वेकेन तु कारयेत् ।
तारारिष्टस्य तस्यैव स्वर्णीकरणमुच्यते ॥

॥ तारारिष्टस्य वेधः १ ॥

शुद्धवैक्रान्तभागैरुं क्रिया वैक्रान्तसत्त्वरुम् ।
नागचूर्णं च भागीरुमंधमूपागतं धमेत् ॥
सिद्धचूर्णेन संयुक्तं मर्दनादिषुटान्तरुम् ।
कर्तव्यं पूर्ववत्प्राज्ञैस्तामादाय विमर्दयेत् ॥
मधुना याममात्रं तु तेन लेपं तु कारयेत् ।
शतांशेन तु पत्राणां तारारिष्टस्य यत्नतः ॥
रुध्वा गजपुटे पच्याद् दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ तारवेधः ७ ॥

मूलपत्रफलं विह्वान्छाकटुक्षाञ्च तत्रयम् ।
शिथुमूलं रसं चैतन्मर्दयेत्त्रिभुजैः ॥
अनेन नागचूर्णं तु मर्धं मर्धं पुटे पचेत् ।
एवं शतपुटैः परं जायते पद्मरागवत् ॥
तेनैव तारपत्राणि मधुनिष्ठानि लेपयेत् ।
रुध्वा गजपुटे पच्यादेवं वारत्रये कृते ॥
ततारं जायते दिव्यं जाम्बूनदसमममम् ।

॥ तारारिष्टस्य वेधः २ ॥

राजावर्तं हिंगुलकं कंकुष्ठं च प्रवालकम् ॥
प्रत्येकं कर्पमात्रं स्याद्रसकस्य पलं तथा ।
सूक्ष्मचूर्णं कृतं सर्वं सिद्धचूर्णन संयुतम् ॥
अंधमृपागतं ध्मातं मर्दनादि पुटान्तरम् ।
पूर्ववत् कारयेत्पश्चान्मधुना सह मिश्रयेत् ॥
तारारिष्टस्य पत्राणि लेपयित्वा पुटे पचेत् ।
एवं वारत्रयं कुर्याद् दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥

॥ तारारिष्टस्य वेधः ३ ॥

माक्षिकं दरदं तुल्यं राजावर्तं प्रवालकम् ।
एतानि समभागानि द्विभागं रसकं भवेत् ॥
मेपीक्षीरेण तत्सर्वं दिनमेकं त्रिमर्दयेत् ।
छायाशुष्कं तु तत्कृत्वा तुल्यांशं मित्रपंचकम् ॥
दत्त्वा तु मर्दयेत् खल्वे तारारिष्टं तु लेपयेत् ।
प्रथमं समकल्केन रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥
अर्धकल्केन लेप्याथ पादकल्केन वा पुनः ।
एवं पुनत्रयं देयं दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥

॥ तारारिष्टस्य वेधः ४ ॥

रसकं नागसंतुल्यं रुध्वा खोटे प्रकाशयेत् ।
सिद्धचूर्णनं संयुक्तं पुष्टांतं पूर्ववत् कृतम् ॥
तेनैव मधुनोक्तेन तारारिष्टं प्रलेपयेत् ।
रुध्वा रुध्वा पुटे पच्यान् त्रिधा भवति काञ्चनम् ॥

॥ नागमस्मना तारवेधः ॥

गंधकं तालकंशुल्वं समहिंगुलपेषितम् ।
मातुलुङ्गद्रवैः सार्धं नागपत्राणि तेन वै ॥
लिप्त्वा रुध्वा पुटे पच्यात्पुनस्तेनैव मर्दयेत् ।
एवं पट्टिपुष्टैः पक्वो नागः स्यात्कुङ्कुममभः ॥
तेन तारस्य पत्राणि मधुलिप्तानि लेपयेत् ।
रुध्वा तीव्राग्निना धाम्यमेवं वारत्रये कृते ॥

तत्तारं जायते दिव्यं जाम्बूनदसमप्रभम् ।

॥ तारवेधः ८ ॥

लाङ्गली गिरिकर्ण्यभिः करवीरजमूलरुम् ।

सौवीरं टङ्कणं स्तन्यैः पिष्ट्वा पिष्टं प्रकल्पयेत् ॥९०॥

चतुर्धा विमला शुद्धा तेष्वेका पलमात्ररुम् ।

द्विपलं पारदं शुद्धं शुद्धं हेमपलत्रयम् ॥९१॥

यामेकं मर्दयेत् सर्वं पूर्वपिण्डोदरे क्षिपेत् ।

तत्पिण्डं वज्रमूपायां रुन्वा धाम्यं दृढाग्निना ।

तत्खोटं शतमांशेन द्रुतं नागं तु वेधयेत् ॥९२॥

तन्नागेन शतांशेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ।

तत्खोटं शतमांशेन द्रुतं नागं तु वेधयेत् ।

जायते कनकं दिव्यं देवाभरणमुत्तमम् ॥९३॥

॥ तारवेधः ९ ॥

पारदं कुङ्कुमं गन्धं स्त्रीपुष्पेण दिनावधि ।

मर्दयेत्तुल्यतुल्यांशं तेन कल्केन साधयेत् ॥९४॥

शुद्धानि तारपत्राणि लिप्त्वा रुन्वा धमेद्धठात् ।

पत्रं कृत्वा पुनर्लेप्यं रुन्वा धाम्यं च पूर्ववत् ॥९५॥

इत्येवं सप्तधा कुर्यात्लेपनं द्वात्रिंशं क्रमात् ।

ततस्तस्यैव पत्राणि तेन कल्केन लेपयेत् ॥९६॥

उद्घाटं द्वात्रयेत्तं च द्रुतमाज्ये विनिक्षिपेत् ।

सप्ताहं धारयेत्तस्मिन्दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥९७॥

॥ तारवेधः १० ॥

कुङ्कुमं गन्धकं स्रुतं मृद्धिष्ठा तत्समं समम् ।

शाकटसफलद्रावैः सुपस्वैर्मर्दयेद्दिनम् ॥९८॥

तेन तारस्य पत्राणि प्रलिप्तानि विशोषयेत् ।

आवर्त्य ढालयेत्तस्मिन्स्तेन कल्केन भावितम् ॥९९॥

एवं पुनः पुनः कुर्यादेकत्रिंशतिवाररुम् ।

तत्तारं जायते स्वर्णं सम्यग्द्वादशवर्णरुम् ॥१००॥

॥ तारवेधः ११ ॥

पारदं कान्तपाषाणं गन्धकं रक्तचन्दनम् ।

रुदन्तीद्रवसंयुक्तं दिनमेकं विमर्दयेत्	॥१०१॥
तेन तारस्य पत्राणि प्रविलिप्तानि शोषयेत् ।	
धामयेदन्वमूपायामेवं कुर्याद्विषसप्तधा	॥१०२॥
शाकवृक्षस्य मूलं तु भाव्यं तत्पत्रैर्द्रवैः ।	
रक्ताश्वमारजैश्चैव पृथग्भाव्यं त्रिधा त्रिधा	॥१०३॥
अनेन पूर्वतारस्य द्रुतस्य प्रतिवापनम् ।	
दापयेत्सप्तवारं तु दिव्यं भवति काञ्चनम्	॥१०४॥
॥ तारवेधः १२ ॥	
गन्धकं गन्धमूली च रविदुग्धेन मर्दयेत् ।	
मृग्मये संपुटे रुन्वा मासं भूमौ विनिक्षिपेत्	॥१०५॥
उद्धृत्य तेन तारस्य पत्रलेपं तु कारयेत् ।	
पूर्वतारे द्रुते देयः प्रतिवापः पुनः पुनः	॥१०६॥
सप्तविंशतिमे वापे तत्तारं काञ्चनं भवेत् ।	
॥ सिद्धचूर्णम् ॥	
शुद्धमूतसमं गंधं खलो मर्द्य दिनावधि	॥१०७॥
जायते कज्जली श्रेष्ठा सर्वकार्यकरी शुभा ।	
कज्जली दृढाणं ताप्यं मृत्येकं कर्पमानकम्	॥१०८॥
कर्पद्रव्यं शुद्धगन्धं यामं सर्वं विचूर्णयेत् ।	
सिद्धचूर्णमिदं ख्यातं भवेत् पादादिकं पलम्	॥१०९॥
यत्र यत्र मिलत्येतत्तत्र चूर्णं पलं पलं ।	
योजयेद्धोहवादेषु तदिदानीं निगद्यते	॥११०॥
॥ ताररंजनं ॥	
ताम्रतीक्ष्णारकान्तानां चूर्णमेकस्य चाहरेत् ।	
यथा लोहे पलैकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम्	॥१११॥
वज्रमूपागतं रुन्वा ध्मातं खोटं भवेत्तु तत् ।	
तुल्यैर्भूनागजीवैर्वा गन्धकेन समेन वा	॥११२॥
मर्दयेन्मातुलुङ्गाम्लैः पूर्वखोटं दिनावधि ।	
तत्रपिण्डं पद्ममूपायां रुन्वा गजपुटे पत्रेत्	॥११३॥
आरण्योपलकैरेवं पुटं दद्याच्चतुर्दश ।	
इन्द्रगोपकसंकाशं जायते पूजयेच्छिवम्	॥११४॥

क्षौद्रयुक्तेन तेनैव तारपत्राणि लेपयेत् ।
 रुद्ध्वा धमेत्पुटेद्वाथ एवं वारत्रये कृते ॥११५॥
 जायते कनकं दिव्यं सिद्धोयं ताररंजकः ।
 इत्येवं सर्वयोगानामत्रत्यानां पृथक् पृथक् ॥११६॥
 सिद्धचूर्णेन संयुक्तं कर्तव्यं विधिना बुधैः ।
 ॥ तारवेधः १३ ॥

शुल्वं नागं समं धाम्यं समं वा शुल्ववङ्गकम् ॥११७॥
 आवर्तते तु तच्चूर्णं सिद्धचूर्णेन पूर्ववत् ।
 शुल्वं नागं वङ्गयोपं यथेष्टैकं विचूर्णयेत् ॥११८॥
 तत्समं तीक्ष्णचूर्णं च त्वंधमूपागतं धमेत् ।
 एतत्त्वोटं विचूर्ण्यथ सिद्धचूर्णेन संयुतम् ॥११९॥
 पूर्ववत् क्रमयोगेन तारमायाति काञ्चनम् ।
 ॥ सिद्धचूर्णेन ताम्रवेधः ॥

शुल्वस्य भागत्रितयमेककं नागवङ्गयोः ॥१२०॥
 समावर्त्य विचूर्ण्यथ सिद्धचूर्णेन पूर्ववत् ।
 नागमेकं द्वयं शुल्वं तच्छुल्वेनैव पन्नगम् ॥१२१॥
 रुद्ध्वा ध्मातं च तच्चूर्ण्यं सिद्धचूर्णेन पूर्ववत् ।
 सिद्धचूर्णत्रयो भागा भागकं हेमगैरिकम् ॥१२२॥
 रुद्ध्वा ध्मातं पुनश्चूर्ण्य सिद्धचूर्णेन पूर्ववत् ।
 ॥ तारवेधः १४ ॥

गन्धकेन हतं शुल्वं मासिकं च समं समम् ॥१२३॥
 हंसपाचित्ररुद्रवैर्दिनमेकं विमर्दयेत् ।
 तेनैव तारपत्राणि लिप्त्वा रुद्ध्वा पुटे पचेत् ॥१२४॥
 तमुद्धृत्य धमेत्पश्चात्कृत्वा पत्राणि लेपयेत् ।
 पूर्वरुल्लेन रुद्ध्वाथ पुटं दत्वा समुद्धरेत् ॥१२५॥
 इत्येवं दशधा कुर्यात्तारमायाति काञ्चनम् ।
 ॥ तारवेधः १५ ॥

तीक्ष्णं द्वयं त्रयं घोपमारं भागचतुष्टयम् ॥१२६॥

नवभागं ताम्रचूर्णं नागं च नवभागरूपम् ।

अंधमूपागतं ध्मातं तत्खोटं सूक्ष्मचूर्णितम्

॥१२७॥

सिद्धचूर्णेन संयुक्तं पूर्ववत् ताररञ्जनम् ।

॥ तारवेधः १६ ॥

मृतनागसमं तुल्यं द्वाभ्यां तुल्यं च माक्षिरूपम्

॥१२८॥

केवलं मृतनागं वा सिद्धचूर्णेन पूर्ववत् ।

॥ ताररंजनं १७ ॥

नागाभ्रं वाऽथ यद्वाभ्रमन्ययित्वा धमेदद्यात्

॥१२९॥

तत्खोटं सूक्ष्मचूर्णं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम् ।

पूर्ववत् क्रमयोगेन तारमायाति काञ्चनम्

॥१३०॥

तीक्ष्णं शुल्यं नागवद्गं मृतं नागं तु तुल्यरूपम् ।

चूर्णितं भागमेकैकं द्वौ भागौ हेममाक्षिरूपम्

॥१३१॥

चक्रमूपागतं रुन्ना ध्मातं खोटं सुचूर्णितम् ।

सिद्धचूर्णेन संयुक्तं तारमायाति काञ्चनम्

॥१३२॥

॥ तारारिष्ट करणं १ ॥

शुल्यचूर्णं तीक्ष्णचूर्णं तुल्यं रुन्ना धमेदद्यात् ।

तत्खोटं सिद्धचूर्णं तु मर्धं पान्यं च पूर्ववत्

॥१३३॥

तेनैव मधुयुक्तेन तारपत्राणि लेपयेत् ।

रुन्ना गजपुटे पच्यादेवं वारत्रये कृते

॥१३४॥

पीतवर्णं भवेत्तु तारारिष्टं निगद्यते ।

॥ तारारिष्ट करणं २ ॥

वद्गं नागं समं कान्तमथवा ताम्रनागरूपम्

॥१३५॥

माक्षिकं शुल्यतीक्ष्णं च शुल्यं नागं सप्तद्वयरूपम् ।

एते योगास्तु चत्वारः पृथक् चूर्णानि कारयेत्

॥१३६॥

पृथग्भातानि खोटानि सिद्धचूर्णयुतानि च ।

मर्दनादिपुटान्तानि तारारिष्टकराणि चै

॥१३७॥

॥ तारारिष्टरंजनं ५ ॥

पूर्वबलेपयोगेन प्रत्येकेन तु कारयेत् ।

तारारिष्टस्य तस्यैव स्वर्णीकरणमुच्यते ॥१३८॥
 शुद्धवैक्रान्तभागैकं किंवा वैक्रान्तसत्वकम् ।
 नागचूर्णं तु भागैकमन्धमूपागतं यमेत् ॥१३९॥
 सिद्धचूर्णेन संयुक्तं मर्दनादिपुटान्तरम् ।
 कर्तव्यं पूर्ववत्प्राज्ञैस्तमादाय विमर्दयेत् ॥१४०॥
 मधुना याममात्रं तु तेन लेपं तु कारयेत् ।
 शतांशेन तु पत्राणां तारारिष्टस्य यत्नतः ॥१४१॥
 रुध्वा गजपुटे पस्त्वा, दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ तारारिष्ट रंजनं ६ ॥

राजावर्तं हिङ्गुलकं कंकुष्ठं च प्रवालकम् ॥१४२॥
 प्रत्येकं कर्पमात्रं स्याद्रसकस्य पलं तथा ।
 सूक्ष्मचूर्णं कृतं सर्वं सिद्धचूर्णेन संयुतम् ॥१४३॥
 अन्धमूपागतं ध्मातं मर्दनादिपुटान्तरम् ।
 पूर्ववत् कारयेत्पश्चान्मधुना सह मिश्रयेत् ॥१४४॥
 तारारिष्टस्य पत्राणि लेपयित्वा पुटे पचेत् ।
 एवं वारत्रयं कुर्याद्दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥१४५॥

॥ तारारिष्ट वेधः ७ ॥

मांसिकं दरदं तुल्यं राजावर्तं प्रवालकम् ।
 एतानि समभागानि द्विभागो रसको भवेत् ॥१४६॥
 मेषोक्षीरेण तत्सर्वं दिनमेकं विमर्दयेत् ।
 छायाशुष्कं तु तत्कृत्वा तुल्यांशं मित्रपंचकम् ॥१४७॥
 दत्त्वा तु मर्दयेत् खल्वे तारारिष्टं तु लेपयेत् ।
 प्रथमं समकल्केन रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥१४८॥
 अर्धकल्केन लेप्योऽथ पादकल्केन वै पुनः ।
 एवं पुटत्रये दत्ते दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥१४९॥

॥ तारारिष्ट वेधः ८ ॥

रसकं नागसंतुल्यं रुध्वा खोटं प्रकाशयेत् ।
 सिद्धचूर्णेन संयुक्तं पुटान्ते पूर्ववत्कृतम् ॥१५०॥
 तेनैव मधुनाक्तेन तारारिष्टं मलेपयेत् ।

रुद्धा रुद्धा पुटैः पच्यात्रिधा भवति काञ्चनम् ॥१५१॥

॥ तान्नवेधः ॥

शुक्लपत्राणि तप्तानि आरनाले विनिक्षिपेत् ।
पुनः पाच्यं पुनः क्षेप्यं यावत्तत्रैव शीर्यते ॥ ॥१५२॥

तत्पत्रमारनालस्थ सालयेदारनालकैः ।
पादांशं दृक्कणं दत्त्वा याममम्लेन पेपयेत् ॥१५३॥

रुद्धा लघुपुटैः पच्यादेवं शतपुटैः पचेत् ।
मन्त्राज्यं टंरुणः पश्चात्पच्याद्रुद्धा धमेद्धटात् ॥१५४॥

तच्छुल्वं कालिकाहीनं जायते शुभ्तुण्डवत् ।
तच्छुल्वं त्रिगुणं तारे निर्वाप्यं काञ्चनं भवेत् ॥१५५॥

॥ तारवेधः १८ ॥

शिग्रुपत्रसमैः पत्रैर्मूलैः प्रवालसंनिभैः ।
ज्ञेया दिव्यौषधी सिद्धा नाम्ना सा कीटमारिणी ॥१५६॥

तद्द्रवैः पारदो मर्या यावत्सप्तदिनावधि ।
तेनैव तारपत्राणि प्रलिप्तानि विशोषयेत् ॥१५७॥

रुद्धा गजपुटे पच्यादेवं कुर्यात्त्रिसप्तधा ।
जायते कनकं दिव्यं पुरा नागार्जुनोदितम् ॥१५८॥

॥ ताररंजनं १९ ॥

शुद्धसूतसमा राज्ञी सूतपाद च गन्धरुम् ।
मृद्गाण्डे पाचयेच्छुल्यां घट्टरद्रवसंयुतम् ॥१५९॥

वासाकाष्ठेन तन्मर्द्यं द्रवो देयः पुनः पुनः ।
एवं दिनत्रयं कुर्याज्जायते भस्मसूतरः ॥१६०॥

तन्मर्द्यं मातुलुङ्गाम्लैर्दिनमेकं तु तेन वै ।
चतुःषष्टितमांशेन तारपत्राणि लेपयेत् ॥१६१॥

रुद्धा गजपुटे पच्यादेवं वारत्रये कृते ।
तत्तारं जायते स्वर्णं महादेवेन भाषितम् ॥१६२॥

तारस्य रञ्जनमिदं सुखं भोगं हेतु-

कृत्वा विप्रेरुपतिभिर्भुवने जनानाम् ।

देयं सदा सकलकीर्तिशुभाप्तिसिद्धयै

नो चेदने वसतिरेव परा हि धन्या

॥१६३॥

इतिश्री पार्वतीपुत्रश्रीनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे
अखंडखंडापरनामके चक्रशोधनादि ताररत्नं नाम चतुर्थोपदेशः ॥ ४ ॥

—:०:—

॥ अथ श्री वादिखंडे पंचमापदेशः ॥

सितस्वर्णस्य (स्वर्ण तारपोज.) कनकं १

महारसैश्वोपरसैः समृतैर्हेम्नो दलं रञ्जनमत्र युक्त्या ।

नानाविधं वर्णविवर्धनं च तत्कथ्यते वार्तिकश्रुक्तियोग्यम्

॥१॥

वैक्रान्तसत्त्वभागैकं शुद्धवैक्रान्तमेवं वा ।

कांस्याख्या विमला वापि हेमाख्या विमलापि वा

॥२॥

समेन नागचूर्णेन अन्धमूषागतं धमेत् ।

सिद्धचूर्णेन संयुक्तं मर्दनादिपुदान्तरम्

॥३॥

आदाय मधुना पेप्यं याममात्रं मयत्नतः ।

स्वर्णं तारं समं द्राव्यं तेन पत्राणि कारयेत्

॥४॥

सितस्वर्णमिदं ख्यातं पूर्वकल्केन लेपयेत् ।

रुध्वा गजपुटे पच्यादेवं वारत्रये कृते

॥५॥

जायते कनकं दिव्यं सेचयेद्दण्डोदकैः ।

लोहसंक्रान्तिनित्यं सेच्यं ब्राह्मीद्रव्येण वा

॥६॥

एवं विमलनागाभ्यां पृथग्योग उदाहृतः ।

॥ सितस्वर्णस्य स्वर्णप्रिया २ ॥

नागवैक्रान्तयोगेन मयूच्छिष्टेन लेपयेत्

॥७॥

सहस्रांगेसिते हेमे दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ सितस्वर्णवेधः ३ ॥

मेपीक्षीराम्लवर्गाभ्यां द्रुतं पर्मभाषितम्

॥८॥

शतधा तत्पपन्नेन शोष्यं पेप्यं पुनः पुनः ।

अनेन सितस्वर्णस्य पत्रं लिप्त्वा पुटे पत्रे ॥

॥९॥

एवं त्रिसप्तधा कुर्यादिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ सितस्वर्णवेधः ४ ॥

नागचूर्णं ताप्यचूर्णं नागवैक्रान्तमेव वा ॥१०॥
 अंधमूपागतं खोटं सिद्धचूर्णेन संयुतम् ।
 मर्दनं पुटपाकं च पूर्ववत्कारयेत्क्रमात् ॥११॥
 तेनैव मधुनाक्तेन शुद्धं हाटरूपत्रकम् ।
 लिप्त्वा लिप्त्वा पुटैः पच्याद्यावत्कुङ्कुमसंनिभम् ॥१२॥
 एतेत्स्वर्णशतांशेन सितस्वर्णं तु वेधयेत् ।
 जायते कनकं दिव्यं रक्तवर्गेण सेचयेत् ॥१३॥

॥ सितस्वर्ण वेधः ५ ॥

वैक्रान्तं नागचूर्णं च पुटान्तं पूर्ववत्कृतम् ।
 शतांशे नैव वेधेतु सितहेमेन पूर्ववत् ॥१४॥
 लेपनात्पुटपाकाच्च दिव्यं भवति कांचनम् ।

॥ सितस्वर्ण वेधः ६ ॥

मांसिकस्य समांशेन राजावर्तं दिनत्रयम् ॥१५॥
 मातुलुङ्गद्रवैर्मर्द्य तेनपत्राणि लेपयेत् ।
 पूर्वाक्तसितस्वर्णस्य रुन्वा गजपुटे पचेत् ॥१६॥
 पुनर्लेप्यं पुनः पाच्यं सप्तधा कांचनं भवेत् ।

॥ तारवेध २० ॥

राजावर्तं च सिद्धं पारावतमलं समम् ॥१७॥
 अशीत्यंशेन कुरुते स्वर्णं रौप्यं च पूर्ववत् ।

॥ सितस्वर्ण वेधः ७ ॥

रसैः शिरापपुष्पस्य आर्द्रकस्य रसैः समैः ॥१८॥
 भावयेत्सप्तवाराणि राजावर्तं सुवृणितम् ।
 तेनैव शतमांशेन स्वर्णतारं द्रुतं समम् ॥१९॥
 वेधयेत्पूर्ववत् सिद्धं दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ सितस्वर्ण वेध ८ ॥

कङ्कुष्ठं विमला ताप्यं रसकं द्रव्यं शिला ॥२०॥
 राजावर्तं प्रवालं च कांक्षीगैरिकटङ्कणम् ।
 सैन्धवं चूर्णयेत्तुल्यमशीत्यंशेन चापयेत् ॥२१॥

द्रुते समे स्वर्णतारे पूर्ववत्सेचयेत्प्रभात् ।

त्रिवार वापयेदेव दिव्य भवति काञ्चनम् ॥२२॥

पक्वरीजं (हेमरक्तिका) स्वर्णस्पर्शं विमर्शनार्थं सितस्वर्णं वेध-

गैरिकं च प्रवालं च कारुमाच्या द्रवैः समम् ।

यामं मर्द्य तु तदुध्वा आरण्योत्पलकैः पुष्टेत् ॥२३॥

इत्येवं तु त्रिधा कुर्यान्मर्दनं पुष्टपाचनम् ।

तदर्धं हिङ्गुलं शुद्धं क्षिप्त्वा तस्मिन्निमर्दयेत् ॥२४॥

काञ्जिकैर्यामं मात्रं तु पुष्टेनैकेन पाचयेत् ।

अस्य कलरुस्य भागैकं भागाधत्वारि हाटम् ॥२५॥

अन्धमूपागतं ज्वातं समादाय विचूर्णयेत् ।

पूर्ववत् पूर्वकलेन रुग्णा देयं पुष्टं पुनः ॥२६॥

एवं चतुःपुष्टैः पर्यं स्वर्णं शुद्धानिभं भवेत् ।

पर्यवोजमिदं सिद्धं तत्तत्कर्मणि योजयेत् ॥२७॥

॥ पर्यवोजेन सितस्वर्णं वेधः ॥

अनेन पोढशांशेन सितस्वर्णं तु वेधयेत् ।

सेचयेत्कुणीतैले रक्तवर्गेण वापितम् ॥२८॥

पुनर्वैभ्यं पुनः सेन्यं पोढशांशेन बुद्धिमान् ।

एव वारत्रयं वेधं दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥२९॥

॥ अष्टवर्णस्वर्णस्य दशवर्णकरं ॥

पूर्वोक्तपक्वरीजेन वेधयेदष्टवर्गम् ।

तत्स्वर्णं दशवर्णं स्यात्पुष्टे दत्ते न हीयते ॥३०॥

॥ हेमरक्तिप्रकरणम् ॥

निष्काः पोढशं तुल्यस्य सप्तहिङ्गुलगन्धरूपः ।

टङ्कणं च तैर्यैर्यैः योज्यं निष्कचतुष्टयम् ॥३१॥

सर्पमेतदिनं मर्त्यं त्रिपाङ्गस्तुषयोनितम् ।

निष्कमात्रा रतीं कृत्वा श्रेष्ठे र्भर्णं द्रुते क्षिपेत् ॥३२॥

एकैकं निष्कमात्रं तु मूषामये दिनं घमेत् ।

जीर्णं जीर्णे पुनर्देया एव सर्वाः प्रदापयेत् ॥३३॥

शुभ्रावर्णं भवेत्स्वर्णं रम्यातेयं हेमरक्तिका ।

॥ अष्टवर्णस्वर्णस्य दशवर्णरुर ॥

अष्टवर्णसुवर्णस्य द्वावितस्य दशांशतः ॥३४॥

क्षिपेत्तज्जायते सत्य दशवर्ण तु शोभनम् ।

॥ स्वर्णस्य वर्णविवर्धनम् ॥

ताम्रतुल्येन नागेन शोधयेद्धमनेन च ॥३५॥

ताम्रतुल्य शुद्धहम समावर्त्य तु पत्रयेत् ।

इष्टिमा तुयरी चैर खटिका लवण तथा ॥३६॥

गैरिक भागवृद्धयांशमारनालेन पेपयेत् ।

तेन लिप्त्वा पूरपत्र रुचा गजपुत्रे पचेत् ॥३७॥

एवं पुनः पुनः पाच्य यावत्स्वर्णावशेषितम् ।

तत्स्वर्णं ताम्रसयुक्तं समावर्त्य तु पत्रयेत् ॥३८॥

पूर्वरत्नं पुटपात्रेन पत्रेत्स्वर्णावशेषितम् ।

इत्येव पट्टगुणं ताम्रं स्वर्णं तत्र क्रमेण तु ॥३९॥

तत्सर्वं जायते दिव्यं पञ्चरामसमप्रभम् ।

पत्रिंशांशेन तेनैव अष्टवर्णं तु वेधयेत् ॥४०॥

तत्स्वर्णं जायते दिव्यं दशवर्णं न सशयः ।

॥ वर्णविवर्धनम् ॥

समं ताप्य ताम्रवर्णं ताप्यार्थं लोहचूर्णम् ॥४१॥

वन्याद्रात्रि क्षणं मर्त्यं वर्मे तेनैव भावयेत् ।

एव वाराञ्चतुःपष्टिस्ततः शुष्कं त्रिचूर्णयेत् ॥४२॥

शोडशांशेन तेनैव अष्टवर्णं तु वेधयेत् ।

तत्स्वर्णं जायते दिव्यं दशवर्णं न सशयः ॥४३॥

॥ वर्णविवर्धनम् ॥

रसरं घोषताम्रं च काचं श्वेतं नृमेशम् ।

पलानि पञ्चपत्रेण प्रत्येकं चूर्णयेत् पृथक् ॥४४॥

रसरान्निगुणं योज्यं तीक्ष्णचूर्णं पुनस्ततः ।

गन्धकं रसरं कांस्यमाक्षिकं चाष्टनिष्कम् ॥४५॥

विंशनिष्कं धूमसारं सर्वमतदिनाश्रयि ।

मर्त्यं जम्बीरजैर्द्रवैः कार्पाशं चटनीकृतम् ॥४६॥

कोष्ठीयन्त्रे दृढाद्भाम्यं यावत्ताम्रावशेषितम् ।

पट्टगुणम् तस्य ताम्रस्य सीमे बाह्य धमन्धमन् ॥४७॥

पट्ट त्रिशांसेन तेनैव अष्टवर्णं तु वेद्येत् ।

दशवर्णं भवेत्तत्तु नात्रकार्या विचारणा ॥४८॥

॥ ताम्रस्य कालिका विनाशनं ॥

अथान्यस्य च ताम्रस्य नागशुद्धस्य कारयेत् ।

निर्गुण्डिकारसेनैव पञ्चाशद्द्वारदालनम् ॥४९॥

कुष्माण्डस्य रसेनैव सप्तवारं तु दालनम् ।

निशायुक्तेन तत्रेण सप्तवारं तु दालनम् ।

एवं ताम्रं द्रुतं दाल्यं कालिकारहितं भवेत् ॥५०॥

॥ कालिकाद्येनताम्रेण जोटकं ॥

एतत्ताम्रं त्रिभागं स्याद्भागाः पंचैव द्वाष्टम् ।

रौप्यं भागद्वयं शुद्धं सप्तमावर्तयेत्ततः ॥५१॥

जायते कनकं दिव्यं पुरा नागार्जुनोदितम् ।

॥ घर्णविचर्धनम् ॥

अङ्कोलकाष्ठं प्रज्वाल्य आरण्योपलचूर्णकम् ॥५२॥

अङ्कोलप्रीजचूर्णं तु ज्वलत्काष्ठोपरि क्षिपेत् ।

तद्भारान्समादाय शीतलांश्च पुनर्धमेत् ॥५३॥

अङ्कोलप्रीजचूर्णं तु क्षिप्या वस्त्रेण पश्येत् ।

तद्धूमैः स्वर्णपत्राणि दन्तवर्णानि धृषयेत् ॥५४॥

द्रावयित्वा क्षिपेत्तैले पुनर्जीरोत्येते पुनः ।

एवं वारद्वये क्षिप्ते वर्धते वर्णसदृशम् ॥५५॥

अल्पाल्पयुक्ति विधयैः युगता ययोगै-

रल्पाल्प कर्मविधिना ऋषिभिर्विज्ञेयैः ।

लाभार्थपाददशमांशसरोऽष्टेनः

प्रोक्तो मया सरललोभहिताय सत्यम् ॥५६॥

इति श्री पार्यतोपुत्रधीनित्यनायमिन्द्रविरचिते ऋग्गनापरांतर्गते याद्विद्वष्टे
ऋद्धिर्गदापरनामये चणोऽवर्णना-वर्णविचर्धना नाम पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥ अथ श्री वादिखंडे पष्ठोपदेशः ॥

नानारक्तसुषीतपुष्पनिचयादादाय सारं निजं ।

तस्मिञ्छोधितपन्नगं द्रवमतः संढाल्यं वारं शतम् ।

पश्चाद्रञ्जनवेधनं च विधिना चन्द्रार्कताम्रस्य यत् ।

तत्सर्वं गुरुशास्त्रतः स्वमतिना संक्रुध्यते सांप्रतम्

॥१॥

॥ नागस्य रंजन १ ॥

स्तम्भिता गन्धपिष्टी या गन्धजारणवर्जिता ।

तस्याः षोडशभागा वै भागैकं मृतवज्रकम्

॥२॥

देवदाल्याः शङ्खपुष्पा द्वैर्मर्द्यं दिनत्रयम् ।

पचेत्कञ्छपयन्स्थं पुष्टैकेन समुद्धरेत्

॥३॥

यामैकं पूर्वजैर्द्रवैर्मर्द्यं तत्पूर्ववत्पुटेत् ।

एवं सप्तपुटैः पको यामं मर्द्यथ तैर्द्रवैः

॥४॥

दिनैकं पातनायन्त्रे पाचयेत्पुनाग्निना ।

पुनर्मर्द्यं पुनः पाच्यं यावद्ध्वं न गच्छति

॥५॥

अधोयन्त्रे यदा तिष्ठेत्तदा स्याद्रक्तपारदः ।

रक्तपारदं भागैकं द्वयं कृष्णाभ्रसत्वरुम्

॥६॥

टङ्कणस्य च भागैकं सर्वं मर्द्यं दिनावधि ।

वज्रीक्षीरेस्तु तत्पिण्डं रुध्वा गजपुटे पचेत्

॥७॥

पुनर्मर्द्यं पुनः पाच्यमेवं वारांश्चतुर्दश ।

षोडशांशेन नागस्य वेधे दत्ते च काञ्चनम्

॥८॥

जायते दिव्यरूपाढ्यं देवाभरणमुत्तमम् ।

॥ नागस्य स्वर्णं २ ॥

शार्ङ्गकिंशुककोरुण्डवैः कङ्कणितैलतः

॥९॥

मर्दयेन्नागचूर्णं तु दिनं संपुष्टगं पचेत् ।

सम्यग्गजपुटेनैव मर्द्यं पाच्यं पुनः पुनः

॥१०॥

चत्वारिंशत्पुटैः सिध्यं दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ नागस्य स्वर्णं ३ ॥

रसकं कुङ्कुमं तुल्यं बालान्सपुरीषरुम्

॥११॥

पीताभ्रकं विपं तुल्यं मातुलुङ्गद्रवैर्दिनम् ।	
मर्दितं छायाया शुष्कं मधुना सह कल्कयेत्	॥१२॥
तेन नागस्य पत्राणि लिप्त्वा शोप्याणि छायाया ।	
अन्यमूपागतं ध्मातं शाकपत्रद्रवे ततः	॥१३॥
सेचयेदुद्धरेत्पश्चात्प्रकटं द्रावयेत्पुनः ।	
शाकपत्रद्रवैः सेच्यं पुनर्द्रव्यं च सेचयेत्	॥१४॥
इत्येवं सप्तधा कुर्यात्पुनः पत्राणि कारयेत् ।	
लेपयेत्पूर्ववच्छोष्यं रुध्वा धाम्यं च पूर्वम्	॥१५॥
सेचनं द्रावणं चैव सप्तवाराणि कारयेत् ।	
इत्येवं सप्तधा कुर्याल्लेपादि द्रावणान्तरम्	॥१६॥
तन्नागं जायते दिव्यं जाम्बूनदसमप्रभम् ।	
॥ नागस्य स्वर्णं ४ (भूनागतेलं)	
दग्धं तु चुम्बपापाणमारनाले विनिसिपेत्	॥१७॥
मृत्पात्रे लोलितं स्थाप्यं दिवारानं प्रयत्नतः ।	
तत्स्वच्छं ग्राहयेद्ग्राहं तद्द्रवैः शाककुङ्कुमलान्	॥१८॥
पेषयेत्तेन कल्मेन नागचूर्णं विमर्दयेत् ।	
यामान्ते शोपयेद्धर्मे पुनर्मर्द्यं च शोपयेत्	॥१९॥
इत्येवं दशधा कुर्यात्तद्गोलं निसिपेत्पुनः ।	
शाकदण्डस्य सार्द्रस्य गर्भं तेनैव रोधयेत्	॥२०॥
मृदा लिप्तं तु तच्छुष्कं सम्यग्गजपुटे पचेत् ।	
समुद्धृत्य भर्तेत्पीतं स्तंभनं चास्य कथ्यते	॥२१॥
गोमूत्रैः क्षालयेदादौ भूनागाञ्जीवसंयुतान् ।	
सौवीराञ्जनमेतेषु तुल्यं क्षिप्त्वा विमर्दयेत्	॥२२॥
दिनैकं महिषीमूत्रैर्जातं गोलं समुद्धरेत् ।	
तस्मात्पातालपत्रेण ग्राह्यं तैलं प्रयत्नतः	॥२३॥
तस्मिंस्तैले पूर्वनागमथया शुद्धनागरम् ।	
द्रावितं द्रावितं क्षेप्यमेकविंशतिवारकम्	॥२४॥
तन्नागं जायते दिव्यं जाम्बूनदसमप्रभम् ।	
॥ नागस्य स्वर्णं ५ ॥	
शुद्धनागस्य चूर्णं तु समं भूनागचूर्णकम्	॥२५॥

शाककिंशुक कोरुष्टपुष्पाणां ग्राहयेद्रसम् ।
 यथालाभेन तद्वाचैर्दिनमेकं विमर्दयेत् ॥२६॥
 अंधमूपागतं धाम्यं ततश्चूर्णं तु कारयेत् ।
 पूर्ववन्मर्दितं धाम्यमेवं कुर्यात्त्रिसप्तधा ॥२७॥
 जायते कनकं दिव्यं तन्नामं देवभूषणम् ।

॥ ताम्रवेधः १ ॥

शुद्धनागपलैकेन मूपा कार्या सुवर्तुला ॥२८॥
 पलं शुद्धरसं तस्यां क्षिपेद्गन्धं पलद्वयम् ।
 तां मूपां मृण्मये पात्रे धारयेदातपे खरे ॥२९॥
 दिनं जम्बीरनीरेण काकमाची द्वैर्दिनम् ।
 कासमर्दरसैश्चाहो दिनं धतूरजैर्द्रवैः ॥३०॥
 क्रमेण भावयेदेवं चर्मं दिनचतुष्टयम् ।
 मृत्पात्रात्सर्वमुद्धृत्य यथा किञ्चिन्न गच्छति ॥३१॥
 पिष्ट्वा धतूरजैर्द्रवैः करञ्जस्य तु चीजकम् ।
 तेनैवाङ्गुलिमात्रं तु मूपागर्भं मलेपयेत् ॥३२॥
 पूर्वं पिष्टं क्षिपेत्तत्र पलैकं चाय गन्धकम् ।
 भूतगानां द्रवं तत्र निक्षेपेन्निष्कपंचकम् ॥३३॥
 विधाय लेपकलकेन ततो मूपां निरुध्य च ।
 भूधरे दिनमेकं तु करीपाग्री विपाचयेत् ॥३४॥
 स्वाङ्गशीतं समुद्धृत्य मूपायां पूर्ववत्क्षिपेत् ।
 लेपं गन्धं च भूनागं पूर्ववच्च पुष्टे पत्रे ॥३५॥
 एवं विंशगुणं यावज्जायं गन्धं मुसाधितम् ।
 सार्धं पलद्वयं तालं रसकं चापि तत्तमम् ॥३६॥
 पलैकं टङ्कणं पिष्ट्वा द्विधा कुर्यान्नयं पृथक् ।
 काचकूप्यन्तरे क्षिप्त्वा तालकार्थं ततः क्षिपेत् ॥३७॥
 रसकं टङ्कणं पश्चात्सिद्धं पूर्वरसं पुनः ।
 टङ्कणं रसकं तालं क्रमादद्यात्पुनश्चयम् ॥३८॥
 काचकूप्या मुखं दीपितं स्वाङ्गन घेष्टयेत् ।
 अथवा काचकीलेन रुद्ध्वा मृष्टवणेन च ॥३९॥

कूपिकां च मृदा लेप्य सर्वत्रांगुलमात्रकम् ।
तां शुष्कां भूधरे यन्त्रे क्षिप्त्वा पूर्वं च स्वर्पणम् ॥४०॥
दत्त्वा मृदो लिपेतसंधि देयं गजपुटं पुनः ।
स्वाद्गशीतं समुद्धृत्य बलिं पूजां च कारयेत् ॥४१॥
चतुःपष्टितमांशेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ।
स्वर्णं भवति रूपाद्यं सिद्धयोग उदाहृतः ॥४२॥

॥ ताम्र तारवेधः २ ॥

पलानि दशगन्धस्य सूतकस्यैकविंशतिः ।
महाकालस्य बीजोत्थतैलं पंचपलं भवेत् ॥४३॥
सर्वं स्निग्धघटे रुद्ध्वा पाचयेन्मृदुबहिना ।
मापस्पिष्टं प्रलेपेन यथा धूमो न गच्छति ॥४४॥
स सुतो जायते खोटश्चन्द्रार्कं द्राविते क्षिपेत् ।
सहस्रांशेन तेनैव दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥४५॥

॥ ताम्र वेधः ३ ॥

पारदं गंधकं तुल्यं देवदालीद्रवैर्दिनम् ।
मर्दितं तेन ताम्रस्य पत्रलेपं तु कारयेत् ॥४६॥
आवर्त्य चान्धमूपायां समुद्धृत्य ततः पुनः ।
शाकवृक्षस्य पत्राणां कोमलानां द्रवं हरेत् ॥४७॥
तद्द्रवे पूर्वशुल्वं तु द्रावितं द्रावितं क्षिपेत् ।
इत्येवं शतधा कुर्याद्विव्यं भवति काञ्चनम् ॥४८॥

॥ ताम्रवेधः ४ ॥

पीतगन्धकचूर्णं तु नागवल्या द्रवैस्त्यहम् ।
भावितं तेन ताम्रस्य पत्रलेपं तु कारयेत् ॥४९॥
शुष्कं रुद्ध्वा पुटे पच्यादारण्योपलकैः शुभैः ।
शाकवृक्षत्वचा मर्द्य द्रवै रक्ताश्वमाकैः ॥५०॥
पूर्वताम्रस्य पत्राणि कल्केनानेन लेपयेत् ।
रुद्ध्वा तीव्राग्निना धाम्यमेवं वारयते कृते ॥५१॥
तत्ताम्रं जायते स्वर्णं जाम्बूनदत्तमममम् ।
काञ्चनीमूलचूर्णं तु हरितालं मनःशिला ॥५२॥

दङ्कणं मासिकं तुल्यं वासापुष्पद्रवैस्त्रयहम् ।
मर्दितं लेपयेत्तेन ताम्रपात्रं मुशोधितम् ॥५३॥
शनैर्मन्दाग्निना ताप्यं शुष्कलेपं च दापयेत् ।
पुनस्ताप्यं पुनर्लेप्यं सप्तवेत्थं प्रयत्नतः ॥५४॥
ततस्तीत्राग्निना धाम्यं जायते काञ्चनं शुभम् ।

॥ ताम्रवेध ५ ॥

तालं ताप्यं दरदकुन्दी सूतकं सार्धभागं ॥५५॥
खले कृत्वा निदिनमयितं काकमाच्या द्रवेत्थं ।
तेनालेप्यं रविशशिलं रत्नं वद्विषम् ॥५६॥
शुद्धातीतं भवति कनकं सौमलं पांथिकानाम् ।
॥ ताम्रवेध ६ ॥

ज्वालामुखीद्रवैर्मर्द्यं पलैकं शुद्धपारदम् ॥५७॥
दिनान्ते निक्षिपेत्तस्मिन्पादांशं मृतमभ्रम् ।
ताम्रचूर्णस्य पादांशं पादांशं शुद्धतोरिका ॥५८॥
सर्वं ज्वालामुखीद्रवैर्मर्दयेद्दिनसप्तम् ।
* तद्रौलं वज्रमूपायां रुचा तीत्राग्निना यमेत् ॥५९॥
तत्त्वोटं भागमेकं तु शुद्धताम्रं चतुष्टयम् ।
अंघ्रमूपागतं धाम्यं समुद्धृत्य ततः पुनः ॥६०॥
द्रव्यं प्रकम्भूपायां पुनर्जीरोत्येतन्ने ।
ढालयेच्च पुनर्द्रव्यमेवं कुर्यात्त्रिसप्तधा ॥६१॥
जायते कनकं दिव्यं नात्र कार्या विचारणा ।

॥ ताम्रवेध ७ ॥

गन्धकं श्वेतपालाशफलद्रवैर्विभावयेत् ॥६२॥
शतवारं प्रयत्नेन शोष्यं पेप्यं पुनः पुनः ।
शतवारं प्रयत्नेन तेन पत्राणि लेपयेत् ॥६३॥
सम्पर्कं शुद्धस्य ताम्रस्य रुचा गजपुटे पचेत् ।
समुद्धृत्य पुनर्गम्य ततः पत्राणि कारयेत् ॥६४॥
पुनर्लेप्यं पुनः पाप्यं पुनरावर्तयेत्तन्मात्रं ।
एवं त्रिसप्तधा कुर्याद्दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥६५॥

॥ ताम्रवेधः ॥

भागा द्वादश तारस्प शुल्वस्य भागपोडश ।
 आवर्त्य कारयेत्पत्रं लिप्त्वा रुध्वा पुटे पचेत् ॥६६॥
 महिन्दीपत्रनिर्यासैरेवं वाराणि पोडश ।
 रसगन्धशिला भागान्क्रमदृष्ट्या विमर्दयेत् ॥६७॥
 दिनमङ्कोलतैलेन पूर्ववच्च क्रमेण तु ।
 लिप्त्वा रुध्वा धमेद्गाढं पुनःपत्रं च कारयेत् ॥६८॥
 पुनर्लेप्यं पुनःपाच्यं यावत्कांस्यं क्षयं व्रजेत् ।
 अष्टवर्णं भवेद्धेम नात्र कार्या विचारणा ॥६९॥

॥ पारदवेधः रसवेधः ॥

औषधीकरुणी नाम प्रायट्काले प्रजायते ।
 नीलपुष्पा श्वेतपत्रा पिन्डिलातिरसा तु सा ॥७०॥
 तद्रवं पारदे शुद्धे धाम्यमाने विनिसिपेत् ।
 वज्रमूपास्थिते चैव यावत्सप्तदिनावधि ॥७१॥
 जायते कनकं दिव्यं रस एव न संशयः ।

॥ रसवेधः ॥

पलं सूतं पलं गन्धं कृष्णोन्मत्तद्रवैरुपहम् ॥७२॥
 मर्दितं वज्रमूपायां रुध्वा वज्रं पिधाय च ।
 दिनान्ते तत्समृद्धृत्य तद्रन्मर्थं च पाचयेत् ॥७३॥
 एवं सप्तदिनं कुर्यान्मृतो भवति वै रसः ।
 तद्रसं पन्नगं स्वर्णं चन्द्रार्कवैष्ट्येत्कमात् ॥७४॥
 समांशं चान्धितं धाम्यं दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥ ताम्रवेधः ॥

गताम्ये रसमूपा चाग्रगते सर्वतोऽग्निः ॥७५॥
 चक्रयंत्रमिदं प्रोक्तं सर्वनाम्नार्थकोविदैः ।
 माशिकं रसकं तुल्यं रसकार्थं च सन्धयम् ।
 मातुल्यैर्दिनं मर्धं मृद्गान्धे पाचयेद् दिनम् ॥७६॥
 यावत्कृष्णमवर्णं स्यात्तारच्चुल्पां त्रिपाचयेत् ।
 सिताक्षोद्रेण संयुक्तं तत्तत्कं मर्दयेद्दिनम् ॥७७॥

पुनर्मृत्खर्परे पच्याद्दोक्षीरेण समायुतम् ।
 चालयन् दिनमेकं तु अवतार्य विलेपयेत् ॥७८॥
 शुद्धानि शुक्लपत्राणि रुन्ना तीत्राणिना धमेत् ।
 ततः पत्रीकृतं लेप्यं तद्वद्धाम्य द्वापिना ॥७९॥
 इत्येवं च पुनः कुर्यात्पीतवर्णं भवेत्तु तत् ।
 मुनिपुष्पैस्त्र्यहं भाव्या अतिरक्ता मनःशिला ॥८०॥
 अनया पूर्वशुक्लं तु पत्रं कृत्वा प्रलेपयेत् ।
 अन्धमूपागतं भ्रातं कङ्कणपीतैलके क्षिपेत् ॥८१॥
 इत्येवं तु त्रिधा कुर्याद्दिव्यं भवति काञ्चनम् ।
 अनेनैव प्रकारेण तारारिष्टं तु रञ्जयेत् ॥८२॥
 जायते कनकं दिव्यं जाम्बूनदसमप्रभम् ।

सहस्रबंधी फलम् । ताम्रं तारवंध

शुद्धयुतपलकं तु कर्पूरं गन्धरूपं च ॥८३॥
 स्निग्धखल्वे विनिक्षिप्य देवदालीरसप्लुतम् ।
 मर्दयेत्तु पराङ्मुखा जायते गन्धपिष्टिका ॥८४॥
 धान्याभ्ररूपस्य भार्गवं भागाष्टौ शुद्धपारदम् ।
 कुण्डगोलरूपयुक्तं मर्दनात्पिष्टिका भवेत् ॥८५॥
 एतत्पिष्टिद्वयं मर्द्यं जम्बीरोत्थं द्वैर्दिनम् ।
 पालाशमूलकवायेन मर्दयेच्च दिनत्रयम् ॥८६॥
 ब्रह्ममूलं गुडं गुड्यां उर्णां टङ्कणकं समम् ।
 पिष्ट्वा क्षौद्रेण सयुक्तं पूर्णपिण्डं विलेपयेत् ॥८७॥
 रुन्ना तीत्राणिना धाम्यं खोटो भरति तद्रसः ।
 पाच्यं प्रकटमूपायां काचं टङ्कणकं क्षिपेत् ॥८८॥
 एव पुनः पुनः शोभ्य यावद्भवति निर्मलम् ।
 ततश्च मन्त्रं धाम्यं दत्त्वा नागं पुनः पुनः ॥८९॥
 त्रिगुणं बाह्येदेव रसरत्नस्य पद्मगम् ।
 कृष्णाभ्रैः पुटितैरेव तखोटं रञ्जयेत्तस्माद् ॥९०॥
 मूर्पोयां धाम्यमानं तच्छतवारं पुनः पुनः ।
 दत्त्वा दत्त्वाभ्रकं कृष्णं रञ्जितां जायते ध्रुवम् ॥९१॥

सहस्रांशेन तेनैव चन्द्रार्क काञ्चनं भवेत् ।

॥ सहस्रवेधी रसः ताम्रवेधः ॥

स्वम्भिता गन्धपिष्टी या गन्धजारणवर्जिता ॥९२॥

पलैकं मर्दयेत्तस्या जम्बीराणां द्रवैर्दिनम् ।

ब्रह्मवार्थैस्त्र्यहं पश्चात्तत्समं गुडटङ्कणम् ॥९३॥

ऊर्णां गुञ्जां क्षिपेत्तस्मिन्सर्वमेकत्र मर्दयेत् ।

छायाशुष्कां वर्तीं कुर्यान्महदग्निगतां धमेत् ॥९४॥

तं खाठं शोधयेत्पश्चात् श्वेतटङ्कणकाचकैः ।

शोधयेद्धमनेनैव खोटो भवति निर्मलः ॥९५॥

तं खोटं कुटिलं गन्धं प्रतिकर्षं प्रलेपयेत् ।

अन्यमूपागतं धाम्यं यावत्खोटावशेषितम् ॥९६॥

अनेन क्रमयोगेन बद्धं निर्वाप्य पृथुणम् ।

ततो गन्धं च नागं च बाह्येच्छद्गुणं पुनः ॥९७॥

शुल्वचूर्णं पलैकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम् ।

रुद्ध्वा तं च धमेत् खोटं गंधकं तेन मर्दयेत् ॥९८॥

रुद्ध्वा गजपुटे पच्यादेवं चारांश्चतुर्दश ।

अनेन पूर्ववत्खोटं द्रावितं योजयेच्छनैः ॥९९॥

यावत्कुङ्कुमवर्णं स्यात्तावद्रज्यं क्षिपन्क्षिपन् ।

ततः स्वर्णं च गन्धं च खोटं तुल्यं पृथक्पृथक् ॥१००॥

ततो रुद्ध्वा धमेत्तीव्रं यावत्खोटावशेषितम् ।

इत्येवं त्रिगुणं बाह्यं स्वर्णं गन्धकसंयुतम् ॥१०१॥

पुनः स्वर्णेन तुल्येन समावर्तं तु कारयेत् ।

पुनर्द्दिगुणहेम्ना तु त्रिगुणेन ततः पुनः ॥१०२॥

त्रिधैव सारितः सूतः सहस्रांशेन विध्यते ।

द्रुतं शुल्वं न संदेहो दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥१०३॥

॥ सितस्वर्णं वेधः ॥

पूर्वं यच्छोधितं खोटमापत्यं स्वर्णतुल्यरूपम् ।

सूक्ष्मचूर्णं ततः कृत्वा त्रिगुणे शुद्धपारदे ॥१०४॥

दत्त्वा निरुध्य मूपायां स्वेदयेन्मृदुवह्निना ।

तस्यैव द्रवते गर्भं तावत्स्येयं मयत्नतः	॥१०५॥
अथवा दोलिकायन्त्रे स्वेदयेद् द्रुतसूतकम् ।	
अनेन शतमांशेन सितं स्वर्णं विलेपयेत्	॥१०६॥
त्रिदिनं दोलिकायन्त्रे अर्कपत्रैश्च वेष्टितम् ।	
काञ्चिकैः स्वेदयेत्तं तु अन्यमूपागतं धमेत्	॥१०७॥
स्वर्णं भवति रूपाह्वयं पद्मर्णोत्कर्षणं परम् ।	
॥ शतवेधी वर्णवर्धनम् ॥	
शोधितं सूतखोटं च भागमेकं समाहरेत्	॥१०८॥
स्वर्णं षोडशभागं स्यादन्यमूपागतं धमेत् ।	
पूर्ववत्क्रमयोगेन चेधयेद्रसगर्भकः	॥१०९॥
तेनैव शतमांशेन पद्मर्णं पूर्ववद्भवेत् ।	
॥ ताम्रवेध ॥	
अर्कक्षीरेण धान्याभ्रं याम पिष्ट्वा तथाभ्रयेत्	॥११०॥
कपोताख्ये पुटे पच्यात्पुनर्मर्त्य पुनः पचेत् ।	
एवं विंशपुटैः परम् तदभ्रं षोडशांशरुम्	॥१११॥
शुद्धयते प्रदातव्यं परममूषोदरेण तत् ।	
अर्कपत्रद्रवैः पूर्वं रुग्णा स्वेयं दिनत्रयम्	॥११२॥
तुषाग्निना मयत्नेन समुद्धृत्याथ निसिपेत् ।	
तस्मिन्नभ्रं द्रवं चैव दत्त्वा तद्वत्पचेत् व्यहम्	॥११३॥
इत्येवं जारयेत्सूते यावत्तुल्याभ्रकं भवेत् ।	
तिलपर्णी रसेनैव तत्सूतं चाभ्रकं पुनः	॥११४॥
मर्दयेत्तप्तखल्वे तु यावद्भवति गोलकः ।	
पृथक्सूतेन तुल्येन गंधपिष्टीं तु कारयेत्	॥११५॥
स्तम्भिता गन्धपिष्टी या गन्धजारणवर्जिता ।	
तत्पिष्टी स्वर्णपिष्टी च रसाभ्रं गोलकं तथा	॥११६॥
समांशं नित्यं मर्त्य द्रवैः कार्पासजैर्दिनम् ।	
तद्गोलं चतुर्लं कृत्वा बस्त्रे तत्राय शोषयेत्	॥११७॥
पाचयेद् गन्धतैले तु यावन्तुल्यमसंनिभम् ।	
संजातं तत्समुद्धृत्य पिष्ट्वा निर्गुण्डिजैर्द्रवैः	॥११८॥

तेनैव चाष्टमांशेन नागपत्राणि लेपयेत् ।	
पिष्ट्वा कार्पासपत्राणि तत्कल्केन च लेपयेत्	॥११९॥
नागपत्राणि रुध्वाथ भृघराख्ये पुटे पचेत् ।	
समृद्धृत्य पुनर्लेप्यमष्टमांशेन तेन वै	॥१२०॥
कार्पासपत्रकल्केन लिप्त्वा रुध्वा पुटे पचेत् ।	
ऊर्ध्वाधः परिवर्तेन अहोरात्रात्समुदरेत्	॥१२१॥
अष्टमांशं पुनर्दत्त्वा पूर्वकलकं च मर्दयेत् ।	
दिनं निर्गुण्डिजैर्द्रावैस्तद्गोलं लेपयेद्ब्रहिः	॥१२२॥
कार्पासपत्रकल्केन रुध्वा गजपुटे पचेत् ।	
एवं पुनः -पुनः कुर्यान्मर्दनं पुटपाचनम्	॥१२३॥
म्रियते कुङ्कुमाभं तन्नागं दशपुटैः क्रमात् ।	
अनेन चाष्टमांशेन द्रुतं शुल्बं तु वेधयेत्	॥१२४॥
तेन शुल्बेन तारं तु अष्टमांशेन वेधयेत् ।	
जायते कनकं शुल्बं देवाभरणमुत्तमम् ।	
नागरंजनमिदं विशेषतः शुल्बसूतरविचन्द्रोपधनम् ।	
धर्मकाममुखभाजनैर्जनः साध्यतामखिललोकुरक्षणे	॥१२५॥

इति श्री पार्वतीपुत्रश्रीनित्यनायसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते धादिषण्डे
ऋद्धिखंडापरनामके रंजनादि चंद्रार्कवेधनं नाम पष्ठोपदेश ॥ ६ ॥

— ०: —

॥ अथ श्री वादिखंडे सप्तमोपदेशः ॥

धातुसत्वयुतपिष्टिकाक्रमस्तभनं च निगडेन लेपनं ।	
खोटवन्धकृतविद्रुतिं तथा वेद्युक्तिरखिला निगृते	॥१॥
॥ पिष्टिमोलं ॥	
दिव्यौषधवैर्मर्षं तप्तखल्वे दिनत्रयम् ।	
शुद्धं सुतं ततो धर्मे शोष्यं स्वच्छं समाहरेत्	॥२॥
स्वर्णनागार्ककान्तं च तीक्ष्णं वङ्गं च रूप्यरुम् ।	
यथेष्टैकं विचूर्ण्यादीं व्योमसत्त्वमथापि वा	॥३॥
पूर्वसूतेन संतुल्य याममम्लेन मर्दयेत् ।	

वर्गाभ्या पीतरक्ताभ्यां कङ्कणीतैलकैः सह ।

भावयेद्विसान्पच सूर्यतापे पुनः पुनः ॥२९॥

जारित सूतखोटं तु कल्केनानेन सयुतम् ।

वालुना हृष्टिमभ्यस्थं श्रावसंपुटमध्यगम् ॥३०॥

त्रिदिन पाचयेच्चुल्या कल्क देय पुनः पुनः ।

रक्षितो जायते सूतः शतवेधी न संशयः ॥३१॥

तारे ताम्रे शुनद्वे वा चन्द्रार्के वाऽथ योजयेत् ।

जायते कनक दिव्य जाम्बूनदसमप्रभम् ॥३२॥

अथवा पिष्टिखोटस्य सादृश्यं जारणं च विना द्रवेणाह ।

रसखोटं द्रावणम् अथवा पिष्टिखोटस्य जारणं विना द्रावणं माह ।

पिष्टिखोटं सूक्ष्मचूर्णं स्त्रीपुष्पेण तु भावयेत् ।

दिनत्रय खरे धर्मे शुक्लो वा नालिकेरजे ॥३३॥

मीनाक्षी कदलीरन्द श्वेता रक्ता पुनर्नवा ।

शिलाजतु ससिन्धूत्थ नारीपुष्पेण मर्दयेत् ॥३४॥

पूर्ववद्भावित खोटं तस्मिन्पिण्डे विनिक्षिपत् ।

पूर्ववद्भावित खोटं तस्मिन्पिण्डे विनिक्षिपेत् ॥३५॥

मुक्तं तत्पिण्डकल्केन रत्ना पिण्डं च बन्धयेत् ।

भूर्जपत्रं त्र्यहं पच्याद्दोलायन्ते सकाञ्जिके ॥३६॥

द्रुतं सूतं भवेत्साक्षात्पुनस्तस्मिन् दापयेत् ।

पूर्ववद्भावित खोटं खोन्पाद पुनः पुनः ॥३७॥

निक्षिपेत्पूर्वपिण्डे तु तद्रूपच्यार्दिनत्रयम् ।

एव पुनः पुनर्देयं पिष्टि खोटं सुभावितम् ॥३८॥

आरोटस्य समं यावत्तावद् देयं द्रुतं भवेत् ॥

रसद्रावणम्

आर्द्रक मूलकं शुण्ठी लथुनं द्विहृणुमाक्षिम्

निसारं पचलवणं कांक्षी कासीसगन्धरम् ॥३९॥

अम्लवर्गेण संयुक्तं मर्द्यं पिण्डं तु कल्पयेत्

तस्मिन् पिण्डे यथा पूर्वं द्रुतं सूतं तु कारयेत् । ॥४०॥

मार्जारी चैश्वरी गुड्रा हुम्हृणी क्षीररन्दरम्

॥४१॥

एतेषां पिण्डमध्ये तु पूर्ववद्भावयेद्रसम् ।

द्रुतसूतमिदं ख्यातं सर्वकर्मसु योजयेत् ॥

॥४२॥

तार ताम्रवेधः द्रुतसूत गोलः

द्रुतसूतस्य भागौ द्वावेकं कृष्णाभ्रसत्त्वकम् ।

भागं रसकसत्त्वस्य कृष्णोन्मत्तद्रवैर्दिनम्

॥४३॥

मर्दितं कारयेद्गोलं गोलपादं सूतं पविम् ।

दत्त्वाथ मर्दयेद्यामं सर्वमुन्मत्तवारिणा

॥४४॥

रुध्वाथ भूधरे पच्यात्पुटेकेन समुद्धरेत् ।

पूर्वांशं द्रुतसूतं तु तं दत्त्वा मर्दयेत्पुनः

॥४५॥

धतूरोत्पद्रवैर्यामं तद्वत्पच्याच्च भूधरे ।

इत्येवं सप्तवाराणि सूतं दत्त्वा पुनः पुनः

॥४६॥

भूधरे पाचयेद्यन्त्रे भस्मीभवति तद्रसः ।

तैर्नैव शतभागेन क्षौद्रेण सह पेपयेत्

॥४७॥

चन्द्रार्कजातपत्राणि अन्धमूपागतं धमेत् ।

स्वर्णं भवति रूपाढ्यं जाम्बूनदसमप्रभम्

॥४८॥

नागवेधः

तद्भस्म गन्धकं तुल्यमन्धमूपागतं धमेत् ।

वेध्यं तेन शतांशेन नागं भवति काञ्चनम्

॥४९॥

चन्द्रार्कवेधः

रसकाभ्रकयोः सत्त्वं द्रुतं सत्त्वं समं समम् ।

त्रयाणां पलमेकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम्

॥५०॥

मर्द्यमुन्मत्तकद्रवैर्दिनैकं चांधितं धमेत् ।

तत्त्वोदं चूर्णितं मर्द्यं मातुलुङ्गाम्लगन्धकैः

॥५१॥

रुध्वा गजपुटे पच्यादेवं चारांस्त्रयोदश ।

मर्द्यं मर्द्यं पचेद्गुध्वा आरण्योत्पलकैः क्रमात्

॥५२॥

चन्द्रार्कशतभागेन मधुनाक्तेन तेन वै ।

लिप्त्वा रुध्वा धमेद्ग्राहं स्वर्णं भवति शोभनम्

॥५३॥

ताम्रवेधः

रसकाभ्रकयोः सत्त्वं द्रुतसूतं च दृक्कणम् ।

सर्वमेतत्समं मर्द्यं कृष्णोन्मत्तद्रवैर्दिनम् ॥५४॥
 छायाशुष्कां वर्टीं कृत्वा महदग्निगतां धमेत् ।
 तत्खोटं शोधयेत्पश्चात्सितकाचेन टङ्कणैः ॥५५॥
 स्वर्णेन च समावर्त्य समेन जारयेत्ततः ।
 पूर्वा विडवटी या तु तामेकैकां प्रदापयेत् ॥५६॥
 धमन्मगटमूपायां यावत्सूतावशेषितम् ।
 ततः शुद्धसुवर्णेन सारयेत्सारणात्रयम् ॥५७॥
 पेध्यं तेन द्यतांशेन शुल्वं भवति काञ्चनम् ।

तारवेधः

भागैकं द्रुतमृतस्य सारणा यन्त्रके क्षिपेत् ॥५८॥
 तस्माच्चतुर्गुणं नागं शुद्धं तद्वावितं पृथक् ।
 तस्मिन्यन्त्रे विनिक्षिप्य जातं खोटं समाहरेत् ॥५९॥
 तत्तुल्यं माक्षिकं शुद्धमेकीकृत्य विमर्दयेत् ।
 दिनं घट्टरजैर्द्रवैर्मृद्भाण्डे पाचयेत्ततः ॥६०॥
 यावत्कुङ्कुमवर्णं स्यात्तावच्चतुर्त्यां समुद्धरेत् ।
 एतस्यैव पलैकं तु सिद्धवर्णेन संयुतम् ॥६१॥
 रुद्धा ध्माते भवेत्खोटं मध्यमैर्मर्दयेद्दिनम् ।
 आरण्योत्पलजैरेव रुद्धा मधुपुटेः पचेत् ॥६२॥
 अनेन मधुयुक्तेन तारपत्राणि लेपयेत् ।
 रुद्धा धाम्यं पुनर्लप्यं त्रिभिर्वारैस्तु काञ्चनम् ॥६३॥
 जायते दिव्यरूपाढ्यं सत्यं शंकरभाषितम् ।
 माक्षिरूपस्य त्वभावे तु वैरान्तं वात्र योजयेत् ॥६४॥
 तारवेधः

द्रुतमृतं हिङ्गुलं च कङ्कणं गन्धकं शिला ।
 एरुद्वित्रिचतुःपञ्चपलानि क्रमतो भवेत् ॥६५॥
 गोपितेन तु तन्सर्वं मर्द्यं यामचतुष्टयम् ।
 शुद्धानि नागपत्राणि समेनानेन लेपयेत् ॥६६॥
 रुद्धा गजपुटे पन्यात्समुद्धृत्याय मर्दयेत् ।
 समेन पूर्वकल्हेन रुद्धा तद्वत्पुटे पचेत् ॥६७॥

एवं शतपुटैः पक्वो म्रियते पन्नगो ध्रुवम् ।

अनेन शतभागेन तारवेधात्तु काञ्चनम् ॥६८॥
तारवेधः.

तेन वा मृतनागेन ह्यम्लपिष्टेन लेपयेत् ।

समाशं स्वर्णपत्रं तु रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥६९॥

नागं पुनः पुनर्दयमेवं देयं पुटत्रयम् ।

अनेन मृतहेम्ना तु द्रुतं तारं तु वेधयेत् ॥७०॥

सहस्रांशेन तस्मिद्धं दिव्यं भवति काञ्चनम् ।

॥७१॥

खोटवद्धरसः

द्रवैस्तृम्बखल्यास्तु धान्याभ्रं सप्तधाऽतपे ।

भावयेत्खोटयेत्पश्चात् कर्पिके द्रुतसूतके ॥७२॥

मापमात्रं क्षिपेदेतत्तप्तखले विमर्दयेत् ।

गोस्तनाकारमूपायां क्षिप्त्वा मृद्वग्निना पचेत् ॥

वालुकायंत्रमध्ये तु जीर्णं वापं पुनः क्षिपेत् ।

इत्येवं जारयेत्तत्तप्तं खोटवद्धो भवेद्रसः ॥७३॥

खोटवद्धरसेन ताम्रवेधः

अस्य वद्धस्य मापैकं मापार्धं शुद्धहाटकम् ।

शुद्धसूतस्य मापार्धं सर्वमेकत्र मर्दयेत् ॥७४॥

त्रिदिनं मातुलुंगाम्लैरेतत्कल्केन लेपयेत् ।

कर्पिकं नागपत्राणि वृश्चिकाल्यास्तथा द्रवैः ॥७५॥

लिप्त्वा तत्पातनायंत्रे पाचयेद्दिवसनयम् ।

.....पिष्टा दिनावधि ॥७६॥

अनेन तारपत्राणि कर्पमेकं मलेपयेत् ।

पूर्ववत्पातनायंत्रे पाचयेद्दिवसनयम् ॥७७॥

अनेनैव द्रुतं शुल्वं सहस्रांशेन वेधयेत् ।

जायते कनकं दिव्यं देवोभरणभूषणम् ॥७८॥

तारताम्रवेधो कल्क

क्षीरेणोत्तरवारुण्यास्त्रिदिनं शुद्धपारदम् ।

मर्दयेत्तप्तखले तु वज्रमूपांघ्रितं पुटेत् ॥७९॥

- करीपाथौ दिवारात्रौ त्रिदिनं वा तुपाग्निना ।
समुद्धृत्य पुनर्मर्त्यं तद्वद्रुचाथ पाचयेत् ॥८०॥
- तद्वन्मर्द्यं पुनः पाच्यं त्रियते पाण्डुरो रसः ।
आद्रकं तुवरी सिन्धु कङ्गुणीतैलकं मधु ॥८१॥
- अम्लवेतसमेतैस्तु तद्रसं मर्दयेद्दिनम् ।
गोलकं वन्धयेद्वस्त्रे दोलायत्रे त्र्यहं पचेत् ॥८२॥
- कङ्गुणीतैलमभ्ये तु बद्धो भरति तद्रसः ।
तद्रसं हाटकं नागं समं रुचा धमेद्दृढम् ॥८३॥
- तत्खोटं सूक्ष्मचूर्णं तु चूर्णांशं द्रुतसारदम् ।
अम्लैर्मर्द्यं भवेद्गोलं धान्जिकैः स्वेदयेद्दिनम् ॥८४॥
- गन्धरूपाय त्रयो भागा गन्धतुल्यं सुवर्चलम् ।
कृष्णाभ्रकं तु भागैकं सर्वं स्तन्येन पेपयेत् ॥८५॥
- अनेन लेपितं गोलं अधमपागतं यमेत् ।
यावत् स्रुतावशेषं स्यात्तारुद्धाम्य पुनः पुनः ॥८६॥
- पूर्वचूर्णं पुनर्दत्त्वा तद्वज्ज्यार्थं क्रमेण तु ।
इत्येव हाटकं यावज्जास्ति त्रिगुणं भवेत् ॥८७॥
- स्वर्णेन च समावर्त्य सारणाग्र्यसारितम् ।
चद्रार्कं वैश्वेतेन शतांशात्कांचनं भवेत् ॥८८॥
- ताम्रप्रेषो कल्कः
पिष्टीखोटसमं स्वर्णं स्वर्णतुल्यं च पन्नगम् ।
कान्तलोहं व्योमसत्त्वं एतैकं पन्नगार्थम् ॥८९॥
- एकीकृत्य धमेत्तावत्पावतरणावशेषितम् ।
दत्त्वा त्रिदिवर्गं चैव सारयेत्सारणाग्र्यम् ॥९०॥
- शतांशेन क्षणेनैव शुल्लं भरति नाश्वनम् ॥
तारुताम्रप्रेषो कल्कः
- सुवर्णं रजतं ताम्रं पातं तीक्ष्णं च माक्षिम् ।
कृष्णाभ्ररूपाय सत्त्वं च समं रुचा धमेद्दृढम् ॥९१॥
- तत्खोटं सूक्ष्मचूर्णं तु पादागं द्रुतसारदम् ।
दत्त्वाथ मर्दयेदम्लैर्यावद्भवति गोलम् ॥९२॥

गोलकस्य चतुर्भागा भागैकं मृतवज्रकम् ।	
मर्दयेत्तप्तखल्वे तु दिनैकं कन्यकाद्रवैः	॥९३॥
रुध्वाथ भूधरे पन्यादिनांते तु समुद्धरेत् ।	
तन्मध्ये द्रुतमृतं च पुनः कन्यासु मर्दयेत्	॥९४॥
पूर्ववद् भूधरे पच्यादेवं देयं तु सप्तधा ।	
द्रुतमृतं क्रमेणैव मर्दनं च पुटं तथा	॥९५॥
तद्भस्म गंधतुल्यं च द्रवमूपागतं धमेत् ।	
जायते खोटवद्धं तु रंजनं चास्य कथ्यते	॥९६॥
कृष्णाभ्रसत्वं घंगं च द्वंद्वं मेलापयेद् द्रुतम् ।	
तुल्यांशमंधमूपायां ध्मातं खोटं भवेत्तु तत्	॥९७॥
तत्खोटं पलमेकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम् ।	
मर्दयेद् गंधकाम्लेन रुध्वा गजपुटे पचेत्	॥९८॥
पुनर्मर्द्य पुनः पाच्यं एवं चारांश्चतुर्दश ।	
अनेन पूर्वखोटे तु द्रावितं रंजयेत्क्रमात् ।	॥९९॥
रंजयेच्छतवाराणि भवेत्कुङ्कुमसन्निभम् ।	
सुवर्णेन समावर्त्य सारयेत्सारणात्रयम्	॥१००॥
सहस्रांशेन तेनैव तारारिष्टं च वेधयेत् ।	
चन्द्रार्कं ताप्यशुल्वं तु दिव्यं भवति कांचनम्	॥१०१॥
नागस्य रौप्यस्य च वेधकरः कलक	
तीक्ष्णं शुल्वं समं चूर्ण्य वज्रमूपांशितं धमेत् ।	
तत्खोटं पलमेकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम्	॥१०२॥
मर्दयेद् गंधकाम्लेन रुध्वा गजपुटे पचेत् ।	
पुनर्मर्द्य पुनः पाच्यमेवं चारांश्चतुर्दश	॥१०३॥
तद्वयं द्राविते स्वर्णे शतवारं पुनः पुनः ।	
पञ्चबीजं भवेत्तत्तु द्रुतमृते समं दिनम्	॥१०४॥
मर्दयेदम्लयोगेन तस्य भागचतुष्टयम् ।	
एवं वज्रस्य भागैकं तप्तखल्वे दिनावधि	॥१०५॥
मर्दयेत् कन्यकाद्राचैस्तद्रुध्वा भूधरे पचेत् ।	
द्रुतमृतं पुनस्तुल्यं दत्त्वा मर्द्य पुटे ततः	॥१०६॥

इत्येव सप्तधा देय द्रुतसूत पुटातकम् ।
 ततस्त मर्दयेदम्लै रूचा मूषा पुटेत्तथा ॥१०७॥
 पुनर्मर्द्य पुनः पाच्य पट्टयाविकृशतनयम् ।
 पुट देय प्रयत्नेन जायते सिन्दुरप्रभम् ॥१०८॥
 सहस्राशेन नागस्य द्रुतस्य रजतस्य च ।
 देयो वेधो भवेत्स्वर्णं दिव्याभरणमुत्तमम् ॥१०९॥
 तारवेध

गधक सूक्ष्मचूर्णं तु चणकाम्लेन भावयेत् ।
 शतवार प्रयत्नेन स्त्रीपुष्पेण तु सप्तधा ॥११०॥
 द्रुतपारदमध्ये तु किञ्चित्कर्पूरसयुतम् ।
 गधक दापयेद् घर्मे वापयेत्ताम्रखल्वके ॥१११॥
 कर्पूर गधक चैव किञ्चित्किञ्चित्पुनः पुनः ।
 त्रिसप्ताहं प्रदातव्यं जायते गन्धपिष्टिका ॥११२॥
 कटुकोशातकीबीजं चाण्डालीरुन्दसयुतम् ।
 स्तन्येन पेपितं तुल्यं पिष्ट्वा तेन प्रलेपयेत् ॥११३॥
 घोघ्रे तु मृत्तिका लेप्त्वा सर्वतोऽंगुलमात्रकम् ।
 शोषितं भूधरे पच्याद्भ्रूवांशः परिवर्तयेत् ॥११४॥
 जायते स्तम्भितं गोलं समुद्धृत्याथ तं पुनः ।
 तुल्याशे सपुटे हेम्नि लिप्त्वा मूषाधितं घमेत् ॥११५॥
 अनेन चाष्टमाशेन तारे वेधं प्रदापयेत् ।
 तच्चारं जायते दिव्यं जाम्बूनदसमप्रभम् ॥११६॥
 धद्रार्थवेध

अथवा स्तम्भितं गोलं स्वर्णं सपुटवर्जितम् ।
 तस्यैव भागाश्चत्वारो भागैरु मृतमज्जकम् ॥११७॥
 मर्दयेत्कन्यकाद्रावैर्दिनमेकं ततः पुनः ।
 अधितं भूधरं पच्याद्यावयामचतुष्टयम् ॥११८॥
 समुद्धृत्य पुनस्तस्मिन्पूर्वांशं पूर्वमृतकम् ।
 दत्त्वा मर्द्य पुनैतद्देवं दुर्षान् त्रिसप्तधा ॥११९॥
 तस्मिन्भस्मपलमेकं पारदं गधकस्य तु ।

अंधमूपागतं ध्मातं तत्त्वोदं पन्नगं समम्	॥१२०॥
पन्नगस्य समं स्वर्णं त्रयाणां त्रिगुणं क्षिपेत् ।	
द्रुतसूतं च तत्सर्वमम्लवर्णेन मर्दयेत्	॥१२१॥
दिनांते वज्रमूपायां रुध्वा धाम्यं प्रयत्नतः ।	
जायते पन्नगं स्वर्णं त्रयोत्थं जायते क्रमात्	॥१२२॥
सारयेच्च त्रिधा हेम चन्द्रार्कं वेधयेत्ततः ।	
सहस्रांशेन तेनैव दिव्यं भवति काञ्चनम्	॥१२३॥
सितस्वर्णं वेधः	
हेमार्कतीक्ष्णचूर्णं च समं रुध्वा धमेद् दृढम् ।	
तत्त्वोदं भागमेकं तु त्रिभागं द्रुतसूतकम्	॥१२४॥
मर्दयेद् गंधकाम्लेन रुध्वा सम्यक्पुटे पचेत् ।	
पुनर्मर्दं पुनः पाच्यमेवं वारांश्चतुर्दश	॥१२५॥
अनेन शतमांशेन सितहेमं च वेधयेत् ।	
जायते कनकं दिव्यं फण्णुणीतिलसेचनात्	॥१२६॥
यद्धे द्रुते रसवरे वरहेस्त्रि जीर्णं	
दृष्टो मया दशगुणः सुखसाध्यलाभः ।	
वज्रे मृते गगनसत्त्वयुते नराणां	
तत्रैव भूरिगुणितं फलमस्ति सत्यम्	॥१२७॥

इतिथो पार्यत्तीपुत्रश्रीनित्यनायसिद्धिरिचिते रसरत्नाकरांतर्गते धादिषष्टे
अदिखंडापरनामके द्रुतसूतप्रयोगो नाम सप्तमोपदेशः ॥ ७ ॥

— ७ —

॥ अथ श्री वादिखंडे अष्टमोपदेशः ॥

कार्पासारुकरंज धूर्तमुनिर्भट्टात्तुंगजाग्रिजैः	
स्तुग्गन्धोपयसा च गूरणभर्तृशैवैश्च मूलैः फलैः ।	
तक्राक्तैर्द्रुतसत्त्वपरगनं वंगं निषिन्धान्द्रु-	
यांस्त्वच्चदिनं तदेव रिमलं वादे सदा योजयेत्	॥१॥
वंगनिर्मलोपरणम् (वंगशोधनं)	
अथवा वंगचूर्णं तु मार्पैर्भट्टातर्जैः फलः ।	
समं सत्त्वे दिनं मर्धं भट्टात्तुंगसत्त्वम्	॥२॥

तत्पिण्डं माहिषे शृङ्गे क्षिप्त्वा रुन्ना महापुटे ।

पञ्चेतस्मात्समुद्धृत्य पुनस्तद्वच्च मर्दयेत् ॥३॥

इत्येवं सप्तधा कुर्यात् खोटं पाकं च मर्दनम् ।

तद्वंगं मलनिर्मुक्तं स्तंभकर्मणि योजयेत् ॥४॥

वंगस्तंभनम् १

तीक्ष्णपापाणस्तत्वं च द्रुतवंगे द्रुतं क्षिपेत् ।

चतुःषष्टितमांशेन स्तंभमायाति निश्चितम् ॥५॥

वंगवेधः २

श्वेताभ्रं श्वेतकाचं च टंरुणं शंखपुष्पिका ।

विपं च तुल्यतुल्यांशं चूर्णं भाव्यं त्रिसप्तधा ॥६॥

काकमाचीद्रवैः क्षीरैः स्नुहीरुंश्चातपे रारे ।

द्रुते वंगे मद्रातव्यं प्रतिचापं च सेचयेत् ॥७॥

पुत्रजीवोत्पत्तौ लेन सप्तवारं पुनः पुनः ।

तत्तारं जायते दिव्यं यावच्चंद्रार्कतारकम् ॥८॥

वंगवेधः ३

श्वेताभ्रं श्वेतकाचं च विपसंधवटंरुणम् ।

स्नुहीक्षीरैर्दिनं मर्द्य श्वेतवंगस्य पत्रकम् ॥९॥

लेप्यं पादांशकल्लेन चायमुपागतं धमेत् ।

आदाय द्रावयेद् भूमीं पूर्वतैलेन सेचयेत् ॥१०॥

पत्रादिलेपसेकं च सप्तवाराणि सेचयेत् ।

तद् वंगं जायते तारं शंखकुंदेन्दुसन्निभम् ॥११॥

वंगवेधः ४

समं तालं शिलां पिप्पलां देवदाल्यां द्वैर्दिनम् ।

द्रवैरीश्वरलिङ्ग्याश्च दिनपेकं त्रिमर्दयेत् ॥१२॥

नागं वंगं समं द्राव्यं तच्चूर्णं पलपञ्चनम् ।

पूर्वकल्लेन संतुल्यं समालोहवांघितं पुटेन् ॥१३॥

एवं पुनः पुनः पाच्यं पूर्वकल्लेन संयुतम् ।

भवेत्पष्टिपुष्टैः सिद्धं वंगस्तंभनं परम् ॥१४॥

शतमांशेन दातव्यं वेधात्तारं करोत्यलम् ॥१५॥

वंगवेधः ५

सूतकं तालमेकैकं नृकपालं द्विभागरूपम् ।
 सर्वतुल्यं विपं योज्यं पंचांगं रक्तचित्रकृतम् ॥१६॥
 विपतुल्यं क्षिपेच्छूर्णं यन्त्रीक्षीरेण भावितम् ।
 भासमात्रं दिवारात्रौ तद्भापं षोडशांशतः ॥१७॥
 दत्ते वारत्रयं वंगे तारं भवति शोभनम् ॥१८॥

धंगवेधः ६

गोरंभा ह्यौषधी नाम नरमूत्रेण पेययेत् ।
 तेन पिण्डद्वयं कृत्वा तत्रैकस्योपरि क्षिपेत् ॥१९॥
 क्षारत्रयस्य चूर्णं तु तत्पृष्ठे धंगचूर्णरूपम् ।
 क्षारत्रयं ततो दत्त्वा पिण्डं तस्योपरि क्षिपेत् ॥२०॥
 मुरं बध्ना पुटे पच्यात्स्वांगशीतं समुद्धरेत् ।
 एवं वारत्रयं कुर्यात्तारं भवति शोभनम् ॥२१॥
 वसंतेजायते सा तु गोरंभा पीतपुष्पिका ।
 तस्या मध्यमकांडार्धं श्वेतकापांसवद्भवेत् ॥२२॥
 वसंतपुष्पिकां वापि तदभावे नियोजयेत् ।
 चाला नाम समाख्याता कट्या धूलीसमा तथा ॥२३॥

धंगवेधः ७

श्वेतपालाशरूपः सौम्यकरणयोगः
 श्वेतपालाशपुष्पाणि छायाशुष्माणि चूर्णयेत् ।
 एकविंशतिवारं मेपीक्षीरेण भावयेत् ॥२४॥
 तच्छूर्णं षोडशांशेन द्रुते वंगे मदापयेत् ।
 तारं भवति रूपादयं शंखगुन्देन्दुसन्निभम् ॥२५॥

धंगवेधः ८

तत्पुष्पं हरितालं च मेपीदुग्धेन पेययेत् ।
 तद्भापं षोडशांशेन द्रुते वंगे मदापयेत् ॥२६॥
 तारं भवति रूपादयं शंखगुन्देन्दुसन्निभम् ।

धंगवेधः ९

तत्रेण तानि पुष्पाणि भावयित्वा निम्नतया ॥२७॥

तेन कल्मेन वंगस्य पत्राणि परिलेपयेत् ।

अंभमूपागतं धाम्यमेवं कुर्यान्निसप्तवा ॥२८॥

तत्तार जायते दिव्यं धर्मकामफलमदम् ।

अगस्तिपत्ररसयोगेन वंगवेध. १०

रसो मूपरूपापाण फट्किरीनीलमंजनम् ॥२९॥

अगस्तिपत्रनिर्यासैः सर्वं मर्द्य दिनावधि ।

भाण्डमव्ये निधायाय पाचयेद्दीपत्रहिना ॥३०॥

अगस्तिपत्रनिर्यासं जीर्णे जीर्णे प्रदापयेत् ।

दिनाते तत्समुद्धृत्य द्रुते वंगे प्रदापयेत् ॥३१॥

त्रिशदंशेन तत्तारं जायते देवभूषणम् ।

वंगवेध. १२

तारंण द्वंद्वेद्वज्रं स्वर्णेन द्वंद्वितं यथा ॥३२॥

अस्य द्वंद्वस्य भागौ द्वौ त्रिभागं शुद्धपारदम् ।

अम्बलेन मर्दयेत्तावद्यायद्भवति गोलरम् ॥३३॥

मेपशृंग्यास्तु पंचांगं स्त्रीस्तन्येन तु पेपयेत् ।

अनेन वेष्टयेद् गोलं तद्बहिर्निगडेन च ॥३४॥

स्वेदादिधमनांतं च कर्तव्यं हेमपिष्टिवत् ।

उत्तरावारुणीक्षीरेस्तत्बोटं च मलेपयेत् ॥३५॥

मूपामध्ये निधायाय तारं दत्त्वा समं समम् ।

दत्त्वा विडवर्ती चैव धमेत्सुतावशेषितम् ॥३६॥

एवं पुनः पुनस्ताप्यमेकविंशतिवारकम् ।

दत्त्वा समं समं जार्यं त्रिया तारेण सारयेत् ॥३७॥

इदमेव सहस्रांगं द्रुते वंगे त्रिनिक्षिपेत् ।

तद् वंगं जायते तारं वंगस्तंभं शिवोदितम् ॥३८॥

वंगवेध ६३

रक्तपारदभागैकं भागैकं शंखचूर्णकम् ।

श्वेताभ्रकस्य सत्त्वं च सम्यग्भागद्वयं भवेत् ॥३९॥

टंक्णस्य च भागैकं सर्वमेतन्निनयन् ।

वज्रीक्षीरेण संमर्द्यमेवं वारांश्चतुर्दश ॥४०॥

अनेन शतमांशेन द्रुतं वंगं च वेधयेत् ।

स्तंभते नात्र संदेहस्तारं भवति शोभनम्

॥४१॥

वंगवेधः १४

हेममृताद्यथा जातं पिष्टीखोटं तु शोभनम् ।

तथैव तारसूतेन पिष्टीखोटं तु कारयेत्

॥४२॥

तत्खोटं तारवंगं च सत्त्वं श्वेताभ्रजं समम् ।

जार्यं विहवटीं दत्त्वा यावत्खोटावशेषितम्

॥४३॥

जारणेन त्रिधा सार्यं द्रुते शुल्के नियोजयेत् ।

शतांशेन तु तत्तारं जायते संभुभाषितम्

॥४४॥

वंगवेधः १५

द्रुतं मृतं तीक्ष्णचूर्णं समांशं तप्तखल्वके ।

दंष्ट्रछल्लीद्रवैर्मथं यावद्भवति गोलकम्

॥४५॥

गोलकस्य चतुर्भागा भागैकं मृतवन्नकम् ।

तप्तखल्वे दिनं मथं दंष्ट्रछल्लीरसैर्नवैः

॥४६॥

अंधितं भूधरे पच्याद्दिनांते तत्समुद्धरेत् ।

पूर्वतुल्यं द्रुतं मृतं दत्त्वा मथं च पूर्ववत्

॥४७॥

पूर्ववद् भूधरे पच्यादित्येवं सप्तधा क्रमात् ।

द्रुतमृतं मदातन्यं मर्दनं च पुष्टं क्रमात्

॥४८॥

अनेन षोडशांशेन द्रुतं वंगं तु वेधयेत् ।

जायते दिव्यरूपादयं तारं कुंदेन्दुसन्निभम्

॥४९॥

वंगवेधः १६

षोडशांशेन यद्दत्तं वंगं तस्यापरो विधिः ।

तत्तुल्यं गंधकं रुद्ध्वा ध्याते खोटं प्रजायते

॥५०॥

तत्खोटं तीक्ष्णचूर्णं च समभागं प्ररूपयेत् ।

ताभ्यां तुल्यं द्रुतं मृतं तत्सर्वं तप्तखल्वके

॥५१॥

मर्दयेदंष्ट्रजद्रावैर्यावद्भवति गोलकम् ।

रुद्ध्वाथ भूधरे पच्यादहोरात्रात्समुद्धरेत्

॥५२॥

पूर्वांशं द्रुतमृतं च दत्त्वा तद्वच्च मर्दयेत् ।

तं रुद्ध्वा च पुष्टेताददेवं कुर्यान्निसमया

॥५३॥

- अंघ्रमूपागतं धाम्य तत्त्वोद जायते रसः ।
तुल्येन तीक्ष्णवूर्णन मर्दयेच्चाधितं धमेत् ॥५४॥
- अनेन क्रमयोगेन तीक्ष्ण देय पुनः पुनः ।
यावत्सप्तगुणं तीक्ष्णं दत्त्वा दत्त्वा वमोद्धि तन् ॥५५॥
त खोट सारयेत्पश्चात्क्षारणैव त्रिधा क्रमात् ।
लक्षाशेनैव तेनैव वगमेध प्रदापयेत् ।
शंखकुन्देन्दुसमाशं तार भवति शोभनम् ॥५६॥
ताम्रस्य रौप्यम् १
- मधुसंजीवनी पिष्ट्वा गर्दभस्य तु मूत्रतः ।
सप्ताहं तेन मूत्रेण भावयित्वा ततः पुनः ॥५७॥
तेनैव मर्दयेत्सुत तप्तखल्वे दिनत्रयम् ।
तत्तुल्य गवक दत्त्वा ह्यधमूपागत धमेत् ॥५८॥
तत्त्वोद जायते दिव्य रजन तस्य कल्प्यते ।
वग श्वेताभ्रसत्त्व च द्वंद्वमेलापसयुतम् ॥५९॥
मूषामग्रे तु तत्त्वोदं पलमात्र विवूर्णयेत् ।
मर्दयेद् गवकाम्लेन रत्ना गजपुटे पचेत् ॥६०॥
पुनर्मर्दयेत् पुनः पाच्यमेव वाराश्चतुर्दश ।
अनेन पूर्वखोटं तु रंजयेत्सप्तवारम् ॥६१॥
यथा वगाभ्रम्नैव तथा नागाभ्रम् पुनः ।
रंजयेत्सप्तवाराणि मृक्षमूर्णं तु फारयेत् ॥६२॥
द्रुतमृतेन संयुक्तं द्रावयेत्पूर्ववत्क्रमात् ।
द्रुतस्य जारयेत्तारं दोलास्त्रेदेन यत्नतः ॥६३॥
त्रिपद्गुण यदा तार जीर्णं भवति पारदे ।
सारयेत्सारणास्तिस्र सहस्राशेन वेधयेत् ॥६४॥
द्रुत शुल्बं भवेत्तारं शंखकुन्देन्दुसन्निभम् ॥६५॥
ताम्रस्य तारम्
- श्वेताभ्रस्य सत्त्व तु कान्तसत्त्वं तथायमम् ।
वंगं तारं च वैजांतं कदं नागमेव च ॥६६॥
तुल्याशमधमूपाया माते खोट विवूर्णयेत् ।

द्रुतसूतेन संमर्द्य यावदम्लेन गोलकम्	॥६७॥
गोलकस्य चतुर्भागा भागैकं मृतवज्ररुम् ।	
मर्दयेत्तप्तखल्वे तु दिनैकं कन्यकाद्रवैः	॥६८॥
रुध्वाथ भूयरे पन्यादेवं कुर्यान्निसप्तधा ।	
तत्तुल्यं गंधकं दत्त्वा चांधमृपागतं धमेत्	॥६९॥
रजतेन समावर्त्य सारणात्रयसारितम् ।	
सहस्रांशेन शुल्बस्य द्रुतस्योपरि दापयेत्	॥७०॥
तत्तारं जायते दिव्यं पुटे दत्ते न हीयते	॥७१॥
ताम्रस्य वंगस्य च वेध. ३	
वज्रेण सारितं यत्तु सूतभस्म पुराकृतम् ।	
तेनैव चाम्लपिष्टेन तारपत्रं चतुर्गुणम्	॥७२॥
लिप्त्वा रुध्वा पुटे पन्यात्समुद्भूत्याथ मर्दयेत् ।	
पादांशं भस्मसूतं च दत्त्वा रुध्वा पुटे पचेत्	॥७३॥
एवं चतुःपुटैः पत्रं तत्तारं म्रियते ध्रुवम् ।	
तेनैव षोडशांशेन द्रुतं ताम्रं तु वेधयेत् ॥	
अथवा द्रावितं वंगं तारं भवति शोभनम्	॥७४॥
ताम्रस्य तारं ४	
तारवन्मारयेद् वंगं तेन ताम्रं तु वेधयेत् ।	
तत्तारं जायते दिव्यं षोडशांशे न संशयः	॥७५॥
ताम्रस्य तारं ५	
शुद्धसूतसमां राज्जीं मर्दयेत्कन्यकाद्रवैः ।	
त्रिदिनं तप्तखल्वे तु तत्सूतं खर्परोदरे	॥७६॥
चूल्यां चण्डाशिना पान्च्यं प्रक्षिपेत्कन्यकाद्रवैः ।	
त्रिदिनांते समुद्भूत्य सैन्धवं तच्चतुर्गुणम्	॥७७॥
दत्त्वा विमर्दयेद्यामं पातनायंत्रके पचेत् ।	
चतुर्यामात्समुद्भूत्य क्षालयेदारनालकैः	॥७८॥
अधोऽस्थितं समादद्यात् शुद्धः स्यात्पारदः शुभः ।	
एतत्सूतं मृतं वंगं श्वेताभ्रसत्त्वटङ्कणम्	॥७९॥ ~
विषं च तुल्यतुल्यांशं तालसत्त्वं चतुःसमम् ।	

मर्धं स्नुह्वर्षसत्वाभ्यां खल्वके दिवसनयम्	॥८०॥
तद्वटीः काचकृष्णांतः क्षिप्त्वा कूर्पीं मृदा लिपेत् ।	
सच्छिद्रं बालुकायंत्रे हंडीं मंदाग्निना पचेत्	॥८१॥
शुष्के द्राघे मुखं रुध्वा शनैर्यामाष्टकं पचेत् ।	
स्वांगशीतं समुद्धृत्य द्रुतं शुलं तु वेधयेत् ॥	
चतुःपष्ठितमांशेन तारं भवात् शोभनम्	॥८२॥

तार करणम् ६

पलं सूतं पलं तालं तालस्थानेथवा शिला ।	
कृष्णोन्मत्तद्रवैर्मर्धं त्रिदिनाते समुद्धरेत्	॥८३॥
वज्रमूषागतं रुध्वा चक्रयंत्रे दिनं पचेत् ।	
पुनर्मर्धं पुनः पाच्यमेवं सप्तत्रिंशे कुते	॥८४॥
तन्मृतं वंगतारार्कैः क्रमेणाग्रेष्ठेत्समैः ।	
रुध्वा तीव्राग्निना धाम्यं तारं भवति शोभनम्	॥८५॥

ताम्रस्य तारं ७

शुद्धसुतत्रयो भागा भागैकं ताम्रपत्रकम् ।	
स्त्रीस्तन्ये मर्दयेद्यामं जायते तारपिष्टिका	॥८६॥
धीजान्युत्तरवारुण्या स्त्रीस्तन्येन तु पेपयेत् ।	
तेनैव लेपयेत्पिष्टीं वज्रमूषां निरोधयेत्	॥८७॥
दिनैकं भूधरे पच्यात्पुनर्लिप्त्वा च पाचयेत् ।	
इत्येवं सप्तधा पाच्यं पिष्टीस्तंभो भवेद् दृढः	॥८८॥
द्वात्रिंशांशेन तेनैव शुल्वे वेधं प्रदापयेत् ।	
दशांशं च क्षिपेत्तारं रौप्यं भवति शोभनम्	॥८९॥

तारजोडक १

शृंगाटी शंखचूर्णं तु गौमूत्रैः सारनालकैः ।	
पिष्ट्वा तत्फलक्रमध्ये तु तप्तं तप्तं निषिचयेत्	॥९०॥
शुल्वपत्रं भवेद्यावज्जीर्णं तत्र समुद्धरेत् ।	
मध्वाज्यटंक्रणैः सार्वं मूषामन्ये गतं धमेत्	॥९१॥
तारार्धेन समावर्त्य शुद्धं तारं भवेत्तु तद्	॥९२॥

दलयोग्यताम्रकरणं (ताम्रशुद्धिः)

अर्कापामार्गसदलीक्षारमम्लेन लोलितम् ।

तेन लिप्तं ताम्रपत्रं धाम्यं मूपागतं पुनः ॥९३॥

पत्रं कृत्वा प्रलिप्याथ तदद् धाम्यं पुनः पुनः ।

इत्येवं सप्तधा कुर्यात् वादे स्यादलयोग्यकम् ॥९४॥

दलयोग्य ताम्रकरणं २ (ताम्रशुद्धिः)

अथवा ताम्रपत्राणि सुतप्तानि निपेचयेत् ।

लोणारनालमध्ये तु शतधा पूर्ववद्भवेत् ॥९५॥

दलयोग्य ताम्रं ३

पलाशमूलजं क्षारं फट्किरी चाम्लपेषितम् ।

ताम्रपत्राणि संलिप्य द्रावयेत्पुनयेत्पुनः ॥९६॥

इत्येवं सप्तधा कुर्यादलयोग्यं भवेत्तु तत् ।

॥९७॥

ताम्रस्य तारं ८

सुशुद्धं तालकं सूतं सामुद्रलवणं समम् ।

द्वियामं मर्दयेत्स्वले नवभाण्डगतं पचेत् ॥९८॥

मन्दाग्नौ चालयेत्तावद्यावत्कृष्टिर्भवेत्तु तत् ।

ततः समुद्रलवणं तालांशं मर्दयेत्पृथक् ॥९९॥

यावच्चिटचिटीशब्दो निर्वर्तेत समाहरेत् ।

चूर्णितं मृण्मये यंत्रे लवणार्धमयो क्षिपेत् , ॥१००॥

तत्पृष्ठे पूर्वत्रितयं तन्मध्ये लवणार्धकम् ।

क्षिप्त्वा मृल्लवणैः संधिं लिप्त्वा शुष्कं विचूर्णयेत् ॥१०१॥

यामद्वादशपर्यंतं भाण्डपृष्ठे दृढाग्निना ।

तत्सत्त्वं मृतमृताभं ऊर्ध्वलग्नं समाहरेत् ॥१०२॥

चध्वा वस्त्रेथ दंडाग्रे हुंतवेधं नियोजयेत् ।

दशांशे तु हुते ताम्रे ढालयेदधिगोमये ।

तारार्धेन समावर्त्य शंसकुन्देन्दुसन्निभम् ॥१०३॥

तारजोटकः २

इत्येवं मर्दयेन्नागं कान्तलोहाष्टभागकम् ।

मूपायां द्वंद्वलिप्तायां सर्वचूर्णं दृढं धमेत् ।

तत्खोटं समतारेण द्रावितं तारतां व्रजेत् तारजोटक ३	॥१०४॥
ताम्रायस्कातनागं च चूर्णितं पूर्ववद्वमेत् । तारार्धेन समावर्त्य तारं भवति ओभनम् तारजोटक ४	॥१०५॥
तारं वंगं तथा कांस्यं समं द्राव्यं स टंरुणम् । अस्य खोटस्य भागैकं त्रिभागं शुद्धताम्रकम् समावर्त्य कृत खोटं समे तारे विमिश्रयेत् । तत्तारं जायते शुद्धं हिमकुंदेन्दुसन्निभम् तालसत्त्वेन ताम्रवेधः	॥१०६॥ ॥१०७॥
मुण्डलोहस्य चूर्णं तु ग्राहयेद्भागपञ्चरुम् । तद्वर्धे तालसत्त्वं तु भागैकं सन्निवेशयेत् टंरुणं श्वेतकाचं च ऊर्ध्वं दत्त्वा निरोधयेत् । ध्मातं तीव्रं तु संचूर्ण्य पुनः सत्त्वं तु दापयेत् काचं टंरुणकं दत्त्वा मूषायां चांधितं धमेत् । इत्येवं पंचधा कुर्यात् सत्त्वं दत्त्वा पुनः पुनः तत्तुल्यं शुद्धतारं च मृत्तोत्थं वंगभस्मरुम् । त्रितयं तु समावर्त्य ताम्रारे द्राविते समे वेधो देयो दशांशेन गीजं पादं च योजयेत् । तत्तारं जायते दिव्यं शंखकुंदेन्दुसन्निभम् तालसत्त्वेन ताम्रवेधः	॥१०८॥ ॥१०९॥ ॥११०॥ ॥१११॥ ॥११२॥
शुद्धमृतं मृतं वंगं श्वेताम्र टंरुणं समम् । तथा मूषपापाणं पचानां च चतुर्गुणम् योजयेत्तालकं शुद्धं स्नुवर्कपयसा दृढम् । सर्वं दिननयं मर्द्य काचकृप्यां निवेशयेत् सम्यग् मृद्वस्त्रलिप्ताया मुशुप्कायां पचेत्ततः । सच्छिद्रे बालुकायंत्रे कृप्यामारोपितं पचेत् शुष्के द्रवे मुखं रुन्वा लोणमृत्तिकाया दृढम् । ततश्चण्डाग्निना पच्याद्यावत् पौडश्यामरुम्	॥११३॥ ॥११४॥ ॥११५॥ ॥११६॥

स्वांगशीतं समुद्धृत्य स्फोटयेत्काचकृषिकाम् ।

ऊर्ध्वलग्नं तालसत्त्वं संग्राह्यं तेन वेधयेत् ॥११७॥

पोडशांशेन शुल्वं तु ढालयेदधिगोमये ।

ततः शुद्धेन तारेण समावर्त्य समेन तु ॥

तत्तारं जायते शुद्धं हिमकुन्देन्दुसन्निभम् ।

ताम्रस्य तारं

तालकं सावुणीतुल्यं पिष्ट्वा भ्रष्टं च खर्परे ॥११८॥

चालयन्नेव लघ्वग्नौ यावत्कृष्णं भवेत्तु तत् ।

मृष्टिसकाचकृष्यांतः क्षिप्त्वा तस्यां क्षिपेत्पुनः ॥११९॥

भर्जितं लवणं चैव तालकादशमांशकम् ।

पूर्ववद्वालकायंत्रे पक्त्वा सत्त्वं समाहरेत् ॥१२०॥

सावुणीसत्त्वपादांशं दत्त्वा पिष्ट्वा पचेत्पुनः ।

पूर्ववद् वालकायंत्रे कृषिकामष्टयामकम् ॥१२१॥

तत्सत्त्वं तिलतैलं च समांशे पिशिते पचेत् ।

चालयेद्दोहपात्रे तु तैलं यावत्तु जीर्यते ॥१२२॥

इत्येवं सप्तधा पाच्यं समं तैले पुनः पुनः ।

तद्वच्च सप्तधा पाच्यं सिद्धं कथकेन समं समम् ॥१२३॥

चतुःषष्टितमांशेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ।

वेधयेत् कुंतवेधेन ढालयेदधिगोमये ।

पादांशं दापयेद् बीजं तारं भवति शोभनम् ॥१२४॥

तारजोडः ५

टंकणं शुद्धतालस्य दशांशेन दापयेत् ।

मेपीक्षीरैस्तथाज्यैश्च खले मर्त्यं दिनत्रयम् ॥१२५॥

दिनमेरुतैलेन मर्त्यं कृष्यां निवेशयेत् ।

पूर्ववत्पाचयेद्यंत्रे द्रवे शुष्के निवेशयेत् ॥१२६॥

ग्राह्यं पोडशयामांति सत्त्वं मृदुतरं महत् ।

पोडशांशेन तेनैव शुल्वकं तेन वेधयेत् ॥१२७॥

तारार्धं च द्रुतं द्वाच्यं शुद्धं भवति पूर्ववत्

॥१२८॥

तारजोडः जोडो ६

पण् निष्कं ताम्रमावर्त्य आगुपापाणनिष्करम् ।

तत्खोटं समतारेण द्रावितं तारतां व्रजेत् तारजोटक ३	॥१०४॥
ताम्रायस्कांतनागं च चूर्णितं पूर्ववद्धमेत् । तारार्धेन समावर्त्य तारं भवति शोभनम् तारजोटक ४	॥१०५॥
तारं वंगं तथा कांस्यं समं द्राव्यं स टंरुणम् । अस्य खोटस्य भागैकं त्रिभागं शुद्धताम्रम् समावर्त्य कृतं खोटं समे तारे विमिश्रयेत् । तत्तारं जायते शुद्धं हिमकुन्देन्दुसन्निभम् तालसत्त्वेन ताम्रवेध.	॥१०६॥
मुण्डलोहस्य चूर्णं तु ग्राहयेद्भागपञ्चरुम् । तद्गर्भे तालसत्त्वं तु भागैकं सन्निवेशयेत् टंरुणं श्वेतकाचं च ऊर्ध्वं दत्त्वा निरोधयेत् । ध्मातं तीव्रं तु संचूर्ण्य पुनः सत्त्वं तु दापयेत् काचं टंरुणकं दत्त्वा मृपायां चाधितं धमेत् । इत्येवं पंचधा कुर्यात् सत्त्वं दत्त्वा पुनः पुनः तत्तुल्यं शुद्धतारं च मृतोत्थं वंगभस्मरुम् । नित्यं तु समावर्त्य ताम्रारे द्राविते समे वेधो देयो दशांशेन वीजं पादं च योजयेत् । तत्तारं जायते दिव्यं शंखकुन्देन्दुसन्निभम् तालसत्त्वेन ताम्रवेध.	॥१०८॥
शुद्धसूतं मृतं वंगं श्वेताम्रं टंरुणं समम् । तथा मृपकपाषाणं पचानां च चतुर्गुणम् योजयेत्तालकं शुद्धं स्तुब्धकपयसो दृढम् । सर्वं दिनत्रयं मयि काचरूपा निवेशयेत् सम्यग् मृदुस्त्रलिप्ताया मुशुप्कायां पचेत्ततः । सच्छिद्रे बालुकायत्रे कृष्णमारोपितं पचेत् शुष्के द्रुमे मुखं रुचा लोणमृत्तिभ्या दृढम् । ततश्चण्डाग्निना पच्याद्यावत् षोडशयामरम्	॥१०९॥
	॥११०॥
	॥११०॥
	॥११०॥
	॥१११॥
	॥११२॥
	॥११३॥
	॥११४॥
	॥११५॥
	॥११६॥

स्वांगशीतं समुद्धृत्य स्फोटयेत्काचकूपिकाम् ।	
ऊर्ध्वलग्नं तालसत्त्वं संग्राह्यं तेन वेधयेत् ॥११७॥	॥११७॥
पोडशांशेन शुल्वं तु ढालयेद्विगोमये ।	
ततः शुद्धेन तारेण समावर्त्य समेन तु ॥	
तत्तारं जायते शुद्धं हिमकुन्देन्दुसन्निभम् ।	
ताम्रस्य तारं	
तालकं सावुणीतुल्यं पिष्ट्वा भ्रष्टं च खर्परे ॥११८॥	॥११८॥
चालयन्नेन लम्बग्रौ यावत्कृष्णं भवेत्तु तत् ।	
मृष्टिसकाचरूप्यांतः क्षिप्त्वा तस्यां क्षिपेत्पुनः ॥११९॥	॥११९॥
भर्जितं लवणं चैव तालकादशमांशरुम् ।	
पूर्ववद्वालुकायत्रे पक्त्वा सत्त्वं समाहरेत् ॥	॥१२०॥
सावुणीसत्त्वपादांशं दत्त्वा पिष्ट्वा पचेत्पुनः ।	
पूर्ववद् वालुकायत्रे कूपिकामष्टयामरुम् ॥१२१॥	॥१२१॥
तत्सत्त्वं तिलतैलं च समांशे पिशिते पचेत् ।	
चालयेद्धोहपात्रे तु तैलं यावत्तु जीर्यते ॥१२२॥	॥१२२॥
इत्येवं सप्तधा पाच्यं समं तैले पुनः पुनः ।	
तद्वच्च सप्तधा पाच्यं सिद्धं कथकेन समं समम् ॥१२३॥	॥१२३॥
चतुःपष्टितमांशेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ।	
वेधयेत् कुंतवेधेन ढालयेद्विगोमये ।	
पादांशं दापयेद् बीजं तारं भवति शोभनम् ॥१२४॥	॥१२४॥
तारजोडः ७	
टंक्रणं शुद्धतालस्य दशांशेन दापयेत् ।	
मेपीक्षीरैस्तथाज्यैश्च खल्वे मर्द्य दिनत्रयम् ॥१२५॥	॥१२५॥
दिनमेरुतैलेन मर्द्य कृप्यां निवेशयेत् ।	
पूर्ववत्पाचयेद्यत्रे द्रवे शुष्के निवेशयेत् ॥१२६॥	॥१२६॥
ग्राह्यं पोडशयामांति सत्त्वं मृदुतरं महत् ।	
पोडशांशेन तेनैव शुल्वरुं तेन वेधयेत् ॥१२७॥	॥१२७॥
तारार्धं च द्रुतं द्राव्यं शुद्धं भवति पूर्ववत् ॥१२८॥	॥१२८॥
तारजोडः जोडो ६	
पण् निष्कं ताम्रमावर्त्य आसुषापाणनिष्कम् ।	

प्रदेयं कुंतवेयेन हार्धमीजं भवेद्दलम् । ॥१२९॥

तालकं टंमणं सर्जितारं चैवापापामग्नम् ।
वज्रिदुग्धैः समं मयं खल्वे यामचतुष्टयम् ॥१३०॥

अनेन चार्धभागेन ताम्रपत्राणि लेपयेत् ।
अंभमूपागतं ध्मातं एवं चारत्रये कृते ॥
तारार्धेन समावर्त्य शुद्धतारं भवेत् तत् ॥१३१॥

ताम्रस्य तार

गुंजारुपांसशिगूणां तैलमेकस्य चाहरेत् ।
तस्मिंस्तैले द्रुतं ताम्रं ढालयेच्च त्रिसप्तथा ॥१३२॥

पडंशं दापयेद् धीजं शुद्धतारं भवेत् तत् ।
शिगूमूलमलिताया मूपायां द्रावयेत्ततः ॥१३३॥

धातुमृद्भरणम् १

अरुणामार्गजदली भस्मतोयेन लोलयेत् ।
तद्वस्त्रगालितं ग्राहं स्वच्छं तोयं तदातपे ॥१३४॥

शोषितं लवणं तस्मात्समादाय प्रयत्नतः ।
रौप्ये वा यदि वा स्वर्णे द्राविते शतमांशतः ॥१३५॥

तदेव दापयेद्वाप्यं ढालयेत्तिलतैलके ।
इत्येवं तु त्रिधा कुर्यादत्यंतं मृदुतां व्रजेत् ॥१३६॥

धातुमृद्भरणम् २

अश्वगोमहाह्वीणां च सुरं दृगं समाहरेत् ।
तच्चूर्णवापमात्रेण अत्यंतं मृदुतां व्रजेत् ॥१३७॥

धातुमृद्भरणम् ३

गजदंतस्य चूर्णं वा शुष्कं वाय नृणा मलम् ।
कठिने दापयेद्वापं भवेन्मृदुतरं महत् ॥१३८॥

दलस्य निर्मलीकरणम्

नानाविधानि कार्याणि भूषणानि दलेन वै ।
भेतं रक्तं च वर्षाभूमूलं पिष्टारनालकैः ॥१३९॥

पिष्ट्वाथ लवणं किञ्चित् क्षिप्वा तत्रैव पेपयेत् ।
तत्किञ्चिद्दजातं तु यटिकार्धान्समुद्धरेत् ॥१४०॥

वर्षयन्लवणाभ्यां धाम्यमग्नौ पुनः पचेत् ।

इत्येवं तु त्रिधा कुर्यात् दलं भवति निर्मलम् ॥१४१॥
दलस्य निर्मलीकरणम्

फट्करीचूर्णमादाय खर्परे ह्यधरोत्तरम् ।
दत्त्वा दलस्य संरुध्य सम्यग्गजपुटे पचेत् ॥१४२॥

आदाय रज्जुकां बध्वा दालाथेत्रे दिनं पचेत् ।
चिंचारनालभाण्डे तु शुभ्रं भवति शंखवत् ॥१४३॥

अभिनवसुखसाध्यैः साधने युक्तिर्भैरवदितमिह सुसिद्धं स्तंभनं शुद्धवर्गे ।
सुगममपि च तारं सूतशुल्वारयोगैः दलमतिमलहीनं वार्तिकानां हितार्थं ॥१४४॥

इतिश्री पार्थसीपुत्रश्रीनित्यनायसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते धादिद्वण्डे
श्रद्धाखंडापरनामके बंगस्तंभनादिदलकरणं नाम अष्टमोपदेशः ॥ ८ ॥

— c: —

॥ अथ श्री वादिखंडे नवमोपदेशः ॥

वज्रेण हेममिलितेन तु रंजितेन सूतेन हेममिलितेन सु रंजितेन ।
योगैः सुमुंदरतरैः कनकाद्रिरूटं कृत्वाथ शक्रपदहेतुमखांश्च कुर्यात् ॥१॥

वज्रद्वंद्वमेलापनम् १

अयस्कांतमुखं गुंजां तयोर्द्विगुणगंधरुम् ।
स्त्रीस्तन्यैः पेपितं लेप्यं मृपायां द्वंद्वमेलरुम् ॥२॥

वज्रद्वंद्वमेलापनम् २

गंधकं शशदंताथ भ्रामरस्य मुखं तथा ।
अम्लवेतः शिलाधातुः सर्वं तुल्यं प्रपेपयेत् ॥३॥

मृपालेपेन तेनैव वज्रद्वंद्वं मिलत्यलम् ॥४॥

वज्रद्वंद्वमेलापनम् ३

महिषीकर्णनेत्रोत्थमलं चूर्णं च दंरुणम् ।
स्त्रीस्तन्यं कर्कटास्थीनि शिलाजतुसमं समम् ॥

पिष्ट्वा मृपां प्रलेपेन वज्रद्वंद्वेण मेलरुम् ॥५॥

वज्रद्वंद्वमेलापनम् ४

भ्रमरास्थिवृक्षशांश्च दंरुणं कांतजं सुखम् ।
वालवत्सपुरीषं च स्त्रीस्तन्येन तु पेपयेत् ॥

तत्कलकलिप्तमूपायां वज्रद्वंद्वं मिलत्यलम् वज्रसूतमेलापनम्	॥६॥
भूनागं कांतपापाणं माक्षिकं टंकणं मधु । स्तुक्पयःकर्कटास्थीनि काचमर्कपयः समम्	॥७॥
स्त्रीस्तन्यैः पेपितं सर्वं मूपालेपं तु काग्येत् । तन्मध्यस्थं वज्रसूतं हठाद्भ्रमाते मिलत्यलम्	॥८॥
स्वर्णं वज्रमेलापनम्—द्वंद्वस्रोतः १	
मृतवज्रस्य चत्वारो भागा द्वादशहाटकम् । नागस्य च त्रयो भागा षट् शुद्धस्य च पारदात्	॥९॥
एकीकृत्य तु तन्मर्द्यं दिनमभ्येन केनचित् । तप्तखले तु तत्कलकं समुद्धृत्य निरोधयेत्	॥१०॥
मूपायां द्वन्द्वलिप्तायां हठाद्भ्रमाते मिलत्यलम् स्वर्णवज्रमेलापनं २	॥११॥
क्षारैरुत्पलसारिण्या मृतं वज्रं विभाषयेत् । दिनैकं शोधितं पिष्टं एकैकां कारयेद्द्वीम्	॥१२॥
त्रिभागं पारदं चैव भागाश्चत्वारि हाटकम् । अभ्येन कारयेत्पिष्टीं तद्गर्भं तां क्षिपेद्द्वीम्	॥१३॥
भूर्जपत्रेण तद्वध्वा धान्यराशौ विनिक्षिपेत् । पक्ष्मोत्रात्समुद्धृत्य पूर्वमूपागतं धमेत्	॥१४॥
मिलत्येव न संदेहो धाम्यमानं पुनः पुनः स्वर्णवज्रमेलापनम्—द्वंद्वस्रोतः ३	॥१५॥
मृतवज्रस्य भागैकं स्वर्णपत्रेण वेष्टयेत् । सम्यक् षोडशभागेन मूपायां पूर्ववत्क्षिपेत्	॥१६॥
स्वर्णतुल्यं सितं काचं अथवा नृरुपाण्डरम् । चूर्णयित्वा क्षिपेत्तम्यां रुग्णा तीव्राग्निना धमेत्	॥१७॥
समुद्धृत्य पुनर्द्वयं काचं वा नृरुपाण्डरम् । लिप्त्वा मूपां धमेत्तदेवं मूपागु सप्तम्	॥१८॥
हेम्ना मिलति तद्वज्रं इत्येवं मेलयेत्पुनः । यावन्मिलति पादानं मुखेण मृतवज्रम्	॥१९॥
॥ इति वज्रहाटकरयोर्द्वंद्वस्रोतः ॥	

ताम्रवेधः (सहस्रवेधो)

- द्विभागं द्वंद्वखोटस्य त्रिभागं द्रुतसूतकम् ।
 मर्दयेदम्लयोगेन दिनांते तं च गोलकम् ॥२०॥
 मेपशृंग्यास्तु पंचांगं स्त्रीस्तन्येन तु पेपयेत् ।
 अनेन वेधयेद् गोलं तद्वह्निर्निगलेन च ॥२१॥
 स्वेदादिमेलनांतं च कारयेद्धेमपिष्टिवत् ।
 मेपशृंगीभवैः (क्षी) क्षारैस्तत्खोटं मर्दयेत्क्षणम् ॥२२॥
 मृपांतर्लेपयेत्तेन तनुल्यं हाटकं क्षिपेत् ॥
 यावज्जीर्णं धमेत्तावत्पुनः स्वर्णं च दापयेत् ॥२३॥
 जारयेद्धमनेनैव दत्त्वा विडवटीं क्रमात् ।
 एवं त्रिशगुणं यावत्तावत्स्वर्णं च जारयेत् ॥२४॥
 स्वर्णेन तु समावर्त्य सारणाश्रययोगतः ।
 तेनैव वेधयेच्छुल्वं सहस्रांशेन कांचनम् ॥
 जायते दिव्यरूपाढ्यं जांबूनदत्तममभम् ॥२५॥

लक्षवेधो वज्रकलकः—

अथ अस्यैव खोटस्य सितस्वर्णे रंजनमाह

- वज्रमूपागतं ध्मातं द्वंद्वखोटं ह्वाग्निना ।
 मासिकाद्घातसत्त्वं वा सत्त्वं वा मासिकोद्भवम् ॥२६॥
 स्तोत्रं स्तोत्रं क्षिपेत्तस्मिन्ध्माते जीर्णं पुनः पुनः ।
 यावत्तत्कुंभमाभं स्यात्तावद्वज्रं समुद्धरेत् ॥२७॥
 लक्षांशेन तु तेनैव सितहेमं तु वेधयेत् ।
 जायते कनकं दिव्यं देवाभरणमुत्तमम् ॥२८॥

लक्षवेधो कलक — सीतस्वर्णे

- वैक्रांतं मासिकं तुल्यं रसकांजनगैरिकम् ।
 विमला चैव वैदूर्य एतेप्तेकं पलार्धकम् ॥२९॥
 नागवंगार्ककेप्तेकं यथालाभं पलार्धकम् ।
 द्वंद्वचूर्णं ततो रुध्वा वज्रमूपागतं धमेत् ॥३०॥
 पूर्ववद् गंधकाम्लेन मर्त्य रुध्वा पुटे पचेत् ।
 चतुर्दशपुटैरेवं वालार्कसदृशं भवेत् ॥३१॥

अनेन वज्रखोटं तु यथापूर्वं तु रंजयेत् ।
तद्वद्व्यं सितं हेम लक्षांशात्कांचनं भवेत् ॥३२॥

लक्षवेधो कल्कः ताम्रे

अथवा द्वंद्वखोटं तु सूक्ष्मचूर्णं तु कारयेत् ।
एतत्खोटं शुद्धचूर्णं अंघ्रमूपागतं धमेत् ॥३३॥

आरोटरसितस्तुल्यं जम्बोरैर्मदयेत् दिनम् ।
वस्त्रे बध्वा दिनं स्येयं दोलायंत्रे समांजिके ॥३४॥

सवस्त्रं पाचयेत्पश्चाद् गंधतैले दिनावधि ।
ततो वस्त्रात्समुद्धृत्य निगडेन तुले पचेत् ॥३५॥

स्वेदादि धमनान्तं च कारयेद्धेमपिष्टिवत् ।
तत्खोटं तु समुद्धृत्य रंजयेत्तन् निगद्यते ॥३६॥

तीक्ष्णं शुल्वं समं चूर्ण्य अंघ्रमूपागतं धमेत् ।
तत्खोटं पलमेकं तु सिद्धचूर्णेन संयुतम् ॥३७॥

चूर्णं रुध्वा धमेद्गाढं तत्खोटं मर्दयेत्पुनः ।
पूर्ववद्गंधकाम्लेन पुष्टान्दद्याच्चतुर्दश ॥३८॥

अनेन पूर्वखोटं तु मुषामध्ये च पूर्ववत् ।
यावत्कुंकुमवर्णं स्यात्तावद्गारं शनैः शनैः ॥३९॥

स्वर्णेन च समावर्त्य सारणात्रयसारितम् ।
अनेन लक्षभागेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ॥४०॥

जायते कनकं दिव्यं सत्यं शंकरभाषितं ॥४१॥

कोटिवेधि पञ्चकः — तारे ताम्रे

कर्पकं द्रुतमूतस्य लष्टगुंजं तु हाटकम् ।
चतुर्गुंजं मूत वज्रं हंसपाथा द्वैर्दिनम् ॥४२॥

मर्दयेत्तप्तखल्वे तु वज्रमूषांत्रितं पचेत् ।
भूधराख्यपुष्टैकेन समुद्धृत्याथ मर्दयेत् ॥४३॥

हंसपाथा द्वैरेवं तप्तखल्वे दिनावधि ।
पूर्ववद्भूधरे पण्यादेवं शतपुष्टः पचेत् ॥४४॥

रक्तवर्णं भवेद् भस्म सर्वयोगेषु योजयेत् ॥४५॥

तत्रपारदे अभ्रजारणम्

द्रवैर्वर्तुलपत्रायाः सोमवल्या द्रवैश्च वा ।
 धान्याभ्रं सप्तधा भाव्यं ततो जारणमारभेत् ॥४६॥
 गोस्तनाकारमूपायां सूतं शुद्धं विनिक्षिपेत् ।
 पूर्वाभ्रं षोडशांशं च मूपायां चणकद्रवैः ॥४७॥
 बालुकाभाण्डमध्ये तु चूल्यां मृद्वग्निना पचेत् ।
 अभ्रके चणकद्रावं जीर्णे जीर्णं क्षिपेत्पुनः ॥४८॥
 इत्येवं जारयेत्तुल्यं पारदे गगनं क्रमात् ।

अभ्रपिष्टो

सोमवल्लीरसैर्यामं मर्द्यं धान्याभ्रकं ततः ॥४९॥
 रुद्ध्वा चनोत्पलैर्दद्यात्क्रमादेवं पुटत्रयम् ।
 सप्तधा भावयेद् धर्मं सोमवल्या द्रवैर्दिनम् ॥५०॥
 श्वेताया शरपुंखाया मूलैर्गोक्षीरघर्षितैः ।
 कल्कितैर्मृण्मयं पात्रं लिप्त्वा तत्राभ्रकं क्षिपेत् ॥५१॥
 तन्मध्ये निक्षिपेत्सूतं तत्पृष्ठे चाभ्रकं पुनः ।
 सोमवल्लीद्रवैः पूर्वं तत्पात्रं चातपे खरे ॥५२॥
 धारयेच्चरते दीर्यं जायते व्योमपिष्टिका ।

कोटिवेधि कलरु — ताग्रे

पूर्वोक्ता गंधपिष्टी या स्तंभिता जारणं विना ॥५३॥
 तथा ह्यभ्रकपिष्टी च अभ्रसत्वं तृतीयकम् ।
 चतुर्थं रक्तभस्मापि पूर्वं वज्रेण यत्कृतम् ॥५४॥
 चत्वारः प्रतिरूपांशं जारितं पारदं पलम् ।
 सर्वमेतत्तत्तत्खले हंसपाद्या द्रवैर्दिनम् ॥५५॥
 मर्दितं तत्समुद्धृत्य पचेत्कच्छपयंत्रके ।
 यावत्सूतावशेषं तु तावज्जार्यं पुटेन वै ॥५६॥
 अस्य सूतस्य तुल्यांशं वज्रद्वंद्वं नियोजयेत् ।
 दोलास्वेदेन पक्तव्यं यावद् भवति गोल्बकम् ॥५७॥
 जारयेत्कच्छपे यंत्रे यावत्सूतावशेषितम् ।
 इत्येवं षड्गुणं जार्यं वज्रद्वंद्वं प्रयत्नतः ॥५८॥
 तेनैव वज्रद्वंद्वेन सारयेत्सारणात्रयम् ।

अनेन कोटिभागेन द्रुतं शुल्वं तु वेधयेत् ॥

जायते कनकं दिव्यं देवाभरणभूषणम् ॥५९॥

चंद्रार्कवेधः

भागैकं मृतवन्नस्य सुद्धमृतस्य षोडश ।

मर्दयेदम्लवर्गेण तप्तखल्वे दिनावधि ॥६०॥

पक्वबीजस्य पत्राणि तुल्यान्येतेन लेपयेत् ।

सुपक्वभानुपत्रैस्तु लिप्तपत्राणि वेष्टयेत् ॥६१॥

शरावसंपुटे रुध्वा निखनेच्चूलिमध्यतः ।

त्रिदिनं ज्वालयेत्तत्र वह्निमल्पाल्पशः क्रमात् ॥६२॥

ततो निगडलिप्तायां मूपायां तेन रोधयेत् ।

कारीपवह्निना पंच्यात् अहोरात्रात्समुद्धरेत् ॥६३॥

मधुना मर्दयेत्किंचित् ततस्तेन शतांशतः ।

लिप्त्वा चंद्रार्कपत्राणि बंधमूपागतं धमेत् ।

स्वर्णं भवति रूपादयं सत्यं शंकरभाषितम् ॥६४॥

सहस्रवेधीकल्कः—ताम्रे

मृतवन्नस्य भागैकं भागैकं हाटकस्य च ।

त्रिभागं द्रुतमृतस्य सर्वं स्तन्येन मर्दयेत् ॥६५॥

तद्गोलं बंधयेद्वस्त्रे गंधतैले ज्यहं पचेत् ।

ततस्तुल्येन स्वर्णेन समावर्तं तु कारयेत् ॥६६॥

दत्त्वा विडवर्ती चैव एकविंशतिवारकम् ।

एकविंशगुणे जीर्णे सारयेत्सारणात्रयम् ॥६७॥

सहस्रांशेन तेनैव शुल्वे वेधं प्रदापयेत् ।

जायते कनकं दिव्यं देवाभरणभूषणम् ॥६८॥

शतवेधो कल्कः—

शुद्धमृतं मृतं वन्नं हंसपाद्या द्वैः समम् ।

मर्दयेत्तप्तखल्वे तु त्रिदिनांते समुद्धरेत् ॥६९॥

बीजैर्दिव्यौषधानां च पिष्ट्वा मूपां मलेपयेत् ।

तत्र पूर्वसं लिप्त्वा रुध्वा तत्करिपायिना ॥७०॥

समुद्धृत्य पुनस्तस्मिन् शुद्धमृतं समं लिपेत् ।

हंसपाद्या द्वैर्मर्द्य पूर्ववद् दिवसत्रयम् ॥७१॥

तद्गोलं पूर्वमूपायां रुध्वा गजपुटे पचेत् ।
जायते भस्म सूतोयं सर्वकर्मसु योजयेत् ॥७२॥
अस्य तुल्यं शुद्धसूतं सूतपादं च टंरुणम् ।
सर्वमम्लैर्दिनं मर्द्य कृत्वा गोलं समुद्धरेत् ॥७३॥
रक्तकार्पासयोर्वीजं राजिका यवर्चिचिका ।
बन्ध्याककोटकी चैव पिष्ट्वा गोलं प्रलेपयेत् ॥७४॥
ऊर्ध्वाधो लवणं दत्वा रुध्वा मूपां विशोपयेत् ।
कारीपाशौ दिवारात्रौ पाचयित्वा समुद्धरेत् ॥७५॥
पूर्वकल्केन तद्गोलं क्षिप्त्वा रुध्वाथ पूर्ववत् ।
पुटे पच्यादिवारात्रौ एवं कुर्याच्च सप्तधा ॥७६॥
ततस्तेनैव कल्केन लिप्त्वा रुध्वाथ शोपयेत् ।
सम्यग्गजपुटे पच्यात्ततो मूपागतं धमेत् ॥७७॥
शतमांशेन तेनैव चंद्राकौ वेधयेद् द्रुतम् ।
जायते कनकं दिव्यं देवाभरणभूषणम् ॥७८॥

शतवेधी कल्कः ताम्रे

अथवा भस्मसूतं तत्कार्यं टंरुणसंयुतम् ।
अंधमूपागतं ध्मातं खोटं भवति शोभनम् ॥७९॥
खोटतुल्यं शुद्धहेम सर्वमेकत्र द्रावयेत् ।
चंद्रार्कं वेधयेत्तेन पूर्ववत्कांचनं भवेत् ॥८०॥

शतवेधि कल्क — तारे ताम्रे

वज्रभस्म स्नुहीक्षीरैर्दिनमेकं विमर्दयेत् ।
रुध्वा गजपुटे पच्यात् एवं शतपुटैः पचेत् ॥८१॥
तत्तुल्यं पारदं शुद्धं क्षिप्त्वा मर्द्य दिनत्रयम् ।
देवदाल्या द्रवैरेवं तद्गोलं चांधितं पुटेत् ॥८२॥
कारीपाशौ दिवारात्रौ समुद्धृत्याथ मर्दयेत् ।
देवदाल्या द्रवैस्त्र्याहं तद्गुध्वा पुटे पचेत् ॥८३॥
एवं दशपुटैः पाच्यं वज्रतुल्यं च हाटकम् ।
क्षिप्त्वा कांचनरुद्रावैर्मर्दयेद्दिवसत्रयम् ॥८४॥
पूर्ववत्पुटपाकेन एवं दशपुटैः पचेत् ।

स्वर्णतुल्यं ततस्तीक्ष्णं चूर्णं कृत्वा नियोजयेत् ॥८५॥

मर्दयेत्त्रिफलाद्रावैस्तत्सर्वं दिवसत्रयम् ।

पुष्टयेत्पूर्वयोगेन एवं दशपुटैः पचेत् ॥८६॥

तीक्ष्णतुल्यं मृतं नागं दत्त्वा सर्वं विमर्दयेत् ।

वासारक्ताश्वमारोत्यद्रावैः खले दिनत्रयम् ॥८७॥

रुद्ध्वा गजपुटे पच्यात् पुनर्मर्द्य च पाचयेत् ।

एवं दशपुटैः पच्यं समुद्धृत्याथ मर्दयेत् ॥८८॥

अम्लवर्गेण तत्सर्वं मर्द्य यामचतुष्टयम् ।

रुद्ध्वा गजपुटे पच्यात् पुनर्मर्द्य च पाचयेत् ॥८९॥

एवं दशपुटैः पाच्यं सिंदूरसदृशं भवेत् ।

अनेन शतमाशेन चंद्रार्कं पेययेद् द्रुतम् ॥९०॥

अथवा मधुनाक्तेन चंद्रार्कौ लेपयेत्ततः ।

जायते फनकं दिव्यं पुटे दत्ते न हीयते ॥९१॥

अथवा तारपत्राणि मधुनाक्तेन लेपयेत् ।

चतुःषष्टितमांशेन दिव्यं भवति कांचनम् ॥९२॥

शतवेधि वल्क — तारे तात्रे

चतुःषष्टिगुणं सूतं भागैकं मृतवच्चक्रम् ।

मर्दयेदम्लवर्गेण तप्तखले दिवसत्रयम् ॥९३॥

भागत्रयं हेमपत्रं अनेनैव प्रलेपयेत् ।

रुद्ध्वाथ भूधरे पच्यात्समुद्धृत्याथ मर्दयेत् ॥९४॥

शुद्धेन सूतराजेन त्रिगुणेन च संयुतम् ।

अम्लवर्गैश्चपहं मर्द्य रुद्ध्वाथ भूधरे पुष्टेत् ॥९५॥

पुनर्मर्द्य पुनः पाच्यं एतद्विंशतिवारम् ।

अनेन शतमांशेन चंद्रार्कं मधुना सह ॥९६॥

लिप्त्वा रुद्ध्वा धमेद् गाढं दिव्यं भवति काञ्चनम् ॥९७॥

षोडशवेधि वल्क — तारे

पूर्वाक्तं भस्मसूतेन अम्लपिष्टेन लेपयेत् ।

चतुर्गुणं स्वर्णपत्रं रुद्ध्वा गजपुटे पचेत् ॥

पादांशेन पुनस्तस्मिन् भस्मसूतं नियोजयेत् ॥९८॥

मर्दयेदम्लवर्गेण तद्द्रुध्वा पुटे पचेत् ।

एवं चतुःपुटैः पक्वं त्रियते हाटकं शुभम्

॥९९॥

तेनैव पोडशांशिन द्रुतं तारं तु धेयेत् ।

अथवा पत्रलेपेन दिव्यं भवति कांचनम्

॥१००॥

शतवेधो कल्क—ताम्रे

मृत्वञ्जस्य भागैकं शुद्धसूतस्य पोडश ।

देवदाली शंखपुष्पी रसैर्मर्द्य दिनत्रयम्

॥१०१॥

वज्रमूपागतं रुध्वा दिनैकं भूधरे पचेत् ।

समुद्धृत्याथ तद्वाचैर्दिनं मर्द्य निरुध्य च

॥१०२॥

दिनैकं भूधरे पन्थात् तद्वन्मर्द्य च पाचयेत् ।

इत्येवं सप्तधा कुर्याज्जायते भस्म सूतकम्

॥१०३॥

तद्भस्म सूतकं तुल्यं वज्रमूपांघ्रितं धमेत् ।

तत्त्वोटं जायते दिव्यं रंजयेत्तन्निगद्यते

॥१०४॥

तीक्ष्णं शुल्वं समं चूर्ण्य अंधमूपागतं धमेत् ।

तत्त्वोटं 'सिद्धचूर्णं' तु गंधकाम्लेन मर्दयेत्

॥१०५॥

पूर्वचक्रमयोगेन पुटान्द्र्याचतुर्दशः ।

अनेन पूर्वखोटं तु द्रुतं वाप्यं पुनः पुनः

॥१०६॥

तद्भस्म गंधकं तुल्यं वज्रमूपांघ्रितं धमेत् ।

दशवारेण तत्त्वोटं जायते कुंकुमपथम्

॥१०७॥

स्वर्णेन च त्रिधा सार्यं शतवेधी भवेच्च तत् ।

द्रुतशुल्वे प्रदातव्यं दिव्यं भवति कांचनम्

॥१०८॥

सहस्रवेधी कल्क—तारारिदे

पूर्वोक्तं भस्मसूतं तु पलैकं समपन्नगम् ।

कांतपात्रगतं मर्द्य दिनैकं लोहमुष्टिना

॥१०९॥

मृद्वग्निना तु तत्पात्रे मर्दयेत्पाचयेच्छनैः ।

यावन्मिश्रं समुद्धृत्य रुध्वा गजपुटे पचेत्

॥११०॥

मर्द्य वासारसैः पच्यादेवं वारचतुर्दश ।

गोपितेन पुनर्मर्द्य देयं पुटचतुर्दश

॥१११॥

तत्तुल्यं स्वर्णचूर्णं च दत्त्वा पित्तेन मर्दयेत् ।

दिनांते तत्समुद्धृत्य ग्रामणेन समायुतम्	॥११२॥
सहस्रांशेन तेनैव तारारिष्टं तु वेधयेत् ।	
जायते कनकं दिव्यं देवाभरणमुत्तमम्	॥११३॥
सहस्रवेधो कल्कः—ताम्रस्य तारं	
नागस्थाने यदा वंगं पूर्ववत्क्रमयोगतः ।	
तारचूर्णेन संयुक्तं शुल्बे वेधं प्रदापयेत् ॥	
सहस्रांशेन तत्तारं भवेत्कुन्देन्दुसन्निभम्	॥११४॥
कोटिवेधो कल्कः—ताम्रे	
द्रुतमृतेन वज्रेण वज्रैः शुद्धरसेन वा ।	
मृतमृतेन वज्रेण वज्रैः शुद्धरसेन वा	॥११५॥
दिव्ययोगवरैः खोटं पूर्वं नानाविधं तु यत् ।	
प्रोक्तं तत्खोटमेकं तु द्रावयेत्पिष्टिखोटवत्	॥११६॥
द्रुतं तु पारदं दिव्यं मृत्पुदारिच्यनाशनम् ।	
अथास्य, द्रुतसूतस्य जारयेत्पक्वबीजकम्	॥११७॥
क्रमेण पङ्गुणं यावत्कच्छपारूपे विडान्विते ।	
घट्ट्यमाणप्रकारेण न्योमसत्त्वं यथाजरेत्	॥११८॥
जारितं तन्निघा सार्धं पक्वबीजेन वै क्रमात् ।	
अनेन कोटिमांशेन द्रुतशुल्बं तु वेधयेत्	॥११९॥
जायते कनकं दिव्यं देवाभरणभूषणम्	॥१२०॥
शब्दवेधो कल्कः	
अथास्य कोटिवेधस्य रसेन्द्रस्यापरो विधिः ।	
विष्णुक्रांता च चक्रांका कंठारी चैव चिंचिका	॥१२१॥
एतासां द्रवमादाय मृपालेपं तु कारयेत् ।	
तस्यां पूर्वरसं सिप्त्वा घमेद् द्रावं क्षिपन् क्षिपन्	॥१२२॥
वज्रं तत्रैव दातव्यं द्रवत्येव न संशयः ।	
ततस्तस्मात्समुद्धृत्य दोलायत्रे त्र्यहं पचेत्	॥१२३॥
उद्धृत्य विडलिप्तायां मृपायां मकटं घमेत् ।	
प्रसृत्येव न संदेहो तीव्रध्मातानलेन च	॥१२४॥
वज्रं वा पञ्चरागं वा जार्यं दशगुणे रसे ।	

कारयेद्वज्रवीजेन शब्दवेधी भवेद्रसः ॥१२५॥

अथवा मारिते तस्मिन्जारणं सारयेत्पुनः ।

उचटा मीननयना सर्पाक्षी रक्तचित्रकम् ॥१२६॥

एतासां निक्षेपेद् द्रावं हुते मृपागते रसे ।

इंद्रनीलं क्षीपेत्तत्र द्रवत्येव न संशयः ॥१२७॥

पूर्ववत्स्वेदनेनैव विद्ययोगेन जारयेत् ।

इत्येवं त्रिगुणं जार्यं इंद्रनीलं क्रमेण तु ॥१२८॥

तद्रसं वक्त्रमध्ये तु यः करोति नरोत्तमः ।

स पूज्यो देवदेवानां खेचरत्वेन मोदते ॥१२९॥

तस्य मूत्रपुरीषाभ्यां सर्वलोहानि कांचनम् ।

जायते दिव्यरूपाढ्यं सत्यं शंकरभाषितम् ॥१३०॥

इत्येवं विष्टिखोटं परिरसमपरं संकरैः खोटवद्धं

जातं तद्द्रावितं वै मृतमथ विमलं स्वर्णराशिं करोति ॥

किंवा सा पक्ववीजं ग्रसति यदि द्रुतो जायते कोटिवेधी

वज्राभ्रं रत्नजातं चरति यदि रसः खेचरत्वं प्रदत्ते ॥१३१॥

इति श्री पार्वतीपुत्रधीनित्यनाथसिद्धचिरचिते रसरत्नाकरांतर्गते धादिखण्डे
अद्विखंडापटनामके चक्रयोगेन हेमकरणं नाम नवमोपदेशः ॥ ९ ॥

—०—

॥ अथ श्री वादिखण्डे दशमोपदेशः ॥

लोहैर्महारसवरैर्विडपक्ववीजं कृत्वाय पारदवरे विधिवच्च जार्यं ॥

योज्यं तथा सकलसारणकर्मयोगे तद्वश्यते विविधवीजविदाधिकारम् ॥१॥

पक्ववीजकरणम् १

स्वर्णं ताम्रं समं शुद्धं द्रावितं लेपयेत्पुनः ।

साम्लेन ताप्यकल्केन धमेत्स्वर्णावशेषितम् ॥२॥

एवं दशगुणं वाह्यं ताप्यं वा तुल्यसत्त्वरूपं ।

पक्ववीजमिदं ख्यातं स्वर्णशेषं समाहरेत् ॥३॥

पक्ववीजकरणम् २

नागाभ्रं द्वंद्वितं तुल्यं स्वर्णं वाह्यं द्विपद्गुणम् ।

पूर्ववत्स्वर्णशेषं तु ग्राह्यं स्यात्पक्ववीजरूपं ॥४॥

पञ्चबीजकरणम् ३

स्वर्णं पीताभ्रसत्वं च तुल्यांशं द्वंद्वितं धमेत् ।

ताप्यं तालकवापेन स्वर्णशेषं समाहरेत् ॥

एवं दशगुणं सत्वं बाह्यं स्यात्पञ्चबीजरूपम्

॥५॥

पञ्चबीजकरणम् ४

रसकाभ्रकयोः सत्वं ताम्रं नागं त्रयोत्तरम्

॥६॥

चूर्णितं द्वंद्वलिप्तायां मृपायां चांयितं धमेत् ॥

तत्त्वोटं माक्षिकं तुल्यं अम्लैः पिष्ट्वा पुटे पचेत्

॥७॥

समुद्धृत्य पुनश्चांम्लैर्मर्त्य रुचा पुटे पचेत् ।

एवं पंचपुटैः पक्वं द्रुते स्वर्णे तु बाह्ययेत् ॥

धमेद्दशगुणं यावत्तावत्स्यात्पञ्चबीजरूपम्

॥८॥

नागबीजकरणम्

लोहस्य कुट्टयमानस्य सुतप्तस्य दलानि वै ।

पतंति तानि स्वीकृत्य ख्यातोयं लोहपर्पटः

॥९॥

लोहपर्पटमाक्षीकं कंदुष्टं विमलाभ्ररूपम् ।

मृत्तुल्यं शिलासूतं दरदार्कस्तुहीपयः

॥१०॥

एतैः समं नागचूर्णं मर्त्य रुचा पुटे पचेत् ।

पुनर्मर्त्य पुनः पाच्यं यावद्दारांश्चतुर्दश

॥११॥

एवं शतगुणं बाह्यं शुद्धहेम्नि धमन् धमन् ।

तत्स्वर्णं नागबीजं स्याद्गोरोचननिभं भवेत्

॥१२॥

अथपञ्चबीजानां रजनमाह

पञ्चबीज रजनम्

खर्परस्ये द्रुते नागे ब्रह्मबीजदलानि हि ।

क्षिप्त्वाग्निं ज्वालयेच्चंद्रं ब्रह्मदेहेन चालयेत्

॥१३॥

चतुर्गामाक्षु तद् भस्म जातं पात्रात्समुद्धरेत् ।

रुचा गजपुटे पच्यात् पादांशं गंधकं पुनः

॥१४॥

दत्त्वांम्लमर्दितं पच्यादेवं वारांश्चतुर्दश ।

रक्तवर्णं भवेद्भस्म तद् भागं खर्परे क्षिपेत्

॥१५॥

भागत्रयं शिलाचूर्णं पृथक्पात्रं त्रिनिक्षिपेत् ।

पंचांगं वासकाचूर्णं त्वक्चूर्णं चार्जुनस्य वै

॥१६॥

शाककिंशुककोरंटगिष्णां पुष्पमाहरेत् ।
नागिनी नागकन्या च कुमारी चाहिमारकम् ॥१७॥

सर्वेषां प्रतिभागैकं शिलामध्ये विनिसिपेत् ।
सर्वं चतुर्गुणैर्मूत्रैश्छागजैः क्वाथमाचरेत् ॥१८॥

पूर्वोक्तनागभूतेश्च खर्परस्थस्यसंक्षिपेत् ॥
चालयेत्पाचयेच्चूल्यां यावत्सप्तदिनावधि ॥१९॥

यत्नेन मृतनागेन वापो देयो द्रुतस्य च ॥
पक्वबीजस्य वारांस्त्रीन् रंजितं जायते शुभम् ॥२०॥

तद्वातघ्नस्मोपयोगः

दलानां चैव बीजानां पिष्टीस्तंभे विशेषतः ॥
उच्चाटे क्रामणे योज्यं पूर्वोक्तं मृतनागरम् ॥२१॥

पक्वबीजरंजनकं तैलम्

मंजिष्ठा ब्रह्मपुष्पं च पुष्पं च करवीरकम् ॥२२॥
सर्वासां वृक्षजातिनां रक्तपुष्पाणि चाहरेत् ॥

खादिरं देवदारुं च द्विनिशा रक्तचंदनम् ॥२३॥
सर्वं लाक्षारसैः पिष्ट्वा क्षिप्त्वा तैलं चतुर्गुणम् ॥

पनेत्तैलावशेषं तु तस्मिस्तैले निगच्छेत् ॥
त्रिसप्तधा पक्वबीजं रंजते जायते शुभम् ॥२४॥

तारबीजं करणम् १

गर्भद्रावैः प्रयोक्तव्यं तथा सर्वत्र सारणे ॥
समेन जारयेत्सूतं द्विगुणेन तु सारयेत् ॥२५॥

त्रिगुणेन हानेनैव कर्तव्यं प्रतिसारणम् ॥
सारितं क्रामणेनैव वेधकाले निषोजयेत् ॥२६॥

विमला तीक्ष्णचूर्णं च सत्त्वं श्वेताभ्रकस्य च
रसकं तारमाक्षीकं समभागं त्रिचूर्णयेत् ॥२७॥

चूर्णाच्चतुर्गुणं घृणे द्वंद्वमेलापकं धमेत् ॥
मर्दयेद्दम्बयोगेन गन्धा गजपुटे पचेत् ॥२८॥

एवं पंचपुटैः परवं तदुत्तारे तु बाहयेत् ॥
धमन्द्रचूर्णं पात्रचचारं तारबीजम् ॥२९॥

तारवीजम् २

ताप्येन मारयेद् वंगं यथा तालेन मारितम् ॥

तद् द्वात्रिंशगुणं तारे बांहेचालवापतः ॥

ताम्रवीजं तु तच्छ्रेष्ठं सारणे रंजने हितं

॥३०॥

तारवीजम् ३

कुटिलं विमला तीक्ष्णं समं चूर्णं प्रकल्पयेत् ॥

ध्मातव्यं द्वंद्वलिप्तायां खोटमम्लेन पेपितम्

॥३१॥

पुटितं पंचवारं तु तारे वाह्यं शनैर्धमेत् ॥

यावद्दशगुणं तनु तारवीजं भवेच्छुभम् ॥

॥३२॥

तारवीजम् ४

वंगं श्वेताभ्रसत्वं च तारमाक्षिरुसत्वरुम् ॥

द्वंद्वमूषागतं धाम्यं त्रितयं चूर्णितं समम्

॥३३॥

बाह्यं दशगुणं तारे तारमाक्षिरुवापतः ॥

तत्तारं जायते वीजं सर्वकार्यकरसमम्

॥३४॥

तारवीजरंजनम्

यथामासैः श्वेतपुष्पैर्नानावृक्षसमुद्भवैः

॥३५॥

रसं चतुर्गुणं योज्यं कंगुणीतैलवापतः ॥

पचेत्तैलावशेषं तु तस्मिंस्तैले निपेचयेत्

॥३६॥

द्रावितं तारवीजं तु एकविंशतिवारकम् ॥

रंजितं जायते तनु रसरारस्य रंजरुम्

॥३७॥

सारणा तैलम्

ज्योतिष्मती करंजाक्ष कटुतुंरीसमुद्भवम् ॥

तैलमेकं समादाय मण्डूरुवसया समम्

॥३८॥

दूर्मसूकर मेपादिजट्टकामत्स्यजापि वा ॥

एतेष्वेका वसा ग्राह्या पूर्वतैलं समाहरेत्

॥३९॥

रक्तवर्गं पीतवर्गं कार्यं सौरैश्चतुर्गुणैः ॥

पुष्पाणां रक्तपीतानां एकैकानां द्रवं हरेत्

॥४०॥

एतद्द्वंद्वविभागं स्यात्पूर्वस्वाथचतुष्टयम् ॥

पाटलीकाकतुंडयुतं महाराष्ट्रीद्रवं तथा

॥४१॥

प्रत्येकं भागमेकैकं पूर्वतैलवसायुतम् ॥
 योज्यं भागद्वयं तत्र भूलतामलताप्यरुम् ॥४२॥
 द्वंद्वमेलापयोरेकं तैलात् पौडशकांशकम् ॥
 प्रत्येकं योजयेत्तस्मिन् सर्वमेकत्र पाचयेत् ॥४३॥
 ग्राह्यं तैलावशेषं तु वस्त्रपूतं सुरक्षयेत् ॥
 विख्यातं सारणातैलं रसराजस्य कर्मणि ॥४४॥

क्रामण सत्वम् १

नागं वगं मृतं तुल्यमम्लेन च वटीकृतम् ।
 क्रामणार्थं प्रयोक्तव्यं वैद्यकाले रसस्य तु ॥४५॥

क्रामण सत्वम् २

सौराष्ट्रीं भावयेद् धर्मं गवां पित्तैः त्रिधाततः ॥
 तत्सत्त्वं सोमवद् ग्राह्यं क्रामकं योजयेद्भस्मे ॥४६॥

क्रामण सत्वम् ३

मनःशिला विपं ताप्यं मद्भिषीकर्णजं मलम् ॥
 काकविद् खररक्तं च क्रामणं स्नुरूपयोनितम् ॥४७॥

क्रामण सत्वम् ४

नररक्तार्कदुग्धं च टंकर्णं भूलता शिला ॥
 समांशं क्रामकं योज्यं वैद्यकाले रसस्य तु ॥४८॥

क्रामण सत्वम् ५

इन्द्रगोपं विपं कांतं नररक्तं स्नुहीपयः ॥
 रसकं दरदं तैलं सर्वमेकत्र मर्दयेत् ॥
 क्रामकं क्षेपलेपाभ्यां वैद्यकाले नियोजयेत् ॥४९॥

क्रामण सत्वम् ६

रसं धान्याभ्रकं सत्त्वं काकविद् हरितालरुम् ॥
 नयनं सहदेवानां भूनागश्च समं समम् ॥५०॥
 पिण्डितं क्रामणे सिद्धं क्षेपे लेपे नियोजयेत् ॥५१॥

क्रामण सत्वम् ७

कदलीरुंदं सौवीरं कंटकारीरसप्लुतम् ॥
 क्रामणं सर्वधातूनां सर्वद्वंद्वेषु मेलनम् ॥५२॥

क्रामणं विना रससिद्धेर्निष्फलता
 क्रामणेन विना सूतो न क्रमेद्देहलोहयोः ॥
 उक्तस्थानेषु योगेषु तस्मात्सर्वेषु योजयेत्
 ॥ इति क्रामणम् ॥

॥५३॥

॥ अथ वज्रादिजारणे मृपालेपार्थं विद्वयोनाः ॥

महाविडः १—रसे रत्नादिजारणे
 दग्धं शंखं रविक्षीरैर्भाषितं शतधातपे ॥
 ततः पंचपुटैः पक्वं रूढ्या रूढ्याथ संपुटे
 तत्समं टंकणं सिप्त्वा ह्रस्ववर्गेण भावयेत् ॥
 राजावर्तं प्रवालं च दरदं गंधकं शिला
 पंचानां तु समं चूर्णं शंखतुल्यं नियोजयेत् ॥
 सर्वं तदम्लवर्गेण मर्दयेद्विषसत्रयम्
 अयं महाविडः रूपातो खोटानां जारणे हितः ॥
 मृपालेपं तु सर्वत्र जारणे योजयेत्सदा
 तत्क्षणाज्जरते सूतो वज्रादीनि न संशयः

॥५४॥

॥५५॥

॥५६॥

॥५७॥

॥५८॥

विडः २—रसयुभुक्षितकारणे

त्रिक्षारं पंचलवणं नवसारं कटुत्रयम् ॥
 इंद्रगोपं घनं शिग्रु सूरणं वनसूरणम्
 भावयेदम्लवर्गेण त्रिदिनं ह्यातपे खरे ॥
 अनेन मर्दितः सूतो भक्षयेदष्टलोहकम्

॥५९॥

॥६०॥

विडः ३—सर्जजारणे

व्योपं गंधकं कासीसं स्वर्णपुष्पी सुवर्चलम् ॥
 सज्जी टंकणं सौवीरं संघनं शिग्रुजैर्द्रवैः ॥
 दशाहं भावयेद् घर्मे विडोयं जारणे हितः

॥६१॥

विडः ४—

दग्धशंखं रविक्षीरैर्भाषितं शतधातपे ॥
 ततः पंचपुटैः पक्वं जारणे विडमुत्तमम्

॥६२॥

विडः ५—अमृतत्वजारणे

त्रिक्षारं पंचलवणं अम्लमेतससंयुतम् ॥
 अनेन मर्दयेत्सूतमभ्रसत्वं चारत्यलम्

॥६३॥

विडः ६—सर्वलोहजारणे

गौमूत्रं गंधकं घर्मे शतवारं विभावयेत् ॥

शिशुमूलद्रवैस्तद्गन्धं शंखं विभावयेत् ॥	॥६४॥
एतद्गन्धकशंखाभ्यां समांशं विपसैधवम् ॥	
एतैर्विमर्दितं सूतं ग्रसते सर्वलोहकम् ॥	॥६५॥
वह्निमुखो विडः ७—सर्वजारणे	
टंकणं शतधा भाव्यं द्रवैः पालाशवृक्षजैः ॥	
विडो वह्निमुखो नाम हितः सर्वस्य जारणे	॥६६॥
विडः ८	
गन्धकं नवसारं वा मुखं कांतस्य चातपे ॥	
शतधा मूत्रवर्गेण भावितं स्याद् विडं पृथक्	॥६७॥
ज्वालामुखो विडः ९	
त्रिक्षारं गन्धकं तालं भूखगं नवसारकम् ॥	
सैधवं च समं सर्वं मूत्रवर्गेर्दिनं पचेत्	॥६८॥
ज्वालामुखो विडो नाम हितः सर्वत्र जारणे	॥६९॥
विडः १०	
गन्धकं शतधा भाव्यं वनशिशुशिफाद्रवैः ॥	
जंजीरैर्नवसारं वा भावितं स्याद्विडं पृथक्	॥७०॥
वडवानल विडः ११	
वासकैरंडकदली देवदाली पुनर्नवा ॥	
वासापालाश निचुलं तिलं कांचन मोक्षकम्	॥७१॥
एतान्समूलानादाय नातिशुष्कान्विखण्डयेत् ॥	
पंचांगं मूलकं दग्ध्वा तिलकाण्डं च तत्समम्	॥७२॥
एतत्सारैः पूर्वकल्कं मूत्रवर्गेण भावयेत् ॥	
वस्त्रपूतं द्रवं पच्यात् मृद्वग्नी लोहपात्रके	॥७३॥
वाष्पाणां बुद्बुदानां च ग्रहणां उद्गमो यदा ॥	
तदा कासीस सौराष्ट्री क्षारत्रयं कटुत्रयम्	॥७४॥
गन्धकं पंचलवणं नवसारं च हिंशुलम् ॥	
एतेषां निक्षिपेच्चूर्णं तस्मिन्पात्रेय चालयेत्	॥७५॥
गुडपाकं समुच्चार्य लोहसंपुटके क्षिपेत् ॥	
सप्ताहं भूमिर्गर्भेय धान्यपराशी तथा पुनः ॥	
सप्ताहं संस्थितः सिद्धो विडोयं वडवानलः	॥७६॥

विडः १२—सत्वजारणे

भावयेन्निचुलक्षारं देवदालीदलद्रवैः ॥

एकविंशतिवारं तु विडोयं सत्वजारणे

॥७७॥

तीव्रानलविडः १३—सुघर्षजारणे

देवदालीशिफाविजं गुंजासिंधवदंरणम् ॥

समांशं निचुलक्षारमम्लवर्गेण सप्तधा

॥७८॥

कोशातरीदलरसैर्भावयेद्दिनसप्तकम् ॥

तीव्रानलो नाम विडो विहितो हेमजारणे

॥७९॥

विडः १४—हेम जारणे

मूलकाद्रकवद्दीनां क्षारं गोमूत्रलोलितम् ॥

वस्त्रपूतं द्रवं श्रोत्रं गंधकं तेन भावयेत्

॥८०॥

शतवारं खरे धर्मं विडोयं हेमजारणे

॥८१॥

विडः १५—हेमजारणे

त्रिक्षारं पंचलवणं शरं तालं मनःशिला ॥

दिनैरुमम्लवर्गेण पक्वं स्याद्देमजारणे

॥८२॥

विडः १६—हेमजारणे

गंधकं नवसारं च जंजीराम्लेन मर्दयेद् ॥

शतवारं खरे धर्मं विडोयं हेमजारणे

॥८३॥

विड—१७ सर्वजारणे

कन्याहयारिधत्तूरद्रवैर्भाव्यं तु गंत्रकम् ॥

शतधा तं खरे धर्मं विडोयं सर्वजारणे

॥८४॥

अनेन ग्रसते शीघ्रं शुक्तिसंभवसंपुटे

॥८५॥

विड १८—अधक प्राप्तार्थे

सिंधवं गंधकं तुल्यं ताम्रवल्लीद्रवैः प्लुनम् ॥

अनेन विडयोगेन गगनं ग्रसते रसः

॥८६॥

सिद्धविड १९—हेमजारणे

शिलागंधकसिंधृत्यं मत्पेकं च पलं पलं ॥

पलत्रयं च भूनागं सर्वमेकत्र मर्दयेत्

॥८७॥

शोषयेच्च पुनर्दयं भूनागानां पलत्रयम् ॥

तद्वन्मर्द्य पुनः शोष्यं पाचयेन्मंदवद्दिना

॥८८॥

एवमष्टगुणं दत्त्वा मर्द्यं पान्यं विचूर्णयेत् ॥

अयं सिद्धविडो योज्यो जारणे हेमकर्मणि

॥८९॥

सम्यक् संस्कृतगंधकाद्युपरसं सत्त्वं ततो व्योमजं

पश्चान्माक्षिकसत्त्वहाटकवरं गर्भद्रुती-द्रावितम् ॥

रागै रंजितधीजजालमखिलं बाह्यां द्रुतिं द्वंद्वितां

सूते सर्वमिदं क्रमेण विधिना सिद्धैविडैर्जायेत्

॥९०॥

प्रथमं गंधकं जार्यं । द्वितीयं उपरसं सत्यानि । तृतीयं व्योमं सत्वजारणं ।

चतुर्थं माक्षिकं सत्वजारणम् । पंचमं हेमजारणम् ।

षट्पंचानां गर्भद्रुतिः कार्या तदनंतरं यथाविधि बीजं देयम् ॥

इतिथी पार्थवीपुत्रधीनित्यनायसिद्धधिरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिक्लृष्टे

ऋद्धिसंज्ञापरनामके एकबीजं वर्गसाधनं नाम दशमोपदेशः ॥ १० ॥

—:—

॥ अथ श्री वादिखंडे एकादशोपदेशः ॥

रसस्य १८ संस्काराः

सिद्धैः सूतवरस्य कर्मविविधं ख्यातं-विचित्रैः क्रमैः

साध्यासाध्यविवेकतो हनुभवन् दृष्ट्वा समस्तं मया ॥

युक्त्याष्टादशधा विशेषविधिना स्वेदादिवेधांतरं

दक्षिणां सुखसाध्यमेव सुखदं संतन्यते सांपतम्

॥१॥

१ स्वेदनं

७ नियामश्च

१३ वायुद्रुतिस्तथा

२ मर्दनं

८ दीपनं च

१४ रंजनं

३ मूर्च्छां

९ अनुवासनम्

१५ सारणं चानु

४ उत्थापनं

१० जारणं

१६ सारणा

५ पातनं त्रिधा

११ चारणं चैव

१७ मत्तिसारणा

३ निरोधनं

१२ गर्भं (द्रुति)

१८ क्रामणं देहलोहेषु

कर्तव्यं च क्रमेण च ॥ २—३ ॥

धान्याभ्युत्थरणम्

नानाधान्यैर्यथाप्राप्तैः स्तुपर्जन्यजान्वितैः ॥

मृद्भाटं पूरितं रक्षेद्यादभ्युत्थमानुयात्

॥४॥

तन्मध्ये भुंगराट् मुंडी विष्णुशंता पुनर्नया ॥

मीनाक्षी चैव सर्पाक्षी सहदेवी शताररी

॥५॥

त्रिफला गिरिवर्णी च हंसपादी च चित्रम् ॥
 समूलं खण्डयित्वा तु यथाशक्ति निवेशयेत् ॥६॥
 पूर्वाम्लभाण्डमध्ये तु धान्याम्लरुमिदं भजेत् ॥
 स्वेदनादिषु सर्वत्र रसरानस्य योजयेत् ॥
 अत्यम्लमारनालं वा तदभागे नियोजयेत् ॥७॥

१ स्वेदनम्—

वृषणं लवणं राजी चित्रकं त्रिफलाद्रकं ॥
 महोदला नागवला मेघनादः पुनर्नवा ॥८॥
 मेपशृंगी चित्रक च नवसारं समं समम् ॥
 एतत्समस्तं व्यस्तं वा पूर्वाम्लेनैव मर्दयेत् ॥९॥
 तत्तत्कलेन लिपेदुल्लेखे यावदगुलमात्रम् ॥
 तन्मध्ये निक्षिपेत्सूतं यथा पच्यादिनत्रयम् ॥
 दोलायन्त्रे म्लसंयुक्ते स्वेदितो जायते रसः ॥१०॥

२ मर्दनम्—

प्रक्षाल्य कांजिकैः सोष्णैस्तमादाय विमर्दयेत् ॥
 अत्यम्लमारनालं तत्तदभागे नियोजयेत् ॥११॥
 गृहधूमेष्टिकाचूर्णं दग्धोष्णं लवणं गुटम् ॥
 राजिका त्रिफला कन्या चित्रकं वृद्धती कणा ॥१२॥
 बंध्याकूर्कोटकी चाथ व्यस्तं वाथ समस्तम् ॥
 काथयेदारनालेन तेन मर्त्यं त्र्यहं रसम् ॥
 प्रक्षाल्य कांजिकेनैव समादाय त्रिमूर्च्छयेत् ॥१३॥

३ भृच्छनम्—

मेपशृंगी कृष्णधूर्तो यला श्वेतापराजिता ॥१४॥
 कन्याक्षित्रिफला चैव सर्पाक्षी सूरणं वचा ॥
 गोजिह्वा चांगुली नीली मुखडी क्षीरन्दम् ॥१५॥
 राजिका कारुमाची च रविक्षीरं च वाचनम् ॥
 व्यस्तानां वा समस्तानां द्रव्यैश्चैवा विमर्दयेत् ॥१६॥
 यामैकं रसरानं च मृपायां सन्निरोधयेत् ॥
 पुटैकेन पचेत्तं तु भूपरे वाथ मर्दयेत् ॥१७॥

सर्वद्रावैर्यथापूर्वं रुध्वा रुध्वा विपाचयेत् ॥

इत्येवं सप्तधा कुर्याज्जायते मूर्च्छितो रसः

॥१८॥

४ उत्थापनम्—

जलैः सोष्णारनालैर्वा लोलनादुत्थितो भवेत् ॥

अथवा पातनायंत्रे पाचनादुत्थितो भवेत् ॥

एवमुत्थापितः सूतस्त्रिधा पात्यः क्रमेण तु

॥१९॥

५ ऊर्ध्वपातनम्—

काकमाची जया ब्राह्मी चामेरी रक्तचित्रकम् ॥

अंकोली राजवृक्षश्च तिलपर्णी कुमारिका

॥२०॥

मण्डूकी चित्रकं पाठा काकजंघा शतावरी ॥

भूपटली देवदाली निर्गुंडी गिरिकर्णिका

॥२१॥

शण्णपुष्पाद्रकं शृंगी गोजिह्वा क्षीरकंदकम् ॥

नीली चैषां समस्तानां व्यस्तानां च द्रवैर्दिनम्

॥२२॥

ताम्रपाद्युतं सूतं मर्दयेदम्लकैः सह ॥

तत्पिष्टः पातयेद्यंत्रे चोर्ध्वपातनके पुनः

॥२३॥

आदाय मर्दयेत्तद्वत्ताम्रचूर्णेन संयुतं ॥

पातयेन्मर्दयेच्चैव ताम्रं दत्वा पुनः पुनः ॥

इत्येवं सप्तधा कुर्यान्मर्दनं पातनं क्रमात्

॥२४॥

उर्ध्वलग्नं समादाय अधःपातेन पातयेत्

॥२५॥

६ अधःपातनम्—

त्रिफला राजिका शिगुस्त्र्युषं लवणचित्रकम् ॥

सूततुल्यं तु तत्सर्वं कांजिकैर्मर्दयेदिनम्

॥२६॥

तेन लिपेद्दूर्ध्वभांडं पृष्ठे देयं पुटे लघु ॥

अधःपातनयंत्रे तु पातितं तु समुद्धरेत्

॥२७॥

७ तिर्यक्पातनम्

त्रिफला राजिका शिगुस्त्र्युषं लवणचित्रकम् ॥

धान्याभ्रकं ग्लं सर्वं मर्दयेद्दारनालकैः

॥२८॥

नष्टपिष्टं तु तत्पात्यं तिर्यग्यंत्रे द्वादशदिना

॥२९॥

८ निरोधनम्—

लवणेनाम्युषिष्टेन हंडिकांतर्गतं रम्य ॥

क्षिप्त्वा तत्र मुखं र-या मृदा कृषीं च लेपयेत् ॥
 दीपाग्निना दिनं पन्थान्मुखमुद्धाटयेत्पुनः ॥४॥
 जीर्णं गंधं च कर्पूरं दत्त्वा तद्वच्च जारयेत् ॥
 एवं शतगुणे जीर्णं गंधकं जारयेद्गसे ॥५॥

गंधकजरणम् (१०० गुणित)

कासीसं चैव सौराष्ट्री सज्जीक्षारेण मोदकम् ॥
 शिग्रुतोयेन संयुक्तं कृत्वा भाव्यमनेन वै ॥६॥
 सप्ताहं चूर्णितं गंधं तं गंधं जारयेत्पुनः ॥
 इष्टिकागर्तमग्नये तु सम्यक् शुद्धरसं क्षिपेत् ॥७॥
 मुखं स्वच्छेन वस्त्रेण छादयेत्तस्य पृष्ठतः ॥
 दशांशं गंधकं दत्त्वा श्रावणेन निरोधयेत् ॥८॥
 पृष्ठे लघुपुटे देयं जीर्णं गंधं पुनः क्षिपेत् ॥
 एवं शतगुणं जार्यं गंधकं पारदे शनैः ॥९॥

पक्वशीज जारणम् १

तं रसं तप्तखरने तु क्षिपेद्वस्त्रेण गालितम् ॥
 पादांशकं पक्वशीजं दत्वाम्लैर्मर्दयेद्दिनम् ॥१०॥
 तं क्षिपेच्चारणायत्रे जनीरससंयुतम् ॥
 तं यत्र धारयेद् यत्रै जास्ति जायते रसः ॥११॥

पक्वशीज जारणम् २

सत्रिहं कलयेद्यत्रे दिनैकं तु पुटे पचेत् ॥
 जारितं स्पात्पुनर्जीजं दत्त्वा जार्यं च पूर्वम् ॥
 जारयेच्च पुनस्तद्वदेवं जार्यं तर्धं त्रमात् ॥१२॥

पक्वशीज सारणा

जारितं सारणायत्रे क्षिपेत्तैलं रसान्वितम् ॥
 द्रावितं नालमूपाया पक्वशीजरसान्वितम् ॥१३॥
 तद्यत्रे धारयेदेवं सारितो जारयेद्गसः ॥
 सारितं तत्पुनर्जीजं पूर्वम् निटसंयुतम् ॥१४॥
 जारयेत्कण्डपे यत्रे जीर्णं बीजे तु मारयेत् ॥
 पूर्वस्तसारणायत्रे बीजेन द्विगुणेन च ॥१५॥

पुनस्तं जारयेत्तद्वत्तथैव प्रतिसारयेत् ॥

त्रिगुणेन तु धाजेन पूर्ववज्जारयेत्पुनः

॥१६॥

रसस्य मुखगंधन १

तद्रसं तालकं तुल्य तैलं घृतूरसभवम् ॥

दिव्यौषधीगणद्रावं सर्वं मर्यं दिनावधि

॥१७॥

वज्रमूपांथितं पन्थात्करीपाप्रौ दिनावधि ॥

पुनर्दिव्यौषधीद्रावैर्मर्यं पाच्यं दिनावधि ॥

इत्येवं च पुनः कुर्यात्सूतो वद्वमुखो भवेत्

॥१८॥

तद्रसवधनम्

तं रसं धौतमाक्षीकं तीक्ष्णं शुल्वं रसः शशी ॥

समांशं देवदालपुत्यद्रवैर्मर्यं दिनावधि

॥१९॥

त्रिदिनं मधुसर्पिर्भ्यां मर्दितं गोलमीकृतम् ॥

वज्रमूपागतं रुचा शोष्यं तीक्ष्णाग्निना धमेत्

॥२०॥

खदिरांशास्फोणेन खोटवद्धो भवेद्रसः ॥

तत्खोटं टंरुणैः काचैः शोधयेद्द्वै धमन्ममन्

॥२१॥

तेजःपुंजो रसो वद्धो बालार्सहस्रो भवेत् ॥

॥२२॥

तद्रसेन तुवर्णस्तरणम् (रौप्यवेध)

तद्रसं सिरधकेनैव घृष्टयित्वा मपूजयेत् ॥

शतांशं तु द्रुते तारे क्रामणेनैव संयुतम्

॥२३॥

तत्तारं जायते स्वर्णं जातूनदसमप्रभम् ॥

अष्टानवति भागं स्यादित्येव वेधको मतः

॥२४॥

रसस्य मुखस्तरणम् २

अथ वक्ष्ये रसेद्रस्य नासितस्य मुरं त्रमात् ॥

येन व्योमादिवैक्रांतं चरत्पान्धभिषेचितम्

॥२५॥

अम्लवेतसजजीरजीजपूरस्मृतगैः ॥

त्रिदिनं मर्दमेत्सूतं मृनागैश्च दिनत्रयम् ॥

तप्तखल्वे दिनं मर्यं सूतस्येत्यं मुग्धं भवेत्

॥२६॥

रसस्य मुखस्तरणम् ३

मध्यगर्तसमायुक्तं कारयेद्विष्टिमाद्वयम् ॥

धान्याभ्रं गंधकं शुद्धं मन्येकं दणनिष्कम्

॥२७॥

कपोताख्ये पुटे पच्यात् क्षीरैर्यौम विमर्दयेत्	॥३८॥
रुन्वाधः पूर्ववत्पच्यादेव वारचतुष्टयम् ॥	
त्रिधा च मूलकद्राचै रभासद्रवैस्त्रिधा	॥३९॥
अपामार्ग कामाची मीनाक्षी भगराण्मुनिः ॥	
पुनर्नवा मेरुनादो विदारिश्चित्रम् तथा	॥४०॥
रमादेपा द्वैरेव मर्दन पुटपाचनम् ॥	
एकैकेनैकरारं च दत्ता तद्भावयेत्पुनः	॥४१॥
शतावरी तालमूली कदली तदुलीयम् ॥	
अर्कः पुनर्नवा शिगुर्यवचिंचा छनुमात्	॥४२॥
प्रतिद्वैदिनैक तु भावित चारणे हितम्	॥४३॥

चारणयोग्याभ्रकरुणम् २

अर्कक्षीरैस्तु वान्याभ्र याम मर्त्य निरु य च ॥	
कपोताख्ये पुटे पच्यादेव वाराश्चतुर्दश	॥४४॥
कदली सुसली शिगुर्यवान्जोह्वार्षील्लरुम् ॥	
नागवल्ली कुबेराक्षी भूम्यपामार्गतुररः	॥४५॥
एषामेकद्रव ग्राह्य काजिके व्योमसपुतम् ॥	
सर्वमेतत्क्षिपेद् भाडे तन्मन्त्रे पाचयेत् यद्दम्	॥४६॥
पूर्वाभ्र दोलिन्याये समुद्रन्याय शोषयेत् ॥	
कासीस तुवरी सिंगुष्टम् च सम समम्	॥४७॥
सर्वमेतद्दशां तु क्षिप्त्वा तस्मिन्निमर्दयेत् ॥	
दिनैकं तप्तखले तु क्षिप्त्वा तस्मिन्निमर्दयेत्	॥४८॥
दिनैः तप्तखले तु तदभ्र चारणे हितम्	॥४९॥

चारणयोग्याभ्रकरुणम् ३

शतवार द्रुत नाग मुदीघाने विनिक्षिपेत् ॥	
तेन द्रावेण घान्याभ्र मदित सप्तधा पुनर्	॥५०॥
मर्त्य मर्त्य निरुयाध कपोताख्ये पुटे पचेत् ॥	
तत्तुल्य गन्धं दत्त्वा पूर्वोक्तैर्गुणिनाद्वैः	॥५१॥
सस्तन्यैर्गोजपूरोत्तर्गन्धैर्भाव्य दिनारणि ॥	
एतदभ्र तु सप्तस्य चारणे पञ्च हितम्	॥५२॥

सिद्धोपध्याः--सिद्धमूलिकाः

अभ्रकजारणे सिद्धमूलिकायर्गमाह

व्याघ्रपादी हंसपादी कदलपत्रिकुमारिकाः ॥

बृहती लांगली चन्नी खण्डजारीन्द्रवारुणी ॥५३॥

बंध्याकर्कोटकी मूषा सर्पाक्षी शंखपुष्पिका ॥

मण्डूकी अग्निमथनी विख्याता सिद्धमूलिका ॥५४॥

एताः समस्ता व्यस्ता वा चोक्तस्थाने नियोजयेत् ॥५५॥

समुखसूते अम्रचारणम्

अथातः समुखे सूते पूर्वाभ्रं पोड्यांशकम् ॥

दत्त्वा मर्त्यं तप्तखल्वे सिद्धमूलीद्रवैर्दिनम् ॥५६॥

ततस्तं चारणायंथे जंबीररससंयुतम् ॥

घर्मे धार्यं दिनैकं तु चरत्येव न संशयः ॥५७॥

लक्ष--कोटिवेधी रसः--

चारितं बंधयेद्वेधे दोलायंथे दिनावधि ॥

सिद्धमूलीद्रवैर्युक्तैः पातनाजीर्यते हलं ॥५८॥

अजीर्णं चेत्येधंथे कच्छपारुथे दिनावधि ॥

अष्टमांशं विडं दत्त्वा चरत्येव न संशयः ॥५९॥

अनेन क्रमयोगेन चार्यं जार्यं पुनः पुनः ॥

जीर्णं शतगुणे सम्यक् सद्व्यांशेन विध्यति ॥६०॥

सहस्रगुणिते जीर्णे लक्षवेधी भवेद्रसः ॥

तद्वल्लगुणे जीर्णे कोटिवेधी भवेद्रसः ॥६१॥

लक्ष--कोटिवेधी रसः--

कृष्णाभ्रं वा गुवर्णं वा यथाशक्त्या तु जारयेत् ॥

पूर्ववत्क्रमयोगेन फलं स्यादुभयोः समम् ॥६२॥

कोटिवेधी रीष्यपरौ रसः--

अनेनैव क्रमेणैव तारं वा श्वेतमभ्रकम् ॥

जारयेत्तु यथाशक्त्या तागर्कमणिं नश्यते

कोटिवेधी रसः--

पूर्वस्पर्शरीजेन सागणादि यथाक्रमम् ॥

वर्तव्यं रसरारजस्य पेरनं कामणं तथा

चंद्रार्कं जारयेत्सर्वं ताम्रं वा तारवर्मणि ॥	
एवं शतगुणे जीर्णे सहस्रांशेन वेधयेत्	॥६५॥
सहस्रगुणिते जीर्णे पूर्ववत्सारणाग्रयम् ॥	
कृत्वा जार्यं पुनस्तद्वचारयेच्च त्रिधा पुनः	॥६६॥
इत्येवं च पुनः सार्यं पुनः सार्यं च जारयेत् ॥	
मुखयन्धादि वेधांतं कारयेत्पूर्ववद्रसे	॥६७॥
तेनैव लक्षभागेन दिव्यं भवति कांचनम् ॥	
यदा लक्षगुणे जीर्णे त्रिधा सार्यं च जारयेत्	॥६८॥
इत्येवं सप्तधा कार्यं वंधयेच्च ततो मुखम् ॥	
पूर्ववत्क्रामणांतं च कृतोसी जायते रसः	॥६९॥
क्रोडिवेधी तु चंद्रार्कं सत्यं शंकरभाषितम्	॥७०॥
निर्मुख रसचारणा १—	
अथ निर्मुखवृत्तस्य वक्ष्ये चारणजारणे ॥	
शुद्धमृते तु वैक्रांतं मारितं षोडशांशम्	॥७१॥
क्षिप्वा मर्त्यं तप्तखल्वे सिद्धमूली रसैस्त्रयदम् ॥	
संस्कारेण ह्यनेनैव निर्मुखश्चरति ध्रुवम्	॥७२॥
निर्मुख रसचारणा २—	
अथवा तप्तखल्वे तु भूलतासंयुतं रसम् ॥	
मर्दयेत्त्रिदिनं पश्चात्पात्यं पातनयत्रके	॥७३॥
संस्कारेण ह्यनेनापि निर्मुखं चरति क्षणात्	॥७४॥
अध्वजारणामग्रेण वेध—	
अस्यैव जारणायोग्या व्योमसंस्कार उच्यते ॥	
धान्याभ्रमल्लवर्गेण दोलायत्रे त्र्यहं पचेत् ॥	
स्नुहीसीरैस्ततो मर्त्यं यामैरं चावितं घमेत्	॥७५॥
कपोताख्यपुटैरेन तमादापाय मर्दयेत् ॥	
मूलरु वदलीमंदं मीनाक्षी काममाचिरा	॥७६॥
मुनिराद्रस्वर्पाश्रमेधनादापमार्गम् ॥	
परं दध्य द्रवैरेषा पृथग्देयं पुट लघु	॥७७॥
दोलायत्रे ततः पच्याद्द्विजीरीरैर्दिनावधि ॥	

वचा निवं धूममारं कासीसं च सुचूर्णितम्	॥७८॥
अभ्रस्य पौडशांशेन प्रत्येकं मिश्रयेत्ततः ॥	
मर्दयेत्ताम्रखल्वे तु चणकाम्लैर्दिनावधि	॥७९॥
नवसारैरयःपात्रं छेपयेत्तत्र निक्षिपेत् ॥	
पारदं साधितं साभ्रं चणकाम्लं च कांजिकम्	॥८०॥
मृद्वग्निना पचेच्चुल्यां रसश्चरति तत्क्षणात् ॥	
जारयेत्पूर्वयोगेन ततश्चार्थं च जारयेत्	॥८१॥
मात्रा युक्तिर्यथापूर्वं सेयं निर्मुखजाराणा ॥	
कृष्णाभ्रकं सुवर्णं च जार्यं स्याद्धेमकर्मणि	॥८२॥
तारं वा श्वेतमभ्रं वा जार्यं स्यात्तारकर्मणि ॥	
सारणादि क्रामणान्तं यथापूर्वं तु जारयेत्	॥८३॥
कर्तव्यं सूतराजे तु तद्वद् भवति कांचनम् ॥	
श्वेतेन जारयेत् श्वेतं यथावीजं तथाङ्कुरम्	॥८४॥
प्रोक्तं यथा सुगमसाधितपीतगंधं	
कृष्णाभ्रहेमरजतं सितमभ्रकं च ॥	
संसार्य तद्रसवरे वरवार्तिकेन्द्रः	
कुर्यान्महारुनरुभास्सहस्रसंख्यम्	॥८५॥

इति श्री पार्यशीपुत्रधोनिर्णयनायसिद्धिरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे
अदिखंडापञ्चमके गंधकाभ्रहेमरजतजाराणं नाम द्वादशोपदेशः ॥ १९ ॥

—:—

॥ अथ श्री वादिखंडे त्रयोदशोपदेशः ॥

दृष्टयोगफलसिद्धिदं ध्रुवं पारदस्य वरजारणे हितम् ॥	
सत्त्वपातनमनेकयोगतो द्वंद्वमेलमभिप्रेक्ष्य	॥१॥
सत्त्वपातनं, द्वंद्वमेलनं, अभिप्रेक्षः	
अधकसत्त्वपातनात्पूर्वं संशोधनम्	
मुस्ताकायेन सप्ताहं कुर्याद्धान्याभ्रकं प्लुतम् ॥	
शिमुग्रणरंभानां वंदस्वैरुस्य च त्रयैः	॥२॥
पेंडारीमूलजंभीन्द्रावैर्वाप्यं परिप्लुतम् ॥	
इत्थं प्लुतस्याभ्ररुस्य पादांशं टंकरुणं सिरेत्	॥३॥

- दिनैक मर्दयेत्त्वल्वे युक्तमम्लेन केनचित् ॥४॥
 अभ्रकादीना सत्वपातनम् १
- गुजागुग्गुलुत्राक्षोर्णासज्जीसर्जरसं गुडम् ॥
 क्षुद्रमीन यवक्षारं काचविषाससूरणम् ॥५॥
 भूलता त्रिफला बद्धिः क्षीरकद पुनर्नवा ॥
 धतूरोलागली पाठा वला गधकृत्तिकरुम् ॥६॥
 गोक्षीर पंचलवण सर्पवृश्चिपि मधु ॥
 पड्विंदुः क्षुद्रशवृकमस्थीनि शशकस्य च ॥७॥
 पारावतमल ज्यप इंद्रगोप च शिग्रुः ॥
 गोधूम सर्पप तुल्य छागीदुग्धेन मर्दयेत् ॥८॥
 एतद्वयस्त समस्त वा याममात्रेण पिण्डितम् ॥
 अस्य पिण्डस्य भागैक द्विभाग शोधिताभ्रम् ॥९॥
 पचमाहिपभागैक सर्वमेव लोलयेत् ॥
 कर्पांशा वटिकाः कायाः किंचिच्छायाविशोषिताः ॥१०॥
 खदिरागारसतप्ते कोष्ठीयत्रे क्षिपन् क्षिपन् ॥
 वटिकाः पचपचैव ककनालेन सधमन् ॥११॥
 समाप्ती किट्वादाय स्फोटयेत्स्वागशीतलम् ॥
 वतुलं सतमादाय शेषमिन्द्र निचृणयेत् ॥१२॥
 चूर्णादर्थं पूर्वेपि ङ तद्वन्माहीपपञ्चकम् ॥
 एकीकृत्य धमेत्तद्वत्सत्वं तत्तत्समाहरत् ॥१३॥
 इत्येव च पुनः कुर्यात्त्रिंश सत्वं निमुचति ॥
 अनेन त्रययोगेन कातसत्वं च माक्षिरम् ॥१४॥
 कठिनोपरसाध्याये शुद्धा भूनागमृत्तिरा ॥
 मुंचति सत्वसत्वात् ग्राहयेत्तत्पृथक् पृथक् ॥१५॥
 स्रुतजारणार्थ—सत्वस्य मृद्वकरणम्
 अभ्रसत्वं समादाय समाप्तं काचम् ॥
 दत्ता दत्ता त्रिवारं तु वज्रमृपागत धमेत् ॥१६॥
 अम्लवर्गं स्नुहीपत्र बीचाजीज सनल्हं ॥
 कल्कयेत्तत्र तत्सत्वं सत्त्वार निपचयत् ॥१७॥

मृदुशुभ्रं भवेत्सत्त्वं सप्तवारं निषेचयेत् ॥१८॥

अन्नसत्त्वपातनम् २

धान्यान्नं दशभागं स्यात् शुद्धनागं त्रिभागकम् ॥

टंकणं माक्षिकं सूतं भागैकैकं सुशोधितम् ॥१९॥

ऊर्णां सज्जी यवक्षारं भागं भागं विमिश्रयेत् ॥

मर्चं मूत्राम्लवर्गाभ्यां यथाप्राप्तं दिनावधि ॥२०॥

अजापंचांगसंयुक्तं पूर्ववत्सत्त्वपातनम् ॥

कृत्वादाय मृदु साक्षान्निर्मलं योजयेदधः ॥२१॥

माक्षिक सत्त्वम् १--गुंजानिभं

दोलायंत्रे सारनाले माक्षिकं स्वेदेयद्दिनम् ॥

चूर्णितं मधुसर्पिर्भ्यां लोहपात्रे दिनं पचेत् ॥२२॥

आदाय भावयेद् धर्मं वज्रीक्षीरैर्दिनावधि ॥

गृहधूमैर्धृतैः शौट्रैः संयुक्तं मर्दयेद्दिनम् ॥२३॥

अंधमूपागतं ध्मातं सत्त्वं गुंजानिभं भवेत् ॥२४॥

माक्षिक सत्त्वम् २--इद्रगोपचर्णं

कदलीकंदतोयेन माक्षिकं शतधातपे ॥

भावितं पाचयेद्यामं साज्यैर्वातारितैलकैः ॥

पूर्ववद्धमनात्सत्त्वं इद्रगोपनिभं भवेत् ॥२५॥

माक्षिक सत्त्वम् ३--मणिनिभं

स्तुक्ष्णकपयसा स्तन्यैर्माक्षिकं मर्दयेद्दिनम् ॥

कंबुपुं टंकणं चैव प्रतिपादांशमिश्रितम् ॥२६॥

मूकमूपागतं ध्मातं सत्त्वं मणिनिभं भवेत् ॥२७॥

माक्षिक सत्त्वम् ४--शुक्लतुंडनिभं

कदलीकंदं तुलसी जंजीराणां द्रवैः क्रमात् ॥

भावयेन्माक्षिकं श्लक्ष्णं प्रतिद्रावेण सप्तधा ॥

रुद्ध्वा ध्माते पतेत्सत्त्वं शुक्लतुंडनिभं शुभम् ॥२८॥

माक्षिक सत्त्वम् ५--शुक्लनिभं

मूत्रवर्गाम्लवर्गैश्च द्विसप्ताहं विभावयेत् ॥

माक्षिकं तीव्रधर्मण दिनैरम्लैश्च मर्दयेत् ॥२९॥

मित्रपंचरुसंयुक्तैर्वटी कृत्वा घमेद् दृढम् ॥

व्योमवद् वंकनालेन सत्त्वं शुल्बनिभं भवेत् ॥३०॥

माक्षिक सत्त्वम् ६—किंशुकनिभम्

स्तन्यैः कंकुष्ठैश्चैव कदलीतोयसंयुतैः ॥

मित्रपंचकसंयुक्तैर्माक्षिकं दिनसप्तकम् ॥३१॥

भावितं मर्दयेद्यामं दिनं वातारि तैलकैः ॥

मृद्वग्निना पचेद्यामं यावद्भवति गोलकम् ॥

सत्त्वं किंशुकपुष्पाभं व्योमवद्धमनाद् भवेत् ॥३२॥

विमला सत्त्व पातनम् ७

विमलानां च शुद्धानां सम्यक्स्थाताप्यवद्विधिः ॥३३॥

माक्षिकस्य धौतसत्त्वम् ८

सुशुद्धं माक्षिकं चूर्णं मर्द्यमम्लेन केनचित् ॥

शालयेदारनालैस्तु ह्यधस्थं स्वर्णचूर्णवत् ॥३४॥

जायते तत्समुद्भूत्य धौतसत्त्वमिदं भवेत् ॥

योजयेद्वापने चैव वीजानां यत्र यत्र वै ॥३५॥

माक्षिक सत्त्वम्—लाक्षानिभम् ९

माक्षिकं पंचमिघ्रातं सप्ताहान्ते वरीकृतम् ॥

पूर्ववद्धमनेनैव सत्त्वं लाक्षानिभं भवेत् ॥३६॥

मनशिला सत्त्वम्—हेमनिभं १

अगस्त्यशिष्टैस्तोयैस्त्र्यहं भाव्या मनःशिला ॥

तालकौपथयोगेन सत्त्वं हेमनिभं भवेत् ॥

मनशिला सत्त्वम् २—चालार्ककिरणोपमम्

गोमूत्रैर्मातुलुंगाम्लैर्दिनं भाव्या मनःशिला ॥

तां रक्तपीतपुष्पाणां रसैः पित्तैश्च भावयेत् ॥३७॥

दिनाति मर्दयेद्यामं मित्रपंचकसंयुतम् ॥

गुटिकां काचकूप्यंतः क्षिप्त्वा तां काचकूपिकाम् ॥

सर्वतोऽगुलमानेन वस्त्रमृत्तिकाया लिपेत् ॥३८॥

शुष्कां तां बालुकायत्रे शनैर्मृद्वग्निना पचेत् ॥

शुष्कैः द्रवैः निरुध्याप सम्यक् मृद्वर्णमुत्तमम् ॥३९॥

चंडाग्निना पचेत्तारयावद् द्वादशायामकम् ॥

स्वांगशीतं समुद्भूत्य भित्त्वा कूर्पीं समाहरेत् ॥४०॥

ऊर्ध्वलग्नं शिलासत्त्वं बालार्ककिरणोपमम्	॥४१॥
हरिताल सत्त्वम् १—स्फटिकोपमम्	
भागा षोडश तालस्य विषं पारदटंरुणम् ॥	
श्वेताभ्रवंगयोश्चूण प्रतिभागं विमिश्रयेत्	॥४२॥
सर्वं स्नुहार्कपयसा मर्दयेद्विसनयम् ॥	
शिलावद् ग्राहयेत्सत्त्वं तालकात्स्फटिकोपमम्	॥४३॥
हरिताल सत्त्वम् २	
स्नुवक्षीरकटुतुव्युत्थैस्ताल भान्यं द्विसप्तधा	॥४४॥
तिलसर्पपशिग्रूणि लवणं मित्रपंचकम् ॥	
एभिस्तुल्यं पूर्वतालं दिनमेकं विमर्दयेत्	॥४५॥
छिद्रमूपागतं ध्मातं भूधरे सत्वमाहरेत्	॥४६॥
हरिताल सत्त्वम् ३	
लाक्षा राजी गुडं शिगुष्टकणं लवणं तिलाः ॥	
एभिस्तुल्यं शुद्धतालं मर्दयेद्रविदुग्धकैः	॥४७॥
दिनं वा वज्रिणीदुग्धैः कुप्मांडस्य द्रवैस्तथा ॥	
तेन कल्केन लिप्तांतश्छिद्रमूपां निरोधयेत्	॥४८॥
पुटाद्वा धमनाद् ग्राह्यं सत्त्वं पातालयेनके	॥४९॥
हरिताल सत्त्वम् ४	
तालकादष्टमांशेन देयं सूतं च टंरुणम् ॥	
कुप्मांडस्य रसैः स्नुहाः क्षीरैर्मर्द्यं दिनत्रयम् ॥	
तद्गोलं छिद्रमूपांतर्ग्राह्यं सत्त्वं च पूर्ववत्	॥५०॥
तुल्य सत्त्वम् १—किंशुकप्रभम्	
लाक्षाभया च भूनागं गृहघ्नं जटाकणा ॥	
निशाटंरुणमध्वाज्यान्वेभिस्तुल्यं च तुल्यरुम्	॥५१॥
सर्वं मर्द्यमजाक्षीरैरंश्रमूपागतं धमेत् ॥	
सत्त्वं किंशुकपुष्पाभं जायते नात्र संशयः	॥५२॥
तुल्य सत्त्वम् २	
हरिद्रासुरणांकोलं तंडुली गंधकं गुडम् ॥	
मध्वाज्यटंरुणं तुल्यं तुल्यमेभिः समं भजेत्	॥५३॥
स्तन्येन मर्दयेत्सर्वं छिद्रमूपां विलेपयेत् ॥	

रुद्ध्वा पातालयेन ध्माते सत्त्वं त्रिमुंचति ॥५४॥

तुल्य सत्त्वम् ३ शुक्रतुंडसमं
तुल्यस्य टंकणं पादं चूर्णयेन्मधुसर्पिणा ॥
तुल्येन मिश्रितं ध्मातं कोट्टीयंत्रे दृढाग्निना ॥

धामिते मुंचते सत्त्वं कीरतुंडसमप्रभम् ॥५५॥

वरनाग संज्ञकं सत्त्वम्—

सौवीरं तीक्ष्णचूर्णं च मूपायामंधयेत्समम् ॥

हठाद् ध्माते भवेत्सत्त्वं वरनागं तदुच्यते ॥५६॥

रसक सत्त्वम् १

क्षाराम्लं स्नेहपित्तैश्च क्रमाद्भाव्यं दिनं दिनम् ॥

पुष्पाणां रक्तपीतानां रसैर्भाव्यं दिनद्वयम् ॥५७॥

रसकं चूर्णयेत्पश्चाद्दर्णा लाक्षा निशाभया ॥

टंकणं शिगुधूमं च भूनागं सप्तमं भवेत् ॥५८॥

एभिः समं तु तच्चूर्णमजाक्षीरेण मर्दयेत् ॥

याममेतेन कल्केन लेप्त्वा वार्ताकमूपिका ॥५९॥

शुष्का चार्धमुखांगारैर्ध्माते सत्त्वं समाहरेत् ॥६०॥

रसक सत्त्वम् २

रसकस्यैकभागं तु त्रिफलामित्रपंचकम् ॥

रजनीगृहधूमं च दशानामेकभागकम् ॥६१॥

अजाक्षीरैर्दिनं मर्द्य अथवाम्लेन केनचित् ॥

पूर्ववद् ग्राहयेत्सत्त्वं रसकात्कृत्तिलप्रभम् ॥६२॥

वैक्रांत सत्त्वम् १—(सौव्यसदृशम्)

वन्ध्याचूर्णं च वैक्रांतं छायाया मर्दयेत्समम् ॥

अजामूत्रैर्दिनैकं तु सत्त्वं रजतवद् भवेत् ॥६३॥

वैक्रांत सत्त्वम् २

मोक्षमोरटपालाशक्षारं गोमूत्रगालितम् ॥

गृहीतमातपे शुष्कं वज्रकंदं च टंक्रणम् ॥६४॥

लाक्षा शिखिशिखातुल्यं वैक्रांतं सर्वतुल्यकम् ॥

मेपशृंगीद्रवेर्मर्द्य एतत्सर्वं दिनावधि ॥६५॥

पण्डितं मूकमूपांतः कृत्वा धाम्यं दृढाग्निना ॥

- तत्रैव मुंचते सत्त्वं वैक्रांतं रसबंधकम् ॥६६॥
 वैक्रांतं सत्त्वम् ३—(शंखकुन्देन्दु सन्निभम्)
 वैक्रांतानां पल्लवं तु कर्षकं टंकणस्य च ॥
 रविक्षीरैर्दिनं भाव्यमथ शिशुद्रवैर्दिनम् ॥६७॥
 गुंजा पिण्याक वल्लीनां प्रतिकर्षं नियोजयेत् ॥
 एतेन गुलिकां कृत्वा कोष्ठीयंत्रे धमेद् दृढम् ॥६८॥
 शंखकुन्देन्दुसंकाशं सत्त्वं वैक्रांतजं भवेत् ॥६९॥
 वैक्रांतं सत्त्वम् ४—इंद्रगोपसमम्
 वैक्रांतं वज्रकंदं च समं स्नुवययसा समम् ॥
 महिषीनवनीतं च सक्षौद्रं मर्दयेद्दिनम् ॥
 पूर्ववद्धमनात्सत्त्वमिंद्रगोपनिभं भवेत् ॥७०॥
 गौरिकं सत्त्वम्
 गौरिकं रक्तवर्गेण पीतवर्गेण भावितम् ॥
 सप्ताहं मर्दयेद्यामं मित्रपंचकसंयुतम् ॥
 तद्वटी कोष्ठिकायंत्रे सत्त्वं मुंचति निर्मलम् ॥७१॥
 सौराष्ट्री सत्त्वम्
 सिता सिता च सौराष्ट्री गोपितैर्भावयेत्तु ताम् ॥
 शतवारं प्रयत्नेन मित्रपंचकसंयुतम् ॥
 धमनान्मुंचते सत्त्वं क्रामकं कोष्ठियंत्रके ॥७२॥
 सस्यकं सत्त्वम्
 सस्यकं चूर्णितं भाव्यं दिनं शशकरक्तकैः ॥
 स्त्रीमूत्रैर्वाथ गोमूत्रैस्तत्पादांशां निशां क्षिपेत्
 मर्द्यं करंजतैलेन यामैकं गोलकं च तत् ॥७३॥
 अंधमूपागतं धाम्यं घटिकार्यं दृढाग्निना ॥
 इंद्रगोपसंकाशं सत्त्वं मुंचति शोभनम् ॥७४॥
 कासीस सत्त्वम्
 चतुर्विधं तु कासीसं रक्तं पितं सितासितम् ॥
 मर्दयेत्पित्तवर्गेण तिक्तकोशातकीद्रवैः ॥७५॥
 कासमर्दद्रवैश्चैव मित्रपंचकसंयुतैः ॥
 तद्वटीः कोष्ठिकायंत्रे ध्याते सत्त्वं विमुंचति ॥७६॥

राजावर्त सत्वम्
 राजावर्तमयः पात्रे पाचयेन्माहिषैर्घृतैः ॥
 पयोभिश्च दिनं पच्यान्मित्रपंचकसंयुतम् ॥७७॥
 रजन्याः पंचगव्येन पिण्डीवद्धं तु कारयेत् ॥
 खदिरांगारसंयोगात् कोष्ठ्यां सत्त्वं विमुंचति ॥७८॥
 श्रोतोऽंजन सत्वम्
 वल्मीकशिवराकारं भंगे नीलोत्पलश्रुति ॥
 घर्पणे गैरिकच्छायं श्रोतोऽंजनमिदं भवेत् ॥७९॥
 राजावर्तकवत्सत्त्वं ग्राह्यं श्रोतोऽंजनादपि ॥८०॥
 इति सत्वपातनविधिः
 —:०:—

॥ अथ द्वन्द्वमेलापनम् ॥
 व्योमसत्त्व मेलापनम्
 व्यामसत्त्वस्य चूर्णं तु यत्किञ्चिद्भ्रातुचूर्णकम् ॥
 द्वन्द्वमेलापलिप्तायां मूपायां तद् द्वयं समम् ॥८१॥
 ध्मातव्यमरिवर्गेण क्षिप्ते मिलति तत्क्षणम् ॥८२॥
 सर्वसत्वमेलापनम् १
 विपं टंकणगुंजाश्च सुरं शृंगं च भेषजम् ॥
 मंहुकवसया पिष्ट्वा मूपालेपं तु कारयेत् ॥८३॥
 तस्यां मिलति सत्वानि चूर्णानि चित्रिषानि च ॥
 त्रिशारं धातक्रीपुष्पं गुग्गुलुं च समं समम् ॥
 स्त्रीस्तन्यैः पेपितो लेपो द्वन्द्वमेलापने हितः ॥८४॥
 सर्वसत्त्वमेलापनम् २
 वर्षाभूः कदलीकंदः कारुमाची पुनर्नवा ॥
 गुंजा नरकपालं च टंकणं पेपयेत्समम्
 अनेन पूर्ववद्वेपाद्धेमाश्रं मिलति क्षणात् ॥८५॥
 सर्वलोद सर्वसत्त्व महारसमेलापनम् १
 तारं च व्योमसत्त्वं च अनेनैव तु मेलयेत् ॥
 लांगली चमरीकेशान्दुर्गकार्पासयोः फल्गुम् ॥८६॥
 भूलतामिद्रगोपं च पाषाणभेदिका समम् ॥
 नारीस्तन्येन संपेप्य मूपालेपं तु कारयेत् ॥८७॥

सर्वलोहानि सत्वानि तथा चैव महारसाः ॥

मिलन्ति नात्र संदेहो तीव्रधामानलेन तु ॥८८॥

सर्वमेलापनम् २

विषं छुल्लं दरीमांसं टंकणं समपेषितम् ॥

मूषालेपमनेनैव कृत्वा तत्र विनिक्षिपेत् ॥

यत्किञ्चिद् द्वंद्वयोगं तु धमनेन मिलित्यलम् ॥८९॥

सर्वमेलापनम् ३

कंशुणीतैलसंपिष्टमपामार्गस्य भस्मकम् ॥

तेन मलितमूषायां द्वंद्वं क्षिप्त्वा धमेद्वयात् ॥

मिलित्येव न संदेहस्तत्तन्मास्वपापनात् ॥९०॥

सर्वद्वय मेलापनम्

हेमाभ्रं नागताप्याभ्रं शुल्वाभ्रं गंधकेन च ॥

सिन्धूत्थर्हिगुलाभ्यां तु तीक्ष्णाभ्रं धमनाद् दृढम् ॥९१॥

नागाभ्रं शिलया युक्तं बंगाभ्रं तालकेन च ॥

ताराभ्रं बंगतालाभ्यां तालवत्सर्वसत्वकम् ॥९२॥

मिलित्येव न संदेहः पूर्वमूषागतं क्षणात् ॥

बंगाभ्रसत्त्व मेलापनम् १

श्वेताभ्रकस्य सत्त्वं तु बंगचूर्णं समं समम् ॥९३॥

कदलीकंदतोयेन मर्दयेदृंकणैः सह ॥

अंधमूषागतं ध्मातं बंगाभ्रं मिलति क्षणात् ॥९४॥

बंगाभ्रसत्त्व मेलापनम् २

गुंजा भरकपालं च टंकणं वनशिमुकम् ॥

स्त्रीस्तन्येन समं पिष्ट्वा मूषालेपं तु कारयेत् ॥९५॥

बंगं श्वेताभ्रसत्त्वं च चूर्णितं तत्र निक्षिपेत् ॥

रुध्वा ध्माते मिलित्येव तारकर्मणि जास्वयेत् ॥९६॥

बंगाभ्रसत्त्व मेलापनम् ३

अभ्रसत्त्वं विचूर्ण्यादौ तत्पादांशं तु टंक्रणम् ॥

पारदं टंक्रणांशं च काकमाचीद्रवैर्दिनम् ॥९७॥

पिष्ट्वा तद् गोलकं पेप्यमभ्रांशैर्वगपत्रकैः ॥

पूर्वमूषागतं ध्मातं बंगाभ्रं मिलति क्षणात् ॥९८॥

॥ अथ अभिषेकः ॥

अभिषेकः १

सम्यगावतितं नागं पलैकं कांजिके सिपेत् ॥

पलानां शतमात्रे तु शतवारं द्रुतं द्रुतम्

॥९९॥

अनेन कांजिकेनैव शतवारं विभावयेत् ॥

यत्किञ्चिच्चारणावस्तु ततस्तं जारयेद्रसे ॥

अभिषेको ह्ययं ख्यातः कथ्यते तु मतांतरम्

॥१००॥

अभिषेकः २

त्रिशारं पंचलवणं कांक्षीकासीसंगंघकम् ॥

माहिपं कांजिकैर्युक्तं ताम्रपात्रे दिनत्रयम्

॥१०१॥

स्थितं यमं पुनस्तस्मिन् द्रुतं नागं विनिक्षिपेत् ॥

तारकर्मणि घंगं वा शतवाराणि सेचयेत्

॥१०२॥

तद्द्रव्यं ताम्रपात्रस्थं अभिषेकं विदुर्युधाः ॥

अनेन चारणावस्तु शतवाराणि भावयेत्

॥१०३॥

सारणायां संकेतः

द्वंद्वितं च्योमसत्वं च बीजानि विविधानि च ॥

द्वंद्वितं चञ्चवीजं च भावितं सारयेत्सदा

॥१०४॥

स्वर्णादि लोहमखिलं कृतशुद्धचूर्णं योग्यं पृथग्गगनसत्त्ववरे समांशं ॥

तद्द्वंद्वितं चरति सूतवरोभिषिक्तं त्रिषो यथा मधुरपायसमाज्ययुक्तम् ॥१०५॥

इतिथी पार्ष्णीपुत्रश्रीनित्यनायसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे
ऋद्धिखंडापरनामके अध्रकादिसत्यपातनादि अभिषेकांतं नाम त्रयोदशोपदेशः ॥११॥

:०:

॥ अथ श्री वादिखण्डे चतुर्दशोपदेशः ॥

सूतेन सत्त्वरचितेन च जारितेन

पकारूपबीजगुणसंख्यमुसारितेन ॥

विज्ञाय यस्तु मतिमान् स तु चार्तिकेन्द्र-

धंद्रार्कवेद्यविधिना कनकं करोति

॥१॥

चारणम्

स्वर्णे नागं समावर्त्य मापनायं तु घर्षयेत् ॥

तप्तखट्वे ततस्त्वस्मिन्मलमेकं रसं सिपेत्

॥२॥

सिद्धमूलीद्रव दत्त्वा मर्दयेत्कांजिकैर्दिनम् ॥
 घर्मे वा तप्तखल्वे वा ततो ग्रासं तु दापयेत् ॥३॥
 चतुःपष्ठचंशकं पूर्वं द्वंद्वं सत्वं विभावितम् ॥
 दत्त्वा मर्द्यं दिनैकं तु चारणायंत्रके क्षिपेत् ॥४॥
 सजंवीरैर्दिनं घर्मे धारितं चरति ध्रुवम् ॥५॥

जारणम्

विक्षारं पंचलवणं अम्लवर्गे स्तुरीपयः ॥
 गोमूत्रैर्लोलेत्सर्वं तेन वस्त्रं घनं लिपेत् ॥६॥
 तन्मध्ये जारितं सूतं वध्वा भूर्जेन वेष्टयेत् ॥
 सिद्धमूल्यम्लसंयुक्तं दोलायंत्रे त्र्यहं पचेत् ॥७॥
 उद्धृत्योष्णारनालेन क्षालयेत्लोहपात्रके ॥
 वस्त्रसूतं ततः कृत्वा सोष्णपात्रे विमर्दयेत् ॥८॥
 हस्तेनैव भवेद्यावत् सुधीतं पारदं पुनः ॥
 चतुर्गुणेन वस्त्रेण क्षालयेन्निर्मलो भवेत् ॥९॥
 अजीर्णे च पुनर्मर्द्यमम्लं दत्त्वा दिनावधि ॥
 दोलायां स्वेदयेत्तद्वद् भवेज्जीर्णं न संशयः ॥१०॥

ग्रासग्राही रसः

इष्टिका शुद्धगंधोर्णां शुद्धधूमं च सर्जिका ।
 संधवेन युतं सर्वं षोडशांशं रसस्य तु ॥११॥
 दत्त्वा ततोम्लवर्गेण धर्मे मर्द्यं दिनावधि ॥
 इष्टिकादम्लवर्गेण दोलायंत्रे दिनं पचेत् ॥
 जीर्णे जीर्णे त्विदं कुर्याद् ग्रासग्राहो भवेद्रसः ॥१२॥

बीजानां जारणम्

द्वात्रिंशांशं ततो ग्रासं दत्त्वा चार्द्यं च जारयेत् ॥
 पूर्ववत्स्वेदनांतं च कृत्वा ग्रासं तृतीयरूप ॥१३॥
 षोडशांशं मदातव्यं तज्जीर्णे चाष्टमांशकम् ॥
 जारयेत्पूर्वयोगेन द्वेवं ग्रासं चतुष्टयम् ॥१४॥
 ततः कच्छपयंत्रेण जारयेच्चन्निगद्यते ॥
 ऊर्ध्वाधश्चाष्टमांशेन ग्रासे ग्रासे विडं क्षिपेत् ॥१५॥
 चतुर्थांशं ततो ग्रासं ग्रासं देयं समं पुनः ॥

जीर्णे जीर्णं समं देयमेवं जार्यं च पट्टगुणम् ॥१६॥
 रागाणां ग्रहणार्थं च ग्रासे ग्रासे तु पूर्ववत् ॥
 इत्येवं द्वंद्वयोगानां सत्त्वानां च विशेषतः ॥१७॥
 स्वर्णादि सर्वलोहानां बीजानां जारणादितम् ॥
 कर्तव्यं वक्ष्यते तत्र मात्रायुक्तिश्च पूर्ववत् ॥१८॥

जारणम्

अभावे व्योमसत्त्वस्य कर्तव्यापाणसत्त्वकम् ॥
 तीक्ष्णपापाणसत्त्वं चा द्वंद्वितं व्योमसत्त्ववत् ॥१९॥
 जारयेत्पूर्वयोगेन सर्वेषां स्यात्फलं समम् ॥
 इत्येवं पट्टगुणं द्वंद्वं यत्किञ्चिज्जारयेद्रसे ॥२०॥

सिद्धबीजकरणं तेन सारणम्

जारितं सिद्धबीजेन सारयेत्तन्निगद्यते ॥
 ताप्यसत्त्वं घोपताम्रं शुद्धहेम समं समम् ॥२१॥
 आवर्त्य द्वंद्वलिप्तायां मूपायामंधितं पुनः ॥
 समुद्रतल्य पुनर्धाम्भ्यं मूपायां मरुतं धमेत् ॥२२॥
 माक्षिकादौतसत्त्वं च स्तोत्रं स्तोत्रं विनिसिपेत् ॥
 स्वर्णशेषं भवेद्यावत्तावत्पाच्यं च तत्पुनः ॥२३॥
 पूर्ववच्च धमेत्तावद्यावत्स्वर्णाविशेषितम् ॥
 ताप्यसत्त्वेन ताम्रेण द्वंद्वमेवं पुनः पुनः ॥२४॥
 पट्टवारं धमनेनैव ग्राह्यं स्वर्णाविशेषितम् ॥
 सिद्धबीजमिदं ख्यातं दाडिमीपुष्पवद् भवेत् ॥२५॥
 अनेन सिद्धबीजेन पूर्ववत्सारणावयम् ॥
 कृत्वाय जारयेत्तद्विजिर्णं बध्वा मुर्यं तथा ॥२६॥
 बंधनं शोधनं चैव क्रामणं चैव पूर्ववत् ॥
 चंद्रार्कं द्राविते योज्यं सदृशंशेन कांचनम् ॥२७॥

॥ इति द्वंद्वसत्त्व जारणक्रमेण वेधः ॥

गंधकजारणम्--१६ गुणिनम्

अयातः शुद्धसूतस्य जारणे पूर्वभावितम् ॥

अथ शुद्धस्य सत्वस्य जारयेत्पूर्वभाषितम् ॥
 गंधकं तु तुलायंत्रे पश्चात्सर्वं असत्त्वलम् ॥२८॥
 मुखनालान्विता ऊर्ध्ववक्त्रा स्याद् द्वादशंगुला ॥
 दृढा लोहमयी कुर्यादनया सदृशी परा ॥२९॥
 एकस्यां निक्षिपेत्सुतं अन्यस्यां गंधकं समम् ॥
 एकस्या मुखमध्ये तु हपरस्या मुखं क्षिपेत् ॥३०॥
 लिप्त्वा मृल्लवणैः संधि गंधकाद्यः पुटं लघु ॥
 रसस्याधो जलं स्थाप्यं गंधधूमं पित्त्यलम् ॥३१॥
 जीर्णं गंधे समुद्र्याद्य तुल्यं गंधं च दापयेत् ॥
 इत्येवं षोडशगुणं गंधं जार्यं पुनः पुनः ॥
 जारितः सूतराजोयं वासनामुखितो भवेत् ॥३३॥
 ॥ इति गंधकधूम पातनेन रसस्य वासनामुखं भवति ॥

वासनामुखितरसजारणम्

व्यामसत्त्वं ताप्यसत्त्वं शुल्वं शुद्धं समं समम् ॥
 आवर्त्य द्वंद्वलिप्तायां मूषायामथ चूर्णयेत् ॥३४॥
 भावयेदभिपेक्षेण पूर्ववत्क्षतवारकम् ॥
 पूर्ववच्चारयेदेतद्वासनामुखिते रसे ॥३५॥
 तद्वज्जार्यं प्रयत्नेन यावद् भवति षड्गुणम् ॥
 तत्सुते सारितं जार्यं सिद्धवीजं तु पूर्ववत् ॥३६॥
 मुखं च बंधनं कृत्वा वेद्यायां प्रदापयेत् ॥
 क्रामणेन समायुक्तं चंद्रार्कं कांचनं भवेत् ॥
 सहस्रांशेन तत्सत्यं रसोयं कामरुमरुः ॥३७॥

॥ इति वासनामुखिते सुते जारणायोगेन वेधः ॥

गंधक जारणं

पूर्ववत् शुद्धमृतस्य पूर्वसंस्कृतगंधकम् ॥
 जारयेच्छुद्धं सम्यक् तुलायंत्रेण पूर्ववत् ॥३८॥
 तिक्रकोशातक्रीद्रावं लांगलीद्रापसंपुतम् ॥
 दापयेत्पूर्वमृतस्य खल्वं मर्यं दिनावधि ॥३९॥
 पादांशं परुचीजं च चारयित्वाथ जारयेत् ॥

पूर्ववद् विद्ययोगेन एवं जार्यं समक्रमात्	॥४०॥
त्रिधाथ पक्षवीजं तु सारयित्वाय जारयेत् ॥	
तारे वेधं शतांशेन दापयेत्कांचनं भवेत्	॥४१॥
सहस्रवेधी रसः	
तारं स्यादष्टानवति भागाः स्वर्णस्य भागकम् ॥	
भागैकं वेधकं सूतं संख्येयं शतवेधके	॥४२॥
रसकस्य तु यत्सत्त्वं चूर्णितं वाभिपेक्षितम् ॥	
पूर्ववद् क्रमयोगेन रसे चार्यं च जारयेत्	॥४३॥
यावदष्टगुणं पश्चात् समं कृष्णाभ्रसत्त्वकम् ॥	
चार्यं जार्यं क्रमेणैव पक्षवीजं चतुर्गुणम्	॥४४॥
जारयेच्च पुनः सूते कच्छपाख्ये विद्वान्विते ॥	
रागग्रहणपर्यंतं कृत्वा प्रक्षाल्य तं रसम्	॥४५॥
उन्मत्तमुनिपत्राणि रजनी काकमाचिका ॥	
धान्याम्लैः पेपपेक्षत्यं तद्रवैर्मर्दयेद्रसम्	॥४६॥
सप्ताहं तप्तखल्ये तु कच्छपे तु दिनं पचेत् ॥	
ततो दिव्यौषधैरेव मर्दयेद्दिवसत्रयम्	॥४७॥
तं रुध्वा वज्रमूपायां त्रिदिनं तुपवद्भिना ॥	
स्पेदितं च पुनर्मर्द्य तद्रुध्वा धोद् दृढम्	॥४८॥
कुक्कुटांडनिभं वद्धं जायते चूर्णयेत्पुनः ॥	
ब्रह्मपुष्पद्रवमर्द्यं दिनैकं चांपयेत्पुनः	॥४९॥
पचेद् गजपुटेप्येवं देयं पुटचतुष्टयम् ॥	
वृश्चिकाल्या द्वैरेवं तद्रुपुटचतुष्टयम्	॥५०॥
कुंकुमसुरसेनैव तद्रुपुटचतुष्टयम् ॥	
मातुलुंगरसेनैकं पुटं दत्त्वा समाहरेत्	॥५१॥
सहस्रांशेन तेनैव तं शूल्यं तु वेधयेत् ॥	
शुद्धं वा द्राघितं नागं वेधं स्यात्क्रामणेन चै ॥	
तत्सर्वं जायते स्वर्णं देवाभरणमुत्तमम्	॥५२॥

स्वर्णबीजम् १

स्वर्णाकं तीक्ष्णनागं च सम्पर्कं सस्याभ्रकस्य च ॥

- वैक्रांतस्य च सत्वं च चूर्णं कुर्यात्समं समम् ॥५३॥
 द्वंद्वमेलापलिप्तायां मूपायामंधितं धमेत्
 समुद्धृत्य तु तत्त्वोटं मूपायां मरुटं धमेत् ॥५४॥
 बापो माक्षिकचूर्णेन दत्ते देयः शनैः शनैः ॥
 यावत्स्वर्णावशेषं स्यादर्कायां (स्यादर्काद्यान्) दापयेत्पुनः ॥५५॥
 पूर्ववत्क्रमयोगेन धमेत्स्वर्णावशेषितम् ॥
 इत्येवं च पुनः कुर्याज्जायते स्वर्णबीजरम् ॥५६॥
 स्वर्णबीजरम् २
 अभ्रसत्वायसं ताम्रं चूर्णं कृत्वा समं समम् ॥
 शुद्धताप्यस्य चूर्णं च ताम्रस्य द्विगुणं भवेत् ॥५७॥
 मूपायां द्वंद्वलिप्तायां रुध्वा तीव्राग्निना धमेत् ॥
 तत्त्वोटं सूक्ष्मचूर्णं च रुध्वा गजपुटे पचेत् ॥५८॥
 एवं पंचपुटैः पक्वं द्रुते स्वर्णे च बाहयेत् ॥
 धमेत्मकटमूपायां यावद्दशगुणं शनैः ॥५९॥
 ताप्यचूर्णं अदातव्यं किंचित्किंचित्तु चापयेत् ॥
 स्वर्णशेषं समुद्धृत्य स्यादिदं स्वर्णबीजरम् ॥६०॥
 स्वर्णबीजयोगेन वेधः
 स्वर्णबीजं समं सूते जारयेद्भ्रसत्त्ववत् ॥
 ततस्तेन शतांशेन मधुनाक्तेन लेपयेत् ॥६१॥
 समं चंद्रार्कपत्राणि वैष्ट्येच्चार्षकपत्रकैः ॥
 दोलायत्रे सारनाले दशाहं पाचयेच्छनैः ॥६२॥
 उद्धृत्यावर्तयेत्तानि दिव्यं भवति कांचनम् ॥६३॥
 स्वर्णबीजरम् ३
 मृततीक्ष्णार्कभागं च ताप्यचूर्णं समम् ॥
 एतद्वायं द्रुते स्वर्णे यावद्दशगुणं शनैः ॥
 स्वर्णशेषं समादाय स्यादिदं स्वर्णबीजरम् ॥६४॥
 स्वर्णबीजरम् ४
 तीक्ष्णं कांतं मृतं चैव शुल्वं तारं समं समम् ॥
 मूपायां द्वंद्वलिप्तायां रुध्वा तीव्राग्निना धमेत् ॥६५॥
 तत्त्वोटं द्राविते स्वर्णे वायं दशगुणैः शनैः ॥

पूर्ववत्ताप्यचूर्णेन स्वर्णबीजमिदं परम् ॥६६॥

स्वर्णबीजयोगेन वेधः ॥

यथेष्टं स्वर्णबीजैकं पादांशं जारयेद्गते ॥

पूर्ववत्क्रमयोगेन सत्वबीजेन सारयेत् ॥६७॥

सारिते जारयेत्तदनुसार्येण जारयेत् ॥

प्रतिसार्य ततो जार्यं मुखं वध्या च बंधयेत् ॥६८॥

पंचांशं दशयोगेन तारेवेधं प्रदापयेत् ॥

क्रामणेन समायुक्तं दिव्यं भवति कांचनम् ॥६९॥

स्वर्णबीजस्य जारणं वेधश्च १

नागं रसरसत्वं च ताम्रं भागं क्रमोत्तरम् ॥

ध्मापितं बाहयेत्स्वर्णं पद्मगुणं वापयेच्छनैः ॥७०॥

स्वर्णशेषं तु तज्जार्यं समांशं पारदे क्रमात् ॥

यथापूर्वं मारणादि बंधनांतं च कारयेत् ॥७१॥

अनेन पट्टिभागेन पूर्ववत्कांचनं भवेत् ॥७२॥

स्वर्णबीजरूपं तस्य जारणं वेधश्च २

ताप्येन मारयेच्छुद्धं यथागंधेन मारितम् ॥

तत्ताम्रं बाहयेन्नागे मृषामध्ये धमन् धमन् ॥७३॥

शनैः शतगुणं यावत्ताप्यचूर्णं क्षिपन्क्षिपन् ॥

तत्ताम्रं बाहयेत्स्वर्णं द्वात्रिंशद्गुणितं क्रमात् ॥७४॥

स्वर्णशेषं तु तद्वीजं समांशं जारयेद्गते ॥

अनेनैव तु बीजेन सारयेज्जारयेत्पुनः ॥७५॥

पूर्ववत् क्रमयोगेन बंधनांतं च कारयेत् ॥

क्रामणेन समायुक्तं सदृसांगेन वेधयेत् ॥

चंद्रार्कं जायते स्वर्णं देवाभग्नमुत्तमम् ॥७६॥

स्वर्णबीजं तस्य जारणं वेधश्च १ लक्ष्मणेधी

रसकाभ्रकयोः सत्वं ताम्रचूर्णं क्रमोत्तरम् ॥

मृषायां द्वंद्वलिप्तायां रध्या ध्माते समुद्धरन् ॥

तत्त्वौटांशं ताप्यचूर्णं दत्त्वा चाग्नेन मर्दयेत् ॥

रुचा लघुपुटे पन्थादेवं पंचपुटैः पंचैव ॥७८॥

तच्चूर्णं बाहयेत्स्वर्णं धाम्यमाने शनैः शनः ॥

सहस्रगुणितं यावच्चद्वीजं जारयेद्रसे ॥७९॥

यावच्छतगुणं यत्नादनेनैव तु सारयेत् ॥

जारणं सारणं चैव यंधनांतं च पूर्ववत् ॥८०॥

कृत्वाथ लक्षभागेन तारं भवति कांचनम् ॥८१॥

स्वर्णबीजं तज्जारणं वेधश्च वेधश्च दशसहस्रवेधी ४

अभ्रसत्वं रविं नागं कमलद्वया विचूर्णयेत् ॥

मूपायां द्वंद्वलिप्तायां रुध्वा तीव्राग्निना घमेत् ॥८२॥

तत्समं ताप्यचूर्णं तु सर्वमम्लेन मर्दयेत् ॥

रुध्वा पंचपुटैः पच्यात् तच्चूर्णं बाह्येद् द्रुतम् ॥८३॥

स्वर्णं शतगुणं यावत्तावत्स्वर्णं च जारयेत् ॥

युक्त्या शतगुणं यावत्त्रिधानेनैव सारयेत् ॥८४॥

सारिते जारणं कुर्याद् यंधनांतं च पूर्ववत् ॥

अयुतांशेन तेनैव तारं भवति कांचनम् ॥८५॥

कोटिवेधी रसः

अथवा पूर्वचूर्णं तु सहस्रगुणितं द्रुते ॥

स्वर्णं बाह्यं क्रमेणैव तद्वीजं जारयेद्रसे ॥८६॥

सहस्रगुणितं यावत् त्रिधा तेनैव सारयेत् ॥

सारितं जारयेत्पश्चात् पुनः सार्यं च जारयेत् ॥८७॥

सप्तगुणलिकायोगात्सारितं जारयेद् बुधः ॥

मुखं बध्वा रसं बध्वा कोटिवेधी भवेद्रसः ॥

क्रामणेन समायुक्तं चंद्रार्कं कांचनं भवेत् ॥८८॥

॥ इतिस्वर्णरीप्यबीजजारणयोगेन वेधः ॥

शतवेधी तारयोजम् वेधः १

विमला तालकं तीक्ष्णं भागद्वया विचूर्णयेत् ॥

मूपायां द्वंद्वलिप्तायां तत्पुटे गुविचूर्णयेत् ॥९०॥

अम्लैर्मथ्यं पुटे पच्यादित्येवं पंचधा पुटेत् ॥

तारे दशगुणं वायं तालवृणं त्रिपल्लिवन् ॥९१॥

एतद् बीजं समं सुने जारयेत्सर्वस्वमात् ॥

तत्तत्तु तारबीजेन सारयेत्सारणाग्रम् ॥९२॥

तेनैव तु शतांशेन द्रुतं ताम्रं तु वेधयेत् ॥

शंखकुंदेन्दुसंकाशं तारं भवति गोभनम्

॥९३॥

शतवेधो तारवीजम् वेधः २

मृतवंगं तालसत्त्वं समं चूर्णं प्रकल्पयेत् ॥

द्विरष्टगुणितं तारे वाहयेत्तं धमन् धमन्

॥९४॥

तद्वीजं जारयेत्सूते यावद्दशगुणं क्रमात् ॥

ततस्तं तारवीजेन सारयेत्सारणात्रयम्

॥९५॥

सहस्रांशेन चानेन ताम्रवेधं प्रदापयेत् ॥

तत्ताम्रं जायते तारं शंखकुंदेन्दुसन्निभम्

॥९६॥

शतवेधो तारवीजम् ३

श्वेताभ्रतालयोः सत्त्वं रसरस्य च सत्त्वकम् ॥

चतुर्थं तारमाक्षीकं समं चूर्णं प्रकल्पयेत्

॥९७॥

चूर्णतुल्यं वंगचूर्णं सर्वमेकत्र तं धमेत् ॥

द्वंद्वमेलापलिप्तायां जातं खोटं विचूर्णयेत्

॥९८॥

अम्लपिष्टं पुटे पच्यादित्वेवं पंचधा पुटेत् ॥

तच्चूर्णं वाहयेत्तारे यावद्दशगुणं धमेत्

॥९९॥

तत्तारं रसरसस्य समं जार्यं क्रमेण वै ॥

पूर्ववच्च त्रिधा सार्यं शतवेधो भवेद्भसः

॥१००॥

तारवीजं दशसहस्रवेधो

एवं सत्त्वाभ्रसत्त्वं(?) च चूर्णं द्वंद्वं च पूर्ववत् ॥

पादांशं तालकं दत्त्वा अम्लैः पिष्ट्वा निरुध्य च

॥१०१॥

पचेत्पंचपुटेरेवं तारे वाद्यं द्विपङ्गुणम् ॥

एतद्वीजं समं जार्यं प्रत्येकं दशभागकम्

॥१०२॥

वंगं श्वेताभ्रसत्त्वं च प्रत्येकं दशभागकम् ॥

ताराख्या विमला तीक्ष्णं प्रत्येकं पंचभागिकम्

॥१०३॥

द्वंद्वमेलापलिप्तायां मूपायां तं धमेद् दृढम् ॥

अम्लपिष्टं पुटे पाच्यं पंचवारं पुनः पुनः

॥१०४॥

तद्वाद्यं तारभागस्य तारचूर्णं क्षिपन् क्षिपन् ॥

तद्वीजं रसरसस्य जार्यं शतगुणं क्रमात्

॥१०५॥

सारयेत्तारबीजेन विधिना सारणात्रयम् ॥

अनेनैवायुतांशेन द्रुतं ताम्रं तु वैधयेत् ॥

जायते रजतं दिव्यं शंखकुन्देन्दुसन्निभम्

॥१०६॥

इत्थं रसे फनकनीजमनंतयोगैः

कृत्वा भिषक् तमखिलं विधिवच्च जार्यम् ॥

तेनैव हेमनिचयं रजतं च कृत्वा

दारिद्र्यदाहमखिलेषु जनेषु कुर्यात्

॥१०७॥

इतिश्री पार्वतीपुत्र नित्यनाथसिद्ध विरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे
श्रद्धाखंडापरनामके ब्रह्मसत्त्वादि योजजारणं हेमजारणं हेमतारकरणं नाम

॥ चतुर्दशोपदेशः १४ ॥

—०—

॥ अथ श्री वादिखण्डे पंचदशोपदेशः ॥

योजसाधनमनेकयोगतो गर्भयोग्यमथ रंजने हितम् ॥

जारितस्य नरपारदस्य वै तत्समस्तमधुना निगमते

॥१॥

॥ अथ गर्भद्राघणयोग्यं योजकरणम् ॥

योजसाधनम् १

गंधकं माक्षिकं नागं सर्वं तुल्यं विचूर्णयेत् ॥

त्रिगुणं बाह्येत्स्वर्णं द्राक्षितं तु धमन् धमन्

॥२॥

पूतिबीजं (प्रतिबीजं) मिदं स्थूलं गर्भे द्रवति तत्क्षणम्

॥३॥

योजसाधनम् २

नागं स्वर्णं समं ताप्यं शिलाचूर्णं क्षिपन् क्षिपन् ॥

जीर्णे नागे पुनर्देयं एतं वारत्रयं शनैः ॥

एतद् बीजं द्रवत्येव रसगर्भे तु मर्दनात्

॥४॥

योजसाधनम् ३

ताप्यसत्त्वं मुरर्णं च पमेनाप्यं क्षिपन् क्षिपन् ॥

इत्येवं त्रिगुणं वायं ताप्यसत्त्वं च हाटके ॥

तद् बीजं रसरजस्य गर्भे द्रवति तत्क्षणम्

॥५॥

योजसाधनम् ४

ताप्यसत्त्वं मुरर्णं च समांसं द्वापेचतः ॥

कंटवेधीकृतं पत्रं गंधेन लवणेन च ॥६॥

क्षिप्त्वा साम्लेन तत्पच्यात्पुटे हेमावशेषितम् ॥

एतद्वीजं रसेन्द्रस्य गर्भं द्रवति मर्दनात् ॥७॥

बीजसाधनम् ५

संधनेन समं ताप्यमम्लैर्मर्द्यं पुटे पवेत् ॥

पुनर्मर्द्यं पुनः पाच्यं यावद्द्वादशवारकम् ॥८॥

अस्य तुल्यं मृतं नागं सर्वमम्लेन पेपयेत् ॥

अनेन स्वर्णपत्राणि लिप्त्वा लिप्त्वा धमेद् दृढम् ॥९॥

द्रुतं च धापयेत्तं तु सप्तवारं पुनः पुनः ॥

एतद्वीजं रसेन्द्रस्य गर्भं द्रवति मर्दनात् ॥१०॥

॥ इति गर्भद्रावकयोग्यं बीजकरणम् ॥

बीजसाधनम् ६

शिला सौवर्चलं ताप्य गंधकासीसटंकणम् ॥

मर्दयेच्चणकाम्लैश्च सर्वमेतद्दिनावधि ॥११॥

रसस्वेतत् पोडशांशं दत्त्वा बीजं च दापयेत् ॥

मुच्यते यत्र यत्रैव तत्तद् द्रवति तत्क्षणात् ॥१२॥

इति गर्भद्रावक योगः

गर्भद्रावित बीजवृत्ते प्रासः

अपामार्गपलाशोत्थ भस्मक्षारं समाहरेत् ॥

टंरुणं च यवक्षारं कासीसं च सुवर्चलम् ॥१३॥

सामुद्रं संधवं राजी माक्षिकं नवसारकम् ॥

कर्पूरं कांजिकं तुल्यं स्नुहार्कशीरमर्दितम् ॥१४॥

मृपालेपमनेनैव कृत्वा कुर्याद्दिडेन च ॥

लेपमंगुलमानेन मृपायंत्रमिदं भवेत् ॥१५॥

गर्भद्रावितबीजान्तु सूतमत्र विनिसिपेत् ॥

रुध्वा स्वेद्यं दिनैकं तु कारीषाग्रीं ग्रसत्यलम् ॥१६॥

रसरंजकं १ (अथ रंजकबीजम्)

ताप्यसत्वाभ्रयोः सत्त्वं द्वंद्वितं द्रावयेत्पुनः ॥

मृतशूलवं ताप्यचूर्णं तस्मिन्वाद्यं शनैः शनैः ॥१७॥

त्रिगुणे बाहिते तस्मिन् रंजितं बाहितं तु तत् ॥१८॥

रसरंजकम् २

गोमूत्रै रक्तवर्गं तु पिष्ट्वा तेनैव भावयेत् ॥
 हिंयुलं माक्षिकं गंधं शिलाचूर्णं समं समम् ॥१९॥
 भावितं सप्तवाराणि शोष्यं पेप्यं पुनः पुनः ॥
 तीक्ष्णं ताम्रं समं चूर्ण्य पूर्ववद् द्वंद्वमेलितम् ॥२०॥
 तस्मिन् द्रुतं पूर्वचूर्णं वापयित्वाथ सेचयेत् ॥
 रक्तवर्गसमायुक्ते तैले ज्योतिष्मतीभवे ॥
 इत्येवं दशधा कुर्यात्स्यादिदं रसरंजकम् ॥२१॥

रसरंजकम् ३

रक्तवर्गेण गोमूत्रैर्भावयेदरदं त्रिधा ॥
 समांशे विमले ताम्रे द्राविते बाह्येद्धमन् ॥
 सप्तधा दरदं तं तु स्यादिदं रसरंजकम् ॥२२॥

रसरंजकम् ४

स्वर्णनागं ज्योमसत्वं समांशं द्वंद्वमेलितम् ॥
 शिला गैरिक माक्षिकं रसरं रक्तवर्गकम् ॥२३॥
 समांशं चूर्णयेत्सर्वं वापो देयो हनेन वै ॥
 पूर्वद्वंद्वित्वोदस्य द्रावितस्य पुनः पुनः ॥२४॥
 दशवारं कृते वापे रंजकोयं रसस्य च ॥२५॥

नागवेधः

यवचिचारसैर्भाव्या रक्तवर्णा मनःशिला ॥
 विश्वारं प्रयत्नेन तेन कल्केन छेपयेत् ॥२६॥
 नागपत्रं पुटे पच्चाद् यावच्चूर्णमुपागतम् ॥
 रसकस्य तु भागांस्त्रीभागैकं दरदस्य च ॥२७॥
 शिलागंधविषाणां च त्रयाणामेकभागकम् ॥
 पेपयेन्मातुलंगाम्लैस्त्वेन पत्त्रेन छेपयेत् ॥२८॥
 मृपागर्भे सिपेत्तत्र पूरनागं सिपेत्ततः ॥
 द्रुतं यावत्समुद्धृत्य लिप्त्वा मृपां पुनर्धमेत् ॥२९॥
 इत्येवं सप्तधा धाम्यं नागं व्यर्णनिभं भवेत् ॥

प्राचणं जारणं वेध (सहस्रवेधी)

पीताभ्रकस्य सत्वं तु पूरनागं च तत्समम् ॥३०॥

द्वंद्वितं पूर्वयोगेन ह्यभिपिक्तं च कारयेत् ॥
 समुखे सूतराजे तु पूर्ववत् पट्गुणं क्रमात् ॥३१॥
 ततस्तस्य रसेन्द्रस्य गर्भद्रावणवीजकेम् ॥
 पादांशं दापयेत्बले मातुलुंगद्रवैः सह ॥३२॥
 मर्दयेच्चणकाम्लैर्वा गर्भद्रावणकेन वा ॥
 द्रवत्येव तु तद्वर्धे मृपायंत्रेण जारयेत् ॥३३॥
 इत्येवं द्रावितं जार्यं यावद् वीजसमं रसे ॥
 सारणादित्रयेणांतं पूर्ववत्कारयेत् क्रमात् ॥३४॥
 तारारिष्टमहिं शुल्बं यथेष्टैकं तु वेधयेत् ॥
 सहस्रांशेन तेनैव दिव्यं भवति कांचनम् ॥३५॥

सहस्रवेधी रसः

स्वर्णेन द्वंद्वितं यजं पूर्ववच्चभिपेक्षितम् ॥
 जारयेत्समुखे सूते समांशं अभ्रसत्त्ववत् ॥३६॥
 जारितं जारयेत्तेन स्वर्णवज्रेण वै त्रिधा ॥
 मुखं बध्वा रसं बध्वा क्रामणेन तु योजयेत् ॥
 चंद्रार्के तु सहस्रांशं दिव्यं भवति कांचनम् ॥३७॥

गंधनागद्रुतिः

वृषस्य मूत्रमादाय गजस्य महिषस्य वा ॥
 तन्मध्ये सूतनागं तु द्रावितं सप्तधा क्षिपेत् ॥३८॥
 ततस्तस्यैव पत्राणि कंठवेद्यानि कारयेत् ॥
 गंधकं चूर्णितं शुद्धं पत्राणां तु चतुर्गुणम् ॥३९॥
 अलक्तकेन संसिक्तं कार्पासपत्रवत्कृतम् ॥
 तस्य शुष्केस्य पृष्ठे तु नररोमाणि दापयेत् ॥४०॥
 तत्पृष्ठे चूर्णितं गंधं ततो नागदलानि च ॥
 गंधकं नररोमाणि तत्कार्पासं च पृष्टतः ॥४१॥
 अनेन कारयेद्द्विर्ति बहिः सूत्रेण घेष्टयेत् ॥
 करंजतैलमध्ये तु दशरात्रं तु धारयेत् ॥४२॥
 प्रज्वाल्य चोभयाग्रे तु द्रुतं तैलं समाहरेत् ॥
 भाण्डे सकांजिके चैव तस्माद्बुद्धत्वा रसवेत् ॥

काचकूप्यां प्रयत्नेन गन्धनागद्रुतिस्त्वियम् ॥४३॥

तत्र पूर्वैरसशोधनम्

शुद्धसूतं ददं मर्धं रजनीचूर्णसंयुतम् ॥

चूर्णं यावद् भवेत्कृष्णं क्षालयेदुष्णमाजिकैः ॥४४॥

एवं त्रिसप्तधा कुर्यात्ततो जारणमारभेत् ॥

पश्चात् गन्धनागद्रुतिजारणा

अम्लैर्मनःशिलां पिष्ट्वा तेन लेपं तु कारयेत् ॥४५॥

गोस्तनाकारमूपायामस्यां पूर्वैरसं क्षिपेत् ॥

चतुःषष्ठ्यंशतः पूर्वा देया गन्धद्रुतिः क्रमात् ॥४६॥

रुध्वा मूपां विशोष्याथ गते गोमयपूरिते ॥

मूपार्थं विन्यसेत्तत्र करीपतुपरान्ना ॥४७॥

कपोतारुख्यं पुटे देयं स्वांगशीतं समुद्धरेत् ॥

दद्यादजीर्णशंकायां सिंहवल्लीरसस्य तु ॥४८॥

चतुर्विंशममाणं तु तद्गृह्णते पुटे पचेत् ॥

एवं पुनः पुनर्जार्थं गन्धनागद्रुतिः क्रमात् ॥४९॥

त्रिगुणं जारितः सूतो भवेज्जात्रनदप्रभः ॥

अस्य सूतस्य पादांशं पक्रीजं सुचूर्णितम् ॥

मर्दयेच्चणक्रोम्लेन यामाद् गर्भं द्रवत्यलम् ॥५०॥

तेन जारितरसेन वेध

मूपाथंक्रांतं द्राव्यं पूर्वैस्तु स्वेदनेन वै ॥

जीर्णं बीजं पुनर्दद्याद् द्राव्यं गर्भेन जारयेत् ॥५१॥

एवं बीजं समं जार्थं पत्रं वा रंजने क्रमात् ॥

गर्भं द्राव्यजीजं वा ययेष्टैकं तु जारयेत् ॥५२॥

ततस्तु त्रिगुणं रीतिस्तारं वाहं धमन् धमन् ॥

तारारिष्टं भवेत्तत्तु कृत्वा पत्रं मलेपयेत् ॥५३॥

सक्षीद्र पूर्वसूतेन द्वात्रिंशानेन तत्पुनः ॥

षेष्टमर्षदलैः पन्थादोलायन्ते समाजिकैः ॥५४॥

दशाहाते समुद्रतुल्य द्रापितं कांचनं भवेत्

॥५५॥

एते व्योममन्त्र्यचारणजारण

समुखे निर्मुते वाय रसराजे तु नारयेत् ॥

पूर्ववद्वयोमचूर्णं तु चारितं जारयेत् क्रमात् ॥५६॥
 चतुःषष्टिगुणं यावत्ततः सार्यं च जारयेत् ॥
 चारयेज्जारयेत्तद्वत् यावत् षष्टिगुणं भवेत् ॥
 ततो माक्षिकसत्त्वं च पादांशं तत्र जारयेत् ॥५७॥
 ॥ इति चारणं जारणम् ॥

गर्भे द्रावणं

महारसैथोपरसैर्यत्किञ्चित्सत्वमाहरेत् ॥
 तन्मध्यगं तु पादांशं सूते दत्त्वा विमर्दयेत् ॥५८॥
 तप्तखल्वे चतुर्यामं गर्भद्रावरुसंयुतम् ॥
 तत्तत्सर्वं द्रवत्येव मूपायंत्रेय जारयेत् ॥५९॥
 इत्येवं सर्वसत्वानि द्रावयोगाच्च जारयेत् ॥

गर्भद्रावितानां जारणं

रंजितं पक्वरीजं च शुद्धं ताम्रं च हाटकम् ॥६०॥
 गर्भद्रावणबीजं च मृततीक्ष्णं समं समम् ॥
 सर्वं च मर्दितं खोटं कृत्वा धाम्भ्यं पुनः पुनः ॥६१॥
 क्षिपेन्माक्षिकचूर्णं च ताम्रे तीक्ष्णे क्षयं गते ॥
 समुद्धृत्य तु तद् बीजं पादांशं पूर्वपारदे ॥६२॥
 पूर्ववद् द्रावयेद् गर्भे मूपायंत्रेय जारयेत् ॥
 द्वात्रिंशद् गुणितं बीजं क्रमेणानेन जारयेत् ॥
 जीर्णे गर्भे तत् सूतं रंजयेत्तन्निगृह्यते ॥६३॥

जारितानां पुनः रंजनं

गंधेन यन्मृतं नागं पक्वबीजस्य साधनम् ॥
 तन्नागं हेमसंतुल्यमंधमूपागतं यमेत् ॥६४॥
 तच्चूर्णमभिषिक्तं च पादांशं दापयेद्व्रते ॥
 मर्दयेदम्बुवर्गेण गर्भद्रावणनेन वा ॥६५॥
 तप्तखल्वे चतुर्यामं मूपायंत्रेय जारयेत् ॥
 अनेन क्रमयोगेन जारयेत्तं फलागुणम् ॥६६॥

बीजद्रावणं रंजनं सारणं (कोटिघेधी)

मृतं शुद्धं मृतं तीक्ष्णं स्वर्णे वाद्यं तु पद्मगुणम् ॥

एतद् वीजं ततो जार्यं क्रमाद्यावच्चतुर्गुणम् ॥६७॥

पूर्ववद् द्रावितं खल्वे मूपायंत्रे च पूर्ववत् ॥

वद्धरागस्तदा सूतो जायते कुंकुमप्रभः ॥६८॥

इत्येवं रंजनं सूते कृत्वा सार्यं त्रिधा क्रमात् ॥

सारितं जारयेन्मूत्रे मूपायंत्रे पुटन्पुटन् ॥६९॥

जारितं सारयेत्पश्चात्सारितं चैव जारयेत् ॥

अनेन क्रमयोगेन सप्तशंखलिकाक्रमात् ॥७०॥

ततस्तस्य मुखं बध्वा पूर्ववद् बंधयेच्च तम् ॥

क्रामणेन समायुक्तं कोटिभागेन धेयेत् ॥

द्रुतं ताम्रं तु तद्विष्यं भवेत्स्वर्णं न संशयः ॥७१॥

सहस्रधेघी रसः

हिंगुलोत्थितसूतं च भूनागैर्मर्दयेत् त्र्यहम् ॥

तप्तखल्वे ततः पात्यं ऊर्ध्वलघ्नं समाहरेत् ॥७२॥

पादांशं जारयेत्तस्य द्वंद्वितं व्योमसत्त्वम् ॥

ततोमांसिरुसत्त्वं च पादांशं तत्र जारयेत् ॥७३॥

पूर्ववद् द्वंद्वयोगेन मानापाकं च पूर्वम् ॥

महारसैश्वोपरसैर्यत्सत्त्वं पातितं पुरा ॥७४॥

तत्सत्त्वं च पृथक्पादं सूते दत्त्वा विमर्दयेत् ॥

तप्तखल्वे दिनैकं तु गर्भद्रावणसंयुतम् ॥७५॥

द्रवत्येव ततो जार्यं मूपायंत्रं तु पूर्वम् ॥

जीर्णे जीर्णे पुनर्दयं प्रतिसत्त्वं क्रमेण चै ॥७६॥

ततस्तथैव पादांशं गर्भद्रावणरीजम् ॥

पूर्ववद् द्रावितं जार्यं क्रमेणानेन पट्टगुणं ॥७७॥

सारणादि क्रामणांतं वारे येवं प्रदापयेत् ॥

सहस्रांशेन तत्स्वर्णं भवेज्जातूनदप्रभम् ॥७८॥

गन्धश्च जारणम्

शाकट्यस्य पत्राणां योमलानां द्रवं हरेत् ॥

द्रवं च ब्रह्मपुष्पाणां विष्णुनांताद्रवं तयो ॥७९॥

द्रवैरेभिः शुद्धगंधं भावयेद्दिनमत्रम् ॥

पूर्ववद्वयोमचूर्णं तु चारितं जारयेत् क्रमात् ॥५६॥
 चतुःपष्टिगुणं यावत्ततः सार्यं च जारयेत् ॥
 चारयेज्जारयेत्तद्वत् यावत् पष्टिगुणं भवेत् ॥
 ततो माक्षिकसत्त्वं च पादांशं तत्र जारयेत् ॥५७॥

॥ इति चारण जारणम् ॥

गर्भे द्रावणं

महारसैश्वोपरसैर्यत्किञ्चित्सत्त्वमाहरेत् ॥
 तन्मध्यगं तु पादांशं सूते दत्त्वा विमर्दयेत् ॥५८॥
 तप्तखल्वे चतुर्यामं गर्भद्रावकसंयुतम् ॥
 तत्तत्सर्वं द्रवत्येव मूपायंत्रेथ जारयेत् ॥५९॥
 इत्येवं सर्वसत्त्वानि द्वाययोगाच्च जारयेत् ॥

गर्भद्रावितानां जारणं

रंजितं पक्वबीजं च शुद्धं ताम्रं च हाटरुम् ॥६०॥
 गर्भद्रावणबीजं च मृततीक्ष्णं समं समम् ॥
 सर्वं च मर्दितं खोटं कृत्वा धाम्यं पुनः पुनः ॥६१॥
 क्षिपेन्माक्षिकचूर्णं च ताम्रे तीक्ष्णे क्षयं गते ॥
 समुद्धृत्य तु तद् बीजं पादांशं पूर्वपारदे ॥६२॥
 पूर्ववद् द्रावयेद् गर्भे मूपायंत्रेथ जारयेत् ॥
 द्वात्रिंशद् गुणितं बीजं क्रमेणानेन जारयेत् ॥
 जीर्णे गर्भे न्तं सूतं रंजयेच्चन्निगत्रते ॥६३॥

जारितानां पुन रंजनं

गंधेन यन्मृतं नागं पक्वबीजस्य साधनम् ॥
 तन्नागं हेमसंतुल्यमथमूपागतं धमेत् ॥६४॥
 तच्चूर्णमभिषिक्तं च पादांशं दापयेत्तसे ॥
 मर्दयेद्ग्लवर्गेण गर्भद्रावणवेन वा ॥६५॥
 तप्तखल्वे चतुर्यामं मूपायंत्रेथ जारयेत् ॥
 अनेन क्रमयोगेन जारयेत्तं कलागुणम् ॥६६॥

बीजद्रावणं रंजन सारणं (कोटिधेर्धा)

मृतं शुद्धं मृतं तीक्ष्णं स्वर्णे बाह्यं तु पट्गुणम् ॥

एतद् बीजं ततो जार्यं क्रमाद्यावच्चतुर्गुणम् ॥६७॥

पूर्ववद् द्रावितं खल्वे मूपायंत्रे च पूर्ववत् ॥

वद्धरागस्तदा सूतो जायते कुंकुमप्रभः ॥६८॥

इत्येवं रंजनं सूते कृत्वा सार्यं त्रिधा क्रमात् ॥

सारितं जारयेन्मूत्रे मूपायंत्रे पुटन्पुटन् ॥६९॥

जारितं सारयेत्तथात्सारितं चैव जारयेत् ॥

अनेन क्रमयोगेन सप्तशंखलिकाक्रमात् ॥७०॥

ततस्तस्य मुखं बध्वा पूर्ववद् बंधयेच्च तम् ॥

क्रामणेन समायुक्तं कोटिभागेन वेधयेत् ॥

द्वृतं ताम्रं तु तद्विष्यं भवेत्स्वर्णं न संशयः ॥७१॥

सहस्रवेधो रसः

हिगुलोल्यितसूतं च भूनागैर्मर्दयेत् त्र्यहम् ॥

तप्तखल्वे ततः पात्स्यं ऊर्ध्वलघ्नं समाहरेत् ॥७२॥

पादांशं जारयेत्तस्य द्वंद्वितं व्योमसत्त्वकम् ॥

ततोमाक्षिरुसत्त्वं च पादांशं तत्र जारयेत् ॥७३॥

पूर्ववद् द्वंद्वयोगेन मात्रापाकं च पूर्ववत् ॥

महारसैथोपरसैर्यत्सत्त्वं पातितं पुरा ॥७४॥

तत्सत्त्वं च पृथरूपादं सूते दत्त्वा विमर्दयेत् ॥

तप्तखल्वे दिनैकं तु गर्भद्रावणसंयुतम् ॥७५॥

द्रवत्येव ततो जार्यं मूपायंत्रं तु पूर्ववत् ॥

जीर्णे जीर्णे पुनर्दयं प्रतिसत्त्वं क्रमेण वै ॥७६॥

ततस्तथैव पादांशं गर्भद्रावणबीजरुम् ॥

पूर्ववद् द्रावितं जार्यं क्रमेणानेन पङ्क्तुं ॥७७॥

सारणादि क्रामणांतं तारे वेधं प्रदापयेत् ॥

सहस्रांशेन तत्स्वर्णं भवेज्जातूनदप्रभम् ॥७८॥

गधक जारणम्

शाकटक्षस्य पत्राणां कोमलानां द्रवं हरेत् ॥

द्रवं च ब्रह्मपुष्पाणां विष्णुक्रांताद्रवं तथा ॥

द्रवैरेभिः शुद्धगंधं भावयेद्दिनसप्तकम् ॥

॥७९॥

इष्टिकागर्भमध्ये तु सुशुद्धं पारदं क्षिपेत्	॥८०॥
मुखं स्वच्छेन वस्त्रेण छादयेत्तस्य पृष्ठतः ॥	
दशांशं पूर्वगंधं तु दत्त्वा श्रावेण रोषयेत्	॥८१॥
पृष्ठे लघुपुटं देयं जीर्णं गंधं पुनः क्षिपेत् ॥	
तद्वज्जार्यं पुटेनैव पुनर्देयं च गंधकम्	॥८२॥
एवं जार्यं समं गंधं ततो यंत्रात्समुद्धरेत् ॥	
अथवा गंधतुल्यं तु जार्यं तेन रसस्य तु	॥८३॥
जारयेत्पूर्वयोगेन काचरूप्यंतरेषि वा	॥८४॥
इति गंधकजारणा	

तस्य गंधजीर्णरसस्य जारणायोगेन कोटिवेधोकरणम्

अस्यैव रसराजस्य समांशं व्योमसत्वकम् ॥	
द्वंद्वितं पूर्ववज्जार्यं मात्रायुक्तिश्च पूर्ववत्	॥८५॥
ततो रसकसत्वं च जार्यमष्टगुणं रसे ॥	
तीक्ष्णशुल्बोरगं चैव क्रमादष्टगुणं रसे	॥८६॥
प्रत्येकं जारयेद्यत्नादभिषिक्तं तु पूर्ववत् ॥	
पक्वबीजं ततो जार्यं द्वात्रिंशद्गुणितं क्रमात्	॥८७॥
अथास्य रसराजस्य गर्भद्रावणबीजरुम् ॥	
तप्तखल्वै समं दत्त्वा गर्भद्रावणसंयुतम्	॥८८॥
मर्दयेद्दिनमेकं तु गर्भं द्रवति तद् द्रुतम् ॥	
मूषायंत्रे ततो जार्यं पूर्ववत्स्वेदनेन चै	॥८९॥
तज्जीर्णं रंजकं बीजं तुल्यं दत्त्वाथ पूर्ववत् ॥	
द्रावयेत् द्रवगर्भं तु तद्वज्जार्यं क्रमेण चै	॥९०॥
यावच्चतुर्गुणं यत्नाद् द्रुतं गर्भेयं जारयेत् ॥	
अनेन क्रमयोगेन भवेष्टाक्षानिभो रसः	॥९१॥
ततस्तं पक्वबीजेन सारितं जारयेत् क्रमात् ॥	
प्रतिसारणकं कुर्याज्जारयेच्चायं सारयेत्	॥९२॥
सप्तशृङ्खलिकायोगान्मुखं यच्चायं वंशयेत् ॥	
क्रामणेन समायुक्तं शुल्बे वंशं प्रदापयेत्	॥९३॥
नागे वा कोटिभागेन दिव्यं भवति कांचनम्	॥९४॥

रसवीजकरणम्

तित्तिणी ब्रह्ममाण्डूकी द्वैर्धान्याभ्रकं क्रमात् ॥	॥९५॥
मर्दयेत् त्रिदिनं चाथ भावयेत् तित्तिणीद्रवैः	
घर्मे दिनत्रयं यावत् शोष्यं पेप्यं पुनः पुनः ॥	॥९६॥
मृत्वर्परे शुद्धसूतं क्षिप्त्वा सोष्णं तु कारयेत्	
गंधकं त्रुटिमानं तु पूर्वांशं त्रुटिमानम् ॥	॥९७॥
दत्त्वा दत्त्वा च मृदुधौ पचेत्स्यादभ्रपिष्टिका	
एकवीरारसैर्भाव्यं गंधं घर्मे त्रिसप्तधा ॥	॥९८॥
तं गंधकं स्निग्धभाण्डे द्राव्य मृदुघ्निना क्षिपेत्	
तन्मध्ये पूर्वपिष्टिं तु दोलायन्ने विधौ पचेत् ॥	॥९९॥
पङ्गुणं जारयेदेवं गंधं मृदुवह्निना	
तद्रसं भागमेकं तु परववीजस्य षोडश ॥	॥१००॥
भागा सुरंजितस्यैव चूर्णोक्त्याथ द्वंद्वयेत्	
पूर्ववद् द्वंद्वलिप्तायां मूपायां धमनेन च ॥	॥१०१॥
रसवीजमिदं रूपातं चूर्णितं चाभिपेचयेत्	

रसवीजस्य जारणम्

अथातः शुद्धसूतस्य काचकूप्यां गतस्य च ॥	॥१०२॥
पूर्ववद् भावितं गंधं जार्य तस्यैव पङ्गुणम्	
जारयेद्वा तुलायन्ने गीरीयंत्रक्रमेण वै ॥	॥१०३॥
तस्यैव रसराजस्य पादांशं रसवीजकम्	
पूर्ववद् द्रावयेद् घर्मे मूपायन्ने च जारयेत् ॥	
अनेन क्रमयोगेन द्राव्यं जार्य पुनः पुनः	॥१०४॥
द्विरष्टगुणितं यावद् रसवीजं रसस्य वै	
तेन सहस्रवेधः	

भागद्वयं शुद्धतारं भागैकं शुद्धहाटम् ॥	॥१०५॥
समावर्त्य तु तत्पत्रं कृत्वा पूरं रसेन वै	
छेपयेन्मधुनाक्तेन सहस्रांशेन तत्पुनः ॥	॥१०६॥
षेष्टयेदर्जनैः पत्रंदोलायन्ने सप्तजिके	॥१०७॥
दशाहं पाचितं द्राव्यं दिव्यं भवति कांचनम्	
॥ इति रस्तेगंधकजारणपूर्वकसत्त्ववीजजारणादियोगेन वेधः ॥	

समुखेसूते जारणैर्वध-कोटिवेधी

सुशुद्धं नागचूर्णं तु पूर्ववचाभिषेकितम् ॥

समुखे सूतराजेन्द्रे जारयेद्भ्रसत्ववत् ॥१०८॥

पट्टत्रिंशद्विणितं यावत्तावज्जार्यं क्रमेण वै ॥

गर्भद्रावणबीजं च पूर्ववद् द्रावितं क्रमात् ॥१०९॥

जारयेत्त्रिगुणं तस्य बीजं यद्रंजकं पुनः ॥

समं जार्यं पुनः जार्यं पञ्चबीजेन वै क्रमात् ॥११०॥

सप्तशृङ्खलिकायोगान्मुखं रन्ध्राथ बंधयेत् ॥

क्रामणेन समायुक्तं कोटिवेधी भवेद्रसः ॥१११॥

कोटिवेधी रस रौप्यकरणम्

नागवज्जारयेद् बंधं पट्टत्रिंशद्विणितं क्रमात् ॥

पूर्ववद् द्रावितं गर्भं तारबीजं तु जारयेत् ॥११२॥

त्रिगुणं तु भवेद्यावत्ततस्तेनैव सारयेत् ॥

सप्तशृङ्खलिकायोगान्मुखं रन्ध्राथ बंधयेत् ॥११३॥

क्रामणेन समायुक्तं ताम्रे वेधं प्रदापयेत् ॥

कोटिभागेन तत्तारं भवेत्तुन्देन्दु सन्निभम् ॥११४॥

कोटिवेधी रसः (ताम्रे नागे वेधः)

समुखे निर्मुखे वापि सूतराजे तु जारयेत् ॥

द्वंद्वितं व्योमसत्त्वं तु यावदष्टगुणं तथा ॥११५॥

ततो रसः सत्त्वं च जार्यमष्टगुणं तथा ॥

पञ्चबीजं समांशं च जारयेद्भ्रसत्पञ्च ॥११६॥

स्वर्णेन द्वंद्वितं वज्रं समांशेन तु जारयेत् ॥

पूर्ववत्कच्छपे यत्र सिद्धयोगिन वै तथा ॥११७॥

गर्भद्रावणबीजं च पादांशं तप्तत्वक्चक्रे ॥

मर्दयेन्मातुर्लिङ्गामूर्ध्वगर्भं द्रवति तन्मृणान् ॥११८॥

गर्भद्रावणयोगं वा दत्त्वा द्रवति मर्दनान् ॥

मृपायंत्रेण तन्मूर्तं पचेत्कारीपचद्दिना ॥११९॥

जीर्णे बीजं पुनर्द्वौघं जाग्येद् दारयेत्पुनः ॥

एवं चतुर्गुणं जार्यं गर्भं द्रावणबीजम् ॥१२०॥

ततस्तु रंजकं वीजं तद्वज्जार्यं समं क्रमात् ॥ ॥१२१॥
 सारणादि क्रामणांतं पूर्ववत्कारयेत्क्रमात्
 तारे तात्रे भुजंगे वा कोटिभागेन योजयेत् ॥ ॥१२२॥
 करोति कनकं दिव्यं देवाभरणमुत्तमम्

धूमवेधी रस

समुखे सूत्रराजेन्द्रे जारयेदभ्रसत्ववत् ॥ ॥१२३॥
 स्वर्णादिमुण्डपर्यंतं अष्टलोहं पृथक् क्रमात्
 प्रत्येकमष्टगुणितं अभिवेकं च पूर्ववत् ॥ ॥१२४॥
 अभ्रादिसत्त्वं यत्सर्वं प्रत्येकं त्रिगुणं क्रमात्
 पृथग्जार्यं कूर्मयंत्रे विडयोगेन पूर्ववत् ॥ ॥१२५॥
 ततस्तु पादपादांशं गर्भद्रावणबीजरूपं
 पूर्ववद्द्रावितं जार्यं त्रिगुणं तु यदा भवेत् ॥ ॥१२६॥
 ततस्तु पक्वबीजेन सारयेज्जारयेत्त्रिधा
 इत्येवं सप्तधा कुर्यान्मुखं यध्वाय बंधयेत्
 धूमावलोकवेधी स्यात्ताम्रं भवति कांचनम् ॥ ॥१२७॥

एवं चारणजारणं बहुविधं कृत्वा रसे संक्रमं
 गर्भं द्रावणबीजकं च विधिना गर्भे द्रुतं कारयेत् ॥
 जीर्णे रंजनसारणामुत्तमथो यध्वाय यध्वा रसं
 कुर्यात्कांचनमभ्रमेरुसदृशं दानाय भोगाय वै ॥ ॥१२८॥

इति श्री पार्वतीपुत्र नित्यनाथसिद्ध विरचिते रत्नरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे
 ऋद्धिखंडापरनामके जारणादिगर्भद्रावणं नाम पंचदशोपदेशः १५ ॥

— ०: —

॥ अथ श्री वादिखण्डे षोडशोपदेशः १६ ॥

यासां छेदेन रक्तं प्रवहति सततं प्रायशो रक्तभूमौ ।
 संग्राह्या भूलतास्ता विषहृग्घनदं पातयेतेषु सत्त्वम् ॥
 तुणुक्या पारदेन्द्रे चरति यदि समं सारणान्मयोगै-
 बंदोयं कोटिवेधी समरनिरजने योजयेद् भास्करे वा ॥ ॥१॥

भूनाग सत्वम् १

भूलता कांतपापाणं चूर्णं कृत्वा समं समम् ॥
तत्सत्वमभ्रवद् ग्राह्यं तत्रत्यैरौषधैः सह

॥२॥

भूनाग सत्वम् २

सौवीरं कांतपापाणं तीक्ष्णं पापाणचूर्णकम् ॥
एतेषां तुल्यभूनागचूर्णमिह कल्पयेत्
अभ्रवद् ग्राहयेत्सत्वं तत्रत्यैरौषधैर्वनम्

॥३॥

॥४॥

भूनागसत्वम् ३

कांतपापाणं सौवीरचूर्णं स्याद्भूलतासमम् ॥
अभ्रवद्ग्राहयेत्सत्वं रसराजस्य वनम्

॥५॥

भूनागसत्वम् ४

सौवीरं कांततीक्ष्णानां चूर्णं भूनागमृत्समम् ॥
धार्य भाण्डे क्षिपेत्तस्मिन् सजीरा भूलता पुनः
उदकैः सेचयेन्नित्यं यावत्तद्भक्षयंति वै ॥
तत्सत्वं अभ्रवत्पिण्डं बध्ना सत्वं समाहरेत्

॥६॥

॥७॥

भूनागसत्वम् ५

कांतपापाणचूर्णं तु भूलताचूर्णसंयुतम् ॥
अजामूत्रैस्त्रिसप्ताहं भावयेदावपे खरे ॥
तत्पिण्डं धारयेत्कोष्ठ्यां सत्वं ग्राह्यं शुशोभनम्

॥८॥

भूनागसत्वम् ६

गोमूत्रं रजनी राजी लवणं प्ररूपयेत्समम् ॥
तेन सिञ्च्यात्तु भूनागं खरे धर्मं द्रव्यलघु
पञ्चुष्टं तद्वद्रं तुल्यं कृत्वा सन्ध्या समाहरेत् ॥
व्योमप्रक्रमयोगेन रसप्रसरं भवेत्

॥९॥

॥१०॥

भूनागसत्वम् ७

गंधकं रसकं चूर्णं भूलताचूर्णतुल्यम् ॥
वज्रमूपांघ्रितं ध्मात् मत्तं भयनि व्योमनम्
एतत्सत्वं विद्वर्ग्यांघ्रं पूर्ववत्त्राभिषेक्षितम्

॥११॥

॥१२॥

॥ इति भूनागसत्वपाननविधिः ॥

भूनागतैलम्

दिनं भूनागसंतुल्यं मर्द्य सौवीरमंजनम् ॥

पंचमाहिपसंमिश्रं कृत्वाथ चट्कीकृतम् ॥

तस्मात्पातालयंत्रेण तैलं ग्राह्यं पुटेन वै

॥१३॥

भूनागतैलम्

भूलतास्तु गवां मूत्रैः क्षालयेचाभिराहरेत् ॥

तैलं पातालयंत्रेण तत्तैलं जारणे हितम्

॥१४॥

गुह्यसूतः (अस्य जारणेन कोटिवेधः भवति

तप्तखल्वे शुद्धसूतं जीवद्भूनागसंयुतम् ॥

त्रिदिनं मर्दयेद्वाहं तत्समस्तं समुद्धृतम्

॥१५॥

भूनागचूर्णयुक्तायां मूपायां तन्निवेशयेत्

तदूर्ध्वं भूलताचूर्णं दत्वा रुध्याथ शोषयेत्

॥१६॥

गतान्तर्गोमयं सार्धं क्षिप्त्वा मूपां निवेशयेत् ॥

पादमात्रं तु तां गर्भं करीयं तुपयद्दिना

॥१७॥

पुटे पच्याद्विनैकं तु समुद्धृत्वाथ दापयेत् ॥

ऊर्ध्वाधो भूलताचूर्णं दत्वा तदुत्पुटे पचेत्

॥१८॥

मासमात्रमिदं कुर्याद्भवेदप्रसहो रसः ॥

जायते मूर्तिवद्धस्य राक्षसो चट्वाग्रुखं

॥१९॥

ग्रसते सर्वलोहानि सत्वानि विभ्रानि च ॥

वज्रादि सर्वलोहानि दत्तानि च मृताभि च ॥

गुह्यसूतमिदं रूपातं वक्ष्यते चास्य जारणाथ

॥२०॥

गुह्यसूतजारणम्

अस्यैव षोडशांशेन दत्वा भूनागसत्त्वम् ॥

तप्तखल्वे दिनं मर्द्य ततः सिद्धमिडान्वितम्

॥२१॥

भूनागतैलक्षिप्तायां मूपायां तन्निवेशयेत् ॥

रुध्या स्पृशं करीपाप्रो जीर्णसत्त्वं च पूर्ववत्

॥२२॥

दत्वा मर्द्य तप्तखल्वे विडं देयं दशांशतः ॥

पूर्ववत्क्षिप्तमूपायां जारयेत्सोदनेन वै

॥२३॥

एवं सत्त्वं समं जार्यं पूर्वात्कञ्जयेन वा ॥

गर्भद्रावेण वीजं च पूर्ववत् पङ्गुणं शनैः	॥२४॥
जारयेद् द्रावितं गर्तं मृपायंत्रे तु पूर्ववत् ॥	
ततस्तु रंजकं वीजं जार्यमस्यैव पङ्गुणम्	॥२५॥
ततस्तु पक्वबीजेन सप्तशृङ्खलिकाक्रमात् ॥	
सारणं जारणं कुर्यान्मुखं बध्वा तु बंधयेत्	॥२६॥
अनेन कोटिभागेन चंद्रार्कं कांचनं भवेत् ॥	॥२७॥

गुह्यसूतजारणेन कोटिवेधः

गुह्यसूतं सुवर्णं च तुल्ययम्लेन मर्दयेत् ॥	
यावद् गोलं तु तं कृत्वा सारणायां तु मध्यतः	॥२८॥
द्वयोस्तुल्यं तु भूनागसत्त्वं मृपागतं द्रुतं ॥	
तस्मिन् सत्ये तु तं ढाल्यं सर्वं खोटं भवेत् तत्	॥२९॥
भूनागतैललिप्तायां मृपायां चांधितं पुटेत् ॥	
यावत्सूतावशेषं स्यात्तावद्बहुपुटैः पचेत्	॥३०॥
एवं पुनः पुनः कुर्यात् लिप्त्वा मृपागतं पुटम् ॥	
अथवा विहलिप्तायां मृपायां चांधितं पुटेत्	॥३१॥
यावत्सूतावशेषं स्यात्तावद्बहुपुटैः पचेत् ॥	
गर्भद्रावणवीजं च सनं तस्यैव सारयेत्	॥३२॥
सारणायंत्रमध्ये तु पूर्ववज्जारयेत्ततः ॥	
ततो व्योमादिसत्त्वानि तुल्यतुल्यानि तस्य वै	॥३३॥
मारितानि पृथग्भूयो जारितानि च कारयेत् ॥	
ततस्तु रंजकं वीजं सारितं तस्य जारयेत्	॥३४॥
चतुर्गुणं यथापूर्वं लिप्तमृपागतं पुटेत् ॥	
तत्सार्यं पक्वबीजेन यथापूर्वं क्रमेण वै	॥३५॥
सप्तशृङ्खलिकायोगान्मुखं बध्वा च बंधयेत् ॥	
कोटिभागेन तेनैव तान्नं भवति कांचनम्	॥३६॥

गुह्यसूतेन शतवेधो रसः

भूनागसत्त्वसंतुल्यं गुह्यसूतं तु मर्दयेत् ॥	
द्विव्योपधीद्रवैर्मयं तप्तखले दिनत्रयम्	॥३७॥
तत्सर्वं वज्रमृपायां रुध्वा संधिं विनोपयेत् ॥	

कारीपात्री दिवारात्री त्रिशतं वा तुपाग्निना ॥३८॥
 स्वेदयेन्मृदुपाकेन समुद्धृत्याथ मर्दयेत् ॥
 दिव्यौषधीद्रवैरेव तप्तखले दिनावधि ॥३९॥
 ततो रुध्वा धमेद् गाढं खोटं भवति तद्रसः ॥
 गुह्यसूतं पुनस्तुल्यं दत्त्वा तस्मिन्दिनत्रयम् ॥४०॥
 मर्दयेत्स्वेदयेत्तद्वत् कुर्याद् वधं च पूर्ववत् ॥
 तुल्येन कांजिकेनैव सारयेच्चाथ तेन वै ॥
 वेधयेच्छतभागेन चंद्रार्कं कांचनं भवेत् ॥४१॥

॥ इति भूनागसत्त्वगुह्यसूताभ्यां हेमकरणम् ॥

अथ रक्तवैक्रांतयोगेन सस्वर्णेन जारितरसस्य अशुतवेधित्वम्

रक्तवर्णं तु वैक्रांतं शुशुद्धं पलमानकम् ॥
 व्याघ्रीकंदोदरे पच्याद् दोलायां हयमूत्रकैः ॥४२॥
 अर्धयामात्समुद्धृत्य व्याघ्रीकंदद्रवैः पुनः ॥
 भावयेत्सप्तधा घर्मे पश्चात्तत्समकांचने ॥४३॥
 शुद्धसूतं पलैकं तु त्रयमेकत्र मर्दयेत् ॥
 व्याघ्रीकंदद्रवैश्चाश्वमूत्रैर्यामिचतुष्टयम् ॥४४॥
 तद्गोलं हंडिकायंत्रे यामं लग्नवग्निना पचेत् ॥
 उद्धृत्य मर्दयेद्यामं पूर्वद्रावैः समूत्रकैः ॥४५॥
 शतं पलं स्वर्णपत्रे अनेनैव तु लेपयेत् ॥
 रुध्वा लघुपुटैः पच्याद्दिशद्वारं पुनः पुनः ॥४६॥
 व्याघ्रीकंदद्रवैश्चाश्वमूत्रैश्चैव तु मर्दयेत् ॥
 एतत्स्वर्णं सार्धपिक्तं सत्पत्रसमुखे रसे ॥४७॥
 चारयेज्जारयेदेवं यावच्छतगुणं ज्ञानैः ॥
 तद्रसं चाश्वमूत्रेण व्याघ्रीकंदद्रवेण च ॥४८॥
 बीजैर्दिव्यौषधीनां च तप्तखले निमर्दयेत् ॥
 त्रिदिनांते समुद्धृत्य वज्रमृषाधितं पुटेद् ॥४९॥
 दिवारात्री करीपात्री त्रिरात्रं च तुपाग्निना ॥
 एवं पुनः पुनः कुर्यान्मर्दनं पुट्टपाचनम् ॥५०॥
 सप्तधा तत्प्रयत्नेन तद्रसो घ्नियते शुक्लम् ॥

अनेनैवायुताशेन ब्रामणातेन वेधयेत्	॥५१॥
चंद्रार्क वा द्रुत ताम्र नाग वा कचनं भवेत् ॥	
चारित् पूर्वयुत यन्मारणेन विना तु तद्	॥५२॥
मारयेत्पक्वबीजानि त्रिधा त जारयेत्क्रमात् ॥	
पूर्ववद्वधनत्व च कृत्वा त ब्रामणेन वै	॥५३॥
योजयेत्तृणभागेन चंद्रार्के द्राविते तु तम् ॥	
स्वर्णं भवति रूपाढ्यं शम्भुना परिकीर्तितम्	॥५४॥
पीतवैक्रातयोगेन सस्वर्णेन फोटिषेधो रस	
पीतवर्णं तु वैक्रातं शुद्धं भाव्यं दिनावधि ॥	
व्याघ्रीद्रवाश्वमूनाभ्या व्याघ्रीकंदगतं पचेत्	॥५५॥
दोलायत्रे दिवारात्रं समुद्धृत्याथ चूर्णयेत् ॥	
एतच्चूर्णं पलैकं तु सूते दशगुणे क्षिपेत्	॥५६॥
व्याघ्रीकंदद्रवैश्चाश्वमूत्रैर्मथं दिनावधि ॥	
अनेन लेपयेत्स्वर्णपत्रं शतपलं पुनः	॥५७॥
वज्रमूपागतं रसा निदिनं तुपत्रहिना ॥	
स्वेदयेद्वा दिवारात्रो कारोपाशायधोदरेत्	॥५८॥
व्याघ्रीकंदश्वमूनाभ्या मथं तद्रूपे पचेत् ॥	
एव शतपुटैः पक्वं अभिषिक्तं च कारयेत्	॥५९॥
समुखे रसराजेन्द्रे चार्यमेतच्च जारयेत् ॥	
व्योमसत्वत्रमेणैव यायत् शतगुणं शनैः	॥६०॥
मूपायत्रैर्वा जार्यं यथापूर्वं त्रमेण वै ॥	
तत्रस्थस्य रसेन्द्रस्य गर्भद्रावणगीजम्	॥६१॥
पूर्ववद् द्रावितं गतं क्रमाज्जार्यं चतुर्गुणम् ॥	
तत्रस्थं पक्वगीजेन जारयेत्सप्तशतपलैः	॥६२॥
मुखं वध्ना रसं वध्ना फोटिषेधो भवेद् रसः	॥६३॥
वृष्णजेष्वातजारणेन सस्वर्णेन शतषेधिरस-सारवरणं	
कृष्णवर्णं तु वैक्रातं व्याघ्रीन्द्रोदरं क्षिपेत् ॥	
अश्वमूत्रैर्दिनं स्वेद्यं तद्गौकं त्रिगुणयेत्	॥६४॥
शुद्धमूतस्य भागैः तप्तखले दिनावधि	

व्याघ्रीकंदद्रवैश्चाश्वमूर्त्रैश्चैव तु मर्दयेत् ॥६५॥
 तारं दत्त्वा पंडशेन पुनस्तद्वच्च मर्दयेत् ॥
 सर्वतुल्यं पुनः सूतं दत्त्वा तत्रैव मर्दयेत् ॥६६॥
 जातं गोलं समुद्धृत्य निगलेन तु लेपयेत् ॥
 वज्रमूषागतं रुध्वा त्रिदिनं तुपवह्निना ॥६७॥
 स्वेदयेद्वा दिवारात्रौ निर्वाते करिपाग्निना ॥
 उद्धृत्य मर्दयेच्चाथ वीजैर्दिव्यौषधीद्रवैः ॥६८॥
 त्रिदिनं तप्तखल्वे तु हयमूत्रेण संयुतम् ॥
 पूर्ववत्लेपितं रुध्वा तद्वत्पाच्यं पुटेन वै ॥६९॥
 अनेन क्रमयोगेन सप्तधा पाचयेत्पुटैः ॥
 अनेन वेधयेत्ताम्रं द्रावितं शतमांशतः ॥
 पूर्ववत् क्रामणं दत्त्वा तारं भवति शोभनम् ॥७०॥

श्वेत वैक्रांतयोगेन तारकरणम् लक्षवेधी रसः
 श्वेतवर्णं तु वैक्रांतं सुशुद्धं पूर्ववत् क्रमात् ॥७१॥
 रक्तवैक्रांतयोगेन तारं तेनैव मारयेत्
 तत्तारं जारयेत् सूते तद्वच्छतगुणैः शनैः ॥७२॥
 तद्वन्नमार्यं पुटेनैव भवेदयुतवेधरुः
 तद्वत् वै तारबीजेन सारितं जारयेत्क्रमात् ॥७३॥
 मुखं बध्वा रसं बध्वा लक्षवेधी भेदरसः ॥७४॥
 द्रुते ताम्रे प्रदातव्यं तत्तारं जायते शुभम्
 ताम्रवर्णवैक्रांतयोगेन स्वर्णकरणम् लक्षवेधी रसः
 ताम्रवर्णं तु वैक्रांतं शुद्धहिगुलसंयुतम् ॥७५॥
 मर्दयेदम्लवर्गेण तप्तखल्वे दिनत्रयम्
 अनेन स्वर्णपत्राणि मलितानि पुटे पचेत् ॥७६॥
 समुद्धृत्य पुनर्मर्दयाम्लवर्गेण संयुतम्
 पचेत्सप्तपुटैरेवं तद्भस्म पलमात्रकम् ॥
 शुद्धसूतपलैकं तु दिव्यौषधीद्रवैस्तन्यदम् ॥७७॥
 मर्दितं कारयेद् गोलं निर्मलेन च लेपयेत् ॥
 रुध्वा दिनत्रयं स्येधं करीषतुषारह्निना ॥७८॥

ततो दिव्यौषधीद्रावैर्मर्दितं निगलेन च ॥

रुद्ध्वा लिप्त्वा धमेद् गाढं बंधमायाति निश्चितम् ॥७९॥

अनेन शतसांशेन तारं भवति कांचनम् ॥८०॥

रक्तवैक्रांतयोगेन सहस्रवेधी रसः

रक्तवैक्रांतसत्त्वं तु सहहेम्ना तु चूर्जयेत् ॥

द्वंद्वमेलापलिप्तायां मूपायां चांधितं धमेत् ॥८१॥

तत्स्रोटं वाभिषिक्तं तु समुखे जारयेद्भस्मे ॥

अभ्रसत्वप्रकारेण जारयेत्पारदं समम् ॥८२॥

तद्रसं पक्वबीजेन सारयेत्पूर्ववन्निधा ॥

तद्वच्च जारणा कार्या मुखं यन्नाथ बंधयेत् ॥८३॥

सहस्रांशेन तेनैव तारं भवति कांचनम् ॥८४॥

रक्तवैक्रांतयोगेन सहस्रवेधी रसः

रक्तवैक्रांतसत्त्वं च शुद्धसूतं समं समम् ॥

मर्द्य दिव्यौषधीद्रावैस्तप्तस्वल्पे दिननयम् ॥८५॥

ततो निगललिप्तायां मूपायां चांधितं पुटेत् ॥

करीपाग्नौ दिवाराग्नौ त्रिदिनं च तुपाग्निना ॥८६॥

समुद्धृत्य पुनर्लेप्यं तद्गोलं निगलेन च ॥

मूपांते लवणं दत्त्वा रुद्ध्वा संधिं विशोषयेत् ॥८७॥

पुनश्च लवणं दत्त्वा रुद्ध्वा संधिं विशोषयेत् ॥

लेपयेत् शंखचूर्णेन तां मूपां सर्वतोऽंगुलम् ॥

फोष्ठीयंत्रे द्वाद् धाम्यं बद्धो भवति तद्भस्मः ॥८८॥

तारे ताम्रे भुजंगे वा सहस्रांशेन वेधयेत् ॥

जायते कनकं दिव्यं देवाभरणमुत्तमम् ॥८९॥

चपलाभेदाः

रक्ता पीता सिता कृष्णा चपला तु चतुर्विधा ॥

वैक्रांतस्य प्रसारेण शोष्याः स्यु रसबंधकाः ॥९०॥

चपलायोगेन वेधः

लांगली करबीराग्रि गिरिर्णी च टंक्रणम् ॥

सौवीरांजनतुल्यांशं नारीस्तन्येन पेपयेत् ॥९१॥

बज्रमूषोदरं तेन लेपयेत्सर्वतोऽंगुलम् ॥

चपला रक्तपीता वा भागमेकं विचूर्णयेत्	॥९२॥
सुवर्णभागाश्चत्वारो द्विभागं शुद्धपारदम् ॥	
दिव्योषधीद्रवैर्मर्द्य सर्वमेतद्दिनत्रयम्	॥९३॥
पूर्वमृषां निरुध्याथ लायाशुष्कं धमेद्विंशत् ॥	
तत्सर्वं जायते खोटं शतांशेन तु तेन वै	॥९४॥
सुशुद्धं वेधयेन्नागं भवेद् गुंजानिभं तु तत् ॥	
नागेनानेन शुल्बं तु शतांशेनैव वेधयेत्	॥९५॥
अरुणाभं भवेच्छुल्बं तेन शुल्बेन वेधयेत् ॥	
शुद्धतारं शतांशेन तत्तारं कांचनं भवेत्	॥९६॥
तद्वच्च जारणा कार्या मुखं बध्वाथ वेधयेत् ॥	
सहस्रांशेन तेनैव तारं भवति कांचनम्	॥९७॥
सुशुद्धं वेधयेन्नागं भवेद्गुंजानिभं च तत् ॥	
नागेनानेन शुल्बं तु शतांशेनैव वेधयेत्)	॥९८॥

चपलायोगेन द्युतवेधी रक्तः

पट्टभागं चपलाचूर्णं तारं स्यात्सप्तभागकम् ॥	
भागाष्टकं सुवर्णं च नवभागं च पारदम्	॥९९॥
सर्वं दिव्योषधीद्रवैर्मर्दयेद्विसत्रयम् ॥	
तद्गोलं निगलेनैव सर्वतो लेपयेद् धनम्	॥१००॥
लांगली करवीराग्नि ग्रन्थविष्टा समं समम् ॥	
पेपयेन्मातुर्लिङ्गाम्लैस्तेन मृषां प्रलेपयेत्	॥१०१॥
तद्बध्वा पूर्ववद्गोलं धमेत्खोटं भवेत्तु तत् ॥	
तेनैव तु शतांशेन नागेरेधं प्रदापयेत्	॥१०२॥
तेन नागेन शुल्बं च शतांशेनैव वेधयेत् ॥	
ताम्रेण वेधयेत्तारं पूर्ववत्कांचनं भवेत्	॥१०३॥

चतुःपष्टिवेधी रक्तः

पलैकं शुद्धस्रतं च काचपात्रे विनिसिपेत् ॥	
पूर्ववज्जारितं गंधं सिपेत्तस्मिन्पलत्रयम्	॥१०४॥
जंजीराणां द्रवं दत्त्वा गंधतुल्यं शनैः पचेत् ॥	
बालुकाभाण्डमध्ये तु यावज्जीर्यति गंधरुम्	॥१०५॥

पूर्वसंस्कृतधान्याभ्रं पलमैकं च तत्र वै ॥	
क्षिप्त्वा जंजीरनीरं च विडं दत्वाथ पाचयेत् ॥	॥१०६॥
जीर्णं यावद् भवेत्तत्तु दाम्लं तावत्क्षिपन्पचेत् ॥	
तस्मिन्स्वर्णं पलैकं तु चूर्णितं चाभिषेकितम् ॥	॥१०७॥
क्षिपेत्तस्मिन्विडं चाथ देयं जंजीरसंयुतम् ॥	
पचेज्जीर्णं भवेत्तावत्तत्रैव मृदुबहिना ॥	॥१०८॥
विडमम्लं क्षिपन्नेव जीर्णं चोद्धृत्य मर्दयेत् ॥	
त्रिदिनं तप्तखल्वे तु दिव्यापधीद्रवैर्युतम् ॥	॥१०९॥
मूलमीश्वरलिङ्गयुतं शिशुमूलं च पेपयेत् ॥	
वज्रमूषामनेनैव लिप्त्वा पूररसं क्षिपेत् ॥	॥११०॥
रुन्वा स्वेयं करीषाग्राहोरात्रात्समुद्धरेत् ॥	
पूर्ववन्मर्दितं रुध्वा धमेद् वद्धो भवेद्रसः ॥	॥१११॥
चतुःषष्टितमांशेन दत्ते तारमनेन वै ॥	
षेधयेज्जारयेद् दिव्यं कांचनं सिद्धसप्ततम् ॥	॥११२॥
गंधकजारणानमेण वेधः.	
शतनिष्कं शुद्धमूतं दशनिष्कं तु गंधरम् ॥	
क्षणं कन्याद्रवैर्मर्त्यं पातनायंगं पचेत् ॥	॥११३॥
ऊर्ध्वलघं समादाय गंधकं दशनिष्करम् ॥	
दत्त्वा मर्त्यं पुनस्तद्वर्धने पच्यात् समुद्धरेत् ॥	॥११४॥
एवं पुनः पुनः कुर्यादेकविंशतिवारकम् ॥	
गौरीयंत्रे तु तत्सूतं क्षिप्त्वा देयं तु गंधरम् ॥	॥११५॥
भावितं पूर्वयोगेन विंशत्यंशेन चूर्णितम् ॥	
रुध्वा लघुपुटे पच्याज्जीर्णं गंधं मदापयेत् ॥	॥११६॥
एवं पुनः पुनर्जायं यथाशक्तित्रयेण वै ॥	
जीर्णे शतगुणे गत्रे शतरेषी भवेद्रसः ॥	॥११७॥
सहस्रगुणिते जीर्णे सहस्रांशेन षेधयेत् ॥	
लक्षजीर्णे लक्षरेषी कोटिरेषी भवेद्रसः ॥	॥११८॥
जीर्णे कोटिगुणे गत्रेप्येव म्यादुत्तरोत्तरम् ॥	
सारयेत्पक्षबीजेन पूर्ववन्नारयेत्क्रमात् ॥	॥११९॥

सुखं वध्वा रसं वध्वा तारे वेधं प्रदापयेत् ॥

जोयते कनकं दिव्यं देवाभरणभूषणम्

॥१२०॥

॥ इति गंधकजारणवेधः ॥

भूसत्वकैः परमगुह्यतमैः समूतैर्वैक्रांतकैः सचपलै रसगंधकैश्च ॥

द्वानुभूय सकलं सुखसाध्ययोगैः सम्यक् सुवर्णकरणं गदितं सुधीनाम् ॥१२१॥

इतिश्री पाषंतीपुत्र नित्यनाथसिद्ध विरचिते रसरत्नाकरांतगते वादिखण्डे

ऋद्धिखंडापरनामके भूनागसत्त्वादि सिद्धयोगैः स्वर्णकरणं नाम

षोडशोपदेशः १६ ॥

—:०:—

॥ अथ श्री वादिखंडे सप्तदशोपदेशः १७ ॥

वज्राभ्रसत्त्ववरहाटकलोहजालं

कुर्णाद् द्रुतं द्रवभवं किलबन्धयोग्यम् ॥

नानाविधैः सुगमसंस्कृतयोगराजै-

स्तद्वक्ष्यते परमसिद्धिकरं नराणाम्

॥१॥

अभ्रकद्रुतिः १

शुद्धकृष्णाभ्रपत्राणि पीलुतैलेन लेपयेत् ॥

घर्मे शोष्याणि सप्ताहं लिप्त्वा लिप्त्वा पुनः पुनः

॥२॥

त्रिदिनं चाम्लवर्गेण तदृच्छोष्याणि चाथ वै ॥

स्नुहकार्जुनवज्रीणां कण्डुतुल्या समाहरेत्

॥३॥

क्षारं क्षारत्रयं चैतदष्टकं त्रुणितं समम् ॥

वज्रकंदं क्षीरकंदं बृहती कंठकारिका

॥४॥

वनहंताक एतेषां द्रवैर्भाज्यं दिनत्रयम् ॥

अनेन क्षारकल्केन पूर्वपत्राणि लेपयेत्

॥५॥

आतपे कांस्यपात्रे तु स्थाप्यं लेप्यं पुनः पुनः ॥

एवं दिनत्रयं कुर्याद् द्रुतिर्भवति निर्मला

॥६॥

अभ्रकद्रुति २

अम्लवर्गेण पत्राणि क्षिपेद् घर्मे दिनत्रयम् ।

तथान्यान्यभ्रपत्राणि क्षालयेत् क्षीरकंदकैः

॥७॥

क्षारैर्वावद् भवेत्कल्कस्तत्कल्कैः पूर्वपत्रकम् ॥

लिप्त्वा लिप्त्वा क्षिपेद् धर्मं वांस्यपात्रे विशोषयेत् ॥८॥

सप्ताहान्नात्र संदेहो रसरूपा द्रुतिर्भवेत् ॥९॥

अधकद्रुतिः ३

कासांडाफलचूर्णं तु मित्रपंचरुसंयुतम् ॥

एतत्तुल्यं च धान्याभ्रमम्लैर्मर्गं दिनावधि ॥

अंधमूपागतं ध्यातं द्रुतिर्भवति निर्मला ॥१०॥

अधकद्रुतिः ४

धान्याभ्रकं सगोमांसमभ्रपादं च संपन्नम् ॥

स्नुब्धकपयसा द्रवैर्मुनिभिर्मर्दयेत् व्यहम् ॥११॥

तद्रोलं कदलीकंदे क्षिप्त्वा वाद्ये मृदा लिपेत् ॥

करीपाग्रौ व्यहं पच्याद् द्रुतिर्भवति निर्मला ॥१२॥

अधकद्रुतिः ५

अगस्त्यपत्रनिर्वासैर्मर्गं धान्याभ्रकं दिनम् ॥

तद्रोलं निक्षिपेत् कंदे क्षरणोत्थे निरुध्य च ॥१३॥

तत्कंदं निखनेद् गोष्ठभूमौ भासात्समुद्धरेत् ॥

कंदोदराद् द्रुतिर्ग्राह्या सूततुल्या तु निर्मला ॥१४॥

अधकद्रुतिः ६

धान्याभ्रकं दिनं मर्गमजमार्या द्रवैर्दिनम् ॥

स्याप्येन्मृन्मये पात्रे व्यहाद् धर्मं भवत्यलम् ॥१५॥

अधकद्रुतिः ७

सप्ताहं मुनितोयेन धान्याभ्रं संधनं शिला ॥

मर्दयेद्भाबयेद् धर्मं ततो दार्वां सुवर्चलम् ॥१६॥

मरिचं अभ्रपादांशं मूर्वापत्रसैर्दिनम् ॥

मर्दयेद्भज्जलुत्पैर्द्रवैर्भाव्यं दिनावधि ॥१७॥

शरावसंपुटे तं तु रुन्वा ध्याते द्रुतिर्भवेत् ॥१८॥

अधकद्रुतिः ८

धान्याभ्रकं प्रयोक्तव्यं कारिनीरीजतुल्यम् ॥

स्नुहीक्षीरेण सप्ताहं धर्मं ताप्यं द्रुतिर्भवेत् ॥१९॥

अध्रकद्रुति ९

वज्रवल्लीद्रवैर्मर्द्य धान्याभ्रं समुवर्चलम् ॥
तुल्यं त्रिदिनपर्यंतं ततस्तं सारसंपुटे ॥२०॥
रुद्ध्वा ध्माते द्रवत्येव रसरूपं न संशयः ॥
इत्येवं रसरूपं च जायते नैव संशयः ॥२१॥

अध्रकद्रुति १०

उदुंबरोद्भवैः क्षीरैरभ्रपत्राणि पाचयेत् ॥
स्थाल्यां वा पाचयेदेतान् भवंति नवनीतवत् ॥२२॥
ततस्तं घटकं कृत्वा छिद्रमूपां निरुध्य च ॥
यामत्रयं धमेद् गाढं अधोभाण्डे द्रुतिः पतेत् ॥२३॥

अध्रकद्रुति. ११

फासोदुंबरिजैः क्षीरैर्मर्द्य धान्याभ्रकं दिनम् ॥
वनमूपकबीजानि त्वग्ज्यार्यान्ध्रकैः समम् ॥२४॥
मर्दयित्वा र्धयामं तं द्राव्यं पातालयंत्रकैः ॥
अहोरात्रं पुटं देयं द्रुतिर्भवति निर्मला ॥२५॥

अध्रकद्रुति. १२

कपितिदुजातफलैः समं धान्याभ्रकं दृढम् ॥
मर्दयेद्दिनमेकं तु काचकूप्यां निवेशयेत् ॥२६॥
नरकेशैर्मुखं रुद्ध्वा कूपिकां लेपयेन्मृदा ॥
पुटेत्पातालयंत्रेण दिनांते द्रुतिमाप्नुयात् ॥२७॥

अध्रकद्रुतिः १३

धान्याभ्रकसमांशेन चूर्णं गुंजाफलस्य तु ॥
स्नुहीक्षीरेण सप्ताहं भावितं धमनाद् भवेत् ॥२८॥

अध्रकद्रुतिः १४

रक्तोत्पलस्य नीलोत्पद्रवैर्मर्द्य दिनत्रयम् ॥
धान्याभ्रकं धमेद् रुद्ध्वा वज्रमूपागतं धमेत् ॥२९॥
पेगीफलस्य चूर्णेन तुल्यं धान्याभ्रकं त्र्यहम् ॥
भाव्यं घर्मे स्नुहीक्षीरैर्ध्माति संपुटगं द्रवेत् ॥३०॥

अध्रकसत्यद्रुतिः १

अथवा छागमूत्रेण भासयेत्कपितिदुजम् ॥

फलचूर्णं तु तच्छुष्कं द्रुते सत्वे प्रवापयेत् ॥३१॥
 द्वित्रिवारप्रयोगेण द्रुतिर्भवति निर्मला ॥३२॥

अध्रकसत्वद्रुतिः २

नरकेशोद्भवैस्तैलैः सेचयेदध्रकसत्वरुम् ॥
 तद्गोलं गोमयैलिप्त्वा वज्रमूषांतरे क्षिपेत् ॥
 हठाद् ध्माते द्रवत्येव तिष्ठते रसराजवत् ॥३३॥

अध्रकसत्वद्रुतिः ३

भावयेन्नरमूत्रेण क्षीरकंदस्य चूर्णरुम् ॥
 दशवारं प्रयत्नेन शोष्यं पेप्यं पुनः पुनः ॥३४॥
 तेनावापं द्रुते सत्वे दत्त्वा दत्त्वा च संधमेत् ॥
 यावत्तद्भवतां याति तावदेयं पुनः पुनः ॥
 लोहं च द्रवते तेन हठाद् ध्माते न संशयः ॥३५॥

अध्रकसत्वद्रुतिः ४

पंचांगं देवदाल्युत्थं चूर्णं भाव्यं च तद्द्रवैः ॥
 शोष्यं पेप्यं पुनर्भाव्यं शतवारं प्रयत्नतः ॥३६॥
 तच्चूर्णं दशमांशेन द्रुते सत्वे प्रवापयेत् ॥
 तत्पुनर्जापते वद्धो वापो देयः पुनः पुनः ॥३७॥

अध्रकसत्वद्रुतिः ५

क्षीरकंदद्रवैर्भाव्यं शतधा क्षीरकंदरुम् ॥
 तद्वापेन द्रवैस्सत्वं लोहानि सरुलानि च ॥३८॥

अध्रकसत्वद्रुतिः ६

सर्वं धान्याम्लसंधानैर्भाव्यमध्रकसत्वरुम् ॥
 निचुलसारसंयुक्तं ध्मातुं तिष्ठति सूतवत् ॥३९॥

सुवर्णद्रुतिः १

इंद्रगोपकचूर्णं तु देवदालीफलद्रवैः ॥
 भावितं चैरुर्विशालाद् द्रुते हेमि प्रवापयेत् ॥४०॥
 किंचित्किंचित्समं यावत् तावत्तिष्ठति सूतवत् ॥४१॥

सुवर्ण-रौप्यद्रुतिः २

शतधा नरमूत्रेण भावयेद्देवदालिकाम् ॥
 तच्चूर्णं वापमात्रेण द्रुतिः स्यात्सुवर्णवारयोः ॥४२॥

तीक्ष्णलोहद्रुतिः १

सुरदालीभवं भस्म नरमूत्रेण भावितम् ॥
त्रिसप्तवारं तं क्षारं वापे तीक्ष्णद्रुतिर्भवेत् ॥४३॥

तीक्ष्णलोहद्रुतिः २

मेघशृंगी सकूर्मास्थि शिलाजतुनि वापयेत् ॥
सारं द्रुतिर्भवेत्सत्यं आवर्त्यादौ प्रदापयेत् ॥४४॥

सर्वधातुद्रुतिः १

गंधकं कांतपाषाणं चूर्णयित्वा समं समम् ॥
द्रुते लोहे प्रतीवापो देयो लोहाष्टकं द्रवेत् ॥४५॥

सर्वधातुद्रुतिः २

देवदाल्या द्रवैर्भाव्यं गंधकं दिनसप्तकम् ॥
तेन प्रवापमात्रेण लोहं तिष्ठति सूतयत् ॥४६॥

सुवर्णद्रुतिः ३

अतिस्थूलस्य भेकस्य निवार्याग्राणि निक्षिपेत् ॥
उदरे टंकणं पूर्णं तद्रक्षेत्राडमध्यगम् ॥४७॥

अष्टाहाद्राहयेत्तस्मात्तैलं पातालयंत्रके ॥
तत्तैलं द्राविते स्वर्णे क्षिपेद् द्रुतिर्भवान्नुयात् ॥४८॥

सुवर्णद्रुतिः ४

इंद्रगोपीश्वलाला च शशमण्डकपोर्वसा ॥
अस्थीनि च समं पिष्ट्वा द्रुते हेम्नि प्रवापयेत् ॥४९॥

जायते रसरूपं तच्चिरकालं च तिष्ठति ॥५०॥

सुवर्णद्रुतिः ५

इंद्रगोपं कुलीरास्थि देवदाल्याथ बीजरुम् ॥
चूर्णितं भावयेद् द्रवैर्देवदाल्युद्भवैर्दिनम् ॥५१॥

अनेन द्राविते हेम्नि वापो देयः पुनः पुनः ॥
तिष्ठते रसरूपं तच्चिरकालं शिरोदितम् ॥५२॥

तीक्ष्णलोहद्रुतिः ३

तीक्ष्णचूर्णं च सप्ताहं पक्वानीफलद्रवैः ॥
लोलितं भावयेद् धर्मं क्षीरमंदद्रवैः पुनः ॥५३॥

- सप्ताहं भावयेत्सम्यक् स्नावसंपुष्टके तथा ॥
 धामितं द्रवमायाति चिरं तिष्ठति सूतवत् ॥५४॥
 कांतलोहद्रुतिः
- शृगालमेपकूर्मादिशल्यानि च शिलाजतु ॥
 एतत्सर्वं चूर्णयित्वा सुते कांतचूर्णके ॥
 वापयेद् द्रवतां याति यथासूतं सुनिश्चितम् ॥५५॥
 सर्वलोहद्रुतिः ३
- लोहचूर्णं यथेष्टैकं पनसस्य फलद्रवैः ॥
 सप्ताहं भावयेद् घर्मे ह्यम्लवर्गेण मर्दयेत् ॥
 द्रवते धमनेनैव लिपियोग्यं न संशयः ॥५६॥
 सर्वलोहद्रुतिः ४
- गंधकं रक्तलवणं तुल्यं देयं पुनः पुनः ॥
 द्रुतानां तप्तचूर्णानां सर्वेषां द्रावणं परम् ॥५७॥
 सर्वलोहद्रुतिः ५
- पीतमण्डकगर्भं तु चूर्णितं टंक्रणं क्षिपेत् ॥
 रुध्वा भांडे क्षिपेद् भूमौ त्रिसप्ताहात्समुद्धरेत् ॥५८॥
 तत्समस्तं विचूर्णाय द्रुते लोहे भवापयेत् ॥
 तिष्ठति रसरूपाणि सर्वलोहानि नान्यथा ॥५९॥
 माक्षिकसत्यद्रुतिः २
- एरंडोत्पलेन तैलेन गुंजाक्षोद्रं च टंक्रणम् ॥
 मर्दितं तस्य वापेन सत्त्वं माक्षिकजं द्रवेत् ॥६०॥
 सर्वरत्नानां सर्वलोहानां द्रुतिः
- क्षारत्रयं रामठं च चणकाम्लाम्लयेतसम् ॥
 ज्वालामुखी चक्षुरकं स्पलकुंभीफलानि च ॥
 स्नुषाकपयसा श्लक्ष्णं पिष्ट्वा तद्रोलकं क्षिपेत् ॥६२॥
 वज्रमुलेयानि रत्नानि वस्त्रे बध्वा पचेद्दवात् ॥
 दोलायंत्रेण धान्याम्ले भवेद्यामाष्टकं द्रुतम् ॥६३॥
 वज्राभ्रकं नीलपुष्पं मुक्ताविद्रुममाक्षिकम् ॥
 पीठं वैदूर्यं माणिक्यं राजावर्तन्दनीलरुम् ॥६४॥

वैक्रांतं स्फाटिकं चैव द्रवंति रससन्निभाः ॥

एतैरेवौपधैर्लोहजातं द्रवति वापनात्

॥६५॥

यज्जद्रुतिः १

यज्जवल्लयन्तरस्थं च कृत्वा वज्रं निरुधितम् ॥

जलभाण्डगतं स्वेद्यं सप्ताहाद् द्रवतां व्रजेत्

॥६६॥

यज्जद्रुतिः २

सूक्ष्मचूर्णं तु सप्ताहं वेतसाम्ले विनिक्षिपेत् ॥

सप्ताहादुद्धृतं तं वै पुटे रुध्वा तिर्भवेत्

॥६७॥

वैक्रांतद्रुतिः १

श्वेतवर्णं तु वैक्रांतमम्लवेतसभाषितम् ॥

सप्ताहान्नात्र संदेहः खरे घर्मे द्रवत्यलम्

॥६८॥

वैक्रांतद्रुतिः २ सघरत्नानां द्रुतिः

केतकीस्वरसं ग्राह्यं सैंधवं स्वर्णपुष्पिका ॥

इंद्रगोपकसंयुक्तं सर्वं भांडे विनिक्षिपेत्

॥६९॥

सप्ताहं स्वेदयेत्तस्मिन्वैक्रांतं द्रवतां व्रजेत् ॥

लोहाष्टकं च रत्नानि योगस्यास्य मभावतः

॥७०॥

कुरुते योगराजोयं रत्नानां द्रावणं परम्

॥७१॥

सघद्रुतीनां स्थापनाध्याः

कुंभुभतैलमध्ये तु संस्थाप्या द्रुतयः पृथक् ॥

तिष्ठन्ति चिरकालं तु प्राप्ते कार्ये नियोजयेत्

॥७२॥

इत्येवं द्रुतिसंचयं समुचितैः सारातिसारैर्मतैः

कृत्वा वार्तिकपुंगवोत्र सततं श्रीपारदे मेलयेत् ॥

तेनैवान्द्रुतभक्षणं मुकनकं कृत्वाय चिद्द्वारे

देयं दीनजने च दुःखविमुखं कुर्यात्समस्तं जगत्

॥७३॥

इति श्री पार्वतीपुत्र नित्यनायसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते यादिस्रष्टे

ऋद्धिराढापरनामके द्रुतिकरणं नाम सप्तदशोपदेशः १७ ॥

॥ अथ श्री वादिखण्डे अष्टादशोपदेशः १८ ॥

द्रुतिरिह परिपाच्या जारयेत्पारदेन्द्रे मुनिगणितमथासौ सारितः कोटिवेधो ॥
अथपचिकृतवीजं रत्नगर्भं द्रुतं वा चरति यदि रसेन्द्रः स्यात्तदा शब्दवेधो ॥१॥

द्रुतीनां रसेन सह मेलापनम् १

पाठा बंध्या तालमूली नीलीसिंदूरचित्रका ॥

पद्मकंदं क्षीरकंदं समं नागवला तथा ॥२॥

एतेषां ग्राहयेत्स्वच्छं रसं वस्त्रेण गालितम् ॥

द्रुतिं संमुखसूतं च औषधीनां तथा द्रवम् ॥३॥

सर्वं क्षिप्त्वा घोषपात्रे शोषयेदातपे खरे ॥

द्रवः पुनः पुनर्देयो यावद्यामत्रयं भवेत् ॥४॥

मिलंति द्रुतयः सर्वा पारदे नात्र संशयः ॥५॥

सर्वद्रुतिमेलापनं २

वज्रकंदामृता गुंजा द्रवैर्मथ्य च पूर्ववत् ॥

मिलंति द्रुतयः सर्वा रसराजे न संशयः ॥६॥

सर्वद्रुतीनां मेलापनं ३

कृष्णागुरु सिता हिंशु कस्तूरीत्रसमीजरुम् ॥

तुल्यं चूर्णं दशांशेन सूते द्रुतियुते क्षिप्त्वा ॥७॥

मिलंति द्रुतयः सर्वा अनेनैव न संशयः ॥८॥

सर्वद्रुतीनां मेलापनं ४

कृष्णागुरु श्वेतहिंशु सिता लथुननाभयः ॥

पूर्ववन्मर्दनेनैव मिलंति द्रुतयो रसे ॥९॥

सर्वं द्रुतीनां मेलापनं ५

अश्वलालार्द्रकं निम्बपत्राणि लथुनं समम् ॥

टंकणेन समामुक्तं पूर्ववद् द्रुतिमेलनम् ॥१०॥

सर्वं द्रुतीनां मेलापनं ६

माक्षिकं सविषं गुंजा टंकणं स्त्रीरजः समम् ॥

स्त्रीस्तन्यं संयुतं पिष्ट्वा तेन मृषां मलेष्येत् ॥११॥

द्रुतियुक्तं रसं तत्र सिप्त्वा रुध्वा दिनावधि ॥

स्वेदयेत्कारिपात्रस्थं त्रिदिनं वा तुपाग्निना ॥

मिलन्ति द्रुतयः सर्वा मीलिता जारयेत्ततः

॥१२॥

॥ इति सर्वद्रुतिमेलापनम् ॥

(१३ आरभ्य ५६ पर्यन्तं श्लोकाः खण्डिताश्चात्र)

लिप्त मूषा

द्रुतयो मीलिता येन मूषां तेनैव लेपयेत् ॥

तथा च जीवयोगेन ख्यातेयं लिप्तमूपिका

॥५७॥

शतवेधो रसः (द्रुतिजारणेन)

हेमकांतद्रुतिं तुल्यां मेलयेत्समुखे रसे ॥

पौडशांशं रसात्सर्वं लिप्तमूषांधितं पुटेत्

॥५८॥

सतुषेय करीषाग्नौ यावत्सूतावशेषितम् ॥

पुनश्च मेलयेत्तद्वत् सर्ववज्जारयेत्ततः

॥५९॥

एवं समां द्रुतिं सूते जारयेत्क्रमयोगतः ॥

ततस्तं पक्वबीजेन सारयेत्सारणात्रयम्

॥६०॥

मूषांधित्रे तु तज्जार्यं मुखं बध्वाथ बंधयेत् ॥

तारारे ताम्रसंयुक्ते शतांशेन नियोजयेत्

॥६१॥

क्रामणेन समायुक्तं दिव्यं भवति कांचनम्

॥६२॥

सहस्रवेधो रस (द्रुतिजारणेन) १

हेमाभ्रशुल्वद्रुतयो द्विगुणं जारयेद्रसे ॥

पूर्ववत्क्रमयोगेन ततो रंजकबीजकम्

॥६३॥

मूषांधित्रे समं जार्यं सारयेत्सारणात्रयम् ॥

मुखं बध्वा रसं बध्वा सहसांशेन बंधयेत् ॥

तारारं ताम्रसंयुक्तं दिव्यं भवति कांचनम्

॥६४॥

सहस्रवेधो रस (द्रुतिजारणेन) २

कांतशुल्व सुवर्णानां द्रुतयः समुखे रसे ॥

जारयेत्पूर्वयोगेन प्रत्येकं द्विगुणं क्रमात्

॥६५॥

ततो रंजकबीजानि द्विगुणं तस्य जारयेत् ॥

अथ बीजैस्त्रिधा सार्यं जारयेत्सारयेत्पुनः

॥६६॥

जारितोयं मुखं बध्वा रसं बध्वाथ बंधयेत् ॥

अयुताशेन तेनैव पूर्ववत्कांचनं भवेत् ॥६७॥
लक्षवेधी रस (द्रुतिजारणेन)

कांतहेमाभद्रुतयो यावत्पंचगुणं क्रमात् ॥
जारयेत्पूर्वयोगेन ततो रंजकरीजकम् ॥६८॥
जार्यं पंचगुणं तस्मिन्मूपायने प्रयत्नदः ॥
सारयेत्पक्षवीजेन त्रिधा तं जारयेत्पुनः ॥६९॥
पुनः सार्यं पुनर्जार्यं एव चारत्रये कृते ॥
मुखं बध्वा रसं बध्वा लक्षवेधी भवेद्रसः ॥७०॥

दशलक्षवेधी रस (द्रुतिजारणेन)

आरत्नहेमद्रुतयः षड्गुणं जार्यते रसे ॥
षड्गुणं रंजकं धीजं ततस्तस्यैव जारयेत् ॥७१॥
त्रिधा सार्यं पुनर्जार्यं एव चारचतुष्टयम् ॥
मुखं बध्वा रसं बध्वा नागतैलेन घेययेत् ॥
दशलक्षाशयोगेन दिव्यं भवति कांचनम् ॥७२॥

शतादारभ्य कोटिपर्यंतं वेध (द्रुतिजारणेन)

मत्पेकं सूतनुल्पांशमभ्रहेमद्रुतिद्वयम् ॥
मैलितं पूर्वयोगेन जारयेत्तत्क्रमेण वै ॥७३॥
शतवेधी भवेत्सूतो द्विधा सहस्रवेधकः ॥
त्रिगुणेषुतवेधी स्याल्लक्षवेधी चतुर्गुणे ॥७४॥
सम्यक् पंचगुणे जीर्णं दशलक्षाणि विध्यति ॥
एव रसगुणे जीर्णे कोटिवेधी भवेद्रसः ॥७५॥
ततः सप्तगुणं तस्य जार्यं रंजकरीजरूपम् ॥
त्रिधापि पक्षवीजेन सारयेत्पूर्ववत्क्रमात् ॥७६॥
जारणां सारणां कार्यां पुनः सारणजारणे ॥
अनेन क्रमयोगेन सप्तशृङ्खलिनाप्रमात् ॥७७॥
मुखं बध्वा रसं बध्वा कोटिवेधी भवेत्तु सः ॥
तारे च ताम्रसंयुक्ते ग्रामणात् नियोजयेत् ॥७८॥

रौप्यकरणम् (द्रुतिजारणेन)

श्वेताभ्रतारयोपाद्रुतयः समुत्ते रसे ॥

जार्याः समा यथापूर्वं तारवीजेन सारयेत् ॥

त्रिधा तं पूर्ववज्जार्यं मुखं बध्वाथ बंधयेत् ॥७९॥

(अत्र श्लोकैकः खण्डितः)

२० सहस्रवेधो रसः (रौप्यकरणम्) द्रुतिजारणे

कांततारारद्रुतयो द्विगुणाः समुखे रसे ॥

जारयेत्रिगुणा यावत्पक्षवीजेन चाथवा ॥८०॥

सारितं जारितं कुर्यात्पूर्ववच्चुंखलात्रयम् ॥

मुखं बध्वा रसं बध्वा अयुतांशेन बंधयेत् ॥८१॥

द्रुते वंगे तु तत्तारं भवेत्कुन्देन्दुसन्निभम् ॥८२॥

लक्षवेधो रसः (रौप्यकरणम्) द्रुतिजारणे

तारवीक्ष्णघोषजाता द्रुतयः समुखे रसे ॥

कुर्यात् चतुर्गुणा यावत् तारवीजेन सारयेत् ॥८३॥

चतस्रः शृंगला यावन्मुखं बध्वाथ बंधयेत् ॥

अनेन लक्षभागेन वंगस्तंभो भवेद् दृढः ॥८४॥

कोटिवेधो रसः (द्रुतिजारणम्)

तारा कांतद्रुतयो जार्या सप्तगुणा रसे ॥

तत्सार्यं तारवीजेन सप्तशृंगलिका क्रमात् ॥८५॥

मुखं बध्वा रसं बध्वा कोटिवेधो भवेद्रसः ॥८६॥

कोटिवेधो रसः (स्वर्णकरणम्) द्रुतिजारणम् २

समुखस्य रसेन्द्रस्य धान्याभ्रं पूर्वसंस्कृतम् ॥

चारयेज्जारयेच्चद्वत् समांशं चायं तस्य वै ॥८७॥

पङ्कगुणं द्वंद्विते व्योम्नि सर्वं जार्यं च पूर्ववत् ॥

ततो मासिकसत्वं च पादांशं तस्य गर्भतः ॥८८॥

द्रावयेज्जारयेच्चद्रावद्रसकृतस्वरूपम् ॥

पूर्ववद् द्रावितं जार्यं भूपायत्रे तु तत्क्रमात् ॥८९॥

गर्भद्रावणकं धीमं द्रावितं जारयेत्पुनः ॥

भवेच्चतुर्गुणं यावत्सदादभ्रसुवर्णयोः ॥९०॥

द्रुतिं समसमां सूते द्वंद्वयित्वाथ जारयेत् ॥

पूर्ववत्क्रमयोगेन कांतहेम्नो द्रुति पुनः ॥९१॥

प्रत्येकं जारयेत्तुल्यं स्वर्णवीक्ष्णद्रुतिस्तथा ॥

द्वंद्वितां जारयेत्तुल्यां ततो रंजकबीजकम्	॥९२॥
पूर्ववत्क्रमयोगेन जार्ये तस्मिन् चतुर्गुणम् ॥	
ततस्तं पक्षबीजेन सारयेत्सारणात्रयम्	॥९३॥
तदेव जारितं कुर्यान्मूपायंत्रे तु पूर्ववत् ॥	
इत्येवं सप्तवाराणि सारितं तत् त्रिधा त्रिधा	॥९४॥
पूर्ववज्जारणा कार्या रूपातेयं सप्तशृंगखला ॥	
सारणां यत्र यत्रोक्ता विज्ञेया वार्तिकैः पुनः	॥९५॥
मुखं बध्वा रसं बध्वा कोटिवेधी भवेद्रसः ॥	
क्रामणेन समायुक्तं चंद्रार्कं कांचनं भवेत्	॥९६॥
कर्माष्टादशकेनैव क्रमाद्धेयः प्रकाशितः ॥	
समुत्वं निर्मुत्वं ध्वं रसबंधं तथेरितम्	॥९७॥
गोपितं शंभुना सिद्धैः सूचितं न प्रकाशितम् ॥	
वार्तिकानां द्वितीयाय मया तत्प्रकटीकृतम्	॥९८॥

॥ इति एकविंशति क्रमेण धेयः ॥

घञ्जबीजम्

घञ्जभस्म शुद्धहेम व्योमसत्त्वमयोरजः ॥	
चत्वारि समभागानि नागचूर्णं चतुःसमम्	॥९९॥
द्वंद्वमेलापलिप्तायां मूपायां चांधितं धमेत् ॥	
एकीभूते समुद्धृत्य मूपायां प्रकटं धमेत्	॥१००॥
मासिकाद्धीतसत्त्वं च स्तोत्रं स्तोत्रं विनिसिपेत् ॥	
हेमवज्जात्रशेषं तु यावत्स्यादुद्धरेत्ततः	॥१०१॥
तस्मिन्नार्गं व्योमसत्त्वमयचूर्णं च पूर्ववत् ॥	
निसिपेद् द्वंद्वलिप्तायां मूपायां चांधितं धमेत्	॥१०२॥
मिथ्रीभूतं समुद्धृत्य मूपायां प्रकटं धमेत् ॥	
स्वर्णवज्जात्रशेषं तथावज्जातं समुद्धरेत्	॥१०३॥
एवं पुनः पुनर्जार्यं व्योमसत्त्वायसं फणी ॥	
पूर्ववत् क्रमयोगेन षड्गुणं जारयेत्पुनः	॥१०४॥
.....मासिकाद्धीतसत्त्वरूपम् ॥	
क्षिपन् क्षिपन्धमेत्तं तु वाद्यमेवं तु षड्गुणम्	॥१०५॥

वज्रबीजमिदं ख्यातं जारणे परमं हितम् ॥१०६॥

॥ इति वज्रबीज करणम् ॥

वज्रबीजजारणेन स्पर्शवेधी शब्दवेधी रसः

वासनामुखिते सूते द्वंद्वितं व्योमसत्त्वक्रम ॥

पूर्ववत् क्रमयोगेन पङ्गुणं जारयेत्पुनः ॥१०७॥

तस्मिन् जार्यं वज्रबीजं व्योमसत्त्वक्रमेण वै ॥

ग्रसते कच्छपे यंत्रे यथाजीर्णं तथा फलम् ॥१०८॥

द्विगुणेषुतवेधी स्यात्त्रिगुणे लक्षवेधकः ॥

यदा चतुर्गुणं जीर्णं दशलक्षाणि विध्यति ॥१०९॥

कोटिवेधी पंचगुणे दशकोट्यस्तु पङ्गुणे ॥

अर्धुदांशात्सप्तगुणे शंखरेध्यष्टमे गुणे ॥११०॥

नवमे खर्वं पेधी स्याद्दशमे पञ्चवेधकः ॥

त्रयोदशगुणे जीर्णे स्पर्शवेधी भवेद्भ्रसः ॥१११॥

चतुर्दशगुणे जीर्णे भवेत्पापाणवेधकः ॥

त्रिपंचगुणिते जीर्णे सशैलवनकाननाम् ॥११२॥

वेधयेन्मेदिनी सर्वा स भवेद् भूचरो रसः ॥

एवं कालागुणे जीर्णे त्रैलोक्य व्यापको भवेत् ॥११३॥

खेचरो रसरजेन्द्रो मुखस्थः खेगतिप्रदः ॥

जायते च यथाशक्त्या ततः सार्यं क्रमेण वै ॥११४॥

वज्रबीजेन तुल्येन प्रथमा सारणा भवेत् ॥

पूर्ववज्जारणा कार्या द्विगुणेनानुसारयेत् ॥११५॥

तथैव जारयेद्भ्रयः कर्तव्या प्रतिसारणा ॥

त्रिगुणेन तु तेनैव मुखं बध्नाय बंधयेत् ॥११६॥

द्विसहस्रादि लक्षांतं वेधकस्याप्ययं विधिः ॥

इत्येवं च पुनः कुर्यात्सारणा कोटिवेधके ॥११७॥

दशकोट्याद्यर्धुदांते च जारिते वेधके रसे ॥

त्रिप्रकारा प्रकर्तव्या सारणा तु त्रिधा त्रिधा ॥११८॥

चतुर्गुणा शंखरेरे तद्द्वयं पंचधा भवेत् ॥

पङ्गुणा पञ्चवेरे तु मूलरेरे तु सप्तधा ॥११९॥

अष्टधा स्पर्शवेगे तु दशधा शब्दवेधके ॥

तत्तत्तयोदशगुणाः कलागुणे कलागुणाः

॥१२०॥

क्रमशः सारणा कार्या यथाशक्त्यानुसारतः ॥

मुखं ज्ञाना रस वद्ध्वा पश्चाद्वैव प्रकल्पयेत्

॥१२१॥

चद्रार्के वा भुजंगे वा नामणेन समायुतम् ॥

इत्येव पद्मपर्यन्तं संख्यायेथात्तु यो रसः

॥१२२॥

तद्वेष्टितं मधूच्छिष्टैः कुतवेगे तु योजयेत् ॥

तत्सर्वं कनकं दिव्यं जायते शम्भुभाषितम्

॥१२३॥

॥ अथ त्रिविधवेध प्रकार वचनम् ॥

धूमवेध विधि

धूमवेगे रसं पिष्ट्वा तेन वस्त्रं प्रलेपयेत् ॥

ततो ज्योतिष्मतीतैले कृत्वा वर्तितं कल्पयेत्

॥१२४॥

ज्वलितां तां ताम्रकूटे योजयेत्पत्रवा गते ॥

तन्धूमगन्धमात्रेण सर्वं भवति काचनम्

॥१२५॥

स्पर्शवेध विधि

स्पर्शवेधी रसो योसौ गुटिका तेन कारयेत् ॥

द्रुतानामष्टलोहानां क्षिप्त्वा मध्ये समुद्धरत् ॥

तद् भवेत्कांचनं दिव्यमसंख्यं नाम संशयः

॥१२६॥

शब्दवेध विधि

शब्दवेधी रसो योसौ गुटिका तेन कारयेत् ॥

धारयेद्द्वारमये तु ततो लोहानि वेधयेत् ॥

तत्सर्वं जायते स्वर्णं श्रुते शब्दे न संशयः

॥१२७॥

पाषाणवेध विधि

पाषाणवेधको योसौ पर्वतानि तु तेन वै ॥

वेधयेदग्निना तप्तान् सर्वं भवति कांचनम्

॥१२८॥

मेदिनी वेध विधि

मेदिनीवेधको योसौ राजिसार्धार्धं मात्रकः ॥

तेनैव वेधयेत्पर्वी सज्जलवनकाननाम् ॥

मेदिनी सा स्वर्णमयी भवेत्सत्यं शिरोदितम्

॥१२९॥

त्रैलोक्य व्यापक विधिः

त्रैलोक्य व्यापको योसौ तं करे धारयेत्तु यः ॥	
स भवेत्स्वैचरो दिव्यो महाकायो महाबलः	॥१३०॥
स्वेच्छाचारी महावीरः शिशुल्यो भवेत्तु सः ॥	
तस्य मूत्रपुरीषाभ्यां सर्वलोहानि कांचनम्	॥१३१॥
जायंते नात्र संदेहस्तत्स्वेदस्पर्शनादपि ॥	
रसकायो महासिद्धः सर्वलोहेषु पूज्यते	॥१३२॥
अवध्यो देवदैत्यानां यावच्चंद्रार्कमेदिनी ॥	
भुंजानो दिव्यभोगांश्च क्रीडते भैरवो यथा	॥१३३॥

॥ इति धिविध वेध प्रकार कथनम् ॥

रसवीजं शतवेधी

भागत्रयं शुद्धसूतं भागैकं मृतवज्रकम् ॥	
फाकिनी रजसा मर्द्यं तप्तखल्वे दिनावधि	॥१३४॥
तेनैव पादभागेन हेमपत्राणि लेपयेत् ॥	
व्यामवल्लीसैः पिष्टं कांतटंरुणतालकम्	॥१३५॥
अनेन चाष्टमांशेन पूर्वलिप्तानि लेपयेत् ॥	
रुध्वा स्नेयं दिवारात्री करीपात्री ततः पुनः	॥१३६॥
कदलीकंदं सीवीरं टंरुणं च समं समम् ॥	
कंटकार्या द्रवैः पिष्ट्वा मूषा लेप्या त्वनेन वै	॥१३७॥
तन्मध्ये पूर्वपत्रं यद्रुध्वा धाम्यं द्वादशिना ॥	
तत्सर्वं जायते खोटं सीरीरं काचटंरुणम्	॥१३८॥
दत्त्वा दत्त्वा घमेत्खोटं जायते भास्करोपमम् ॥	
रसवीजमिदं रूपातं घेधके जारणे हितम् ॥	
चंद्रार्कं शतवेधी म्यात्कांचनं कुरुते शुभम्	॥१३९॥

शम्भुवेधी रसः

अथ वक्ष्ये रसेन्द्रस्य समांशस्य च भक्षणम् ॥	
पूर्वोक्तं रसवीजं तु समुख्ये चारुपेदने	॥१४०॥
अभ्रसत्त्वमनारेण जारयेत्तन्त्रमेण वै ॥	
पंच पंचांशुणितं यदा श्रमति पारदः	॥१४१॥

ततस्तेनैव बीजेन सारणाक्रामणात्रयम् ॥

ततश्च जारितं कुर्यान्मुखं बध्वाथ बंधयेत् ॥

शब्दवेधी भवेत्सो हि रसः शंकरभाषितम्

॥१४२॥

रसबीजं शतवेधि

समुखस्य रसेन्द्रस्य पक्षबीजं समांशकम् ॥

जारयेच्चाभिपिक्तं तदभ्रसत्वक्रमेण वै

॥१४३॥

मृतवज्रं षोडशांशं तस्मिन्मृते विनिक्षिपेत् ॥

तालकं टंकणं कांतं तृतीयं चाष्टमांशकम्

॥१४४॥

दत्त्वा तस्मिन्स्तदा खल्वे व्योमवल्लीद्रवैर्दिनम्

तत्सर्वं मर्दितं कृत्वा छायाशुष्कं प्रयत्नतः

॥१४५॥

द्वंद्वमेलापलिप्तायां मृपायां चांधितं धमेत् ॥

करीपाग्नौ दिवारात्रौ ध्माते खोटं भवेत्तु तत्

॥१४६॥

काच टंकण सौवीरैः शोधयेत्तं धमन् धमन् ॥

रसबीजमिदं रूपातं पूर्ववत् शतपेधकम् ॥

जायते रसराजोयं कुरुते कनकं शुभम्

॥१४७॥

शब्दवेधी रसः

अथवा समुखे सूते पूर्ववज्जारयेद्दिनम् ॥

पंच पंचांशगुणितं यदा ग्रसति पारदः

॥१४८॥

रसबीजेन चान्येन त्रिधा सार्यं क्रमेण वै ॥

सारिते जारणा कार्या मुरं बध्वाथ बंधयेत् ॥

शब्दवेधी भवेत्साक्षात्ताम्रं स्वर्णं करोति वै

॥१४९॥

॥ इति श्री रसबीजस्य जारणाक्रमेण हेमक्रिया ॥

रसबीजम्

पक्षबीजस्य चूर्णं तु पूर्ववच्चाभिपेक्षितम् ॥

षोडशांशेन मृतस्य समुत्तस्य तु चारयेत्

॥१५०॥

द्वयंगुह्यां मर्दनैरेव धर्मं चरति तत्क्षणात् ॥

तद्बीजं जारयेत्तस्य स्येदनेवाभ्रसत्ववन्

॥१५१॥

अनेन क्रमयोगेन समं बीजं तु सारयेत् ॥

तद्द्विं द्वादशभागेन पक्षबीजं तु तस्य वै

॥१५२॥

चारयेन्मर्दयन्नेव कच्छपारयेत् य जारयेत् ॥
 अभ्रसत्त्वमकारेण समं यावच्च जारयेत् ॥ १५३ ॥
 ततस्तस्याष्टमांशेन पञ्चमीजं तु दापयेत् ॥
 मर्दयेत्तप्तखले तत् चरत्येव हि तत्क्षणात् ॥ १५४ ॥
 तं सूतं सूरणे कंदे गर्भे सिप्त्वा निरुध्य च ॥
 लिप्त्वा कंदं पुटे पण्याद्यथा कंदो न दहते ॥ १५५ ॥
 तत्रैव ग्रसते सूतो जीर्णे ग्रासं तु दापयेत् ॥
 अनेन क्रमयोगेन सममीजं समं पुनः ॥ १५६ ॥
 पादांशं पञ्चमीजं तु दत्त्वा चार्थं च मर्दयेत् ॥
 मृषार्थे ततो जार्यं स्येदनेन पुनः पुनः ॥ १५७ ॥
 अनेन क्रमयोगेन सममीजं च जारयेत् ॥
 एवं चतुर्गुणे जीर्णे पञ्चमीजे तु पारदे ॥
 जायते हुङ्कुमाभस्तु रसेन्द्रो बलवत्तरः ॥ १५८ ॥

धूमवेधी शब्दवेधी पापाणवेधी रस
 अभ्रकं भ्रामकं ब्राह्मी मृतलोहाष्टकं तथा ॥
 महारसाथोपरसाः ऋतुग्न्याथ गीजरूप ॥ १५९ ॥
 शंसनाभिर्गण्डगी वज्ररुंदं समं समम् ॥
 मयूरस्य तु रक्तेन सर्वं पान्यं दिनारधि ॥ १६० ॥
 ततस्तं मर्दयेत्खोटं सिरिरक्ते दिनद्वयम् ॥
 अनेन मृतपत्रं तु लेपितं काग्येत्ततः ॥ १६१ ॥
 मृषामाम्रफलानारां द्विद्विलिप्तां तु काग्येत् ॥
 तन्मध्ये पूर्वमूतं तु पादांशं त्रिपत्ररूपम् ॥ १६२ ॥
 अथवा वज्रमीजं च पूर्वमूतेन लेपितम् ॥
 अथवा द्विदिनं वज्रं समं मूर्ध्नेन धनूतम् ॥ १६३ ॥
 तद्विभं पूर्वमूतेन पादांशं तत्र निशिपेत् ॥
 आन्त्रादिनं धमेन्मर्दं मृषार्थोमुग्रायुना ॥ १६४ ॥
 निचिन् निचिद् रिट् दन्ता जीर्णे नम्मान्ममुञ्चेत् ॥
 पुनस्तद्विषमृषाया सिप्त्वा रतेण मंष्टुम्
 पूर्वान्त्रमयोगेन जीर्णे रक्ते ममुञ्चेत् ॥

ततस्तेनैव बीजेन सारणाक्रामणाग्रम् ॥

ततश्च जारितं कुर्यान्मुखं बद्ध्वाथ बंधयेत् ॥

शब्दवेधी भवेत्सो हि रसः शंकरभाषितम्

॥१४२॥

रसबीजं शतवेधि

समुखस्य रसेन्द्रस्य पक्षबीजं समांशकम् ॥

जारयेच्चाभिषिक्तं तदभ्रसत्वक्रमेण वै

॥१४३॥

मृतवज्रं पाडशांशं तस्मिन्सूते विनिक्षिपेत् ॥

तालकं टंरुणं कांतं तृतीयं चाष्टमांशकम्

॥१४४॥

दत्त्वा तस्मिन्स्तदा खले व्योमवल्लीद्रवैर्दिनम्

तत्सर्वं मर्दितं कृत्वा छायाशुष्कं प्रयत्नतः

॥१४५॥

द्वंद्वेलापलिप्तायां मृगायां चांधितं धमेत् ॥

करीषाग्नौ दिवारात्रौ ध्याते खोटं भवेत्तु तत्

॥१४६॥

काचं टंरुणं सौवीरैः शोधयेत्तं धमन् धमन् ॥

रसबीजमिदं रूपातं पूर्ववत् शतत्रैवरुष ॥

जायते रसराजोयं कुरते कनकं शुभम्

॥१४७॥

शब्दवेधी रसः

अथवा समुखे सूते पूर्ववजारयेदिनम् ॥

पंच पंचांशगुणितं यदा ग्रसति पारदः

॥१४८॥

रसबीजेन चान्येन त्रिधा सार्य क्रमेण वै ॥

सारिते जारणा कार्या मुरं बद्ध्वाथ बंधयेत् ॥

शब्दवेधी भवेत्साक्षात्तान्नं स्वर्णं करोति वै

॥१४९॥

॥ इति श्री रसबीजस्य जारणाक्रमेण हेमक्रिया ॥

रसबीजम्

पक्षबीजस्य चूर्णं तु पूर्ववच्चाभिषेकितम् ॥

पोडशांशेन मृतस्य समुखस्य तु चारयेत्

॥१५०॥

द्वयंगुल्यां मर्दनेनैव धर्मं चरति तत्सणात् ॥

तद्बीजं जारयेत्तस्य स्तेनैश्चाभ्रसन्धवन्

॥१५१॥

अनेन क्रमयोगेन मर्मं बीजं तु सारयेत् ॥

तद्वत् द्वादशभागेन पक्षबीजं तु तस्य वै

॥१५२॥

चारयेन्मर्दयन्नैव कच्छपाख्ये य जारयेत् ॥
 अभ्रसत्वमकारेण समं यावच्च जारयेत् ॥१५३॥
 ततस्तस्याष्टमांशेन पञ्चवीजं तु दापयेत् ॥
 मर्दयेत्तप्तखले तत् चरत्येव हि तत्क्षणात् ॥१५४॥
 तं सूतं सूरणे कंदे गर्भे लिप्त्वा निरुध्य च ॥
 लिप्त्वा कंदं पुटे पञ्चाशद्या कंदो न दहते ॥१५५॥
 तत्रैव ग्रसते सूतो जीर्णे ग्रासं तु दापयेत् ॥
 अनेन क्रमयोगेन समवीजं समं पुनः ॥१५६॥
 पादांशं पञ्चवीजं तु दत्त्वा चार्थं च मर्दयेत् ॥
 मृषायंत्रे ततो जार्यं स्वेदनेन पुनः पुनः ॥१५७॥
 अनेन क्रमयोगेन समवीजं च जारयेत् ॥
 एवं चतुर्गुणे जीर्णे पञ्चवीजे तु पारदे ॥
 जायते कुंडुमाभस्तु रसेन्द्रो बलवत्तरः ॥१५८॥

धूमवेधो शब्दवेधो पाषाणवेधो रसः

अभ्रकं भ्रामकं ब्राह्मी मृतलोहाष्टकं तथा ॥
 महारसाथोपरसाः कटुतुम्ब्याथ बीजरम् ॥१५९॥
 शंखनाभिर्मेपशृंगी वज्रकंदं समं समम् ॥
 मयूरस्य तु रक्तेन सर्वं पान्यं दिनायधि ॥१६०॥
 ततस्तं मर्दयेत्खोटं गिरिरक्ते दिनद्वयम् ॥
 अनेन मृतवन्नं तु लेपितं कारयेत्ततः ॥१६१॥
 मृषामात्रफलाकारं द्विद्विलिप्तां तु कायेत् ॥
 तन्मध्ये पूर्वमूत्रं तु पादांशं लिप्त्वा चरुम् ॥१६२॥
 अथवा वज्रवीजं च पूर्वमूत्रेण लेपितम् ॥
 अथवा द्वंद्वितं वन्नं समं स्वर्णेन यन्मृतम् ॥१६३॥
 तल्लिप्त्रं पूर्वमूत्रेण पादांशं तत्र निशितम् ॥
 आच्छादितं धमेन्मर्दं मृषागोमुग्गयायुना ॥१६४॥
 त्रिचिद् त्रिचिद् विटं दत्त्वा जीर्णे तन्माग्नमृद्धयेत् ॥
 पुनस्तल्लिप्त्रमृषायां लिप्त्वा रक्तेण संप्लुतम्
 पूर्वमूत्रमयोगेन जीर्णे रक्ते समुद्धयेत् ॥

अनेन क्रमयोगेन वज्रं वा वज्ररीजकम्	॥१६५॥
स्वर्णद्वंद्वितवज्रं वा जारयेत्तत्पुनः पुनः ॥	
एकादशगुणं यावत्तावज्जार्यं रसेन्द्रके	॥१६६॥
मुदगां शंखनाभिं तु मातुलिगरसैर्दिनम् ॥	
मर्दयेल्लोलेतेन मुक्ताचूर्णं मुग्रोभनम्	॥१६७॥
द्रावितं मौक्तिकं वाथ पूर्ववज्जारयेद्धमन ॥	
मूपाया विडलिस्तायां पादं पादं शनैः शनैः	॥१६८॥
एकादशगुणं यावत्तज्जार्यं कच्छपेन तत्	॥१६९॥
नीलोनिर्वाससंतुल्यं शिखिपित्तं विमर्दयेत् ॥	
इद्रनीलं च नीलं च तेन लिप्त्वाथ जारयेत्	॥१७०॥
पूर्ववत्क्रमयोगेन ध्येयनास्वेदनेन वा ॥	
मिडलेपितमूपायामेकादशगुणं क्रमात्	॥१७१॥
द्रावितं चेन्द्रनीलं वा नीलं च द्रावितं क्रमात् ॥	
द्वंद्वितं रसराजस्य जार्यमभद्रुतिर्यथा ॥	
इत्येवं जारयेन्नीलं द्रावितं कठिनं तु वा	॥१७२॥
शिखिपित्तनृरक्ताभ्यां लेपितं पद्मरागरुम् ॥	
जारयेद्रसराजस्य त्रैकादशगुणं क्रमात् ॥	
जार्यं वा द्रावितं तत्तु यथा चाभद्रुतिः पुरा	॥१७३॥
रजनी तुल्यकंदुष्टं ब्रह्मपुष्पद्वैदिनम् ॥	
भावितं तेन लिप्तं तु पुष्करागं तु जारयेत्	॥१७४॥
कठिनं द्रावितं वाथ रुद्रसंरयाग्रमेण वै ॥	
एवं रत्नैर्भवेत्तृप्तो रसराजो महाफलः	॥१७५॥
अनेनैव शतांशेन मधुच्छिष्टेन लेपयेत् ॥	
शुद्धहाटकपत्राणि रत्ना गजपुटे पचेत्	॥१७६॥
इंद्रगोपसमानारं तत्स्वर्णं जायते शुभम् ॥	
अनेनैव सुवर्णेन सारयेत्सारणाग्रयम्	॥१७७॥
रत्नवृक्षं सुतराजं मूपायने विनिक्षिपेत् ॥	
शनैः शनैर्धमेत्तावद्यावत्सुतावरोपितम्	॥१७८॥
मुखं धत्वा रसं रज्ज्वा धूमनेयी भवेत्तु तत्	

अनेन क्रमयोगेन पुनः सारणजारणा ॥१७९॥

कर्तव्यास्त्रिप्रकारा वै मुखं बध्वाय बंधयेत् ॥

शब्दवेधी रसेन्द्रोयं जायते खेगतिप्रदः ॥१८०॥

पुनश्च त्रिविधा कार्या सारणाज्जारणा क्रमात् ॥

तस्यैव तु रसेन्द्रस्य मुखबंधं च कारयेत् ॥१८१॥

तेनैव वेधयेत्सर्वं गिरिपापाणभूतलम् ॥

जायते कनकं दिव्यं जाम्बूनदसमभम् ॥१८२॥

सिद्धैर्भूचरखेचरा शिवमुखात्प्राप्ता महाजारणा

कृत्वा तां च रसे रसातलमिदं स्वर्गेन पूर्णं कृतम् ॥

तेषां कर्म विचार्य सारमखिलं स्पष्टीकृतं तन्मया

यः कश्चिद् गुरुतंत्रमंत्रनिरतस्तस्यैव सिद्धं भवेत् ॥१८३॥

इतिथो पार्यतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते चाद्रिखण्डे

ऋद्धिसंज्ञापरनामके द्रुतिवज्ररत्नजारणाक्रमेण पापाणवेधपर्यंतं

वेधविधिर्नामाष्टादशोपदेशः १८ ॥

—:०:—

॥ अथ श्री चाद्रिखण्डे एकोनविंशोपदेशः १९ ॥

संतोरे सारभूतं सकलमुखकरं सुमभूतं धनं वै

तत्साध्यं साधयेन्द्रैर्गुरुमुखविधिना वक्ष्यते तस्य सिद्धयै ॥

रत्नादीनां विशेषात्करणमिदं शुभं गंधमादं समग्रं

ज्ञात्वा तत्तत्सुसिद्धं शनुमवश्यमं पायनं पंडितानाम् ॥१॥

पञ्चरात्रकरणम्

चतुर्गुणेन तोयेन लाक्षां पिप्प्ला तु तद्वैः ॥

वस्त्रभूतं शतपलं शृणु मृदाप्लवं पंचेत् ॥२॥

मृद्वग्निना पादशोषं जातं यावद्य तस्य वै ॥

सिपेत्पलं पलं पूर्णं सज्जितं कृणु लोघ्नकम् ॥३॥

किंचिन्पस्यात्ततः शीतं शयनरूप्यां गुरुसयेत् ॥

स्पृष्टमस्तस्यत्वं पन्थादिशयान्नं जलेन च ॥४॥

धनीभूतं गमुनार्यं न्यातोयं मन्मथरत्नं ॥

एतत्कर्पूरं तस्याः काचकूप्यां विनिक्षिपेत् ॥५॥
 वर्षोपलास्तु तेनैव लालयित्वा सुपाचिते ॥
 मधुकतैलमध्ये तु क्षणं पक्वा समुद्धरेत् ॥
 जायंते पद्मरागाणि दिव्यतेजोमयानि च ॥६॥

इन्द्रनीलकरणम्

नीलीचूर्णं पलैकं तु पूर्वकूप्यां तु तद्द्रवम् ॥
 तद्द्रवं द्विपलं चूर्णं क्षिप्त्वा सर्वं विलोलेत् ॥७॥
 क्षिप्त्वा वर्षोत्पलांस्तेन पूर्वतैलगतान्पचेत् ॥
 इन्द्रनीलानि तान्येव जायते नान संशयः ॥८॥

मरकतमणि करणम्

मज्जिष्ठां तालकं नीली समचूर्णं मरुत्पयेत् ॥
 काचकूप्यां स्थितैर्द्रावैः सर्वमेतत्सुलोलेत् ॥९॥
 वर्षोत्पलांस्तु तेनैव सिक्तवा पच्याद्य पूर्ववत् ॥
 सर्वं मरकतास्तेन समीचीना भवति वै ॥१०॥

गोमेदमणिकरणम्

मज्जिष्ठायाः कषायेण पेपयेन्मत्स्यकज्जलम् ॥
 वर्षोत्पलांस्तु तेनैव सिक्तवा पच्याद्य पूर्ववत् ॥११॥
 गोमेदानि तु तान्येव प्रवर्तते न संशयः ॥१२॥

पुष्पराग करणम्

पिष्टा तालकतुल्यं तु जलैके(?) रसकुङ्कुमम् ॥
 तन्मध्ये चाष्टमांशं तु क्षिपेन्मत्स्योत्थकज्जलम् ॥१३॥
 तत्सर्वं पाचयेन्नाम अवतार्य मुरक्षयेत् ॥
 वर्षोपलांस्तु तेनैव सिक्तान्पन्याद्य पूर्ववत् ॥
 भवंति पुष्परागास्ते यथा खन्युत्थितानि च ॥१४॥

नीलमाणिक्य करणम्

नीलीचूर्णस्य तुल्यांशं क्षिपेन्मत्स्योत्थकज्जलम् ॥
 बीजकाष्ठं च तुल्यांशं जले स्थाप्यं दिनावधि ॥१५॥
 तत्सर्वं पाचयेन्नामवतार्य मुरक्षयेत् ॥
 वर्षोपलांस्तु तेनैव सिक्ताः पन्याद्य पूर्ववत् ॥
 नीलमाणिक्यसदृशास्ते भवंति न संशयः ॥१६॥

मुक्ताकरणम् १

मोक्तानि रंगद्रव्याणि काचकृष्णं पृथक् पृथक् ॥
 रक्षयित्वा प्रयत्नेन प्राप्ते कार्ये नियोजयेत् ॥१७॥
 सूर्यकांतस्य मध्ये तु विलं कुर्यात्सुवर्तुलं ॥
 तथान्यं सूर्यकान्तं च कुर्यादाच्छादने हितम् ॥१८॥
 सुक्ष्ममुक्ताफलान्यादीं द्रावयेत्पूर्वयोगतः ॥
 तद्द्रुतं सूर्यकांतस्य विले पूर्य प्रयत्नतः ॥१९॥
 सूर्यकान्तेनापरेण छादितं धर्मधारितम् ॥
 याममात्राद्भवेद्बद्धं मौक्तिकं चातिशोभनम् ॥२०॥
 छिद्रं कृत्वा निवध्याथ सुशुभ्रे वस्त्रखण्डके ॥
 सुशुभ्रेस्तंडुलैः सार्धं कण्डयेत्तदुलूखले ॥२१॥
 लघुहस्तेन यामैकं तत उद्धृत्य क्षालयेत् ॥
 त्वचारिष्टफलानां तु जलेन सह पेपयेत् ॥
 तेनैव क्षालिते मुक्ताफलं भवति शोभनम् ॥२२॥

मुक्ताकरणम् २

मौक्तिकानि सुक्ष्माणि चूर्णितानि विनिसिपेत् ॥
 मसृताया इडायास्तु सद्यः क्षीरैः क्षणावधि ॥२३॥
 तेनैव वर्तुलाकारा गुटिकाः कारयेत्ततः ॥
 काचपात्रे स्थिताः शोष्याः छायायां दिनमात्रम् ॥२४॥
 प्रोतयेद्भवलेन मालां कृत्वाय शोषयेत् ॥
 छायायां कठिना यावत्तावत्स्याप्या विलंबिताः ॥२५॥
 स्थूलस्य कृष्णमत्स्यस्य एककंदस्य चोदरात् ॥
 निवार्यानाणि तत्रैव पूर्वमालां निवेशयेत् ॥२६॥
 उदरं सीरयेत्सूत्रेणैव भाण्डे निरूप्य तत् ॥
 मासमात्रात्समुद्धृत्य छायायां शोषयेत्पुनः ॥२७॥
 कंदनं क्षालनं चैव पूर्ववत्कारयेच्छनैः ॥
 भवन्ति तानि शुभ्राणि सम्पद् मुक्ताफलानि वै ॥२८॥

मुक्ताकरणम् ३

मुक्ताधुक्तिं समादाय जलशुक्तिमयापि वा ॥

वर्षयेत्पृष्ठभागं तु तस्य क्राण्योपनुचये ॥२९॥
ताः शुभ्राश्चूर्णयेच्छ्लेष्णमोडाक्षीरादिपूर्ववत् ॥
कारयेत्क्षालनान्तं च मौक्तिकानि भवन्ति वै ॥३०॥

मुक्ताकरणम् ४

सद्य उद्धृत्य मत्स्यस्य स्थूलस्य चक्षुषी हरेत् ॥
एकैकं वधयेद्वस्त्रे ईडाक्षीरैर्दिनं पचेत् ॥३१॥
छायायां शोषयेत्पश्चात् कण्डनं क्षालनं ततः ॥
कारयेत्पूर्ववत्तानि मौक्तिकानि भवन्ति वै ॥३२॥

प्रवालकरणम् १

दग्धशखं च दरदं समं चूर्णं प्रकल्पयेत् ॥
प्रसूताया महिष्यास्तु पंचमे दिवसे हरेत् ॥३३॥
क्षीरं तेनैव तन्मर्द्य यामैरु पूर्वचूर्णम् ॥
वर्तुला गुटिकां कृत्वा मोतधेत्ताम्रमूतकं ॥३४॥
रभागर्भदलेनैव मध्यमांशुतर्जनी ॥
षेष्टयित्वा तु तैर्ग्राह्या गुलिकास्ताः पृथक् पृथक् ॥३५॥
आमर्त्यावर्त्य संस्थाप्या रंभापत्रैः मयत्नतः ॥
छायाशुष्काः शुभाः मोत्यास्ताम्रमूत्रेण वै पुनः ॥३६॥
मधुरं तप्ततैलाक्तं धूमेन स्नेदयेच्छनैः ॥
जायते पद्मरागार्भं प्रवालं नात्र सशयः ॥३७॥

प्रवालकरणम् २

दग्धः शंखः ससिन्दूरं समोश्च चूर्णयेत्ततः ॥
क्षीरैः सत्रप्रसूताया एडाया मर्दयेद् दृढम् ॥३८॥
पूरयेच्च तृणोत्पे वा नाले वंशादिसंभवे ॥
मुपवये चाब्रमाण्डे तु यवागृवर्जिते क्षिपेत् ॥३९॥
आच्छाद्य पण्यान्पन्दायी घटिमोन्ते समुद्धरेत् ॥
प्रवाला नलिकागर्भे जायते पद्मरागवत् ॥४०॥

द्विष्टलकरणम्

अशुद्धं पारदं भागं चतुर्भागं च टंफणम् ॥

उभौ सिप्त्वा लोहपात्रे क्षणं मृद्वग्निना पचेत् ॥४१॥

तस्मिन्मनःशिलाचूर्णं पारदादशमांशतः ॥

सिप्त्वा चाल्यमयोद्वर्षां खवतार्यं मुशीतलम् ॥४२॥

कृत्वाथ खण्डशः सिप्त्वा काचकूप्यां निरुध्य च ॥

वस्त्रमृत्तिरूपा सम्यक् काचरूपीं प्रलेपयेत् ॥४३॥

सर्वतोऽंगुलमानेन छायाशुष्कं तु कारयेत् ॥

वालुकायंगर्भे तु द्विदिनं मृदुनाग्निना ॥४४॥

क्रमं वृद्धाग्निना पश्चात्पचेद्दिवसपञ्चकम् ॥

सप्ताहात्तत्समुद्गत्य द्विगुलं स्यान्मनोहरम् ॥४५॥

सिद्धर करणम्

चिंचात्वग्भस्मपादांशं द्रुते नागे चिन्तिषेत् ॥

पाचयेल्लोहजे पात्रे लोहद्वर्षां निवर्पयेत् ॥

चण्डाग्निना दिनैकं तु सिन्दूरं जायते शुभम् ॥४६॥

सिन्दूरकरणम् २

रक्तशालिन्यपामार्गकुटजस्य तु भस्मरम् ॥

चतुर्थीशं द्रुते नागे दत्त्वा मर्द्यं दिनद्वयम् ॥४७॥

पूर्ववज्रोहपात्रे तु सिन्दूरं जायते शुभम् ॥४८॥

सिन्दूरकरणम् ३

भस्मना पूर्ववज्रागं शारङ्गस्य वारिजस्य वा ॥

सिन्दूरं जायते दिव्यं यथेष्टं नात्र संशयः ॥४९॥

सिन्दूरकरणम् ४

पलानां द्विगुलं नागं द्राक्षपेहोदभाजने ॥

समूलशालकाभस्म पादांशं तत्र निसिषेत् ॥५०॥

पीतवर्णं भवेत्प्रायचार्यं पन्थात् प्रचाप्येत् ॥

ततः मुशीतलं दृष्ट्वा जलेन चालयेत्पुनः ॥५१॥

पन्मात्रा घटी दृष्ट्वा वाग्नाभस्मोपनि सिषेत् ॥

छायाशुष्का समाह्वय मृदादे नूतने सिषेत् ॥५२॥

सिप्त्वा कृत्वा पौष्टान्यां निर्माते गोत्राग्निना ॥

छिद्रं कुर्याद् भाण्डवक्त्रे शलाकां लोहजां क्षिपेत् ॥ ५३ ॥

रक्तवर्णां यदा स्यात्सा तावत्पच्यात्परीक्षयेत् ॥

सिन्दूरं जायते दिव्यं सिद्धयोग उदाहृतः ॥ ५४ ॥

सैंधवकरणम्

नवभाण्डे पलशतं सामुद्रलवणं क्षिपेत् ॥

निष्कं निष्कं सूतगंधौ क्षिप्त्वा चण्डाग्रिना पचेत् ॥ ५५ ॥

द्वियामान्ते क्षिपेत्स्मिद्धोहनाराचकं यदि ॥

रक्तवर्णं भवेत्तद्वै तदा चर्द्धिं निवारयेत् ॥ ५६ ॥

स्वभावशीतलं ग्राह्यं सिन्धुत्यै लवणं भवेत् ॥ ५७ ॥

सुवर्चल (संचल) करणम्

आरनालं पलैकं तु द्विनिष्कं च सुवर्चलम् ॥

मापैकं गंधकं पिष्ट्वा सर्वं पात्रे तु धारयेत् ॥ ५८ ॥

पलैकं सैंधवं तप्तं कृत्वा तत्र निपेचयेत् ॥

पुनस्ताप्यं पुनः सेच्यं द्रवो यावद्विशुष्यति ॥

सुवर्चलं भवेत्तावन् नात्र कार्या विचारणा ॥ ५९ ॥

हिंशुकरणम् १

हिंशुनागरमेकैकं लशुनस्य पलद्वयम् ॥

चतुष्पलं निम्बबीजं मापचूर्णं पलाष्टकम् ॥ ६० ॥

सर्वतुल्या चित्तमज्जामनाक्षीरेण पेपयेत् ॥

तत्सर्वं वंधयेद्वाहं सार्द्धगोचर्मगर्भतः ॥

पञ्चमयं धान्यराशी क्षिपेद् हिंशु भवेत्ततः ॥ ६१ ॥

हिंशुकरणम् २

चन्द्रलवणनिर्घासं सामुद्रलवणं तथा ॥

त्वग्ज्वर्यं च कणा तुल्यं मेपीक्षीरेण पेपयेत् ॥ ६२ ॥

अस्य पिण्डस्य पादांसं शृद्धं हिंशु नियोजयेत् ॥

तत्सर्वं पूर्ववद्द्वन्द्वं चर्मणा दिवसनयम् ॥ ६३ ॥

निर्वाने लंबितं रक्षेत् हिंशु स्याच्छुद्धं हिंशुवत् ॥ ६४ ॥

हिंशुकरणम् ३

पलैकैकं गुडं शुंठी द्विकं टंकणशुण्डुम् ॥

परण्वीजमज्जा च तुषवर्ज्यं पलद्वयम् ॥६५॥

निस्त्वक्मापा पलद्वंद्वमेकीकृत्य प्रपेयेत् ॥

त्रिकर्पं हिंयु तन्मध्ये सिप्त्वा तोयेन लोलयेत् ॥६६॥

तत्सर्वं पूर्ववद्बध्वा सप्ताहाद्विगुतां व्रजेत् ॥६७॥

द्विगुणकरणम् ४

द्वेपले शुद्ध हिंयु स्यादीडाक्षीरं च विशतिः ॥

गाधूममापयोश्चूर्णं प्रत्येकं तु चतुष्पलम् ॥६८॥

अलावुपात्रमध्यस्थं तत्सर्वं लोलितं सिपेत् ॥

छायाशुष्कं भवेत्तावद्यावद्विगु शुभं भवेत् ॥६९॥

वंगकरणम् १

धतूरीजवूर्णं तु वज्रीक्षीरेण भावयेत् ॥

शोध्यं पेप्यं पुनर्भाज्यं एवं घर्मे त्रिसप्तधा ॥७०॥

तद्वाप्यं द्रुतनागस्य दशमांशेन दापयेत् ॥

दालयेत्स्नुक्पयोमध्ये तद्वंगं जायते शुभम् ॥

भावयेद्गजनीमध्ये तद्वंगं जायते शुभम् ॥७१॥

वंगकरणम् २

भावयेद्गजनीचूर्णं वज्रीदुग्धेन सप्तधा ॥

तद्वाप्यं दशमांशेन द्रुते नागे प्रदापयेत् ॥७२॥

तद्वाप्यं द्रुतनागस्य दशमांशेन दापयेत् ॥

तत् दाल्यं त्रिकला क्ताये पुनस्तद्वच्च वापयेत् ॥७३॥

टंकणं नवसारं च दत्त्वा सेच्यं नृमूत्रके ॥

द्रावितं च पुनर्दाल्यं नृमूत्रे वंगतां व्रजेत् ॥७४॥

अम्लवेतसकरणम्

त्वग्मीजरहितं चिंचाफलं कांजिकसंयुतम् ॥

पक्त्वा कुर्याद्वस्त्रपूतं जग्मीराम्लं तु तत्समम् ॥७५॥

चांगेरीमातुलिगाम्लैर्यथाप्राप्तं समोदरेत् ॥

वस्त्रपूतं तु तत्सर्वं पक्त्वादावशेषितम् ॥७६॥

सीराष्ट्री तुल्यकासीसं त्रिशार पटुपंचम् ॥

मूलसारं च तुल्यांशं सर्वं चूर्णं विनिक्षिपेत् ॥७७॥

पूर्वपक्वे तु पादांशं पुनर्मृद्वग्निना पचेत् ॥

घनीभूतं भवेद्यावच्चट्टकेनैव चालयेत् ॥

अम्लधेतुसमित्येतज्जायते शोभनं परम् ॥७८॥

साधीकरणम्

त्रिफला भ्रंगकोरंटं भट्टलात करवीरकम् ॥

बीजाम्रसममेतेषां समांशं बोलम्ज्जले ॥७९॥

क्षिप्वा मर्द्य ताम्रपात्रे पंचाहाज्जायते मपी ॥

तालपत्रेषु भूर्जेषु लिख्यते परमं दृढम् ॥८०॥

घृतकरणम्

नारिकेलान्फलरसं ग्राह्यं भागचतुष्टयम् ॥

तन्मध्ये घृतमेकं तु क्षिप्वा भाण्डे विलोलयेत् ॥८१॥

शतांशेन क्षिपेत्तस्मिन् रक्तशाम्बिनिमूलकम् ॥

मृद्वग्निना पचेत्किञ्चित् तत्सर्वं जायते घृतम् ॥८२॥

घृतकरणम् २

घृतं तोयं समं कृत्वा विंशत्यंशेन चुम्बकम् ॥

क्षिप्वा सर्वं तु मृदु भाण्डे क्षणं हस्तेन मर्दयेत् ॥

घृतं तज्जायते सर्वं न चाग्निं सदते क्वचित् ॥८३॥

घृतकरणम् ३

मेपीमेदः पंचपलं तिलतैलं च तत्समम्

पचेन्मृद्वग्निना तावद्यावत्पेनं निवर्तते ॥८४॥

द्विनिष्कं कांजिकं तस्मिन् क्षिप्वा वस्त्रेण चालयेत् ॥

पादांशं च घृतं तस्मिन् दद्यात्सर्वं घृतं भवेत् ॥८५॥

घृतकरणम् ४

तिलतैलं विपच्यादौ यावत्पेनं निवर्तते ॥

गुग्गुलुं निक्षिपेत्तस्मिन् सिचिद्गंगानिऋतये ॥८६॥

विंशत्यंशेन तोयस्य क्षिप्वा चुम्बं विन्योलयेत् ॥

जलतुल्यं पूर्वतैलं मिश्रयेत्तत्पुनीतकम् ॥८७॥

मर्दयेन्मृण्मये पात्रे हस्तेन क्षणमात्रकम् ॥
घनीभूते घृतं चार्घ्यं क्षिप्त्वा सर्वं घृतं भवेत् ॥८८॥

चन्दनकरणम्

संछेद्य निवृक्षं तु हस्तैरुं रक्षयेदधः ॥
तस्य मूर्ध्नि विलं कुर्याच्चैत्रव नवगुग्गुलुम् ॥८९॥
पूरयेत्तेन काष्ठेन विलं रुन्वाथ छेपयेत् ॥
संधिं मृल्लवणेनैव शुष्कं गजपुटे पचेत् ॥९०॥
स्वभावशीतलं ग्राह्यं तन्मूलं चंदनं भवेत् ॥९१॥

कर्पूरकरणम्

पलत्रयं पचेद् भक्तं सम्यग्प्राजान्नतंदुलम् ॥
तद् भक्तं शीतलं कृत्वा गवां क्षीरैः प्रयत्नतः ॥९२॥
निष्कमात्रं च कर्पूरं क्षिप्त्वा तस्मिन् पेषयेत् ॥
शुष्कस्य वंशनालस्य स्थूलस्य तेन चोदरम् ॥९३॥
छेप्यमंगुलमानेन छायाशुष्कं च कारयेत् ॥
छित्वाथ कदलीपुष्पं तन्निर्घासेन पूरयेत् ॥९४॥
वंशनालं पुनर्वस्त्रखंडे रुद्ध्वा च तन्मुखम् ॥
आतपे त्रिदिनं शोष्यं भूगर्ते निखनेत्ततः ॥९५॥
त्रिसप्ताहात्समुद्धृत्यं शोषयित्वा समाहरेत् ॥
कर्पूरं तस्य गर्भस्थं रक्षेत्कर्पूरभाजने ॥
कर्पूरं जायते दिव्यं यथावीजं न संशयः ॥९६॥

जवादीयांकस्त्रीकरणम्

पनसस्यार्धं पक्वस्य बीजान्येकस्य खण्डयेत् ॥
नवभाण्डे विनिक्षिप्य निष्कं गुंठी पलं तथा ॥९७॥
चूर्णयित्वा क्षिपेत्तस्मिन् तत्सर्वं द्रवतां ब्रजेत् ॥
तेन घृष्ट्वा क्षिपेत्तस्मिन् चतुर्निष्कं च चन्दनम् ॥९८॥
मृद्वग्री पाचयेत्ताम्रावदारक्ततां गतम् ॥
तच्छीतलं काचपात्रे क्षिप्त्वा तस्योपरि क्षिपेत् ॥९९॥
चंपकं केतकी मल्ली जातीपुष्पाणि तत्पुनः ॥

दिनं शुभ्रपटे वध्वा मुखं तस्यैव रक्षयेत् ॥१००॥

ततः पुष्पाणि संत्यज्ज्वा कस्तूरीं मापमात्रकाम् ॥

मापैकं शुद्धकर्पूरं तस्मिन्नेव विनिक्षिपेत् ॥१०१॥

निक्षिपेद्विशदंशेन सम्यग्जावादिकामपि ॥

तत्सर्वं मथितं पूर्वं सम्यग्जावादि भाजने ॥१०२॥

पेष्टयेन्मल्लिकापुष्पैस्तद्भाण्डं दिवसत्रयम् ॥

सम्यग्भवति जावादि वर्णः परिमलैरपि ॥१०३॥

कस्तूरीकरणम्

मधुकैवलं तैलं वा तिलोत्थं पलपंचरुम् ॥

शुण्ठीद्रावं दशपलं सर्वमेकत्र योजयेत् ॥१०४॥

मल्लिका मालती जाती केतकी शतपत्रिका ॥

अन्यानि च गुग्गुलीनि पुष्पाणि तत्र निक्षिपेत् ॥१०५॥

दिनैकं मुद्रितं रक्षेत् पुष्पं निष्पीड्य संत्यजेत् ॥

सिक्वपकं विंशतिनिष्कान् सिप्त्वा तस्मिन्पत्रेच्छनैः ॥१०६॥

यावत्तैलावशेषं स्यात् कर्पूरं चार्धनिष्करुम् ॥

निष्कं भाजार्जजावादि सिप्त्वा तदवतारयेत् ॥१०७॥

अन्यपात्रे विनिक्षिप्य गीतलं तत्पुनः पचेत् ॥

सगमात्रात्तदुत्तार्य सिप्त्वाजावादि भाजने ॥१०८॥

सांद्रं भवति तत्सर्वं यथाजीवं न संशयः ॥

पुष्पाणि वृद्धस्त्यैव रत्ननाभ्यां समं समम् ॥१०९॥

तच्चूर्णमिष्टुदंशस्य कृत्वा नालस्य चोदरे ॥

सिप्त्वा तस्य मुखं रुद्ध्वाः तन्मज्जाभिर्मुद्रा पुनः ॥११०॥

पुष्टेत्पुष्पाग्निना तावथावृण्वंघो न दहने ॥

द्रवंति तानि पुष्पाणि मुखं भिन्वा द्रवं हरेत् ॥१११॥

कम्पूरीचर्म निर्गोमं हुस्तावृत्तं विवृण्वेत् ॥

वृण्वस्य दक्षभागैः सम्यक् कम्पूरिकां सिप्त्वा ॥११२॥

पूर्वदारेण तन्मर्बं पेषितं गोष्ठकीकृतम् ॥

कस्तूरीमदनाकारा विचित्रायां मयलत्रः ॥११३॥

तत्सर्वं छादया कोषं मदना रक्षेत्तत्पद् ॥

गुटिकाः खण्डशः कृत्वा मदनैः सह मिश्रयेत् ॥

कस्तूरीचर्मणा वध्वा सम्यङ् मृगमदो भवेत्

॥११४॥

कुंकुम करणम् (कंकु) १

नारिकेरकपालं वा घृष्टं वा निम्बकाष्ठकं ॥

यत्किञ्चिच्छुभ्रकाष्ठं वा तोयेन सह कारयेत्

॥११५॥

तत्पादं रजनी चाथ तस्मिन्मध्ये विनिसिपेत् ॥

गैरिकं वा रजन्यर्थं तत्सर्वं कुंकुमं भवेत्

॥११६॥

कुंकुम करणम् (कंकु) २

पालाशपुष्पजं क्वाथं धर्मं धार्य तु खर्परे ॥

विंशत्यंशं क्षिपेत्तस्मिन् पेपितं शुभ्रतंडुलम्

॥११७॥

तंदुलार्थं तथा चुर्चं सर्वं काष्ठेन लोलयेत् ॥

धनीभूतं भवेद्यावत्तावद् धर्मं प्रचालयेत् ॥

ततस्तेनैव वटिकाः कृत्वा स्युः कुकुमोपमाः

॥११८॥

कुंकुमकरणम् (कंकु) ३

पालाशपुष्पादांशं सम्यक्शुभ्रं च तंदुलम् ॥

पिष्ट्वाथ वटिकाः कार्या शोथ्याः स्युः कुकुमोपमाः

॥११९॥

दिव्यधूपः १

क्रमात्तरगुणं कुर्यात्कस्तूरी शशिकुंकुमम् ॥

नखमांसी सर्जरस मुस्ता कृष्णागुरुः सिता

॥१२०॥

चंदनं च दशैतानि चूर्णितानि विमिश्रयेत् ॥

चूर्णं तुल्यैर्गुणुलभिः समैकैश्च कुर्येत्

॥१२१॥

स्तोकं स्तोकं क्षिपेत्तैलं शिलायां लोहमुष्टिना ॥

दिनमेकं प्रयत्नेन वर्तिकां तेन कारयेत्

॥१२२॥

तद्ग्रज्वलितं कुर्याज्ज्वालां निवार्य तत्तृणात् ॥

देवानां दिव्यधूपोयं मंत्राणां साधने हितः

॥१२३॥

दिव्यधूपः

पाषाणभेदं चूर्णं तु शुग्गुलं च पलं पलम् ॥

मांसी मुस्ता नखं योल चंदनागुग्गुलकम्

॥१२४॥

लाक्षागुलं सर्जरसं सिताकर्पूरसंयुतम् ॥

प्रति निष्कद्वयं चूर्णं कस्तूरी कुंकुमं तथा ॥१२५॥

मापैकैकं क्षिपेत्तस्मिन् सर्वं कुट्यादुल्लखले ॥

तिलतैलं क्षिपेत्किञ्चिद्वह्निदण्डेन तद् दहम् ॥१२६॥

यामैकं कुट्टयेत्तिसदो दिव्यो घृषः शिवोदितः ॥

देवादेवाकरो देयः पूर्ववद्वर्तकीकृतः ॥

सर्वसौभाग्यजनकः सर्वमंत्रोद्यनायकः ॥१२७॥

पुष्पद्रुतिः

वज्रीक्षीरेण संयुक्तं शुद्धं वस्त्रं पुनः पुनः ॥

आतपे शोषितं कुर्यादित्येवं दिनसप्तकम् ॥१२८॥

जातीपुष्पपलैकं तु निष्कं चूर्णितदंशकम् ॥

क्षौद्रं निष्कत्रयं योज्यं सर्वमेकत्र लोलयेत् ॥१२९॥

मृत्पात्रे धारयेद् घर्मे रम्ये वा काचभाजने ॥

आच्छादयेत्तु वस्त्रेण जलसिक्तेन तत्तणात् ॥१३०॥

द्रवंति तानि पुष्पाणि गुंज्यायोगेषु तद्द्रवम् ॥

अनेनैव प्रकारेण पुष्पाणां च पृथक् पृथक् ॥

द्रुतिः कायां गुग्गुधानां गंधरादेषु योजयेत् ॥१३१॥

धान्यवृद्धि करणम् १

मन्दारमूलमाद्रोयां भरण्यां वा कुशोद्भवम् ॥

ऊर्ध्वं संग्राह्य यत्नेन धवमाख्ये विनिसिपेत् ॥१३२॥

प्रवातातिमुखं यत्तु तरकाष्ठं तु समाररेत् ॥

धान्यस्य राशिगं कुर्याद्धान्यवृद्धिकरं परम् ॥१३३॥

धान्यवृद्धिकरणम् २

कुरुल्लामस्य वामाग्नि हेम्वारेष्ट्याभिमन्त्रितम् ॥

धान्यारानीं विनिसिप्य धान्यवृद्धिकरं परम् ॥१३४॥

॥ ६५ नमो भगवते श सिक्ते म्यादा ॥

धनधान्यवृद्धिकरणम् ३

तस्यैव दक्षिणं नेत्रं हेम्वारेष्ट्य तत्रः सिपेत् ॥

यस्मिन्कस्मिन्भवे द्रव्ये धान्ये वा वृद्धिकारकम् ॥१३५॥

॥ ६६ अनिलदेवि आगच्छ आगच्छ म्यादा ॥

द्रव्यादि वृद्धि करणम्

कृष्णचित्रकमूलं तु सिपेत् यस्मिन्वृद्धिर्भवेत् ॥

तत्सर्वं चाक्षयं नित्यं व्ययीकृत्य न क्षीयते ॥१३६॥

धनं धान्यं घृतं तैलं सुवर्णं नवरत्नकम् ॥

यत्किञ्चिद् द्रव्यजातं तदक्षय्यं तिष्ठति ध्रुवम् ॥१३७॥

धान्यवृद्धिकरणम् ४

मूलं सुश्वेतगुंजाया जलमध्ये विनिक्षिपेत् ॥

तन्मूलं धान्यराशौ च क्षिप्त्वा मंत्रविधानतः ॥१३८॥

तद्धान्यं वर्धते नित्यं भक्ष्यमाणं सहस्रशः ॥

मन्त्रखण्डे यथा प्रोक्तं गुजामूलस्य साधनम् ॥

तथैवात्र प्रकर्तव्यं सिद्धिर्भवति नान्यथा ॥१३९॥

आदौ सर्वं दिशांतरेषु गमनं कृत्वा गुरोः संमुखत्

प्राप्तं भक्तिबलेन युक्तिविधिना सारातिसारं महत् ॥

तत्सर्वं धनवर्धनं निगदितं भूयिष्ठमध्वां(?) क्वचिद्

भूपानां विदुषां महामतिमतां विद्वान्भवेत्पालनैः ॥१४०॥

इतिथी पाद्यंतीपुत्रनित्यनाथसिद्धविरचिते रसरत्नाकरांतर्गते वादिखण्डे

अद्विष्टं डापरनामके ररनादिगंधवाहन धनवर्धनो नामैकोनविंशति

तमोपदेशः ११ ॥

०:-

॥ अथ श्री वादिखण्डे विंशतितमोपदेशः २० ॥

सांगोपांगमनेकयोगनिचयं सारं वरं बोद्धुं

युक्तं पारदवर्धनं मृदुहठात् दृष्टं परं यन्मया ॥

तत्सर्वं शुभं प्रवक्षिं सहसा सिद्धाननादागतं

मत्पुत्रानुमयेन वार्तिकगणैः साम्राज्यदं वीक्ष्यताम् ॥१॥

पारदवर्धनम् १

शुद्धपारदभागैकं टंकणेन समं समम् ॥

मर्दयेत्त्रिफलाववाधैर्नरमूर्तेर्धुतैस्ततः ॥२॥

कर्पाशा गुलिकाः कृत्वा मापयूर्जैर्जलान्वितैः ॥

सुताद्यष्टगुणैर्लिप्ता छायाशुष्यां धमेद् दृढम् ॥३॥

कोष्ठीयत्रे बंरनाले किटं भित्वा सपाहरेत् ॥

रसोसौ वर्तुलाकारः पण्डवद्धो भवत्पलम् ॥४॥

पारदवन्धनम् २

आरण्यमल्लिकाद्रवैर्मूपां कन्याद्रवैश्च वा ॥
द्रवैर्हरिणखुर्यां वा नरमूत्रपूतं रसम् ॥५॥

त्रिदिनं मर्दयेत्तत्त्वत्वे मूत्रं दत्त्वा पुनः पुनः ॥

तद्वटीं मापषिष्टेन लिप्त्वा धाम्यं च पूर्ववत् ॥६॥

तद्वत्पूतो भवेद्भद्रस्तच्छोभ्यं काचटकैः ॥७॥

पारदवन्धनम् ३

मर्कटीमूलजद्रवैः पारदं मर्दयेद्दिनम् ॥

मर्कटीमूलजे पिण्डे क्षिपेत्तन्मर्दितं रसम् ॥८॥

तत्पिण्डं वज्रमूपायां रुपा तीव्राग्निना धमेत्

जायते खोटग्रद्धोऽयं सर्वकार्यकरसमः ॥९॥

पारदवन्धनम् ४

अर्कमूलं रविशीरैः पिष्ट्वा मूपां घनं क्षिपेत् ॥

तन्मध्ये जारितं सूतं क्षिप्त्वा रुन्धाय रोषयेत् ॥१०॥

मृष्मये संपुटे तं च निरुन्धालोद्गसंपुटे ॥

ततो गजपुटे पच्यात् पारदो बन्धमाप्नुयात् ॥११॥

पारदवन्धनम् ५

जलकुम्भ्या द्रवैः सूतं मर्दयेद्दिवसत्रयम् ॥

जलकुम्भ्या दलैर्मूपा कृत्वा तत्र क्षिपेत्तु तत् ॥१२॥

रुन्ध्वा तां वज्रमूपायां छायाशुष्कां पुटेच्छु ॥

उत्पलैकैरुद्गया तु विंशद्वारं पुटैः पचेत् ॥१३॥

ततो गजपुटं देयं सम्पण्डो भवेद्रसः ॥१४॥

पारदवन्धनम् ६

एकवीराद्रवैर्मयं त्रिदिनं शुद्धपारदम् ॥

एकवीराकंदकलैर्वज्रमूपां प्रलेपयेत् ॥

तस्या पूर्वसं रुन्ध्वा घ्माते चट्टो भवेद्रसः ॥१५॥

पारदवन्धनम् ७

आरक्तशीरकंदोत्पद्रवैस्त्रीन् स्तन्यसंपुटैः ॥

त्रिदिनं पारदं मर्धं वज्रकंदद्रवैस्त्रयहम् ॥१६॥
क्षीरकंदस्य कल्केन वज्रमूपां प्रलेपयेत् ॥
तत्र पूर्व्वरसं रुध्वा ध्माते यद्धा भवेद्रसः ॥१७॥

पारदवन्धनम् ८

कृत्वा ताम्रमयं चक्रं विस्तीर्णं चतुरंगुलम् ॥
उन्नतं चांगुलीकं तु सुदृढं वर्तुलं समम् ॥१८॥
गंधकं पारदं तुल्यं कुर्यात्खल्वेन कज्जलीम् ॥
तत्कज्जलं ताम्रतुल्यं मूपामध्ये विनिक्षिपेत् ॥१९॥
तं चक्रं मुषिकावक्त्रे दत्वा रुध्वाथ शोपयेत् ॥
तं पचेद्धंढिकायंत्रे द्वियामं लघुवह्निना ॥२०॥
उद्धृत्य ग्राहयेच्चक्रादसराजं पुनः पुनः ॥
तत्तुल्यं टंकरं काचमूर्ध्वाधस्तस्य दापयेत् ॥२१॥
अंधमूपागतं धाम्यमेवं वारत्रये कृते ॥
रसेन्द्रो जायते वद्धो हृषीणो नान संशयः ॥२२॥

पारदवन्धन ९

शुद्धसूतं समं गंधं द्वाभ्यां तुल्यं च तालकम् ॥
मर्धमुन्मत्तकद्रावैः खल्वे यामचतुष्टयम् ॥२३॥
पातयेत्पातनायंत्रे दिनैकं मन्दवह्निना ॥
ऊर्ध्वलप्रमधःस्थं च तत्सर्वं तु समाहरेत् ॥२४॥
मर्धमुन्मत्तकद्रावैर्दृढं यामचतुष्टयम् ॥
तद्गलं पूर्व्ववत्पाच्यं पुनरादाय मर्दयेत् ॥२५॥
पुनःपाच्यं पुनर्मर्धं ऊर्ध्वाधःस्थं प्रयत्नतः ॥
सर्वं यावदधो भाण्डे तिष्ठते तावतावधिः ॥२६॥
तत्सर्वं पूर्व्ववन्मर्धं गोलं कृत्वाथ शोपयेत् ॥
सम्पर्कः संपेपयेदम्लैर्नलिकं शुष्टमेव च ॥२७॥
पीतांजनं वा पेष्यं च तेन गोलं प्रलेपयेत् ॥
वज्रमूपोदरे चाय तेन कल्केन लेप्य वै ॥२८॥
गोलकं तापयेच्च वंशनालेन तं धमन् ॥
खोटवद्धो भवेत्साक्षात् तीत्रयामानलेन तु ॥२९॥

पारदबन्धनम् १०

पलं सूतं पलं नागं द्वाभ्यां तुल्या मनःशिला ॥
पूर्ववत्क्रमयोगेन खोटवद्भो भवेद्रसः

॥३०॥

पारदबन्धनम् ११

नागं तारं समं द्रान्यं तच्चूर्णं पलमात्रकम् ॥
शुद्धसूतं पलैकं च सर्वतुल्या मनःशीला ॥
पूर्ववत्क्रमयोगेन खोटवद्भो भवेद्रसः

॥३१॥

पारदबन्धनम् १२

पलं सूतं पलं तारं पिष्टमम्लेन केनचित् ॥
द्वाभ्यां तुल्या शिला योज्या पूर्वयोगेन पाचयेत्

॥३२॥

पारदबन्धनम् १३

तारवत् स्वर्णपिष्टीं च गंधकेन च पूर्ववत्

॥३३॥

पारदबन्धनम् १४

कृष्णाभ्रकस्य सत्त्वं च तीक्ष्णं कांतं च हाटकम् ॥
शुल्वं तारं च माक्षीकं समं सूक्ष्मं विचूर्णयेत् ॥
यज्ञमूपागतं रुन्वा ध्माते खोटं भवेत्तु तत्

॥३४॥

पारदबन्धनम् १५

श्वेताभ्रकस्य सत्त्वं च तारं तीक्ष्णं च माक्षिकम् ॥
समं चूर्णं कृतं खोटं खोटान्नं शुद्धं सूतकम् ॥
हरितालं द्वयोस्तुल्यं सूक्ष्मं मर्त्यं च पूर्ववत् ॥
महदग्निगतं ध्मात खोटं भवति तद्रसं

॥३५॥

॥३६॥

पारदबन्धनम् १६

पारदं गंधकं तुल्यं मर्त्यं कन्याद्वर्दिनम् ॥
तद्गोलं द्विगुणं गंधं दत्वा मूपाचरोत्तरम् ॥
रुन्वा संधिं विशोष्याथ काष्ठीयत्रे दृढं धमन् ॥
तत्सूतं जायते खोटं गंधवद्धमिदं भवेत्

॥३७॥

॥३८॥

पारदबन्धनम् १७

पंचांगं राजरसस्य कायमष्टात्रयेपितम् ॥
तद्भुजं तु रमे लिप्त्वा पान्यं यामद्वयं शुभम्

॥३९॥

चोवाबद्धो भवत्येष खोटो वै सर्वकार्यकृत्- ॥४०॥

पारदबन्धनम् १८

चन्द्रवल्या द्रवैर्मर्द्य त्रिदिनं शुद्धपारदम् ॥
टंकणेन तु संयोज्य वटिकां कारयेद् बुधः ॥ ॥४१॥
कोष्ठयंत्रगतं ध्मातं खोटवद्धो भवेद्रसः

पारदबन्धनम् १९

भल्लातकानां तैलांतः पलमेकं क्षिपेद्रसम् ॥ ॥४२॥
यावत्तैलं पचेत्तावद् रविक्षीरं क्षीपन् क्षीपन् ॥४३॥
घट्टयेल्लोहदण्डेन खोटवद्धो भवेद्रसः ॥

पारदबन्धनम् २०

द्रवैः समूलकार्पास्या (कामाक्ष्या) त्रिदिनं मर्दयेत्समम् ॥ ॥४४॥
टंकणेन पदांशेन वटिकाः कारयेल्लघु
चल्मीकमृत्तिकामाप गोधूमानां च चूर्णकम् ॥ ॥४५॥
समं मर्द्यादकेनैव मृपां तेनैव कारयेत्
तदंतर्मर्दितं सूतं वटीं क्षिप्त्वा धमेद् दृढम् ॥ ॥४६॥
खोटवद्धो भवेत्सोपि अंधमूपागतो रसः

पारदबन्धनम् २१

रसं पंचगुणं चैव द्विगुणं श्वेतटंकणम् ॥ ॥४७॥
श्वेतवातारितैलानां मज्जामधस्य कोमला
त्रिदिनं मर्दयेत्तल्लघ्वे नरमूत्रेण साधकः ॥ ॥४८॥
ततो गोधूमचूर्णं तु क्षिप्त्वा कुर्याद्द्वितीः शुभाः
विशोष्याथ धमेत्पश्चात् काचटंजनयोगतः ॥ ॥४९॥
खोटवद्धो भवेत्सूतस्तेजस्वी सर्वकार्यकृत्

पारदमस्म १

कर्कोटी लांगलीन्दद्रवैर्मर्द्य दिनत्रयम् ॥ ॥५०॥
चंध्याकर्कोटीकंदे तं रसं तु निवेशयेत्
पंदवाग्ने मृदा लेप्यं सर्वतोऽण्डमानरूपम् ॥ ॥५१॥
शुष्कं तुपुटे पण्याद् त्रिदिनं परिवर्तयन्
समुद्धृत्य पुनर्मर्द्य पूरकंदद्रवैस्त्यहम् ॥

पूर्वत्पुटपाकेन पारदो जायते मृतः

॥५२॥

पारदमस्म २

हंसपाद्या द्रवैर्मर्द्य सप्ताह शुद्धपारदम् ॥

क्षीरकदोदरान्तर्वै क्षिप्त्वा कद मृदा लिपेत्

॥५३॥

करीपाग्रीं दिन पच्यात्पूर्ववन्मर्दयेत्पुनः ॥

कदे क्षिप्त्वा पचेत्तद्वत्तो मर्द्य च पूर्ववत्

॥५४॥

क्षीरकदोदरे रुन्वा मृदा लिप्तं च शोषयेत् ॥

सम्यग्गजपुटे पच्यात् मृतो भवति निश्चितम्

॥५५॥

पारदमस्म ३

हंसपादीक्षीरकदद्रवैर्मर्द्य दिनत्रयम् ॥

रस तत्क्रोचपादात् क्षिप्त्वा पादं मृदा लिपेत्

॥५६॥

करीपाग्रीं दिनं पच्यान्मर्गात्पूर्ववैस्त्रयम् ॥

दिन तद्वत्पुटे पच्यात्पुनर्मर्द्य च पाचयेत् ॥

जायते भस्मसूतोय सर्वकार्यकरक्षमः

॥५७॥

खोटवद्धरसस्य सुगुणकरणम्

उक्तानां खोटवद्धानां मुख कुर्यात्तदुच्यते ॥

रवा चंडालिनीवद त्रहदण्डीयमूलम्

॥५८॥

गधम् टंरुण तुल्य भोजुदुग्गेन पपयेत् ॥

चणमात्रा र्नीं कृत्वा पूर्वसूते द्रुते क्षिपत्

॥५९॥

ऐकामेका घमन्नेत्र त्रिकासप्तम् त्रमात् ॥

ग्रसते सर्वलोहानि यथेष्टानि न सशयः

॥६०॥

ग्रासो देयो यथागत्या पूर्ववन्मारयेत्पुनः ॥

मुख रत्ना नियुजीत तार ताम्र शुजगमे

॥६१॥

तत्सर्व जायते र्भर्ण यथा दशगुणो मतः ॥

सिद्धपाग समारयात सम्यग्दृष्ट्या गुरोर्मुखात्

॥६२॥

ताम्रस्य च्चण १

मृतभा गधम् शुद्ध तणज्योतोयमूलम् ॥

तत्सर्व मातुर्गिर्यार्गदिनमेव सम समम्

॥६३॥

शुद्धानि ताम्रपत्राणि तेन क्लृप्तं त्रयेत् ॥

रुद्धा गजपुटे पच्यात्पुनस्त्याप्य लेपयेत् ॥६४॥
एवं पुटत्रये पञ्चं तत्ताम्रं कांचनं भवेत् ॥६५॥

ताम्रस्य स्वर्णं २

रक्तस्नुहीपयोभिश्च ताम्रपत्राणि लेपयेत् ॥६६॥

कारयेदप्रितप्तानि तस्मिन् क्षीरे निपेचयेत् ॥६७॥

इत्येवं सप्तधा कुर्याल्लेपतापनिपेचनम् ॥६८॥

समावर्त्य तु तत्ताम्रं दिव्यं भवति कांचनम्

सहस्रवेधो कल्क १

रसकं दरदं गंधं गगनं कुनटी समम् ॥६९॥

आरक्तस्नुक्पयोभिस्तन्मर्दयेद्दिवसत्रयम् ॥७०॥

तेन वेध्यं द्रुतं ताम्रं नागं वा तारमेव वा ॥७१॥

सहस्रांशेन तद्दिव्यं सुवर्णं जायते ध्रुवम्

नागस्य स्वर्णम्

रक्तस्नुहीभवैः क्षीरै रजनीं मर्दयेत् त्र्यहम् ॥७२॥

तेन नागस्य पत्राणि प्रलितानि पुटे पनेत् ॥७३॥

पुनर्लेप्यं पुनः पाच्यं सप्तधा कांचनं भवेत्

सहस्रवेधो कल्क २

पद्मिनी पत्रपुष्पाभा विज्ञेया स्थलपद्मिनी ॥७४॥

भंगे रक्तं स्रवेत्क्षीरं ज्ञात्वा ताम्रद्वरेत्ततः ॥७५॥

पारदं गंधकं तालं माहिषी कुनटी समम् ॥७६॥

पूर्वाक्तपद्मिनीयुक्तं मर्दयेद्दिवसत्रयम् ॥७७॥

तेन शुद्धं भवेत्स्वर्णं सहस्रांशेन वेधितम्

तारपीजकल्क

नागं बंगं तीक्ष्णसारं तारं च प्रमदोत्तरम् ॥७८॥

पंचानां तु समं ताम्रं सर्वं मृपागत धमेत् ॥७९॥

प्रकटं वंशनालेन यात्राचारगोशितम् ॥८०॥

तत्तार पद्मरागाभं ज्ञायते द्वायेऽपुनः ॥८१॥

वेध्यं रसकसत्वेन पंचमांशेन यत्नतः ॥८२॥

तद् भवेत्कांचनं दिव्यं सिद्धयोग उदाहृतः ॥७५॥

रौप्यकरणम् वंगस्य

रक्तचित्ररूपं चांगं छायाशुष्कं विचूर्णयेत् ॥

तद्वापं द्रुतवंगस्य रुद्धा रुद्धा त्रिवारकम् ॥७६॥

देयं तज्जायते तारं शंखकुन्देन्दुसन्निभम् ॥७७॥

स्वर्णकरणम् १

रक्तचित्ररूमूलं तु काञ्जिकं शुद्धपारदम् ॥

कणुणीतैलसंयुक्तं सर्वं कल्कं प्रलेपयेत् ॥७८॥

ताम्रपत्राणि तप्तानि तस्मिन् सिंचेत्रिसप्तधा ॥

एतत्ताम्रं द्विपट् भागं तारं षोडशभागकम् ॥७९॥

एकीकृत्य समावर्त्य तेन पत्राणि कारयेत् ॥

रक्तचित्ररूमूलानि भल्लाततैलपेषितं ॥८०॥

अनेन पूर्वपत्राणि प्रलिप्तानि पुटे पचेत् ॥

एवं त्रिसप्तधा कुर्याद् दिव्यं भवति काञ्चनं ॥८१॥

सुवर्णकरणम् २

नागिनीकंदं सूतेन्द्र रक्तचित्ररूमूलकम् ॥

पिष्ट्वा तेनैव पत्राणि पूर्वोक्तानि प्रलेपयेत् ॥

तद्वत्पच्यात्पुटैरेवं दिव्यं भवति कांचनम् ॥८२॥

ताम्रपटस्य स्वर्णत्व प्राप्तिः

ज्योतिष्मतीभवैस्तैलैस्ताम्रकुंभं प्रपूरयेत् ॥

मुखं रुद्ध्वा क्षिपेद्भूमौ शृष्टे तुषपुटं सदा ॥८३॥

एवं षण्मासपर्यंतं पुटयेद्दुद्धरेत् क्रमात् ॥

बहिस्तुषपुटे पच्यात्रिदिनं तद्विवानिशम् ॥८४॥

तत्ताम्रं हाटकं तुर्यं समावर्तं तु कारयेत् ॥

क्षिप्ते ज्योतिष्मतीतैले सर्वं भवति कांचनम् ॥८५॥

ताम्रस्य स्वर्णं ३

क्षीरकंदभये क्षीरे तप्तं ताम्रं निषेचयेत् ॥

शतवारं प्रयत्नेन तत्ताम्रं कांचनं भवेत् ॥८६॥

रौप्यस्य स्वर्णम्

गंधकं रसकं ताप्यं पारदं रक्तचंदनम् ॥ ॥८७॥
मर्द्यं रुदंतिराद्रावैरविच्छिन्नं दिनत्रयम्
तेन तारस्य पत्राणि लिप्त्वा रुध्वा पुटे पवेत् ॥ ॥८८॥
इत्येवं सप्तधा कुर्यात् दिव्यं भवति कांचनम्

ताम्रस्य स्वर्णम् ४

कृष्णाया वाथ पीताया देवदाल्या फलद्रवम् ॥ ॥८९॥
विष्णुक्रांताद्रवं तुल्यं कृत्वा तेनैव मर्दयेत्
सप्ताहं पारदं शुद्धं ततस्ताम्रं प्रलेपयेत् ॥ ॥९०॥
रुध्वा गजपुटे पच्यात्तवस्तीव्राग्निना धमेत् ॥ ॥९१॥
दशांशं तद्रसं लिप्त्वा दिव्यं भवति कांचनं
स्फुटितघातोर्मृदुकरणम् १

वसुमहर्षसेनाय त्रिधा सिंवेत्सुतापितम् ॥ ॥९२॥
लोणवत्स्फुटितो घातुर्मृदुः स्यात्सिक्थको यया

वंगस्य रौप्यम्

देवदाल्या फलं मूलं ईश्वरीफलजद्रवम् ॥ ॥९३॥
पिष्टा तत्कल्कत्वापेन द्रुतं वंगं दृढं भवेत् ॥ ॥९४॥
भूयो भूयस्त्वयं वाप्यात्तारं भवति शोभनम्
ताम्रस्य स्वर्णम् तारस्य रौप्यम्

कृष्णपक्षे चतुर्दश्यामष्टम्यां ग्रहणेयया ॥ ॥९५॥
नृकपाले श्वेतगुंजां वापयेच्छुद्धभूमिषु
सेचयेत्सलिलं नित्यं यावत्फलवती भवेत् ॥ ॥९६॥
मंत्रपूजां ततःकृत्वा पुन्ये ग्राह्यं फलानि वै

॥ अन्नमो भगवति श्वेतयष्टि श्वेत पर्वतवासिनि सत्यकार्यं पुरुषुः
अप्रहते नमोनमः स्यादा ॥ अनेन मन्त्रेण सर्वकर्मणि कुर्यात् ॥

शुद्धं ताम्रफलं श्वेतं रिगत्युत्तरकं नाम् ॥ ॥९७॥
एनैकं पूर्ववीजानां सम्यगुध्वा धमेद् दृढम्

तद् भवेत्कांचनं दिव्यं सिद्धयोग उदाहृतः

॥७५॥

रौप्यकरणम् वंगस्य

रक्तचित्ररूपं चांगं छायाशुष्कं विचूर्णयेत् ॥

तद्वापं द्रुतवंगस्य रुद्धा रुद्धा त्रिवारकम्

॥७६॥

देयं तज्जास्ते तारं शंखकुन्देन्दुसन्निभम्

॥७७॥

स्वर्णकरणम् १

रक्तचित्रकमूलं तु कांजिकं शुद्धपारदम् ॥

कण्ठणीतैलसंयुक्तं सर्वं कल्कं प्रलेपयेत्

॥७८॥

ताम्रपत्राणि तप्तानि तस्मिन् सिंचेत्रिसप्तग ॥

एतत्ताम्रं द्विषट् भागं तारं षोडशभागकम्

॥७९॥

एकीकृत्य समावर्त्य तेन पत्राणि कारयेत् ॥

रक्तचित्रकमूलानि भल्लतृतैलपेषितं

॥८०॥

अनेन पूर्वपत्राणि प्रलिप्तानि पुटे पचेत् ॥

एवं त्रिसप्तधा कुर्याद् दिव्यं भवति काञ्चनं

॥८१॥

सुवर्णकरणम् २

नागिनीकंदं सूतेन्द्र रक्तचित्रकमूलकम् ॥

पिष्ट्वा तेनैव पत्राणि पूर्वेक्तानि प्रलेपयेत् ॥

तद्वत्पच्यात्पुटेरेवं दिव्यं भवति कांचनम्

॥८२॥

ताम्रषट्स्य स्वर्णत्व प्राप्तिः

ज्योतिष्मतीभवैस्तैलैस्ताम्रकृमं प्रपूरयेत् ॥

मृत्वं रुद्ध्वा क्षिपेद्भूमौ पृष्ठे तुपपुटं सदा

॥८३॥

एवं षण्मासपर्यंतं पुटयेदुद्धरेत् क्रमात् ॥

बहिस्तुपपुटे पच्यात्रिदिनं तद्विवानिशम्

॥८४॥

तत्ताम्रं हाटकं तुल्यं समावर्तं तु कारयेत् ॥

क्षिप्ते ज्योतिष्मतीतैले सर्वं भवति कांचनम्

॥८५॥

ताम्रस्य स्वर्णं ३

सीरकंदं भवेत् सीरं तप्तं ताम्रं निषेचयेत् ॥

शतवारं प्रयत्नेन तत्ताम्रं कांचनं भवेत्

॥८६॥

तन्मध्ये कठिनं धातु त्रिधा सिंच्यात्सुतापितम् ॥

मृदुत्वं याति नो चित्रं सूत्रयोग्यं न संशयः ॥१११॥

कठिनधातोर्मृद्वकरणम् ३

वसुभद्ररसेनाथ त्रिधा सिंच्य सुतापितम् ॥

लोणवत्स्फुटितो धातुर्मृदुः स्यात्सिक्ककोपमः ॥११२॥

कठिनधातोर्मृद्वकरणम्

अतिस्थूलस्य भेकस्य निवार्यान्नाणि तत्र वै ॥

चूर्णितं टंकणं क्षिप्त्वा तद्भाण्डस्थं खनेद्भूवि ॥११३॥

त्रिसप्ताहं समुद्धृत्य तद्वापे मृदुतां व्रजेत् ॥

स्वर्णं वा यदि वा रौप्यं मृदु स्यात्पत्रयोग्यकम् ॥११४॥

अध्वरासी रसः

तृणज्योतीयमूलेन मातुर्लिगरसेन च ॥

त्रिदिनं मर्दयेत्सूतं गगनं व्रसते क्षणात् ॥११५॥

गुद्याख्यसूतेन नागवेधः

भूनागसूक्ष्मचूर्णं तु टंकणेन समं भवेत् ॥

तच्चूर्णं तु द्रुते नागे वाद्यं शतगुणं धमन् ॥११६॥

गुद्याख्यं तद्भवेत्सिद्धं ग्रासं तस्यैव वक्ष्यते ॥

शिला गंधकं माक्षीकैर्भूनागद्रवपेपितैः ॥११७॥

मृषागर्भं लिपेतेन गुद्याख्यं तत्र निक्षिपेत् ॥

भुक्तं तस्मिन्निपेतस्वर्णं स्तोत्रं स्तोत्रं धमन्धमन् ॥११८॥

व्रसते भारसंख्या तु मृषा लेप्त्वा पुनः पुनः ॥

मुंचत्वसौ द्रुते नागे गुद्याख्यं प्रकाशितम् ॥११९॥

गुद्याख्यसूतेन गंधवेधः

भूनागं टंकणं तुल्यं सूक्ष्मचूर्णानि कारयेत् ॥

तं वाहयेद् द्रुते वंगे यावच्छतगुणं धमन् ॥१२०॥

ततः शतगुणं वंगं तस्यैवोपरि वाहयेत् ॥

स्तोत्रं स्तोत्रं धमन्धमन् व्रसते नात्र संशयः ॥१२१॥

गुद्याख्यकरणं तेन वेधः

तालकं सैषं तुल्यं भूनागद्रवपेपितम् ॥

तत्ताम्रं जायते तारं शंखकुन्देन्दु सन्निभम् ॥
 तारं तज्जायते स्वर्णं मुशुद्धा वदरीतिका ॥९८॥
 बंगवेद्य.

भूनागानां रसैर्मर्द्यं शुद्धं तालं दिनावधि ॥
 तत्पिण्डं हंडिकामध्ये तालकांशं निरोधयेत् ॥९९॥
 ताम्रपत्राणि तत्पश्चात् हंक्णेन निरुध्य च ॥
 हंडिका भस्मना पूर्या रुन्वा चंडाग्निना पचेत् ॥१००॥
 पंचयामात्समुद्धृत्य निष्कटंरुणसंयुतम् ॥
 मृकमृपागतं धाम्मं गुटिकां तां समुद्धरेत् ॥१०१॥
 स्वांगशीतं समाहृत्य मृपायां प्रकटं धरेत् ॥
 बारत्रयं क्षिपेत्तस्मिन् वटिकां वेधनान्मुख्य ॥१०२॥
 मुखं तस्य भवेत्तीव्रं शुद्धं वंगं द्रवत्यलम् ॥
 यदा न ग्रसते तस्माद्दृष्टी देया पुनः पुनः ॥१०३॥
 जीर्णे शतगुणे वंगे तताताम्रस्य दापयेत्
 द्रुतस्य शतभागेन तत्तारं जायते शुभम् ॥१०४॥

नागमुखकरणम्

गंधकं धूमसारं च फट्करी टंरुणं समम् ॥
 एरंडबीजमज्जापि सर्वेषां द्विगुणा भवेत् ॥१०५॥
 भूनागाः सर्वतुल्याः स्युः सर्वमेकत्र मर्दयेत् ॥
 चणमात्रा वटीः कार्या ख्यातेयं वडवामुखा ॥१०६॥
 शुद्धनागं द्रुतं क्षेप्यं तैले एरंडके पुनः ॥
 द्राव्यं द्राव्यं पुनः क्षेप्यं यावद्द्वारं शतं भवेत् ॥१०७॥
 पुनस्तस्मिन्द्रुते देया वटिका वडवामुखा ॥
 द्वित्रिवारं प्रयत्नेन नागस्येत्यं मुखं भवेत् ॥१०८॥
 ग्रसते सर्वलोहानि सत्त्वानि विविधानि च ॥
 यदा न ग्रसते तस्माद्दृष्टी देया पुनः पुनः ॥१०९॥

कठिनधातोर्मृद्वकरणम् २

मधूकपुष्पी यष्टीकं रंभाकंदं घृतं गुडम् ॥
 तिलतैलमजाक्षीरं क्षौद्रं च तुल्यतुल्यकम् ॥११०॥

कामधेनुः ३

रसात्पादांशकं हेम पिष्टि कुर्याच्च सुंदराम् ॥
विलिप्य कामधेनुं च नागद्रावे नियोजयेत् ॥१३६॥
तं नागं कुरुते रुक्मं वाञ्छितार्थेषु सिद्धिदम् ॥
गुटिकां कामधेनुं तां प्रत्यहं धारयेन्मुखे ॥
शस्त्रास्त्रैर्न च भिद्येत दिव्यदेहमवाप्नुयात् ॥१३७॥

तारवेधो वक्क

शिलया मारितो नागः सूतराजसमन्वितः ॥
रंजितो गंधरागेण समहेम्ना च सारयेत् ॥
तारवेधः प्रदातव्यो दिव्यं भवति कांचनं ॥१३८॥

नागवेध

शिलया रविदुग्धेन नागपत्राणि लेपयेत् ॥
मारयेत्पुटयोगेन दिव्यं भवति कांचनम् ॥१३९॥

सितस्वर्णवेध

मेपीसीराम्लवर्गाभ्यां दरदं धर्मभावितम् ॥
शतधा तत्प्रयत्नेन शोष्यं पेप्यं खरातपे ॥१४०॥
सितस्वर्णस्य पत्राणि लिप्त्वा लिप्त्वा पुटे पचेत् ॥
एवं त्रिसप्तधा कुर्याद् दिव्यं भवति कांचनं ॥१४१॥

गगनप्राप्तः

तृणजातीय मूलं तु मातुलिगरसेन च ॥
त्रिदिनं मर्दयेत्सुतं गगनं ग्रसते सणाद् ॥१४२॥
सिद्धैर्गणैः सुरवरै रससिद्धि कामै
र्वदं दृष्टात्परममंत्रवलेन तैश्च ॥
तस्माद्विशिष्टमनुजैः कृतमंत्रजापैः
कार्यं ततो रसवरे वाचन्यनं च ॥१४३॥

इति श्री पार्वतीपुत्रनिरूपणावसिद्धयिरचिते रसरत्नाकरांगते पादिसप्तके
ऋद्धिगंगापरनामके विंशतितमोपदेशः २० ॥

॥ इति विंशतितमोपदेशः २० ॥

मूषागर्भं लिपेत्तेन तद्वगं तत्र निक्षिपेत्	॥१२२॥
स्तोत्रं स्तोकं लिपेत्तस्मिन् विडं दत्त्वा धमन्धमन् ॥	
भारसंख्या ग्रस्तयेवं गुह्यवंगमिति स्मृतम्	॥१२३॥
द्रुते वगे विनिक्षिप्तं यावत्सख्या न संशयः ॥	
तावद् द्रुते न संदेहः सिद्धयोग उदाहृतः	॥१२४॥
क्षिप्त्वाथ माहिषे शूंगे मर्दयन्नग्निना पचेत् ॥	
निष्क्रमेकं भवेद्यावत्तावन्मर्द्य क्षिपन् क्षिपन्	॥१२५॥
तद् भवेद्रसतुल्यं तु समादायाथ तत्समम्	॥१२६॥

गुह्ययोगः

पारदं शुद्धहेमाय सत्त्वं भूनागसंभवम् ॥	
चत्वारिंशन्नागभागा मर्द्य जवीरजद्रवैः	॥१२७॥
तद्गोलकं विशोष्याथ कल्के भूनागसंभवे ॥	
मूषागर्भं विलेप्यादौ तस्यां गोलं निरोधयेत्	॥१२८॥
घमेत्तीव्राग्निना तावद्यावन्नागावशेषितम् ॥	
सर्ववद्ग्रसते दत्ते गुह्यारयं योगमुत्तमम्	॥१२९॥

कामधेनु. १

अथातः संप्रवक्ष्यामि गुटिकाबंधमुत्तमम् ॥	
समजीर्णकृतं व्योम समतो रसं जारयेत्	॥१३०॥
रविसंख्यांशकं शुल्वं दत्त्वा पिष्टिं च कारयेत् ॥	
धान्याभ्रकसमं गंधं शुल्वे क्षिप्त्वा विमर्दयेत्	॥१३१॥
तयोर्मूषाकृतिं कृत्वा पिष्टिमध्ये विमोचयेत् ॥	
नरमांसेन सवेष्ट्य मापपिष्ट्या तथैव च	॥१३२॥
पचेदतसितैलेन मासमात्रं तु साधकः ॥	
अक्षया कामधेनुश्च वंगस्तंभनकारिणी	॥१३३॥

कामधेनु. २

पारदे जार्यं कृष्णाभ्रं रुक्ममष्टगुणं यदि ॥	
रंजितं गंधरागेण नरमांसेन वेष्टितम्	॥१३४॥
मापपिष्ट्या प्रलिप्त्वा पातसीतैलेन पाचयेत् ॥	
कामधेनुरियं रयाता नागस्तंभनकारिणी	॥१३५॥